UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 30 11 10 020 0

BINDING SECT. SEP 24 1974

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

DC 316 S23
Sachs, Abraham Simchah
Di parizer komune

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/diparizerkomune00zasa

א. ש. זאַקס

די פּאַריזער קאָמונע

גערשיכטע פון דער ערשטער רעגירונג
פון דער פּראָלעטארישער רעוואָלוציע

ארויסגעגעבען פון דער
מאַרקס ליטעראטור געזעלשאַפט און פארלאג „נייע וועלט"
ניו יאָרק, 1921

LIBRARY
JUL 16 1974
UNIVERSITY OF TORONTO

Copyright, 1921, in the U. S.
by the
MARX PUBLICATION SOCIETY
All rights reserved.

DC
316
S23

אינהאלט

זייט

דער אַכצעהנטער מערץ 1871 אין פּאַריז — 5
פראַנקרייך נאָך דעם יאָהר 1848 — 17
די אַרבייטער באַוועגונג אין פראנקרייך און דער ערשטער אינ־טערנאַציאָנאַל — 25
1870 — 39
די פּרייסיש־פראַנצויזישע מלחמה און דער סוף פון דער אימפּעריע — 45
די פּראָוויזאָרישע רעגירונג פון פאַרטיידיגונג — 55
פּאַריז אין דער באַלאַגערונגס־צייט — 66
די נאַציאָנאַלע פאַרזאַמלונג אין באָרדאָ — 75
דער שלום מיט ביסמאַרק'ן און די שטימונג אין פּאַריז — 86
די רעוואָלוציאָנערע כחות פון דער פּאַריזער קאָמונע — 94
דער צענטראַל קאָמיטעט פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע נעהמט איבער די רעגירונג פון פּאַריז — 104
דער באַוואַפענטער צוזאַמענשטויס אין פּאַריז און די וואַהלען — 116
די פּראָקלאַמירונג פון דער קאָמונע — 123
די קאָמונע און דער צענטראַל קאָמיטעט — 129
די ערשטע קאָמונע־מאַרטירער אין דער פאַרלאָרענער שלאַכט — 138
פּאַריזער פרויען און קינדער אינ'ם קאַמף פאַר דער קאָמונע — 147
די קאָמונע ביי איהר אַרבייט — 152
דער דורכפאַל פון דער קאָמונע — 164
די „מאַיאָריטעט" און די „מינאָריטעט" אין דער קאָמונע — 176
די קאָמונע פאַרטיידיגט זיך — 182
די לעצטע שטונדען פון דער קאָמונע — 188
די קדושים פון דער קאָמונע — 195
די קאָמונאַרען פאַר דעם געריכט פון דער קאָנטר־רעוואָלוציע — 203
שלוס וואָרט — 207

דער אכצענטער מערץ 1871 אין פּאריז.

די פאָרשטאָדט האָט ערוואכט.

עס עפענען זיך די מאָרגען־קראָמען. לעבען די מילך־געשעפטען און ארום די וויין־קעלערס הערט זיך א געמויש. מען ווייזט אָן אויף די סאלדאטען און אויף די הארמאטען, וועלכע צילעווען אויף די גאסען, וואו מענשען געהען. אויף די ווענט זיינען אָנגעקלעפּט פּלאקאטען, אונטערגעשריבען פון ט י ע ר און זיינע מיניס־טאָרען. אין די פּלאקאטען ווערט גערעדט וועגען דעם שטיל־שטאנד אין האנדעל, וועגען דער פארקלענערטער צאָהל באשטע־לונגען און דעם פּאניק אויפ'ן געלד מארק. „איינוואוינער פון פּאריז, — לעזט זיך דאָרטען — די רעגירונג האָט באשלאָסען צו ווירקען אין אייערע אינטערעסען. זאָלען די גוטע בירגער ניט געהן אין די וועגען פון שערליכע, זאָלען זיי העלפען מיט זייער איינפלוס אויף דער געזעלשאפט. זיי וועלען דערמיט דינען דער רעפּובליק."

די פּראָקלאמאציע ענדיגט זיך מיט די ווערטער: „די שול־דיגע וועלען איבערגעגעבען ווערען צום געריכט. עס איז אומבא־דינגט נויטיג, עס זאָל געשאפען ווערען אן אמת'ע שטארקע ארדנונג."

ווי אין אלע רעוואָלוציאָנערע טעג זיינען די פרויען ארויסגע־טראָטען צום ערשטען. די פרויען פון אכטצענטען מערץ, פארהאר־טעוועט פון דער באלאגערונג, אויף וועמענס חלק עס זיינען אויס־געפאלען טאָפּעלטע צרות, האָבען ניט געווארט אויף זייערע מע־נער. זיי האָבען ארומגערינגעלט די הארמאטען און האָבען געזוי־דעלט די קאָמאנדירען. „פע, מיאוס, וואס טוט איהר?" — האָ־בען זיי זיך געווענדעט צו זיי. די סאלדאטען שווייגען. פון צייט צו צייט ווענדעט זיך צו זיי אן אונטער־אָפיצער מיט א ווייבער ניט שטרענגער שטים: „געהט פארביי, איהר גוטע פרויען,

פאַרשטעלט ניט דעם וועג". די פרויען אָבער פאָלגען ניט און בלייבען שטעהן.

עס הערט זיך א קלאַפּ פון א פּאַיקעל. עטליכע סאַלדאַטען פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע האָבען געפונען אויף דעם פּאָסט פון דער גאַס דוראָווילל צוויי פויקען און האָבען אנגעפאַנגען צו באַראַבאַנעווען. ארום אכט אַזייגער האָבען זיך לעבען זיי צונויפּגעקליבען אן ערך דריי הונדערט אָפיצירען און נאַציאָנאַל־גוואַרדיסטען, אַלע צוזאַמען געהען דורך דעם בולוואַרד אָרנאַנאַ. עס באַגעגענט זיי דער קאַראַול פונ'ם אכט און אכציגסטען פּולק. די נאַציאָנאַלע גוואַרדיע שרייט אויס: „לאַנג לעבען זאָל די רעפּובליק!" דער קאַראַאול באַהעפט זיך צו דער גוואַרדיע. עס פאַראייניגט זיך מיט זיי אויך דער קאַראַול פון דער גאַס דיעזשאַן. מיט די ביקסען אויפ'ן פּלייצע האָבען זיך די גוואַרדיסטען מיט די סאָלדאַטען צוזאַמען אוועקגעלאָזען איבער דער גאַס מיולער, וואָס פיהרט צו די פּאָרטען, וואָס זיינען אויך פאַרנומען מיט סאַלדאַטען פון אכט און אכציגסטען פּולק. אז די דאָזיגע סאָלדאַטען האָבען געזעהן צווישען די גוואַרדיסטען זייערע חברים, האָבען זיי געגעבען א וואונק, אז מען וועט זיי דורכלאָזען. גענעראַל לעקאָנט, באַמערקענדיג א באַוועגונג צווישען די סאַלדאַטען, האָט באַפוילען, מען זאָל זיי פאַרבייטען מיט שטאָדטישע פּאָליציי־לייט, און ער האָט זיי, די סאַלדאַטען, איינגעשפּאַרט אין טורם סאָלפערינאַ, מיט די ווערטער: „איהר וועט שוין קריגען אייער חלק!"

די שטאָדטישע פּאָליציי־לייט, וועלכע האָבען פאַרנומען דעם פּלאַץ פון די סאַלדאַטען, האָבען אנגעפאַנגען צו שיסען. די נאַציאָנאַלע גוואַרדיע האָט געענטפערט. פּלוצלונג זיינען א סך גוואַרדיסטען מיט א גרויסען עולם פרויען און קינדער אריבער אויף דער צווייטער זייט פון גאַס ראָזיע און האָבען ארומגערינגעלט גענעראַל לעקאָנט. דער גענעראַל גיט א באַפעהל זיך צו נעהמען פאַר דער געוועהר. זיינע סאָלדאַטען זאָגען זיך אָפּ צו ערפילען זיין באַפעהל. דער עולם ארום די גוואַרדיסטען באַגריסט ברידערליך די סאָלדאַטען און ארעסטירט לעקאָנט'ען און זיינע אָפיצירען. די סאָלדאַטען, וועלכע ער האָט איינגעשפּאַרט אין טורעם ווילען

לעקאָנט'ען דערשיסען. די גוואַרדיסטען נעהמען זיך פאַר איהם אָן און מיט גרויס מאַטערנים האָט זיך זיי איינגעגעבען אָפּצופיהרען איהם אין שאַטאָ־רוזש, די הויפּט־קוואַרטיר פון די מאָנמאַרט־באַטאַליאָנען. דאָרטען האָט מען איהם אויפגעפאָדערט אוועקצו־נעהמען דאָס מיליטער פון די פּאָרטען. לעקאָנט גיט זיך אונטער און חתמה'ט דעם באַפעהל אָהן שום טענות און מענות. דער באַפעהל איז גלייך אוועקגעטראָגען געוואָרען צו די אָפיצירען און סאָלדאַטען אויף דער גאַס ראָזיע. די זשאַנדאַרמען האָבען אָפּ־געגעבען זייערע וואַפען און העלפען שרייען: „לעבען זאָל די רעפּובליק!"

דריי פּוסטע קאַנאָנען־שאָסען האָבען מודיע געווען דער פּאַריזער באַפעלקערונג, אַז די פּאָרטען זיינען גענומען.

לינקס פון לעקאָנט'ס ארמעע האָט גענעראַל פּאַטאַנען געמאַכט אַ פאַרזוך דורכצופיהרען דורך דער גאַס לעפּיק די האַרמאַטען פון די פּאָרטען. אָבער אומזיסט. דער עולם האָט אָפּגעשטעלט די פערד, האָט איבערגעשניטען די לייצעס, האָט אוועקגעטריבען די סאָלדאַטען, האָט גענומען די האַרמאַטען אויף די הענט און אוועק־געטראָגען צוריק אויף זייערע פריהערדיגע ערטער.

אויפ'ן פּלאַץ פּיגאַל האָט גענעראַל סאַסביעל געהייסען שיסען אויפ'ן פּאָלק, וואָס האָט זיך צונויפגעקליבען אויף דער גאַס הוראָן. די פּרויען האָבען אויפגעהויבען אַ געשריי און די דערשראָקענע אַרטילעריסטען האָבען אַ טרייב געגעבען זייערע פערד אויף צוריק. דער עולם האָט אויסגעשאָסען מיט אַ געלעכטער. איין קאַפּיטאַן האָט זיך אַ וואַרף געטאָן פאַרווערטס מיט אַ בלויזען שווערד און האָט פאַרוואונדעט אַ גוואַרדיסט. דער העלדישער קאַפּיטאַן איז אין אַ מינוט אַרום געפאַלען טויט, דורכגעלעכערט מיט קוילען. גענעראַל סאַסביעל טראָגט זיך אָפּ. גענעראַל ווינואַ, וועלכער האָט זיך בעת מעשה געפונען אויף דעם פּלאַץ קליף, האָט איהם נאָכגעפאָלגט. פון די זשאַנדאַרמען, וועלכע האָבען געוואָלט שי־סען אויפ'ן עולם איז צוגענומען געוואָרען די וואַפען און די גאַנצע מאַסע סאָלדאַטען איז אַריבער צום פּאָלק.

אין בעלל־וויל, אויף די בערג שאַמאָן און לוקסעמבערג האָבען די אַרמעען זיך גע'חבר'ט מיט די פּאָלקס מאַסען, וועלכע האָבען

זיך צונויפגעקליבען אויפ'ן ערשטען רוף. אויפ'ן פּלאַץ באסטילען, וואו גענעראל לעפלא איז אנטלאָפען פון ארעסט, האָבען די סאָלדאטען ארויסגעוויזען א גרויסע פריינדשאפט צום פאָלק.

איין רגע האָט אויפ'ן פּלאַץ געהערשט א טיפע שטילקייט. עס איז א גרויסע לויה. נאָכ'ן ארון געהט אן אלטער מאן מיט א בלויזען קאָפּ. דאָס איז געווען וויקטאָר הוגאָ. ער האָט דאָס באגלייט אויפ'ן בית עולם דעם קערפּער פון זיין זוהן שארל. די גווארדיסטען האָבען אפּגעגעבען גרויס כבוד דער טרויער־פּראָצעסיע. זיי האָבען אפּענגעפּענט די באריקאדע דורכצולאָזען דעם גרויסען פראנצויזישען לעבעדיגען דיכטער און דעם טויטען קערפּער פון זיין זוהן.

עלף אזייגער האָט דאָס פאָלק צוריקגעשלאָגען אן אָנפאל מצד די מלוכה־סאָלדאטען. כמעט אלע הארמאטען, א חוץ צעהן, זיינען געבליבען ביי איהם אין די הענט. אומזיסט האָט דאָרעל־ד'פּאלאדין געהייסען קלאפּען טרעוואָגע אין די צענטראלע קווארטאלען. עס האָט גארניט געהאָלפען. אין גאנצען זיינען צו איהם געקומען צוואנציג מענשען.

לעזענדיג די פּלאקאטען האָט גאנץ פּאריז גע'טענה'ט מיט איין קול: „עס איז א מלוכה־איבערקעהרעניש!"...

האלבען טאָג האָבען ד'אָרעל און פּיקאר געקלונגען אין אלע גלאָקען: „די רעגירונג רופט צו אייך איהר זאָלט פארטיידיגען אייערע היימען, אייערע פאמיליעס, אייער אייגענטום. עטליכע אראָפּגעפיהרטע פון וועג מענשען, אונטער דעם איינפלוס פון געהיימע אגענטען, ווילען ארויסשטעלען קעגען פּאריז די קאנאָנען, וועלכע מען האָט אפּגענומען פון די פּרייסען . . . מען האָט פארשפּרייט א לעכערליכען קלאנג, אז די רעגירונג גרייט זיך צו מאכען אן איבערקעהרעניש . . . דאָס איז שקר וכזב. זי האָט בלויז געוואָלט און וויל מאכען אן ענד פון דעם רעוואָלוציאָנערען קאָמיטעט, וועמעס מיטגלידער ס'פארשפּרייטען קאָמוניסטישע לעהרען און ווילען איבערגעבען פּאריז צום רויב און פראנקרייך דעם קבר . . . "

אויף די דאָזיגע טרעוואָגעס, וואָס איז אלע ווייל געקלאפּט געווארען, האָבען אין גאנצען זיך אָפּגערופען אן ערך 500 מאן.

ט י ע ר און זיינע מיניסטארען (די גאנצע רעגירונג) האבען זיך באהאלטען אין דער קאנצעליאריע פון די אויסלענדישע ענינים. דערוויסענדיג זיך פון די אומרוהען צווישען די סאלדאטען האט טיער געפאדערט מען זאל עוואקואירען פאריז און אריבער־פיהרען די ארמעע קיין ווערסאל. די מעהרסטע מיניסטארען זיינען געווען קעגען דעם. דער קליין מענשעל (טיער) האט אבער קיינעם גיט געהערט און האט געהייסען מען זאל דורכאוים אפטרעטען פון פאריז. איינס אזייגער האבען פארביימארשירט פאר דעם הויז, וואו טיער און די אנדערע מיניסטארען האבען זיך געפונען, די פאלקס־באטאליאנען, אונטער די טענער פון מוזיק. די מיניס־טארען האט פון שרעק אנגעפאנגען צו ווארפען די נכפה. זיי האבען געמיינט, אז אט־אט קומען די קינדער פון פאלק און ארעס־טירען זיי. טיער האט זיך אין גאנצען פארלארען און איז אנט־לאפען דורך א געהיימען ארויסגאנג קיין ווערסאל.

די שרעק איז געווען אן איבעריגע. די באטאליאנען זיינען אין פאלאץ פון די אויסערליכע ענינים, וואו די מיניסטארען זיינען געווען, ניט אריין.

צוויי אזייגער זיינען אנגעקומען ידיעות, אז די מיטגלידער פון צענטראלען קאמיטעט*) זיינען די זיגער. ווארלען האט פאר־נומען באניניאל, בערזשערע האט פארמונמען מאנטמארט, דיואוואל — פאנטעאן, פענדי — דעם דריטען דיסטריקט, פאלטא — די גאס סעוור. ראנוויע און בריונעל, וועלכע האבען ניט באלאנגט צום קאמיטעט, האבען געזיגט אין בעלל־וויל און אין צעהנטען דיסטריקט. עס איז געווארען מעגליך אויסצוארבייטען א פלאן ווי אזוי צו באוועגען דאס מיליטער צום ראט־הויז.

די באטאליאנען זיינען געווען גרייט, מוכן ומזומן. זיי האבען

*) דער צענטראלער קאמיטעט איז באשטאנען פון דעלעגאטען פון דער נאציאנאלער גווארדיע. דאס איז געווען א מין סאלדאטען־ראט. די נאציאנאלע גווארדיע האט ארונגענומען אלע מענליכע איינוואוינער פון פאריז, וועלכע האבען געקענט טראגען וואפען. די נאציאנאלע גווארדיע איז צונויפגעשטעלט געווארען צו פארטיידיגען פאריז געגען די פרויי־סען, נאכדעם ווי די סאלדאטען פון דער אימפעריע האבען געליטען מפלות נאך מפלות פון זיי.

זיך אָבער ניט געריהרט. די רעוואָלוציאָנערע דיסטריקטען האָבען נאָך ניט געוואוסט פון דעם זיג און האָבען מורא געקראָגען פאר א נייע אטאקע פון די לאָיאלע רעגירונג׳ס טרופּען. זיי האָבען זיך שטארק פארבאַריקאדירט און האָבען זיך פארפעסטיגט אויף זייע־רע פּאָזיציעס. קיינער איז ניט אַרויס פון מאָנמארט, וואו עס האָט געשוויבעלט און געגריבעלט מיט מענשען, וואָס זיינען צוזאמענ־געלאָפען פון אלע זייטען אויף די ידיעות פון די גווארדיסטען, אז די סאלדאטען האָבען זיך צעבונטעוועט. די בירגער פון פאריז האָבען געוואוסט, אז די גווארדיסטען האָבען פון דער פריה אָן אין מויל ניט געהאט און האָבען זיי צוגעטראָגען שפּייז. ארום האלב פיר האָט דער פארטיידיגונגס קאָמיטעט*) געקראָגען צו וויסען, אז גענעראל לעקאָנט געפינט זיך אין גרויס געפאַהר. אַן עולם פון סאָלדאטען האָט ארומגערינגעלט שאַטאָ־רוזש און האָט פארלאנגט, אז לעקאָנט זאָל תיכף ווערען הינגעריכטעט. די מיט־גלידער פון צענטראלען קאָמיטעט: פעררע, בערזשערע, זשאקליאר האָבען גלייך געשיקט דעם קאָמענדאנט פון שאַטאָ־רוזש א באפעהל זיך צו זאָרגען וועגען דעם געפאנגענעם גענעראל לעקאָנט. ווען עס איז אָנגעקומען דער באפעהל איז לעקאָנט שוין געווען אפּ־געפיהרט. לעקאָנט האָט זיך שוין לאנג געבעטען מען זאָל איהם אריבערשיקען צום צענטראלען קאָמיטעט. די גווארדיסטען, וועל־כע האָבען געפיהרט גענעראל לעקאָנט און זיינע אָפיצערען, זיינען אָנגעקומען צום צענטראלען קאָמיטעט פיר אזייגער, דורכגעהענדיג א שרעקליך אויפגערעגטע מאסע. אָבער קיינער האָט זיי ניט גע־טשעפּעט. דעם גענעראל האָט מען פארשפּארט אין א קליינעם צימער אויפ׳ן אונטערשטען עטאזש אונטער א ספּעציעלער וואך און די אָפיצירען האָט מען איבערגעפיהרט אויפ׳ן העכערען עטאזש, וואו זיי האָבען זיך געטראָפען מיט א סך פון זייערע חברים, אויך געפאנגענע אָפיצירען. עס האָבען זיך איבערגע׳חזר׳ט די סצענעס פון שאַטאָ־רוזש. די אויפגערעגטע סאלדאטען פון דער נאציאָנאלער גווארדיע האָבען געהאלטען אין שרייען: „א טויט אויף לעקאָנט און זיינע ארויסהעלפער!״ די באאמטע פון דער נאַציאָנאלער גוואר־

*) געגרינדעט דעם 15טען מערץ פונ׳ם צענטראלער קאָמיטעט.

דיע זיינען מיד געווארען איינצוהאלטען דעם המון, האָבען פאַר־
ריגעלט די טיר פון לעקאָנט'ס קאמער און האָבען זיך קוים אָפּ־
געבעטען מען זאָל ווארטען אויפ'ן צענטראלען קאָמיטעט. דאָס
וואָרט „קאָמיטעט" האָט געווירקט אויף דער מאסע ווי א כשוף.
דער המון איז מסכים און האלט איין דעם כעס. אין דערזעלביגער
צייט, ווען דער עולם האָט זיך אזוי געהיצט, זיינען א סך מיטגלידער
געווען אין דער „מערי" (הויפּט־קווארטיר פון א שטאָט־אָפּטיילונג),
וואו מאַיאָר דארדעל, ראאול ריגא, פּאסקאל און גרוסע האָבען גע־
פיהרט א הייסען און שארפען ויכוח מיט'ן מער קלעמאַנסאָ, וועלכער
איז געווען שטארק אומצופרידען מיט אלץ, וואָס עס איז דעם טאָג
פארגעקומען.

האלב נאָך פיר האָט זיך אויפ'ן גאס געהערט א גרויסער־
ליארם. דער המון האָט געשלעפּט איינעם א מאן מיט א ווייסער
באָרד. דאָס איז געווען קלעמאן טאָמא, דער „העלד" פון די יוני־
טעג אין 1848, וועלכער האָט חוזק געמאכט און געטריבען קאַ־
טאָוועס איבער דער פאָלקס מיליץ און האָט געזוכט מיט אלע מיט־
לען צו פאר'מיאוס'ען די נאַציאָנאלע גווארדיע. טאָמא איז דער־
קענט און פארהאלטען געווארען אויף דער גאס מארטיר, וואו ער
האָט באטראכט די באריקאדען. איניגע אָפיצירען פון דער נאַ־
ציאָנאַלער גווארדיע און א גאריבאלדישער קאפּיטאן, א ריז, הער־
פען לאקרוא, האָבען פּרובירט איינצושטילען דעם אויפגערעגטען
המון, און האָבען זיך געבעטען מען זאָל ווארטען אויף דעם קאָמי־
טעט, און מען זאָל ניט טויטען טאָמא'ן בעפאר ער וועט ניט ווערען
גע'משפּט פון א מלחמה געריכט. זייערע ווערטער האָבען אָבער
נאָך אונטערגעגאָסען אויל אויפ'ן פייער. טאָמא לויפט און וויל
זיך באהאלטען אין גאָרטען הינטער'ן הויז. עס זיינען געפלוי־
גען אויף איהם קוילען פון אלע זייטען און ער פאלט טויט מיט'ן
פנים צו דער ערד. בעת טאָמא איז הינגעריכטעט געווארען האָבען
די סאָלדאטען אויסגעבראָכען די פענסטער פון דעם קאמער, וואו
גענעראל לעקאָנט איז געווען איינגעשלאָסען, האָבען זיך ארויפ־
געווארפען אויף איהם, ארויסגעשלעפּט אין גארטען און איהם
דערשאָסען. און אָט דער זעלביגער מאן, וועלכער האָט אין דער
פריה קאָמאנדעוועט, מען זאָל שיסען אויפ'ן פאָלק, האָט זיך פאַ־

נאַנדערגעוויינט און האָט געבעטען מען זאָל רחמנות האָבען אויף זיין פאמיליע. ער איז געווען געשטעלט צום וואנד און גע־פאלען אונטער די קוילען. א סך אַנדערע גענעראלען און פאר־שידענע אָפיצערען פון דער רעגולערער ארמעע זיינען אין דעם טאָג ארעסטירט געווארען. הינריכטונגען זיינען אָבער מעהר ניט פאָרגעקומען. די מיטגלידער פון צענטראלען קאָמיטעט און די אָפיצערען פון דער נאַציאָנאלער גווארדיע האָבען אנגעווענדעט זייער גאנצען כח אום איינצושטילען דעם כעס פון פאָלק, ביי וועמען עס האָט זיך אין פארלויף פון די יאָהרען — ווען לואי באָנאָפּאַרט האָט רעגירט און איבערהויפּט די לעצטע צייט פונ׳ם פראנצויזיש פּרייסישען קריג, וואו די גאנצע צעפוילטקייט פון זיין רעגירונג האָט זיך אזוי בולט ארויסגעוויזען, — אָנגעקליבען אזוי פיל ביטערנים און גאַל.

ביסלעכווייז האָבען די פאָלקס־באטאליאָנען אנגעהויבען צו פיהרען אן אַטאַקע אויף דער רעגירונגס ארמעע. ברוינעל האָט ארומגערינגעלט די קאַזארמע פון „פרינץ יעווגעניע". עס האָט ניט לאנג געדויערט און די סאָלדאטען פון דאָרטען זיינען אריבער צו די רעוואָלוציאָנערען.

די נאַציאָנאַלע דרוקעריי איז פארכאפּט געווארען פון פּאָלק אזייגער פינף. א שעה שפּעטער האָט מען אנגעפאנגען צו ברעכען די טירען פון נאַפּאָלעאָנ׳ס קאַזארמעס. די סאָלדאטען פון דאָר־טען שרייען הויך דורך די פענסטער: „לעבען זאָל די רעפובליק! אויף אייך האָבען געשאָסען זשאַנדארען, אָבער ניט מיר, קינדער פון פּאָלק." די סאָלדאטען העלפען עפענען די טירען פון קאַזארמע און גיבען אָפּ דער נאַציאָנאלער גווארדיע זייערע געוועהר.

האַלב אַכט ווערט ארומגערינגעלט דאָס ראַט־הויז. די זשאנ־דארען, וועלכע האָבען דאָרטען געהיט, מאַכען פּליטה דורך די געהיימע טירען. די אייניגע רעגירונגס טשינאָווניקעס, וועלכע זיינען דאָרט געבליבען, ניט האָבענדיג קיינע אינסטרוקציעס פון זייער אָפיציעלער רעגירונג, האָבען זיך אויך ארויסגעגנב׳עט שטי־לערהייד פון ־אטהויז.

א ווייַלע שפּעטער איז געקומען ברוינעל׳ס א ראָטע פון דער נאַציאָנאלער גווארדיע און האָט באזעצט די ליידיגע פענסטערע

נעבּיידע פון ראַט־הויז. ברוינעל האָט גלייך אַרויסגעגעבן א באַפעהל אנצוצינדען די גאַז און אַרויסצושטעלען אויפ'ן טורעם פון ראַט־הויז די רויטע פאָהן.

די פאָלקס באַטאַליאָנען ווערען אַלץ מעהר און גרעסער. ברינעל בויט אויף דער גאַס ריוואָלי און לעבען טייך באַריקאַדען, פאַרשפּאַרט די דורכגאַנגען און שטעלט פאַנאַנדער די וואַך. איינער פון די פּאַטרולען האָט אַרומגערינגעלט מערי לואַוורא, וואו די שטאָדט פאָטערס האָבען געהאַלטען א פאַרזאַמלונג און האָבען שיער ניט געכאַפּט זשול פערי, וועלכער איז אַרויסגעשפּרונגען דורכ'ן פענסטער.

די שטאָדט־פּאָטערס און זייערע געהילפען זיינען די גאַנצע צייט געלעגען אין איין מורא. זיי האָבען געשיקט א דעלעגאַציע צו דער רעגירונג אויסצוגעפינען וואָס מען זאָל טאָן. טיער, דער הויפּט פון דער צייטווייליגער רעגירונג, וואָס איז באַשטימט געוואָרען אין באָרדאָ, איז אינגאַנצען נעלם געוואָרען. פּיקאַר — טיער'ס מיניסטער איבער די אויסערליכע ענינים — האָט דער דעלעגאַציע ניט געוואוסט וואָס צו זאָגען און גענעראַל ד'אָרעל פּאַלאַדין, — אַן אַנדער מיטגליד פון טיער'ס רעגירונג — האָט זיך אינגאַנצען פאַרלאָרען און האָט אָנגעפאַנגען צו וואַרפען די גאַנצע שולד אויף זיינע חבדים־אַדוואָקאַטען.

אונטער דער צייט האָבען די פאַראייניגטע פאָלקס אָפּטיילונגען אַרומגערינגעלט דאָס ראַט־הויז, באַזעצט דעם וואַנדאָם פּלאַץ, וואוהין וואַרלען, אַרנאָלד און בערזשערע האָבען צוגעפיהרט די באַטאַליאָנען פון באַטיניאָל און מאָנמאַרט. די פאַרביסענע רעאַקציאָנערען פון דער רעגירונג זיינען געוואָרען מלא רציחה און מיט שוים אין מויל האָבען זיי געשריען, אז מען מוז ערקלערען א ביטערען קריג די רעוואָלוציאָנערען. אַנדערע, מעהר מיושב'דיגע רעגירונגס לייט, האָבען ביי זיך געוואוסט, אז זיי האָבען ניט הינטער זיך אַן אַרמעע, וואָס זאָל מיט זיי האַלטען און האָבען געזוכט מיטלען, ווי אַזוי איינצונעהמען די נאַציאָנאַלע גוואַרדיע, זי זאָל ניט זיין געגען דער רעגירונג. זיי האָבען געזוכט און אויסגעפונען א מיטעל ווי דאָס צו טאָן. זיי האָבען באַשטימט פאַר'ן קאָמאַנדיר פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע דעם פּאָלקאָווניק

לאַנגלוא, וועלכער איז אַמאָל געווען א מיטגליד פונ'ם אינטערנאַציאָנאַל, זעהר א ליכטזיניגער מענש, וואָס האָט גאַנץ אָפט געביטען זיינע איבערצייגונגען. לאַנגלוא האָט דעם פּאָסטען אָנגענומען און איז אוועק צום ראַט־הויז, וואו ער האָט געדאַרפט איבערנעהמען זיין אמט.

אויף'ן גאַס פאַר'ן ראַטהויז איז געווען א גרויסע באַוועגונג. די וואַך האָט דורכגעלאָזען בלויז אָפיצערען פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע און מיטגלידער פון דעם צענטראַל קאָמיטעט. אַרום האַלבע נאַכט האָבען זיך דאָרטען צונויפגעקליבען ביז אַן ערך 20 מיטגלידער, וועלכע האָבען צווישען זיך אָפּגעהאַלטען א באַראַטונג איבער די ווייטערדיגע שריט, וואָס מען דאַרף טאָן.

ניט אַלע פון די פאַרזאַמעלטע זיינען געווען צווישען זיך איינִיג. א סך האָבען ביי זיך ניט געקענט פּועל'ן אָפּצוברעכען מיט דער רעגירונג. זיי האָבען מורא געהאַט צו נעהמען אויף זיך די פאַראַנטוואָרטליכקייט און זיך דערקלערען פאַר די פאַרטרעטער פון פּאַריז. „מיר האָבען ניט קיין רעגירונג'ס פולמאַכט", האָבען אַנדערע גע'טענה'ט און האָבען אָנגעפאַנגען חרטה צו האָבען אויף'ן גאַנצען אויפשטאַנד. אָבער די מעהר ענערגישע און מעהר באַוואוסטזיניגערע האָבען געפיהלט, אַז אויף זיי ליגט איצט א חוב צו ווערען די אמת'ע דינער פון פאָלק און האָבען זיך ניט געשראָקען פאַר קיינע פאָלגען. זיי האָבען באַשלאָסען איבערצונעהמען די פאַרוואַלטונג פון שטאָדט ביז וואַנען עס וועלען קומען די נייע פאַרטרעטער דורך די וואַהלען, וואָס דער צענטראַל קאָמיטעט וועט דאַרפען באַשטימען.

ל י ו ל י ע איז אויך געווען צווישען די פאַרזאַמעלטע און האָט באַלאַנגט צום עכט לינקען פליגעל.*) דער צענטראַל קאָמיטעט האָט איהם, צום באַדויערען, באַשטימט פאַר'ן קאָמאַנדיר פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע און ניט דעם ניט לאַנג באַפרייטען רעוואָלוציאָנער ברִיונעל'ן, וועלכער האָט אזוי געלונגען דורכגעפיהרט דעם גאַנצען אויפשטאַנד. איהם האָט מען באַשטימט פאַר א געוועהנליכען אמט אין ראַטהויז.

---

*) איז שפּעטער געוואָרען א פאַררעטער. — **א. ש. ז.**

צוויי אוהר מאָרגענס (דעם ניינצעהנטען מערץ) האָט זיך באוויזען לאנגלוא, און האָט זיך פארגעשטעלט אלס דער קאָמאנדיר פון דער נאציאָנאלער גווארדיע.

— ווער האָט אייך באשטימט אויף דעם פּאָסטען ? האָבען געפרעגט די מיטגלידער פונ'ם צענטראלען קאָמיטעט.

— די רעגירונג ! — האָט געענטפערט לאנגלוא.

— די נאציאָנאלע גווארדיע קלייבט אליין אויס איהרע באַאמטע — האָט מודיע געווען עדוארד מארא, דער יונגער רעוואָלוציאָנער.

— מיר ווילען אליין אויסקלייבען אונזערע קאָמאנדירען, באַשטימען שטאָדטישע וואהלען און אָננעהמען געוויסע פארזיכערונגס מיטלען קעגען די מאָנארכיסטען. אויב איהר האלט מיט אונז, טאָ וואַרפט זיך אונטער די וואהלען פון פאָלק — האָבען מיט איין קול צוגעגעבען מעהרערע פון די פארזאמעלטע. לאנגלוא איז אָבער באשטאַנען דערויף, אז עס איז נאָר פאראן איין געזעצליכע מאַכט און דאָס איז די רעגירונג פון טיער. און די רעגירונג — זאָגט ווייטער לאנגלוא — וועט קיין מאָל ניט אריינגעהן אין פארהאנדלונגען מיט א קאָמיטעט, וואָס איז באשאפען געווארען דורך א בונט.

די דאָזיגע ווערטער האָבען ארויסגעבראכט פון געדולד די פאַרזאַמעלטע, וועלכע האָבען קליפּ און קלאָר געשטעלט לאנגלואַ'ן די פראגע :

— איהר אנערקענט דעם צענטראלען קאָמיטעט אָדער ניט ?

— ניין, האָט געענטפערט לאנגלוא, און האָט זיך גלייך אָפּגעטראָגען.

די נאכט צו דעם 19טען מערץ איז פארביי זעהר רוהיג. אָבער א דאנק דער רוהיגקייט האָט די קאָנטר־רעוואָלוציע אָנגעפאנגען צו זאמלען איהרע שווארצע כחות, מיט וועלכע זי האָט זיך שפּעטער מיט אזא אכזריות ארויפגעווארפען אויף די קעמפער פון דער פאריזער קאָמונע און האָט דערטרונקען די רעוואָלוציע אין טייכען בלוט.

די סאָלדאטען פון דער נאציאָנאלער גווארדיע זיינען געווען טויט מיד, האָבען קוים געקענט ריהרען די פיס. מיט דער דאָזיגער

געלעגענהייט האָט זיך באַנוצט די רעגירונג און האָט ארויסגעפיהרט א סך מיליטער פון פאריז קיין ווערסאל.

וואָלט געשטאַנען אן דער שפּיץ פון דער נאַציאָנאַלער גווארדיע אַן איבערגעגעבענער, עהרליכער רעוואָלוציאָנער, וואָלט ער דאָס לייכט געקאָנט פארהיטען. אָבער דער קאָמאַנדיר פון דער נאַ־ציאָנאַלער גווארדיע איז צום אומגליק געווען ל י ו ל י ע, וועל־כער האָט געלאָזען אָפען די טויערען פון פאריז.

אזוי איז פארלאָפען דער אכטצעהנטער מערץ פון 1871 — דער ערשטער טאָג פון יענער גרויסער היסטאָרישער צייט, וואס איז באוואוסט אונטער'ן נאָמען: „די פאריזער קאָמונע".

וועלכע אורזאכען האָבען געפיהרט צו דער פאריזער קאָמונע? אויף וואָס'ער באָדען איז זי אויסגעוואקסען? וועלכע פארטייען און וועלכע העלדען האָבען געשפּילט די הויפּט ראָליע אין דער דאָ־זיגער גרויסער היסטאָרישער געשעהעניש? אויף וועלכע ריכטונ־גען האָבען זיך די קאָמונארען צוטיילט? וואָס זיינען געווען זייער געגענווארטס פּראָגראמען און זייערע צוקונפטס אידעאלען? און — צו לעצט, — וואָס זיינען געווען די אורזאכען פון דער קאָמונע'ס טראגישער נידערלאגע, וואו אזא הערליך, שעהן בלאט איז פאר־נעצט געווארען מיט אזוי פיל בלוט און מארך פון די מענשען־קינדער?

אָט דאָס אלץ צו דערקלערען, איז די אויפגאבע פון אונזער ווערק.

פראַנקרייך נאָך דעם יאָהר 1848.

נאָך דער פעברואר רעוואָלוציע פון 48טען יאָהר, פון פאָריגען יאָהר־הונדערט, וואו דער אַרבייטער קלאַס פון פראַנקרייך האָט מיט אזוי פיל העלדישקייט ארונטערגעווארפען לואי פיליפּ׳ען, דעם לעצטען פראַנצויזישען קעניג פון דער אָרלעאַניסטישער משפחה (א צווייג פון דער בורבאָן־דינאַסטיע, וואָס האָט רעגירט איבער פראַנקרייך ביז דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָלוציע) און האָט פראָקלאַמירט די „סאָציאַלע רעפּובליק”, האָט די פראַנצויזישע בורזשואַזיע, ווי איהרע נאָהענטע קרובים אין אנדערע אייראָפּעאישע לענדער, אָנגעפאַנגען צו פיהרען א שרעקליך רעאַקציאָנערע פּאָליטיק.

פארגעסענדיג, אז די ארבייטער זיינען געווען די הויפּט־קעמפּער פאר דער פרייהייט, וואָס לואי פיליפּ האָט ניט געגעבען מיט גוטען, — האָט די בורזשואַזיע, גלייך ווי זי האָט געקראָגען די מאכט, אָנגעפאַנגען ניט נאָר זיך דערווייטערען פון איהרע דערלייזער, נאָר זי האָט זיי פאַראַטעָן אויף דעם מיאוס׳טען און גרויזאַמסטען אופן.

זי האָט אָנגעפאַנגען צו טרעטען מיט די פיס די „סאָציאַלע רעפּובליק” און האָט איגנאָרירט און זיך געמאַכט כלא ידע פון די פאָדערונגען, צוליב וועלכע די ארבייטער האָבען זיך אזוי פיל מקריב געווען. זי האָט זיי פּראָוואָצירט אויף יעדען טריט און שריט און די ארבייטער האָבען אויסגעגאָסען זייער ביטערנים און גאַל אין דעם „יוני־אויפשטאַנד”. די בורזשואַזיע האָט זיך דאָ באַנוצט מיט דער געלעגענהייט און האָט געשלאָסען א שרוך מיט איהרע פריהערדיגע שונאים, — מיט די פּריצים און די געבוירענע מיוחסים פון דעם אדעל און האָבען אונטער דער פיהרערשאַפט פון גענעראַל קאַווענייאַק מיט אַלגעמיינע כחות אויף דעם ברוטאַלסטען אופן דערטרונקען דעם אויפשטאַנד אין טייכען בלוט און טרעהרען פון דעם ארבייטער קלאַס.

אָהן דעם ארבייטער קלאַס, דעם נעזונדסטען און פארגעשרי־טענסטען טייל פון יעדער נאַציע, איז די פראַנצויזישע רעפּובלי־קאַנישע רעגירונג פונ'ם 48טען יאָהר, געוואָרען אַלץ מעהר דעגע־נערירט, אומקאָמפּעטענט און אָפּגעשוואַכט. זי איז געוואָרען א זומפּ, וואו פארשידענע אוואַנטוריסטען און נידעריגע קאַריעריסטען, האָבען אָהן שום בושה געבויט אונזויבערע אבער וואַרעמע נעסטען פאַר זיך און זייערע מקורבים. די גאַנצע רעגירונגס סביבה איז געווען אזוי פארפוילט, דאָס אין 1851 האָט לואי באָנאַפּאַרט (פון נאַפּאָלעאָנ'ס משפחה), א דאַנק די אינטריגעס פון זיין ווייב יעווגעניע, וואָס האָט איהר גאַנצען לעבען געשטרעבט צו זיין א הערשערקע, א קעניגין, דורכגעפיהרט די מלוכה־איבערקעהרעניש. ער האָט מבטל געווען די פראַנצויזישע רעפּובליק און זיך פּראָק־לאַמירט אלס דער אימפּעראַטאָר פון פראַנקרייך אונטער דעם נאָ־מען „נאַפּאָלעאָן דער דריטער“.

אין די יאָהרען פון לואי באָנאַפּאַרט'ס הערשאַפט איז פראַנק־רייך שטאַרק עקספּלאָאַטירט געוואָרען פון דער גאַנצער רעגירונגס־קליקע, וואָס איז באַשטאַנען פון אַלערליי שאַרלאַטאַנעס און פּאַ־ראַזיטען. די קייזערין יעווגעניע'ס הויף איז געווען דער צענטער פון פיזישער צולאָזענקייט, גייסטיגער אומפּרוכטבאַרקייט און פּאָ־ליטישער אומפאַראַנטוואָרטליכקייט. אין יענער צייט איז גראַד געווען אַן אינדוסטריעלע אויפלעבונג, פּראָספּעריטעטס יאָהרען, און די בורזשואַזיע איז געווען שטאַרק פאַרטאָן מיט געלד מאַכען. נאַ־פּאָלעאָן דער דריטער האָט איהר געלאָזט צו רוה און זי האָט געלאָזט צו רוה נאַפּאָלעאָנ'ען. יעטווידער פון דעם קאַפּיטאַליסטי־שען קלאַס און דער רעגירונגס־קאַליאַסטרע האָט זיך געפיהלט ווי „גאָט אין פראַנקרייך“. דאָס פאָלק, דאָס ארבייט־פאָלק איז געוואָרען באַרויבט עקאָנאָמיש און אונטערדריקט פּאָליטיש. עס איז געווען אין גאַנצען פארשקלאַפט צו דער דרייאיינגיקייט: רע־גירונג, קלעריקאַליזם און בורזשואַזיע. עס איז אָבער געווען צו שוואַך ארויסצוטרעטען. די ארבייטער זיינען נאָך ניט געווען צוריקגעקומען פון די מאַויים'דיגע קלעפּ, וואָס זיי האָבען געקראָגען אין די יוני־טעג פון דעם 48־סטען יאָהר. זיי האָבען געליטען און געשוויגען.

די כלומרשט'דיגע געזעצגעבענדע קערפּערשאַפט האָט ווי א דינסט דערפילט די באַפעהלען פון נאַפּאָלעאָנ'ען. די פּאָליציי האָט שטאַרק נאָכגעקוקט, עס זאָל זיך ניט הערען אפילו א פּיפּס פון פרייהייט, פון באַוועגונג. כמעט אַלע אָפּאָזיציאָנס צייטונגען זיינען געוואָרען אונטערדריקט. ניט געווען צו הערען און צו זעהן א פריי וואָרט.

ביסלעכווייז אָבער האָט די שווערע, שוואַרצע כמאַרע פון רעאַקציע אָנגעפאַנגען אָפּצוטרעטען; די פּאָליטישע לופט האָט זיך אָנגעהויבען צו רייניגען. עס האָבען זיך אָנגעפאַנגען צו הערן די טענער פון דער מאַרסעליעזע. און ווידער זיינען דאָס געווען די אַרבייטער, וואָס האָבען זיך גענומען צו פאַרטרייבען די שוואַרצע וואָלקענס, וועלכע זיינען געהאַנגען איבער'ן קאָפּ פון פראַנקרייך און דעם פראַנצויזישען פאָלק.

ביי די וואַהלען פון 1857 זיינען מיט דער הילף פון די פּאַריזער אַרבייטער דערוועהלט געוואָרען די קאַנדידאַטען, וואָס זיינען גע־ווען פיינדליך צו נאַפּאָלעאָן דעם דריטענ'ס אימפּעריע. צווישען זיי איז געווען דאַרימאָן, פּרודאָנ'ס א תּלמיד און עמיל אָליוויע, א זוהן פון א פּאָליטישען אימיגראַנט. מיט א יאָהר שפּעטער זיינען דערוועהלט געוואָרען נאָך צוויי קאַנדידאַטען פון דער אָפּאָזיציע: די אַדוואָקאַטען ערנסט פּיקאַר און זשיול פאַוור, וועלכער איז געווען א מיטגליד פון דער גרינדונגס־פאַרזאַמלונג אין 48סטען יאָהר. פּיקאַר איז אין יענער צייט געוואָרען זעהר פּאָפּולער דורך דעם, וואָס ער האָט פאַרטיידיגט דעם איטאַליענער אָרסיני, וועלכער האָט געמאַכט א פאַרזוך צו טויטען נאַפּאָלעאָנ'ען פאַר זיין פּאָליטיק בנוגע איטאַליען.

נאַפּאָלעאָן האָט זיך שטאַרק דערשראָקען מיט דעם רעזולטאַט פון די וואַהלען, און ער האָט זיך געאיילט צו דערקלערען אן אַמ־נעסטיע פאַר די פּאָליטישע אימיגראַנטען, וועלכע האָבען זיך געפונען אין אויסלאַנד — די קרבנות פון דעם צווייטען דעצעמבער 1851, ווען ער האָט פאַרכאַפּט די מאַכט. צווישען די פּאָ־ליטישע אימיגראַנטען וואָס האָבען ניט געטאָרט זיין אין פראַנקרייך אונטער לואי באָנאַפּאַרט'ס רעזשים, האָבען זיך געפונען אַזוינע „פאַרברעכער" ווי א שטיינער וויקטאָר הוגא, לעדריו ראָלען,

לואי בלאַן, פעליקס פיא, שעלשער, קלימאַן טאָמא, יעטיען אראגא און אנדערע.

די אמנעסטיע האָט אָבער קיינעם ניט באַרוהיגט און האָט ניט געהאַט די ווירקונג, וועלכע דער אימפּעראַטאָר פון פראַנקרייך האָט געוואָלט, זי זאָל האָבען.

אין דערזעלביגער צייט האָט די קייזערין יעווגעניע מיט איהרע פאַוואָריטען אריינגעשלעפּט פראַנקרייך אין א צרה'דיגער פּאָליטיק מיט מעקסיקא. לואי באָנאַפּאַרט האָט קעגען דעם ווילען פון פראַנצויזישען פאָלק ארגאַניזירט אַן אַוואַנטוריסטישע עקספּעדיציע מיט דעם צוועק צו גרינדען דאָרטען א מאָנאַרכיע. פאַר'ן קעניג פון מעקסיקא האָט ער באַשטימט מאַקסימיליאַן האַפּסבורג, דעם ברודער פון עסטרייכישען קייזער פראַנץ יאָזעף. איינע פון די צוועקען פון דער עקספּעדיציע איז אַגב אורחא געווען צו פאַרשטאַרקען אין מעקסיקא די פיינדליכע שטימונג, וואָס האָט דאָרטען געהערשט קעגען די פאַראייניגטע שטאַטען.

די דאָזיגע אַוואַנטורע, וואָס האָט געקאָסט פראַנקרייך אומזיסט און אומנישט אַזוי פיל בלוט און גוט, האָט אַרויסגערופען א שטאַרקע ענטריסטונג אין פּאַריז, וואו עס האָבען זיך אימער געפונען די בעסטע און שעהנסטע קעפּ פון פראַנקרייך. דער נייער דור — די קינדער פון די 48-גער — האָט גע'ירשה'נט דעם קאַמפּלוסט פון די פאָטערס, און ער האָט אַנגעפאַנגען שטאַרק צו פּראָטעסטירען קעגען די מעשים פון די פראַנצויזישע מלוכה-קליקעס, וואָס באַדעקען פראַנקרייך מיט חרפּות און בזיונות.

אין די זעכציגער יאָהרען פון פאָריגען יאָהר הונדערט האָט פראַנקרייך ערוואַכט צו א נייעם לעבען.

אין לאַטיינישען קוואַרטאַל האָבען זיך אָנגעפאַנגען צו באַווייזען פּראָקלאַמאַציעס מיט רעוואָלוציאָנערע שלאַג-ווערטער. סטודענטען און ארבייטער האָבען אָפט אָרגאַניזירט דעמאָנסטראַציעס, וואו מען האָט אויסגעדריקט א סימפּאַטיע צו די פּוילישע רעוואָלוציאָנערען, וועלכע האָבען געמאַכט דעם לעצטען פּאַרזוך זיך צו באַפרייען פון דעם צאַרישען יאָך. די אומצופרידענע קליינבירגער זיינען צוגעשטאַנען, ווי געוועהנליך, צו די ראַדיקאַלע עלעמענטען.

אין יאָהר 1863 זיינען אַלע רעגירונגס קאַנדידאַטען דורכגעפאַלען

ביי די פּאַריזער וואהלען. געזיגט האָבען די קאנדידאטען פון דער פּאראייניגטער אָפּאָזיציע, ווי זשיול פאוור, עמיל אָליוויע, פּיקאר, זשיול סימאָן, טיער און אנדערע.

די קאנדידאטען פון דער אָפּאָזיציע זיינען געווען פיינדליך צו דער אימפּעריע פון נאַפּאָלעאָן דעם דריטען ניט צוליב סאציאַלע און עקאָנאָמישע מאָטיווען, נאָר צוליב ריין פּערזענליכע חשבונות. טיער, צום ביישפּיל, איז געווען א מאָנארכיסט־אָרלעאַניסט, א מיניסטער אונטער לואי פיליפּ און איז געווען קעגען לואי באָנאפּארט, ניט אויס ליבע צום פאָלק, נאָר אויס ליבע צו זיך און צו זיינע אינטערעסען.

מיר מיינען, אז עס איז גראד איצט, איידער מיר געהען נאָך איבער צו די ווייטערדיגע געשעהענישען, די צייט זיך צו באקענען מיט די הויפּט „העלדען" פון דעם אָפּאָזיציאָנעלען בלאָק. די געגנויע באַקאַנטשאפט מיט אָט די פּארשוינען, וועט אונז דינען פאר א שליסעל בעסער צו פארשטעהן די שענדליכע ראָליע, וואס די דאָזיגע „פּאָלקס פאָרשטעהער" פון 1863, האָבען געשפּילט שפּעטער, אין דעם יאָהר 1871.

אָט ווי קארל מארקס שטעלט זיי פאר*):

זשול פאוור האָט לויט די דאָקומענטען פון דעם פּאריזער דעפּוטאַט צו דער נאַציאָנאַלער פארזאמלונג מיליער, געלעבט אומגעזעצליך מיט דער פרוי פון איינעם א שכור, וואָס האָט געוואוינט אין אלזשיר, מאָראָקא. דורך יאָהרען־לאנגע סיסטעמאטישע, געמיינע, נידערטרעכטיגע פעלשונגען, האָט ער דערצו נאָך בארויבט די קינדער פון זיין קעבס ווייב און איז דורכדעם געווארען א רייכער מאן. ער איז פאר די דאָזיגע פארברעכענס גערופען געווארען צום געריכט, אָבער ער האָט אונטערגעקויפט די ריכטער און זיינע מעשים תעתועים זיינען ניט ענטפּלעקט געווארען פאר'ן ברייטען עולם. שפּעטער האָט דער זעלביגער זשול פאוור דערקלערט די קאָמונאַרען פאר געפעהרליכע מענשען, ווייל זיי זיינען

*זעה „דער בירגער קריג אין פראנקרייך", איבערזעצט פון י. לעווין. ארויסגעגעבען פון דער „אידישער סאָציאליסטישער פעדעראציע".

קענגען רעליגיע און טהרת המשפחה... ער האָט אויך שפּעטער, ווען ער האָט געקראָגען די מאכט, ארויסגעגעבען אן עקסטרא באַפעהל צו דערשיסען זיין פּערזענליכען שונא, מיליער, וועלכער האָט גע־וואוסט אלע זיינע חפצות. דער באַפעהל איז אויך אויסגעפיהרט געווארען.*)

ע ר נ ס ט פּ י ק א ר האָט געהאט אן אמביציע צו ווערען דער מיניסטער איבער די אינערליכע אנגעלעגענהייטען. ביי נאַפּאָלעאָן דעם דריטען האָט זיך איהם דאָס ניט איינגעגעבען, האָט ער געגען איהם אינטריגירט. ער איז געווען דער ברודער פון א געוויסען ארטור פּיקאר, וועלכער איז אין יאָהר 1867 געשטעמפּעלט געווארען פון דעם פּאריזער פּאָליציי־פּרעפעקט אלס שווינדלער און פּשוט׳ער גנב. דער „ליבעראל" ערנסט פּיקאר האָט באַשטימט זיין ברודער ארטהור פאר׳ן רעדאקטאָר פון זיינער א צייטונג, כדי ער זאָל קאָנען בעסער שווינדלען אויף דער בערזע צוליב די אפּי־ציעלע פארבינדונגען, וואָס ער האָט געקראָגען. ער האָט אנגע־קליבען קאַפּיטאַלען פון די פראנצויזישע אומגליקען.

ט י ע ר איז געווען א מיאוס׳ע בריאה. האָט אין פארלויף פון איבער פופציג יאָהר פאר׳כשופ׳ט די פראנצויזישע בורזשואַ־זיע. ער איז געווען די פארקערפּערונג פון איהר קלאסען־פארדאָר־בענקייט. ער האָט געשריבען געשיכטע, וואָס איז געווען פול מיט ליגענס. די געשיכטע פון זיין לעבען איז די געשיכטע פון פראנק־רייך׳ס אומגליק. אין יאָהר 1830 איז ער געווען פארבונדען מיט די רעפּובליקאנער. פאר לואי פּיליפּ׳ן האָט ער זיך דערשלאָגען צו א מיניסטער פּאָסטען, פארראטענדיג דערביי זיינעם אן אמאָליגען פריינד און באַשיצער. צום קעניג לואי פּיליפּ׳ן האָט ער גע־שמייכעלט, זיך גע׳חנפה׳ט. ער איז געשטאַנען אין אינטימע באַ־ציהונגען מיט דער הערצאָגין פאָן־בעררי. ער פלעגט העצען דעם פאָלק צו מאכען פּאָגראָמען אויף די גלחים אין די קירכען. ער איז שפּעטער אויך געווארען א הייסער פּארטייזיגער פון רעליגיע, פּריוואט אייגענטום און פאמיליע...

---

*) זעהט וויטערדיגען קאַפּיטעל: דער טויט פון די קאָמו־נאַרען. — א. ש. ז.

א צייט איז ער געווען אין אונגארען. גארא, דער הויפט־
מיניסטער ביי לואי פיליפ, האָט איהם פאראורטיילט צו גלות.
ער איז, פארשטעהט זיך, געווען שרעקליך אין כעס דארויף און האָט
געזוכט א געלעגענהייט זיך נוקם צו זיין. אין פעברואר 1848,
אין די שטורעם טעג, ווען ער האָט מיט זיין פּאָליטישען חוש הריח
דערפיהלט, אז ס'קומט א פאָלקס אויפשטאנד, איז ער אויך גע־
וואָרען א „רעוואָלוציאָנער" און האָט ווי אן אמת'ער צבועק דער־
קלערט אין דעפוטאטען קאמער:

„איך געהער צו דער פארטיי פון דער רעוואָלוציע ניט נאר
אין פראנקרייך, נאָר אין גאנץ אייראפּע. איך וואָלט געוואלט,
אז די רעוואָלוציאָנערע רעגירונג זאָל פארבלייבען אין די הענט
פון מעסיגע לייט, אבער ווען אפילו די רעגירונג וועט ארייגפאלען
אין די הענט פון היציגע מענשען, אפילו פון ראדיקאלען, וועל
איך זיך צוליב דעם פון מיין אמט ניט אָפּזאָגען. איך וועל אלע
מאָל געהערען צו דער פארטיי פון דער רעוואָלוציע." אין די יוני־
טעג איז ער שוין געווארען א חסיד פון „רוה און ארדנונג" און
א גוואלדיגער געגנער פון די רעוואָלוציאָנערען. טיער פלעגט יעדען
טאָג קענען ענדערען זיינע מיינונגען אזוי ווי עס פלעגט זיך פאסען
פאר זיינע פּערזענליכע אינטערעסען. אין איין זאך איז ער געווען
פעסט און אויסגעהאלטען זיין גאנצעס לעבען און דאָס איז, אין
זיין זשעדנעקייט צו רייכקייט און אין זיין שנאה צו די מענשען,
וואס שאפען זיי. „טיער איז געווען א מייסטער אויף קליינליכע
פעלשונגען, א קינסטלער אין פאלש שווערען און פארראט, א פּראָ־
פעסיאָנעלער שווינדער". „ער איז אלע מאָל געווען גרייט אויפ־
צוהויבען א רעוואָלוציע, ווען ער פלעגט ווערען אראפּגעזעצט פון
זיין שטעל און שפּעטער, ווען ער האָט צוריקגעקראָגען די מאכט,
זי דערטרינקען אין בלוט. אנשטאָט אידעען איז ער געווען פול
מיט קלאסען־פאראורטיילען. אין זיין פּריוואט לעבען איז ער
געווען פּונקט אזוי שעדליך, ווי אין געזעלשאפטליכען לעבען ני־
דערטרעכטיג"..

טיער, זשול פאַוור, פּיקאר און זייערע חברים זיינען שפּעטער
געווארען די הויפּט פיגורען פון דער קאָנטער־רעוואָלוציע, און די
גרויזאמסטע הענקער פון די קאָמונארען... אָבער לאָמיר ניט כאפּען

די פיש פאר'ן נעץ און לאָמיר אַנגעהן כסדר מיט די געשיכטליכע פאסירונגען.

אין 1863 זיינען, ווי געזאָגט, טיער, זשול פאוור און פּיקאר דערוועהלט געוואָרען אלס די פארטרעטער פון דער אָפּאָזיציע פון פאָלק, קעגען דעם ווילען פון לואי באָנאפארט און זיין הויף קאַמאַריליע. זיי זיינען אויך אונטערגעשטיצט געווארען פון די ארבייטער. אזא מזל האָט תמיד דער ארבייטער קלאס. ער העלפט קריגען די מאכט די יעניגע, וועלכע נוצען זי, די מאכט, אויס קעגען איהם.

די ארבייטער באוועגונג אין פראנקרייך און דער ערשטער אינטערנאציאנאל.

סוף 1863 האָבען זיך אין פראנקרייך אָנגעפאנגען צו ווייזען סמנים פון א זעלבסטשטענדיגער, קלאסען־באוואוסטער ארבייטער באוועגונג.

דער דרוקער בלאַן האָט דערקלערט דעם דירעקטאָר פון דער צייטונג „סיעקל”, אז די א ר ב י י ט ע ר ה אָ ב ע ן א ו י ך ר ע כ ט ע ן. אזא דערקלערונג האָט מען באטראכט פאר צו חוצפה'דיג און מען האָט אויף בלאַן'ען אנגערייצט מאנכע פון זיינע חברים־ארבייטער גופא.

איינינגע מאָנאטען שפּעטער, דעם 17טען פעברואר, 1864, האָבען די ארבייטער נאָך אמאָל געלאָזט פון זיך הערען. איצט שוין א ביסעל קלערער. עס האָט זיך געהאנדעלט וועגען נאָך־וואהלען, וואָס האָבען געדארפט פארקומען אין פאריז, ווייל צוויי פון די פאריזער דערוועהלטע, זשול פאוור און גאווען, זיינען אויך אויסגעקליבען געווארען אין דער פּראָווינץ.

זעכציג ארבייטער האָבען ארויסגעלאָזען א מאָניפעסט, וואס איז געוועזן אונטערגעשריבען פונ'ם בראָנז־ארבייטער טאלען, פרודאָנ'ס א תלמיד.

„פארטרעטער פון דער אָפּאָזיציע — לעזען מיר אין מאניפעסט, — אויב מיר געהען מיט אייך האנד אין האנד אין פּאָליטיק, טאָ הייסט דאָס נאָך ניט, אז מיר געהען צוזאמען בנוגע סאָציאל־עקאָנאָמישע פראגען. מען זינגט אונז תמיד דאָס אלטע לידעל, אז זינט 1789 זיינען אָפּגעשאפט געווארען די קלאסען און אז אלע פראנצויזען זיינען גלייך פאר'ן געזעץ; אונז אָבער, וועלכע האָבען ניט קיין אנדער אייגענטום אויסער אונזערע ארבייטס הענט; אונז, וועמען עס קומט שטענדיג אויס צו זיין פארדונגען צום קאַ־

פיטאַל; אונז, וועמען עס קומט שטענדיג אויס צו לעבען אונטער אויסנאַהמס געזעצען — אונז איז שווער צו הערען אזא לידעל.... אונזערע קינדער פארברייננגען גאַנץ אַפּט זייערע צאַרטע יונגע יאָהרען אין א דעמאָראַליזירטער און אומגעזונטער אַטמאָספערע פון פאַבריק און וואַרשטאַט; אונזערע פרויען זיינען געצוואונגען קעגען זייער ווילען צו וואַרפען אונזער הויז און פאַמיליע און זוכען אנדערשוואו שווערע ארבייט. און דעריבער באַהויפּטען מיר, אז די גלייכהייט, וואָס איז פאַרשריבען אין געזעץ, עקזיסטירט ניט אין דער ווירקליכקייט... אָבער, זאָגט מען אונז, די דערוועהלטע רעפּוטאַטען קענען פאָדערען דיזעלביגע רעפאַרמען, ווי איהר גופא, יאָ, אפילו בעסער פון אייך... מיר ענטפערען דערויף: ניין! מיר האָבען ניט קיין פאַרטרעטער. אויף דער לעצטער זיצונג פון דער געזעצגעבענדער קערפּערשאַפט, האָט זיך קיין איין איינציגער דעפּוטאַט איינגעפונען, וועלכער זאָל פאָרמולירען אונזערע שטרע־בונגען, אונזערע וואונשען, אונזערע רעכטען, ווי מיר פאַרשטעהען זיי. מיר האָבען ניט אונזערע פאַרטרעטער. מיר זאָגען, אז איצט, נאָך צוועלף יאָהר געדולד, איז געקומען דער ריכטיגער מאָמענט. אין 1848 האָבען די ארבייטער וואַהלען פּראָקלאַמירט פּאָליטישע גלייכקייט. היינטיגע וואַהלען פון 1864 וועלען פּראָקלאַמירען סאָ־ציאַלע גלייכקייט!"

דער מאַניפעסט איז ניט באַשטאַנען פון אַלגעמיינע פראַזען. ער האָט געזאָגט מיט איינפאַכע, פּשוט'ע ווערטער דאָס, וואָס איט־ליכער ארבייטער האָט געפיהלט.

די לאַגע פון די ארבייטער נאָך דער איבערקעהרעניש פון דעם צווייטען דעצעמבער איז אין אמת'ען געווען אן אונערטרעגליכע. ניט געקוקט אויף די פּראָספּעריטעט יאָהרען האָבען די ארבייטער גע־קראָגען פאַר זייערע לאַנגע שטונדען קלאָגעדיגע שכירות, אז'ס האָט פּשוט ניט געקלעקט אויף דער חיונה. פּאָליטיש זיינען די ארבייטער געווען שטאַרק אונטערדריקט. די קאָאָפּעראַטיווע אונ־טערנעמונגען, וועלכע דער 48טער יאָהר האָט איבערגעלאָזען בירושה, האָט מען ניט געלאָזט זיך ענטוויקלען. די רעגירונג האָט אָנגע־ווענדעט אַלערליי מיטלען ווי פון זיי פּטור צו ווערען. קיין פאַר־איינס־פרייהייט איז ניט געווען. און הגם סטרייקס זיינען אָפּי־

ציעל ניט געווען פאַרבאָטען, האָבען אָבער די ארבייטער פון זייער סטרייק־רעכט ניט געקענט מאַכען אַ געברויך. סטרייק־רעכט אָהן דעם רעכט זיך צו פאַראייניגען איז ניט מעהר ווי א טויטער בוכ־שטאַב. אין די הערצער פון די ארבייטער האָבען געטליהט פונקען פון פּראָטעסט קעגען די אונטערנעמער. זיי האָבען אבער זייער פּראָטעסט ניט געקענט ארויסטראָגען אויסענוועניג. אין יאָהר 1861 זיינען די דרוקער ארוים אין א סטרייק, וואו זיי האָבען ארויסגע־שטעלט גאַנץ באַשיידענע פאָדערונגען, א שטייגער, אז עס זאָל זיין אַן אַלגעמיינע קאָמיסיע פון אונטערנעמער און ארבייטער, וואָס זאָל אויסארבייטען די ארבייטס באדינגונגען (א מין קאָלעקטיווער אַגרימענט !), אויך, אז פרויען זאָלען ניט ארייגנענומען ווערען אין די דרוקערייען און נאָך אזוינע פאָדערונגען, אָבער די רעגירונג האָט אָהן א ברעקעל בושה זיך געשטעלט אויף דער זייט פון די אונטערנעהמער און האָט אויף א זעהר מיאוס'ען אופן אונטער־דריקט די סטרייקער. די סטרייקער זיינען פאַר'משפט געוואָרען צו פארשידענע שטראָפען פאַר דעם כלומרשטדיגען פארברעכען קעגען דעם פארבאָט זיך צו אָרגאַניזירען.

דער מאַניפעסט האָט דאָ, בכן, ניט אויף איין האָר מגזם געווען. פאַרקעהרט, ער איז נאָך געווען צו פּאָרזיכטיג. דאָך איז ער באַגע־געגנט געוואָרען מיט גרויס כעס ניט בלויז מצד דער בורזשואזער פּרעסע — די דינסט־מויד פון דעם קאַפּיטאַל, וואָס האָט אויס־געגאַסען גאַנצע פּאָמוניצעס מיט זידלערייען אויף די בונטאָוור־שציקעס, — נאָר אפילו פון די ארבייטער גופא.

אכציג ארבייטער האָבען אויף דעם „מאַניפעסט פון די זעכ־ציג" געענטפערט מיט אנאנדער מאַניפעסט, אין וועלכען זיי האָבען באַשולדיגט זייערע חברים, אז זיי האָבען אויפגעהויבען די סאָ־ציאַלע פראַגע ניט אין דער צייט, און אז זיי ברייגגען דערמיט אריין מחלוקות צווישען די ארבייטער.

דער קאַנדידאַט פון די „זעכציג" איז געווען טאָלען, וואָס האָט ארויסגעשטעלט אן ארבייטער פּראָגראַמע. זיין קאַנדידאַטור און פּראָגראַם זיינען אונטערגעשטיצט געוואָרען פון דעם באַליב־טען, טאָלאַנטפולען פּובליציסט דעלעקליוז, וועלכער האָט געהאַט הינטער זיך א גלענצענדע רעוואָלוציאָנערע פאַרגאַנגענהייט און

נאָך א שעהנערע רעוואָלוציאָנערע צוקונפט.*) דאָס האָט אָבער גאר ניט געהאָלפען. טאָלען איז שטאַרק דורכגעפאַלען ביי די וואהלען. ער האָט אין גאנצען געקראָגען 424 שטימען קעגען 14,807 שטימען, וועלכע זיינען אָפּגעגעבען געווארען פאר זיין געגנער, גארניע פּאזשע, אן „איבערגעקעהרטער", א געוועזענער אכט און פערציגער.

„דער מאַניפעסט פון די זעכציג" איז אָבער ניט געגאנגען פארלאָרען. ער האָט אַביסעל צעטרייסעלט די עפענטליכע מיי־נונג און די לינקע דעפּוטאַטען האָבען זיך געמוזט מיט איהם רע־כענען. זיי האָבען אָנגעפאנגען צו פאָדערען, אז מען זאָל אראָפּ־נעמען דעם פארבאָט אויף פאראיינס פרייהייט און זיי האָבען דאָס אויך ווי עס איז דורכגעפיהרט דעם 25טען מאַי, 1864. די אר־בייטער האָבען זיך גלייך דערשלאָגען א קירצערען ארבייטס־טאָג און האָבען אויפגעבויט איינינגע פּראָפעסיאָנעלע פאראיינען — יוניאָנס, פון די בראָנז ארבייטער, גאלד שמידען, בלעכערס, סטאָ־ליארעס, דעקאָראַטאָרס און אנד.

מיט איינינגע מאָנאַטען נאָכדעם, ווי דאָס פאראיינס געזעץ איז דורכגעפיהרט געווארען, זיינען ווי א מעטעאר איבער'ן הימעל דורכגעפלויגען פון איין עק וועלט ביז דער צווייטער די פון דער רעאקציע אונטערדריקטע היסטאָריש קריסטאַליזירטע אויסרופען פון קאָמוניסטישען מאַניפעסט:

„די באפרייאונג פון די ארבייטער מוז זיין די זאך פון די ארבייטער גופא."

„מעגען די הערשענדע קלאסען ציטערען פאר א קאָמוניסטי־שער רעוואָלוציע."

„די פּראָלעטאַריער האָבען אין איהר גאר ניט צו פארלירען, א חוץ זייערע קייטען. זיי האָבען א וועלט צו געווינען."

„פּראָלעטאַריער פון אלע לענדער פאראייניגט אייך!"

די דאָזיגע אויסגעשרייען זיינען ניט געבליבען, ווי א שטים אין דער מדבר. אין אלע לענדער און צווישען אלע פעלקער האָט אָפּגעהילכט זייער ווידער־קויל.

*) זעה ווייטערדיגע קאפּיטלען. — א. ש. ז.

דעם 28טען סעפטעמבער, 1864, איז אין לאָנדאָן געגרינדעט געוואָרען דער ערשטער אינטערנאַציאָנאַל, פון וועלכען דער אוטאָר פון קאָמוניסטישען מאַניפעסט, קאַרל מארקס, איז געווען דער טעאָרעטיקער, שעפער און גענעראַל סעקרעטאר.

אין די פּאָר יאָהר ביז דער גרינדונג פונ׳ם אינטערנאַציאָנאַל זיינען פארגעקומען אנדערע וויכטיגע געשעהענישען אין דער ארבייטער וועלט.

אין יאָהר 1862, אויף דער וועלט־אויסשטעלונג אין לאָנדאָן, האָבען זיך די דעלעגאַציעס פון פראנצויזישע ארבייטער און די פארטרעטער פון די ענגלישע טרייד יוניאָנס צוזאמענגעטראָפען און זיך דורכגערעדט וועגען זייערע אלגעמיינע אינטערעסען. דאָס איז געווען דער אָנפאנג פון אן אינטערנאַציאָנאַלער פאראייניגונג. דאָרטען איז געמאכט געוואָרען צום ערשטען מאָל דער שטאַרקער טאָסט: „פאר דעם צוקונפטיגען בונד פון אלע ארבייטער פון דער גאנצער וועלט".

אין 1863 איז אין פאריז פארגעקומען א גרויסער מיטינג וועגען פוילען און דאָרטען איז אויסגעארבייט געוואָרען דאָס פּראָגראַם פון אן אינטערנאַציאָנאַלען צוזאמענפאָהר. עס זיינען דאָרטען אויך דערוועהלט געוואָרען דעלעגאַטען, צווישען וועלכע עס איז געווען דער שוין אויבענדערמאָנטער טאָלען. אין ענגלאנד איז אויך פארגעקומען א צוזאמענפאָהר, וואו עס איז באַשלאָסען געוואָרען צו ארגאניזירען אן אינטערנאַציאָנאַלע אסאציאציע פון ארבייט.

אין 1864 איז צום ערשטען מאָל פארגעקומען אן ארבייטער קאָנגרעס אין אמעריקע, וואו די ארבייטער סאלידאריטעט איז שטאַרק אונטערגעשטראָכען געוואָרען.

דער אינטערנאַציאָנאַל איז, ווי מען זעהט, באַשאַפען געוואָרען אין א צייט, ווען די ארבייטער פון די מעהר פארגעשריטענע לענדער, האָבען אנגעפאנגען קומען צו זיך פון די קלעפּ, וואס זיי האָבען געקראָגען נאָכ׳ן 1848סטען יאָהר, ווען די רעאקציע האָט אנגעפאנגען צו בושעווען.

איינמאָל געגרינדעט, האָט דער אינטערנאַציאָנאַל אנגעפאנגען אויסצואיבען א גרויסען איינפלוס אויף דער ארבייטער באוועגונג

אין פראנקרייך. עס האָט זיך געעפענט אַן אָפּטיילונג פונ'ם אינ־טערנאַציאָנאַל אין פאריז אונטער דער פיהרונג פון די ארבייטער פיהרער טאָלען און לימוען. די פאריזער ביוראָ פונ'ם אינטערנאַ־ציאָנאַל איז געווארען דער צענטער פון דער רעוואָלוציאָנערער ארביים.

אין 1865 איז געשטאָרבען פּרודאָן, וואס האָט זיין גאַנצען לעבען געווידמעט צו באַווייזען, אַז „אייגענטום איז גנבה".

די ארבייטער האָבען איהם געמאכט א גוואלדיג גרויסע, ריזיגע לויה, וואָס האָט געטראָגען דעם כאראקטער פון א דעמאָנסטראציע קעגען דער אימפעריע. מיט איין מאָנאַט שפּעטער נאָך פּרודאָנ'ס טויט האָבען די ארבייטער פון פאריז מיט א געפיהל פון צופרידענ־הייט געשריען „ביז" אויף דער לויה פון דעם אימפּעראַטאָר'ס ברו־דער, מארני.

אין דער אייגענער צייט איז פאר דעם פראנצויזישען פאָלק ענטפּלעקט געווארען דער מיאוס'ער דורכפאל פון דער עקספּעדיציע קיין מעקסיקא, וואו די פראנצויזישע ארמעע האָט געהאט מפּלות נאָך מפּלות און נאַפּאָלעאָנ'ס אימפּעראַטאָר אויף דעם מעקסיקאַ־נישען טראָן מאקסימיליאן איז שפּעטער דערשאָסען געווארען פון די מעקסיקאנישע פאטריאָטען דעם 19טען יוני, 1867.

ווי עס איז שוין געזאגט געווארען, איז איינע פון די כונות, וואָס נאַפּאָלעאָן דער דריטער האָט געהאט ביים שיקען די עקס־פּעדיציע, געווען, אָפּצושוואכען דעם איינפלוס פון די פאראיי־ניגטע שטאַטען. דאָס פראנצויזיש פאָלק און זיין פארגעשריטענער טייל פון יענער צייט, די שטודירענדע יוגענד, איז גראד געווען אין סימפּאטיע מיט די פאראייניגטע שטאַטען. ווען אייבראהאם לינ־קאָלן איז געטויטעט געווארען פון די שקלאפען־האלטער, האבען פופצעהן הונדערט סטודענטען פון פאריז אונטער דעם פארבאָט פון דער פּאָליציי ארגאניזירט א גרויסע מאניפעסטאציע צו עהרען דעם ערמאָרדעטען פרעזידענט־באפרייער.

עס איז אויך פארגעקומען א סטודענטען קאָנגרעס אין ליעזש, וואו די פראנצויזישע יוגענד האָט גענומען א שטאַרקען אָנטייל. זי האָט דאָרטען ארויסגעשטעלט א שווארצע פאָהן, אלס א צייכען פון טרויער אויף די פראנצויזישע פרייהייט. די דעלעגאטען אויפ'ן

קאָנגרעס זיינען פאר זייער „פארברעכען" אויסגעשלאָסען געוואָ־רען פון דער אקאדעמיע. דער סטודענטען קאָנגרעס איז פארגע־קומען אביסעל שפּעטער נאָך דער גרינדונג פונ'ם אינטערנאציאָנאל, וועלכער האָט ארויסגעשטעלט גרויסע אלוועלטליכע לאזונגען, און דער אינטערנאציאָנאל האָט פארטונקעלט מיט זיך די פארהאנד־לונגען און די רעזאָלוציעס פונ'ם סטודענטען־קאָנגרעס. אבער א רעוואָלוציאָנערע באדייטונג פאר פראנקרייך האָבען די סטודענטען באוועגונגען געהאט.

אויף דעם ערשטען קאָנגרעס פונ'ם אינטערנאציאָנאל, וואָס איז פאָרגעקומען אין גענף אין סעפּטעמבער, 1866, זיינען זיך צוזאמענגעקומען 60 דעלעגאטען, באפּאָלמעכטיגטע פון אלע לענ־דער. „דאָס פאָלק וויל ניט מעהר זיך שלאָגען צוליב דעם קאפּריז פון זיינע טיראַנען" — האָבען אָפּגעגעבען אן ערקלערונג די פּאר־טרעטער פון פראנקרייך. אַרבייט וויל ערלויבען א פּלאַץ אין דער געזעלשאפט אויסשליסליך צוליב דער ווירקונג פון די ארבייטער גופא, אָהן דער הילף פון זייטיגע מענשען, צו וועלכע די ארייטער פלעגען זיך פריהער ווענדען." אויף דער אינטערנאציאָ־נאלער פאָהן, וואָס האָט געוועהט איבער די פאָהנען פון אלע פעל־קער, איז מיט ווייסע ווערטער געווען אויפגעשריבען: „ניטאָ קיין רעכטען אָהן פליכטען און פליכטען אָהן רעכטען."

אין די ווייטערדיגע סטרייקס, וואָס זיינען פאָרגעקומען אין פּאריז, האָט דער אינטערנאציאָנאל אנגעפיהרט א ברייטע אגיטאַ־ציע און פראָפּאגאנדא און הגם די רעוואָלוציאָנערע בורזשואזיע און ניט ווייניג פון די ארבייטער גופא, האָבען זיך פארהאלטען פיינדליך צו דער אלוועלטליכער פאראייניגונג פון די פראָלעטא־ריער, האָט זי דאָך געהאט א גוואלדיגען איינפלוס אויף דעם ווייטערדיגען גאנג פון דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג.

אין יאָהר 1867 איז פאר אלעמען געווארען קלאָר, אז לואי באָנאפּארט'ס פּאָליטיק פון אינטריגעס וועט פראנקרייך אריינ־שלעפּען אין א מלחמה. דער טייל פון דער לינקער בורזשואזיע, וואָס איז געווען קעגען דער אימפעריע און פאר א פראנצויזישער רעפּובליק, האָט נאָכגעטאָן דעם אינטערנאציאָנאל און האָט צוזאַ־מענגערופען אויף דעם 8טען סעפּטעמבער אין גענף א קאָנגרעס פון

פאַרשידענע פעלקער (פעלקער ליגע). פּאַרזיצענדער פון קאָנג־רעס איז געווען דער באוואוסטער גאַריבאַלדי. אין דער זעלביגער צייט פון דעם פעלקער־קאָנגרעס איז פאָרגעקומען דער צווייטער קאָנגרעס פונ'ם אינטערנאַציאָנאַל אין לאַזאַן. אויף דעם דאָ־זיגען קאָנגרעס האָבען די דייטשע ארבייטער געשיקט אַן אַדרעס, וואו זיי האָבען שטאַרק פּראָטעסטירט קעגען די מלחמה־אינטריגעס, וואָס ווערען געפיהרט אין פּרייסען און אין פראַנקרייך.

דער גענפ'ער קאָנגרעס האָט אײַנגעלאַדען צו זיך די פאַר־טרעטער פון לאָזאַנ'ער קאָנגרעס און האָט זיי פאָרגעשלאָגען זיך צו פאַראייניגען צוזאַמען און מיט אַלגעמיינע כחות (פון די אַר־בייטער און דער ליבעראַלער בורזשואַזיע) קעמפּפען קעגען מלחמות. עס איז דעמאָלט געגרינדעט געוואָרען די „ליגע פון שלום".

אין אַ פּאָר מאָנאַט שפּעטער האָבען די פּאַריזער ארבייטער איינגעזעהן, אַז דער שדוך מיט דער בורזשואַזיע לוינט ניט פאַר זיי, אַז די בורזשואַזיע נעמט שטענדיג אַן אַ וואַקלענדיגע פּאָזיציע, ניט אַהין און ניט אַהער, און אַז ס'קומט צו אַן ענטשיידענעם שריט, ווערט זי אָהנמעכטיג און טיילווייז פאַררעטעריש.

אַ דעלעגאַציע אונטער דער פיהרונג פונ'ם טוער אינ'ם אינ־טערנאַציאָנאַל טאָלען האָט געפאָדערט פון דער לינקער פראַקציע אינ'ם דעפּוטאַטען־קאַמער, זי זאָל רעזיגנירען, ווייל זי דערפילט ניט די פליכטען, וואָס דאָס פאָלק האָט אויף איהר אַרויפגעלייגט ביי די וואַהלען. זשול פּאַוור — איינער פון די לינקע פיהרער איז געוואָרען שטאַרק בייז אויף דער ארבייטער דעלעגאַציע פאַר איהר „העזה'דיגער" פאָדערונג. אָבער די ארבייטער זיינען וועניג־וואָס נתפּעל געוואָרען און האָבען געפרעגט: „אויב דער פּראָלעטאַריאַט וועט מאַכען אַן אויפשטאַנד אין די נוצען פון אַ רעפּובליק, קען ער רעכענען אויף שטיצע מצד דער ליבעראַלער בורזשואַזיע — אָט ווי עס איז געווען אָפּגעמאַכט אין גענף?" זשול פּאַוור האָט זיך אַרויסגעמאַכט צו געבען אַ קלאָרען ענטפער אויף דער פראַגע.

זיין חבר ערנסט פּיקאַר האָט בולט'ר און מיט מעהר אָפענ־האַרציגקייט מודה געווען, וואָס זיי דענקען און טראַכטען וועגען דער ארבייטער באַוועגונג. „דער סאָציאַליזם — האָט ער געזאָגט,—

עקזיסטירט ניט, על כל פּנים, מ י ר ווילען זיך מיט איהם ניט רעכענען.״

די רעגירונג האָט ביסלעכווייז אָנגעפאַנגען צו שפּירען, אז לואי באָנאַפּאַרט׳ס טראָן האַלט זיך ביים אויסגליטשען און האָט געזוכט צו שטילען איהר כעס מיט אַלץ נייע און נייע פארפאָלגונגען. זי האָט אונטערגעדריקט די ביוראָ פון׳ם אינטערנאַציאָנאַל און ארעסטירט טאָלען׳ן און זיינע חברים. עס האָט זיך באַלד געגרינדעט א נייע ביוראָ, וואָס האָט קאָנצענטרירט ארום זיך א סך ארבייטער. אום אויסצודריקען די אינטערנאַציאָנאַלע סאָלידאַריטעט האָט די ביוראָ אין איינציגע טעג צונויפגעקליבען צעהן טויזענד פראַנק פאר א סטרייק, וואָס איז דעמאָלט פארגעקומען אין גענף. דאָס האָט ארויסגערופען נייע פארפאָלגונגען פון דער רעגירונג.

וואַרלען, איינער פון די פיהרער פון דער נייער ביורא, האָט אין זיין פארטיידיגונגס רעדע אזוי באַגרינדעט די באוועגונג פון די ארבייטער: „דער קלאַס, וואָס ווערט אונטערדריקט אין אלע צייטען און פון אלע רעגירונגען, דער ארבייטער קלאַס, שטרעבט אריינצוברייננגען א נייע אויפלעבונג... נאָר די פולע פרייהייט איז אימשטאַנד צו רייניגען די אַטמאָספערע פון אומגערעכטיגקייט... ווען דער קלאַס, וואָס הערשט, האָט פארלאָרען זיין מאָראַלע קראַפט, דאַרף ער פארשווינדען, אויב נאָר ער ווילל ניט ווערען גרויזאַם און ווילד. אין דער גרויזאַמקייט זוכט די פאַלענדע מאַכט איהר רפואה.״

די מיטגלידער פון דער ביורא זיינען פאר׳משפּט געווארען פאר דאָס „פארברעכען״ צו שטיצען די גענפ׳ער סטרייקער און פאר׳ן אונטערהעצען דעם קאַמף צווישען די ארבייטער און ארבייטס־געבער צו דריי מאָנאַט טורמע.

די רעפּרעסיעס און די פארפאָלגונגען האָבען, ווי געוועהנליך, געהאַט גראַד די פארקערטע ווירקונג פון דער, וואָס די רעגירונג האָט באַצוועקט. וואָס מעהר די רעגירונג האָט אונטערדריקט די פּרעסע־פרייהייט, אַלץ מעהר צייטונגען האָבען אָנגעפאַנגען צו ערשיינען מיט א רעוואָלוציאָנערען אינהאַלט. צווישען די דעמאָלדיגע צייטונגען, וואָס האָבען געטראָגען א שטרענג אָפּאָזיציאָ־

נעלען כאראקטער, איז אויך געווען פאפולער די „לאַנטערן" פון ראַשפּאַר. ראַשפּאַר איז געווען איינער פון די פיהרער פון דער אָפּאָזיציע און איז געווען געטריי דער ראדיקאלער־רעפּובליקאַני־שער באוועגונג. ער איז אויך געווען פאראורטיילט צו פיל יאָהר טורמע. שפּעטער, אויף דער עלטער, איז ראַשפּאַר געוואָרען א מיאוס'ער רעאקציאָנער, אן אנטיסעמיט און דער הויפּט־פיהרער פון דער פראנצויזישער שוואַרצער מאה, וועלכע האָט געשפּילט אזא נידערטרעכטיגע, פאררעטערישע ראָליע אין דעם דרייפוס־פּראָצעס.

דאָס איז אגב אורחא.

דעם 2טען נאָוועמבער, 1868, איז פארגעקומען א גרויסע רעגירונגס־פיינדליכע מאַניפעסטאַציע צוליב דעם יאָהר־צייט פון א פאָלקס־פארטרעטער, וואס איז דער'הרג'עט געווארען פון באָ־נאַפּארט'ס זשאַנדארמען דעם 2טען דעצעמבער, 1851 — אין דעם טאָג פון דער מלוכה איבערקעהרעניש. די רעגירונג האָט, פארשטעהט זיך, ארעסטירט די רעדנער און די שרייבער, וועלכע האָבען גענומען אן אָנטייל אין דער מאַניפעסטאַציע. צווישען די ארעסטירטע איז געווען דער באוואוסטער רעוואָלוציאָנער און פּוב־ליציסט דעלעקליוז. דעלעקליוז איז אויף דעם פּראָצעס געווארען פארטיידיגט פון דעם שפּעטער באריהמט געווארענעם רעפּובלי־קאנער גאַמבעטאַ. גאַמבעטאַ איז דעמאָלט צום ערשטען מאָל ארויסגעטראָטען אין דער ברייטער עפענטליכקייט. אין זיין רעדע האָט ער מיט גרויס טאַלאַנט זעהר סארקאסטיש אָנגעגריפען די רעגירונג.

אין 1869 זיינען פאָרגעקומען נייע וואהלען. ביי די דאָזיגע וואהלען זיינען א סך קאַנדידאטען פון די פריהערדיגע לייקע גע־גאנגען האנד אין האנד מיט די רעגירונגס־באאמטע און מיט די יעזואיטען און אנדערע כלי קודש, צו וועמען זיי האָבען געפיהלט א גרעסערע קרובה'שאפט, ווי צו די אמת'ע רעפּובליקאנער. די ארבייטער האָבען אין מאנכע דיסטריקטען ארויסגעשטעלט זייע־רע אייגענע מענשען. די רעזולטאַטען פון די וואהלען האָבען פארשטארקט די פּאָזיציע פון די רעוואָלוציאָנערען, הגם צוויי־דריטעל פון דעם נייעם דעפּוטאַטען־קאמער איז באשטאנען פון

לאַיאַלע רעגירונגס מענשען. די רעפּובליקאַנער האָבען אָרגאַני־זירט א גרויסע דעמאָנסטראַציע. די פּאָליציי האָט ארעסטירט אויף דער דעמאָנסטראַציע זעהר פיל באַוואוסטע פערזאָנען און דאָס האָט נאָך צוגעגעבען מעהר אויל אויפ׳ן פייער פון דער רע־וואָלוציע. די רעגירונג האָט אָנגעפאַנגען צו פיהרען א פאַרצווייַ־פעלטען קאַמף מיט איהרע געגנער, איבערהויפּט מיט די אַרביי־טער. זי האָט געוואָלט דערטרינקען די נייַע אַרבייטער באַוועגונג אין טייכען בלוט. ביי א סטרייק פון די קוילען־גרעבער האָט דאָס מיליטער געשאָסען אויף די סטרייקער און דער׳הרג׳עט אויף א ברוטאַלען אופן מענער, פרויען און קינדער. זי האָט זיך אָבער, הפנים, אליין דערשראָקען פאַר איהר פּאָליטיק פון געוואַלד און האָט זיך אין גאַנצען פאַרלאָרען. מיט איין האַנד האָט זי די אַר־בייטער געשלאָגען און מיט דער צווייטער האַנד האָט זי געוואונ־קען צו זיי. אַנדערע סטרייקס האָט זי אונטערדריקט און אַנדערע האָט זי דערלויבט. פון איין זייט האָט זי פאַרמאַכט די ביוראָ פון דעם אינטערנאַציאָנאַל, און פון דער אַנדערער זייט האָט זי דערלויבט די דעלעגאַטען פון די סינדיקאַלע קאַמערען זיך צו אָר־גאַניזירען אין א פעדעראַציע. די פעדעראַציע האָט זיך באַזעצט אין איהר הויפּט קוואַרטיר אויף דער גאַס קאָרדערי, וואָס איז דערנאָך געוואָרען זעהר פּאָפּולער, אַלס דאָס פּלאַץ פונ׳ם אַר־בייטער לעבען.

וואָס שטאַרקער עס איז געוואָרען די אָפּאָזיציע, אַלס פאַר־צווייפעלטער איז געוואָרען די רעגירונג. אַלע האָבען געוואוסט, אַז אָט־אָט וועלען די איבערקעהרער פון 1851 מוזען אָפּטרעטען פאַר דעם ווילען פון פאָלק. אין סעפּטעמבער, 1969, איז פאַר־געקומען אין באַזעל דער פערטער קאָנגרעס פונ׳ם אינטערנאַציאָ־נאַל. פראַנקרייך איז געווען פאַרטראָטען פון טאָלען, וואַר־לען, לאַנגלוא, לאָנגע און אַנדערע. צווישען די דייטשע דעלעגאַ־טען איז געווען ווילהעלם ליבקנעכט, וועלכער האָט שטאַרק געלויבט די פראַנצויזישע אַרבייטער. ער האָט געזאָגט, אַז די פראַנצויזישע אַרבייטער שטעהען אויפ׳ן פראָנט פון דער רעוואָלוציע. אויף דעם קאָנגרעס האָט מען אויך באַשלאָסען, אַז דער נעקסטער צו־זאַמענפאָהר זאָל פאַרקומען אין דעם „פרייעם פּאַריז“.

אלע זיינען געווען זיכער, אז פאריז און ממילא גאנץ פראנקרייך, וועט ווערען גאָר אין גיכען פריי. לואי באָנאפּארט האָט געהאט אָפּגעלייגט די צוזאמענרופונג פון די דעפּוטאטען, וואָס זיינען דערוועהלט געווארען ביי די לעצטע וואהלען. דיזער דעקרעט האָט ארויסגערופען א נייע בהלה צווישען די סאציאליסטען, שרייבער, רעדנער און סתם כלל טוער. די אמת'ע רעוואָלוציאָנערען האָבען באשלאָסען צו מאכען איין מאָל פאר אלע מאָל אן ענד פון דער אימפּעריע. די לינקע ליבעראלען האָבען זיך אָבער שטארק דערשראָקען און האָבען אָנגעהויבען צו געהן אויף צוריק.

די אָפּאָזיציע האָט זיך צושפּאלטען אין צוויי טיילען — די לינקע בורזשואזיע און די סאָציאליסטען. אין פאריז האָבען באדארפט פאָרקומען נאָכ־וואהלען. אלע ערוועהלטע זיינען געווען פון דער בורזשואזער אָפּאָזיציע, צווישען זיי ראָשפּאָר און דער איד קרעמיע. *)

---

*) איסאַאַק אַדאָלף קרעמיע איז געמאָרען געוואָרען אין ביס דעם 22טען אַפּריל, 1796, און איז געשטאָרבען אין פּאַריז, פּעברואַר 9, 1880. אין זיינע יונגע יאָהרען איז קרעמיע געווען אַ גרויסער חסיד פון נאַפּאָלעאָן דעם ערשטען. ער איז אויך געווען אין די ערשטע צייטען אַ פריינד פון נאַפּאָלעאָן דעם דריטען, ווען ער האָט געהאָלפען צו ווערען פּרעזידענט פון פראנקרייך. שפּעטער, ווען נאַפּאָלעאָן האָט זיך פּראָקלאַמירט פאר דעם אימפּעראַטאָר פון פראנקרייך, האָט א. קרעמיע זיך שטאַרק ענטוישט אין איהם און איז געוואָרען זיין ביטערטער געגנער.

א. א. קרעמיע איז געווען אַ טאַלאַנטפולער זשורנאַליסט און אַ גלענצענדער רעדנער און איינער פון די באַרימטסטע אַדוואָקאַטען אין פראַנקרייך. ער האָט גענומען אַן אַנטייל מיט גרויס ערפאָלג אין כמעט אלע וויכטיגע היסטאָריש־פּאָליטישע פּראָצעסען. ער האָט פארטיידיגט לואי בלאַן, לעדרא ראָלען און אַנדערע.

אין 1842 איז קרעמיע דערוועהלט געוואָרען אַלס קאַנדידאַט פון דער אָפּאָזיציע קעגען לואי פיליפּ און איז געווען איינער פון די אַנטיילנעהמער אין דער רעוואָלוציע פון 1848.

אין דער פּראָוויזאָרישער רעגירונג פון 1848 איז קרעמיע געווען דער יוסטיץ־מיניסטער און אַ דאַנק זיין איינפלוס האָט מען מבטל געמאַכט טויט־שטראָף פאר פּאָליטישע פאַרברעכער.

נאַפּאָלעאָן'ס מלוכה־איבערקעהרעניש אין 1851 האָט קרעמיע'ן צו־

נאַפּאָלעאָן האָט געזוכט מיטלען ווי זיך צו צופּאַסען צו דער נייער לאַגע. ער האָט באַשלאָסען צו ווערען „ראַדיקאַל״ און האָט געבעטען דעם „געוועזענעם״ 48־ער, דעם געוועזענעם רעוואָלוציאָנער און איצטיגען מה־יפית׳ניק פון דער הויף־קליקע עמיל אָליוויע, ערנסט פּיקאַר׳ס אַ פריינד, ער זאָל צוזאַמענשטעלען אַ נייעם קאַבינעט אונטער זיין פּרעמיערשיפּ.

אָליוויע האָט דעם פאַרשלאַג אָנגענומען, פאַרשטעהט זיך,

זאַמען מיט אַ סך אַנדערע ראַדיקאַלען געבראַכט אין טורמע. ווען ער איז שפּעטער באַפרייט געוואָרען, האָט ער זיך אינגאַנצען צוריקגעצויגען פון פּאָליטישען לעבען.

ווען עס האָט זיך אָנגעהויבען ענדע פון די זעכציגער יאָהרען די באַוועגונג אומצואווארפען לואי באָנאַפּאַרט׳ס אימפּעריע, איז קרעמיע ווידער געוואָרען טעטיג. ער איז געווען איינער פון די הויפּט־פיגורען אין דעם לאַגער פון די „לינקע״. דער באוואוסטער גאמ־בעטאַ איז געווען אין זיינע יונגע יאָהרען קרעמיע׳ס סעקרעטאר. שפּע־טער זיינען זיי ביידע געוואָרען מיניסטאָרען אין דער „רעגירונג פון דער נאַציאָנאַלער פאַרטיידיגונג״. קרעמיע איז געווען אַ גרויסער פראַנצויזישער פּאַטריאָט און האָט פאָרגעשלאָגען זיין גאַנצעם פאַר־מעגען פאַר דער קאָנטריבוציע, וואָס פראַנקרייך האָט געמוזט צאָהלען דייטשלאַנד. טיער האָט זיך אָפּגעזאָגט פון קרעמיע׳ס נדבה.

שפּעטער איז קרעמיע געוואָרען אַ לעבענסלענגליכער סענאַטאָר.

א. א. קרעמיע איז אויך געווען אַ נאַציאָנאַלער איד. ער איז גע־ווען אַ גרויסער אידישער כלל־טוער. ער פלעגט אַלע מאָל אַרויסטרע־טען קעגען די אידישע רדיפות. אין 1840 האָט קרעמיע געשפּילט אַ וויכטיגע ראָליע אין דער באַפרייאונג פון די אידישע קרבנות, וועלכע האָבען געליטען פון דעם באוואוסטען עלילת דם אין דמשק. ער איז ספּעציעל וועגען דעם געפאָהרען אין אָריענט. אויף זיין צוריקרייזע האָבען די אידען פון וויען און אַנדערע שטעדט איהם געגעבען גרויסע כבוד׳יגע קבלת פנים׳ס.

א. אדאָלף קרעמיע איז אויך געווען איינער פון די גרינדער פון דער חברה „כל ישראל חברים״. אין 1863 איז ער געווען דער פּרעזידענט פון אָט דער אַלוועלטליכער אידישער אָרגאַניזאַציע.

אין פּאָליטיק, ראַדיקאַל געניינט, פלעגט קרעמיע שטענדיג אַרויס־טרעטען קעגען דעם איינפלוס פון די ראָטהשילדס. ער איז געווען דער־פאַר, אַז די אייזענבאַהנען, וועלכע האָבען באַלאַנגט צו דער פאַמיליע ראָטהשילד, זאָלען איבערגעהן צום שטאַאַט.

מיט גרויס הכנעה און האָט צוזאַמענגעשטעלט א קאַבינעט, וועל־כער האָט צוגעזאָגט דעם פאָלק „פרייהייט“ און דעם אימפּעראַ־טאָר — א רעגירונג מיט אן „אייזערנער האנט”.

אין אזא צושטאַנד האָט פראַנקרייך באַגעגענט דעם יאָהר 1870.

1870.

דער ערשטער אקט פונ'ם „ליבעראלען" פרעמיער, דעם אמאָליגען רעוואָלוציאָנער עמיל אָליוויע, איז געווען די פאָדערונג צו פארפאָלגען ראָשפאָר'ען, וואָס איז דעמאָלט געווען דער רעדאקטאָר פון א צייטונג, וועלכע פלעגט האלטען אין איין אטאקירען און חוזק מאכען פון נאפּאָלעאָן דעם דריטען און זיין קליקע.

דער פארלאמענט האָט דורכגעפיהרט דעם פארלאנג פונ'ם פרעמיער און האָט קעגען דעם ווילען פון די עקסט לינקע דעפּוטאטען אויסגעשלאָסען ראָשפאָר'ען, וועלכער איז פאראורטיילט געוואָרען אויף זעקס חדשים טורמע.

דער צווייטער „ליבעראלער" אקט פון דעם נייעם מיניסטעריום איז געווען געווענדעט דירעקט קעגען ארבייטער. די ארבייטער פון א זאוואָד, וואָס האָט געהערט צום פרעזידענט פון דעפּוטאטען־קאמער, האָבען געהאט אן אייגענע שפּאָר־קאסע און זיי האָבען געוואָלט אליין איהר פארוואלטען. אזא „העזה'דיגע" פאָדערונג האָט דער „ליבעראלער" פרעמיער ניט געקענט אריבערטראָגען. ער האָט געגעבען דעם אייגענטימער פון זאוואָד סאָלדאטען, ער זאָל קענען מיט קאלטע און הייסע געוועהר באשטראָפען די חוצפה'דיגע ארבייטער. דער פיהרער פון די ארבייטער אויפ'ן זאוואָד איז געווען אססי, א שפעטערדיגער קאָמונאר.

ביים ארעסט פון ראָשפאָר קעגען זיין רעדאקציע, איז פארגעקומען א צוזאמענשטויס צווישען רעוואָלוציאָנערען און פּאָליציי, וואו דער ארבייטער־פיהרער פלוראנס האָט געפאָדערט דעם צונויפגעקליבענעם עולם, ער זאָל נעהמען וואפען אין זיינע הענט. ביי דעם צוזאמענשטויס איז אויך געמאכט געוואָרען א פארזוך אויפצושטעלען באריקאדען. עס איז אָבער אָנגעקומען מיליטער

צו הילף דער פּאָליציי און פלוראַנס איז קוים אַנטלאָפן מיט'ן לעבן.

אויף מאָרגען, ווען מען האָט זיך דערוואוסט, וואָס עס איז פאָרגעקומען ביים ארעסט פון ראָשפּאָר און זיינע מיט־רעדאַקטאָרען פון זיין צייטונג „מארסעליעזע" איז געווארען א גוואלדיגע סומאַטאָכע. גאנץ פאריז איז געגאנגען אויף רעדלאך. די מאַסען האָבען זיך אָנגעפאנגען צו „בונטעווען". עס זיינען אויפגעשטעלט געווארען נייע באַריקאַדען. דאָס מיליטער איז שוין געווען גרייט צו מאַכען א שחיטה אויפ'ן פאָלק.

איינינע ארבייטער פיהרער, וועלכע האָבען באלאנגט צו דער ביוראָ פונ'ם אינטערנאַציאָנאַל, האָבען דאָס פאראויסגעזעהן און האָבען גלייך ארויסגעלאָזען א מאַניפעסט צו די פאריזער מאסען, זיי זאָלען זיך ניט לאָזען פּראָוואָצירען.

„צום ערשטען מאָל נאָך נײַנצעהן יאָהר — זאָגט דער מאַניפעסט — זיינען אויפגעשטעלט געווארען באַריקאַדען. עס מוז קומען א סוף צו דער דערנידערונג... די רעוואָלוציע דערנעהענטערט זיך זעהר גיך. לאָמיר איהר ניט פאַרצאַמען דעם וועג מיט אונזער אומגעדולד, וואָס קען ווערען זעהר געפעהרליך. אין דעם נאָמען פון דער סאָציאַלער רעפּובליק, צו וועלכער מיר אַלע שטרעבען, לאַדען מיר איין אַלע אונזערע פריינד ניט צו קאָמפּראָמעטירען די איצטיגע לאגע." אונטערגעשריבען אונטער דעם מאַניפעסט זיינען געווען: מאלאָן, פענדי, קאַמבאַ, זשאַאַנאַר, לאַנדרען און נאָך.

דאָס פאָלק האָט זיך צוגעהערט צו דעם מאַניפעסט און האָט באַשלאָסען ניט ארויסצורופען די רעוואָלוציע פאַר דער צייט.

די ארעסטען האָבען ניט אויפגעהערט. די טורמעס זיינען געווארען איבערפילט מיט פּאָליטישע „פאַרברעכער". די פאַרקויפטע צעלאָזענע פּרעסע האָט אויף דעם געמיינסטען אופן געזוכט צו פאַר'מיאוס'ען די רעוואָלוציאָנערען. זי האָט געזוכט אַלערליי בלבולים און רכילות אויף זיי. די „פיגאַראָ" האָט זיך ספּעציעל אויסגעצייכענט אין דעם דאָזיגען גייסטיגען זומפּ, וואו אַלערליי פּען־פאַרברעכער, מוסרים און סתם פאַרקויפטע נשמות האָבען זיך געפּרוכפּערט.

לואי באָנאַפּאַרט און זיינע נאָכפאָלגער האָבען כלומרשט געוואָלט ווייזן, אז זיי האָבען א מאַנדאַט פון פאָלק, און אז דאָס לאַנד איז צופרידען מיט דער רעגירונג. זיי זיינען דעריבער מרוצה געוואָרען אָנצופרעגען דאָס פאָלק דורך א פּלעביסציט. דער פּלעבעסציט האָט אָבער ניט באַדאַרפט באַשליסען, צי נאַפּאָלעאָן דעם דריטענ'ס רעגירונג איז גוט אָדער ניט. פאַר אַזאַ פאָלקס אָפּשטימונג האָט די רעגירונג'ס קליקע שטאַרק מורא געהאַט. זי האָט פאַרדרעהט דעם גאַנצען ענין און האָט בלויז אָנגעפרעגט, צי דאָס פאָלק איז צופרידען מיט די רעפאָרמען, וואָס זי, די רעגירונג, האָט דורכגעפיהרט אין דער קאָנסטיטוציע אָדער ניט? דאָס איז, פאַרשטעהט זיך, געווען אַן ארויסמאַך פון דער הויפּט־פראַגע. די ראַדיקאַלען האָבען שטאַרק פּראָטעסטירט קעגען אַזאַ פּלעביסציט. גאַמבעטאַ האָט דעמאָלט געהאַלטען א פייער־פלאַמיגע רעוואָלוציאָנערע רעדע. די רעגירונג האָט אבער געטאָן דאָס איהריגע און די צייטונג „פיגאַראָ" איז געווען איהר הויפּט־אָרגאַן דורך וועלכען זי האָט פון איין זייט שטאַרק געלויבט איהרע „דעמאָקראַטישע" אויפטועכצען און פון דער צווייטער זייט גענאָסען שמוץ אויף דער ראַדיקאַלער אָפּאָזיציע און הויפּטזעכליך אויף די ארבייטער פיהרער.

די רעפּובליקאַנישע פּרעסע איז ניט געווען סיסטעמאַטיש אָרגאַניזירט. דער נעסטאָר, דער זקן הסופרים, פון די רעפּובליקאַנישע זשורנאַליסטען איז געווען קרעמיע. אין דער צייט פון פּלעביסציט איז פאָרגעקומען אַן אסיפה פון די פיהרער פון דער אָפּאָזיציע ביי קרעמיע'ן אין הויז און עס איז באַשלאָסען געוואָרען, אז דעפּוטאַטען און שריפטשטעלער פון דער אָפּאָזיציע זאָלען ארויסטרעטען מיט וואָרט און שריפט אין פאָלק און אין דער אַרמעע. זיבעצעהן דעפּוטאַטען פון ערנסט פּיקאַר'ס אָפּאָזיציע האָבען גלייך געקראָגען קאַלטע פיס און האָבען זיך אָפּגעזאָגט פון אַזעלכע „רעוואָלוציאָנערע טריט".

די הויפּט־קוואַרטיר פון די ארבייטער אָרגאַניזאַציעס אויף דער גאַס „קאָרדערי" האָט ארויסגעלאָזען א מאַניפעסט צו די שטאָדטישע און דאָרפישע ארבייטער צו באָיקאָטירען די אָפּשטימונג. די פאַרפאַסער פון'ם מאַניפעסט זיינען דערפאַר אַרעס־

טירט און פאר׳משפט געוואָרען צו טורמע־טערמינען. די פּאָ־ליציי האָט נאָך דעם מאַניפעסט געמאַכט אָבלאַוועס און אַרעסטען, וואו נאָר זי האָט געהאט דעם קלענסטען חשד, און א חשד האָט זי געהאט אויף אלעמען א חוץ אויף איהרע אייגענע לייט. יעדעס פריי וואָרט איז אונטערדריקט געווארען, יעדע פארזאמלונג איז אויפגעלייזט געווארען. יעדער איינציגער איז געווען אין געפאהר איינגעשפּארט צו ווערען. די בעסטע זשור־נאַליסטען און רעדנער, וואָס האָבען געהאט דעם מוט צו זאָגען דעם אמת, האָבען געמוזט אנטלויפען פון פראנקרייך. צווישען די אנטלאָפענע איז אויך געווען דעלעקליוז, וועלכער האָט זיך געראַטעוועט אין בעלגיען.

דער פּלעביסציט האָט געגעבען איבער זיבען מיליאָן שטי־מען פ א ר און איבער אָנדערטהאלבען מיליאָן ג ע ג ע ן. צווישען די געגנערישע שטימען זיינען געווען איבער 50 טויזענט, וואָס זיינען געקומען פון דער אַרמעע. די גרויסע שטעדט זיינען געווען מיט דער אָפּאָזיציע. די קליינע שטעדטלעך און די דער־פער האָבען געשטימט מיט דער רעגירונג.

נאָך דעם פּלעביסציט איז דער טעראָר פון דער רעגי־רונג ערגער געווארען. דער פּרעמיער עמיל אָליוויע האָט איינגעפיהרט קריגס געריכטען צו משפּט׳ן די רעוואָלוציאָנערען. איבערהויפּט האָבען זיך געשטאַרקט די רעפּרעסיעס קעגען יעדען איינציגען, וועמען מען האָט חושד געווען, אז ער האָט א שטיקעל שייכות מיט׳ן אינטערנאַציאָנאל. דעם אינטערנאַציאָנאל האָט די רעגירונג געהאלטען פאר דעם מקור פון דער רעוואָלוציע און זי האָט געוואלט איהם עוקר מן השורש זיין. ווער איז דער אינטערנאַציאָנאל? פון וועמען באַשטעהט ער? וואָס זיינען זיינע אויפגאבען? — דערפון האָבען די רעגירונגס זשאַנדאַרמען געהאט א גאַנץ קליינע השגה. פאר דעם פיהרער פון דעם אינ־טערנאַציאָנאל האָבען זיי, צוליב זייער אומוויסענהייט, געהאלטען דעם באַוואוסטען רעוואָלוציאָנער ל. א. בלאַנקי.*)

*) לואיס אגוסט בלאַנקי איז געבוירען געווארען אין 1805. ער איז געווען דער באַדייטענדסטער רעוואָלוציאָנער פונ׳ם ניינצעהנטען יאָהרהונדערט אין פראַנקרייך. האָט פארבראַכט א סך יאָהרען פון זיין לעב

צווישען די גע'משפּט'ע מיטגלידער פון'ם אינטערנאַציאָנאַל, וואָס די רעגירונג האָט ארעסטירט נאָך דער פאלקס־אָפּשטימונג, האָבען זיך געפונען אזוינע וויכטיגע ארבייטער פיהרער, ווי לעאָ פראנקעל, אן אויסלענדער, וואס האָט געלעבט אין פאריז, אלס א פארטרעטער פון די אויסלענדישע מיטגלידער פון'ם אינטערנאַציאָנאַל (ער איז שפּעטער געווען אן אקטיווער מיטגליד פון דער קאָמונע) און דיוואַוואַל — איינער פון די שעהנסטע און איידעלסטע העלדען פון דער קאָמונע. אויפ'ן משפּט האָבען זיי געהאלטען רעוואָלוציאָנערע רעדעס, וואו זיי האָבען ענטוויקעלט די אידעען פון סאָציאַליזם און אינטערנאַציאָנאַלער פאַרברידערונג.

אזוי האָט געזוכט די רעגירונג פון נאַפּאָלעאָן דעם דריטען צו דערשטיקען יעדען פרייהייטס געדאנק. ארעסטען, טורמעס,

---

אין טורמעס. אַלע רעגירונגען האָבען איהם גע'משפּט און פאר'משפּט די יולי מאָנאַרכיע פון לואי פיליפּ ,די צווייטע רעפּובליק און די אימ־פעריע פון לואי באָנאַפּאַרט. איז אויך געווען פאר'משפּט צום טויט. שוין אין 1831, ווען ער איז אַלט געווען 26 יאָהר, האָט ער דערקלערט, אַז דער צוועק פון זיין לעבען איז די סאָציאלע רעוואָלוציע, צו וועלכער ער איז געבליבען טריי ביז זיין לעצטען טאָג. ער האָט געשריבען עקאָנאָמישע ווערק, וואו ער איז שטאַרק ארויסגעטראָטען קעגען דעם ענגלישען עקאָ־נאָמיסט מאַלטוס און זיין לעהרע. ער האָט געגלויבט און איז געווען איבערצייגט, אז עס וועט מוזען קומען א קאָמוניסטישע ארדנונג און זי וועט קומען א דאנק דער דיקטאַטור פון פּראָלעטאַריאט. ער האָט געהאלטען אַז די ארבייטער מוזען אַפריהער פארכאַפּען די מאַכט, פטור ווערען פון דער בורזשואַזיע און דאַן ערשט, וועלען זיי זיין אימשטאַנד איינ־צופיהרען א יושר'דיגע געזעלשאפטליכע ארדנונג.

בלאנקי איז אין זיין פּריוואט לעבען געווען אַ נזיר, אַן אַסקעט. 12 יאָהר נאָכאַנאַנד האָט ער געטראָגען איינע און דיזעלביגע קליידער—זיי־נע טורמע קליידער. ער פלעגט בלויז איבערבייטען זיינע שיך און זיינע העמדשקעס. אַכט מאָנאַט (אויך אין אַ טורמע) האָט ער געלעבט אויף ברויט און רויה קאַרטאָפעל. פון אַנדערע שפּייז האָט ער זיך אָפּגעזאגט. די איינציגע, וואָס פלעגט איהם איבעררייסען צו נעהמען אמאָל א שטי־קעל פלייש, איז געווען זיין מוטער. בלאנקי איז געווען פון נאַטור אַ גרויסער גייסטיגער אריסטאָקראט און האָט פיינט געהאט חניפה, רכילות און די ביליגע פּאָפּולאריטעט.

„ער איז געווען אַ געלעהרטער” — זאָגט אויף איהם וויקטאָר הוגאָ.— „צייטענווייז האָט זיך געדוכט אַז בלאַנקי האָט אויפגעהערט צו זיין אַ

מיליטער־געריכטען — אַט דאָס זיינען געווען די מיטלען, מיט וועלכע לואי באָנאַפּאַרט האָט געוואָלט רייניגען דאָס לאַנד פון דער רעוואָלוציע. עס האָט זיך איהם אָבער דאָס ניט איינגעגעבען. די רעפּרעסיעס האָבען בלויז פאַרטריבען די רעוואָלוציאָנערען אונטער דער ערד, פון וואַנען זיי האָבען זיך שפּעטער באוויזען בעסער אָר־גאַניזירט און מיט מעהר קראַפט.

מענש, אַז ער איז געווען אַ פאַרצאָגטע געשטאַלט, אין וועלכער עס האָט זיך פאַרקערפּערט דער גאַנצער עלענד. וואָס האָט זיך צונויפגעזאַמעלט ביי די מענשען־קינדער פון דורות און דורות.״

בלאַנקי האָט געהאַט א גוואַלדיגען איינפלוס אויף די פּאַריזער יוגענד און די אַרבייטער פון די זעכציגער יאָהרען פון פאָריגען יאָהרהונדערט. פון טורמע אויס, הינטער די אייזערנע גראַטעס, האָט ער באַהערשט די מוחות פון דער פּרייהייטליכער יוגענד. בלאַנקי׳ס טעאָריעס האָבען זיך שטאַרק געפיהלט אין דער קאָמונע. צווישען די קאָמונאַרען האָט בלאַנקי געהאַט אַ סך תלמידים. ער אַליין האָט אָבער פּערזענליך ניט געקענט נע־מען קיין אַקטיווען אנטייל אין דער קאָמונע. ער איז אין יענער צייט געווען געפאַנגען ביי דער בורזשואַזער רעגירונג פון ווערסאַל, וועלכע האָט איהם געהאַלטען פאַר א משכון.

מיט׳ן אינטערנאַציאָנאַל האָט בלאַנקי קיין שייכות ניט געהאַט. איז געשטאָרבען אין 1881.

די פּרייסיש־פראַנצויזישע מלחמה און דער סוף פון דער אימפּעריע.

אָנפאַנג יולי 1870 האָט מען אין די פּאָליטישע קרייזען פון פראַנקרייך אָנגעפאַנגען שטאַרק צו שמועסען וועגען א קריג מיט פּרייסען.

געהאַנדעלט האָט זיך וועגען אָט־וואָס:

דער טראָן פון שפּאַניען איז דעמאָלט געוואָרען פריי און מען האָט באַדאַרפט האָבען אימיצען, א פּרינץ פאַרשטעהט זיך, וואָס זאָל זיך אויף איהם זעצען און אָנטאָן די קרוין. דער קעניג פון פּרייסען, וואָס האָט געהאַט א טבע מזכה צו זיין זיינע פּרינצען מיט גאַנצע לענדער און פעלקער, האָט געוואָלט, אז א האָהענצאָלערן־פּרינץ זאָל פאַרנעהמען דעם לעדיגען טראָן פון שפּאַניען.

די מקורבים פון לואי באָנאַפּאַרט איז דאָס שטאַרק ניט אָנגעשטאַנען. „סטייטש — האָט נאָפּאָלעאָנ'ס מיניסטער פון אויסערן געשריען — סטייטש, ווי דערלויבט זיך דאָס אָן אויס־לענדישע מאַכט צו שיקען איהר'ן א פּרינץ אויפ'ן טראָן פון קאַרל דעם פינפטען!“

די אָפּאָזיציע האָט דערשמעקט דעם ריח פון פּולווער און האָט געפאָדערט, מען זאָל פאַרעפענטליכען די דיפּלאָמאַטישע דאָקומענטען. דער קאַבינעט האָט זיך אָפּגעזאָגט דאָס צו טאָן.

די קעניגין יעווגעני און די גאַנצע מיליטערישע קאַמאַריליע זיינען געווען גוואַלדיג דאָרשטיג נאָך בלוט און האָבען געהעצט אויף א קריג מיט אלע מעגליכע מיטלען.

דעם 7טען יולי האָט דער לייכטזיניגער לואי באָנאַפּאַרט גע־לאָזט וויסען ביסמאַרק'ען, דעם פּרייסישען פּרעמיער, דורך זיין מיניסטער, דער פּרייסישער קעניג זאָל אַרונטערנעמען די קאַנדידאַ־טור פון דעם האָהענצאָלערן. די פּרייסישע רעגירונג האָט זיך

געלאָזט בעטען — זי האָט געוואָלט געווינען אַלץ מעהר צייט פאַר איהרע מלחמה פאַרברייטונגען — ביז וואַנען זי האָט סוף כל סוף מסכים געווען ארונטערצונעמען די קאַנדידאַטור פון איהר פּרינץ.

„שלום!" — האָבען זיך אַלע דערפרעהט, און די מאַסען, וואָס האָבען קיין ברעקעל חשק ניט געהאַט צו ווערען קאַנאָנען־פלייש, האָבען פריי אָפּגעאָטעמט.

די הויף־קליקע האָט אָבער שלום ניט געוואָלט. זי האָט געזעהן, אַז דער טראָן וואַקעלט זיך זעהר שטאַרק אונטער לואי באָנאַפּאַרט, אַז דאָס גאַנצע לאַנד איז קעגען דער רעגירונג און האָט געזוכט ארויסצורופען א מלחמה, כדי צו באַשאַפען א פּאַטריאָטישע שטימונג ביים פאָלק, עס זאָל אויפגעבען זיין אָפּאָזיציע קעגען דער אימפּעריע אויס מורא פאַר דעם אויסערליכען שונא.

זי, די קליקע, האָט אנגעפאַנגען צו פּראוואָצירען די מלחמה. זי האָט גע'טענה'ט, אַז דער אָפּזאָג פון'ם פּרינץ אויפ'ן שפּאַנישען טראָן מוז אונטערגעשריבען ווערען פון דעם קעניג ווילהעלם.

די אַלע קליינליכע דיפּלאָמאַטישע פאַרהאַנדלונגען זיינען געווען זעהר צו דער האַנד דעם בלוט־ און אייזען־קאַנצלער ביסמאַרק'ען, וואָס האָט אויך שטאַרק געוואָלט, עס זאָל אויסברעכען א מלחמה, ווייל ער איז געווען זיכער אין זיין זיג. ביסמאַרק'ס פּאָליטיק איז אָבער געווען, אַז די וועלט זאָל האָבען דעם איינדרוק, אַז ניט פּרייסען האָט ארויסגערופען דעם קריג, נאָר פראַנקרייך, אַז ער, ביסמאַרק, איז דער קאָזאַק הנגזל, אַז ער איז דאָ געווען געצוואונגען צו פיהרען ניט אן אָנגריפס קריג, נאָר א פאַרטיידיגונגס קריג. נאַפּאָלעאָנ'ס קורצזיכטיגע דיפּלאָמאַטען האָבען דאָס ניט פאַרשטאַנען, האָבען זיך געהאַלטען שטאַרק אנגע'יחסנ'ט, אַזוי ווי פּרייסענ'ס מזל וואָלט געלעגען ביי זיי אין די הענט. זייער נאַרישע דיפּלאָמאַטיע איז געוואָרען שטאַרק אויסגענוצט פון דעם פּקח ביסמאַרק, וועלכער האָט געזוכט די בעסטע געלעגענהייט ווי צו צוקוועטשען פראַנקרייך אין זיינע אייזערנע קולאַקעס.

אין דער צייט פון די דיפּלאָמאַטישע פאַרהאַנדלונגען האָט דאָס פּרייסישע מיליטער געמאַכט קריגס פאַרברייטונגען. כל זמן ביסמאַרק האָט געמיינט, אַז דאָס מיליטער איז נאָך ניט גרייט ארויסצוטרעטען, האָט ער געמאַכט אויסערליכע הנחות צו

די פאָדערונגען פון פראַנצויזישען הויף. דער קעניג פון פּרייסען איז מסכים געווען און האָט צוגעזאָגט, אז ער וועט אליין, בכבודו ובעצמו אונטערשרייבען דעם אָפּזאָג. פראַנקרייך האָט זיך אָבער נאָך אַלץ געהאַלטען אין איין דינגען. פּרייסען האָט זיך אויך געדונגען איבער אומבאַדייטענדע זאַכען ביז וואַנעט ביסמאַרק איז געוואָרען פאַרטיג מיט זיינע פאַרבאַרייטונגען. דעמאָלט האָבען זיך מיט אַמאָל איבערגעריסען די דיפּלאָמאַטישע פאַרהאַנדלונגען, עס זיינען געפעלשט געוואָרען דעפּעשען און דאָקומענטען און עס איז דערקלערט געוואָרען קריג קעגען דעם פּראָטעסט פון דער אָפּאָזיציע אונטער דער פיהרערשאַפט פון גאַמבעטאַ און אפילו קעגען דעם ווילען פון טיער און זשול פאַוור.

אין פּאַריז האָט מען געשריען: „קיין בערלין!" און אין בערלין האָט מען געשריען: „קיין פּאַריז!"

וואָלטען די „לינקע" אין דער גוזעצגעבענדער קערפּערשאַפט אין אמת'ען געווען רעוואָלוציאָנער געשטימט, אזוי ווי זיי האָבען גערעדט, וואָלטען זיי די מלחמה געקאָנט אפּהאַלטען. מיט איינינגע אויפרופען צום פאָלק, וואָלטען זיי געמאַכט ציטערען די הויף־קאַמאַריליע און די פאַר'שכור'טע מאָרד־פּאַטריאָטען וואָלטען זיך אויסגעניכטערט. די זאַך איז אָבער געווען, וואָס די לינקע פון דער בורזשואַזיע און די ליבעראַלע אינטעליגענטען זיינען בלויז געווען פּעהיג צו ריידען אָבער ניט צו טאָן און ווען עס איז געקומען צו א גרויסען מאָמענט, ווען דאָס וואָרט האָט באַדאַרפט פאַרוואַנדעלט ווערען אין טאַט, זיינען זיי געוואָרען אבהענגיג און האָבען זיך אין גאַנצען פאַרלאָרען.

בלויז איין טייל פון פראַנצויזישען פאָלק איז געשטאַנען אויף דער הויך פון דעם היסטאָרישען מאָמענט — דאָס זיינען געווען די אַרבייטער. דעם 15טען יולי האָבען זיך א סך אַרבייטער צונויפגעקליבען אין קאַרדערי און זיינען פון דאָרטען אַרויס אויף די בולוואַרען, דעמאָנסטרירט קעגען דער מלחמה אונטער די אויסרופען: „לאַנג לעבען זאָל דער פרידען!" „אַלע פעלקער זיינען אונזערע ברידער!" אויפ'ן וואַנדאָמער פּלאַץ האָבען די דעמאָנסטראַנטען אויסגעפייפט דעם פּרעמיער עמיל אָליוויע. אויף מאָרגען איז די דעמאָנסטראַציע, אין נאָך א גרעסערער צאָהל, אי־

בערגע׳חזר׳ט געווארען לעבען דער באסטיליע. פאראוים פון דער דעמאָנסטראַציע איז געגאַנגען דער פאַרפאַר ארבייטער ראַנוויע (אויף וועמעס חלק עס איז שפּעטער אויסגעפאַלען די היסטאָרישע שליחות צו פּראָקלאַמירען די קאָמונע) מיט א פאָהן אין האנד. די פראנצויזי׳שע ארבייטער האָבען זיך ניט באנוגענט מיט דע־מאָנסטראַציעס קעגען דער רעגירונג. זיי האָבען געלאָזט הערען זייער שטים פון שלום איבער די גרעניצען פון פראנקרייך. זיי האָבען זיך אויך געווענדעט צו די פּרייסישע ארבייטער מיט די ווערטער: „ברידער, מיר פּראָטעסטירען קעגען דעם קריג; מיר ווילען שלום, ארבייט און פרייהייט. ברידער, הערט זיך ניט איין צו די אונטערגעקויפטע שטימען, וועלכע ווילען אייך באשווינד־לען, פארבארגענדיג פון אייך דעם אמת׳ן פראנצויזישען גייסט״.

די בערלינער ארבייטער אונטער דער פיהרערשאַפט פון וויל־העלם ליבקנעכט און אויגוסט בעבעל האָבען אויף דעם דאָזיגען ברידערליכען אויפרוף געענטפערט:

„מיר ווילען אויך שלום, ארבייט און פרייהייט. מיר ווייסען, אז ביידע זייטען פונ׳ם רהיין לעבען ווי ברידער, מיט וועל־כע מיר זיינען גרייט צו שטארבען פאר דער אלוועלטליכער רעפובליק.״

אָבער אָט די גרויסע בריליאנטענע היסטאָרישע ווערטער, וואָס זיינען ארויסגעזאָגט געווארען מיט פופציג יאָהר צוריק פון די פראנצויזישע און דייטשע ארבייטער, וועלכע האָבען זיך איינע די אנדערע באטראכט ווי ברידער פון איין וועלט רעפובליק, זיי־נען פארשריען געווארען פון דעם ערב רב פון אלערליי בראַדיאנעס, שארלאטאנעס און סתם אוואנטוריסטען.

די פראנצויזיש־פרייסישע מלחמה איז דערקלערט געווארען.

און די מלחמה איז געווען א צווייענדיגע: קעגען פרייכע— דעם אויסערליכען פיינד און קעגען די ארבייטער — דעם אינער־ליכען פיינד.

אין די ערשטע טעג פון דער מלחמה האָט זיך פאר א ווייל־ע אָפּגעדוכט, אז נאפּאָלעאָן דער דריטער האָט זיין צוועק דער־גרייכט. די סאָציאליסטישע און רעוואָלוציאָנערע אגיטאציע האָט

אויפגעהערט און אפילו די קעפּ פון א סך ראדיקאלע פיהרער זיינען פארדרעהט געווארען מיט שאָוויניסטישע, מארד־פּאטריאָטישע געלוסטען. די פארקויפטע, פראָסטיטוּאירטע רעגירונגס פּרעסע האָט ניט אויפגעהערט צו דערצעהלען פון די פראנצויזישע „העל־דישע" גענעראלען און פון די ניט געשטויגענע און ניט געפלויגענע מפּלות, וואס דאָס פּרייסישע מיליטער האָט געליטען. לויט איהרע ידיעות, וואָס זי האָט באַקומען פון די שלאכט־פעלדער, האָבען די פראַנצויזען אין אייניגע טעג שוין באַדארפט זיין אין בערלין.

עס האָט אָבער ניט לאנג געדויערט און די פּאריזער באפעל־קערונג איז געוואהר געווארען פון דעם אמת'ן צושטאנד אויפ'ן פראָנט. די קלעפּ, וואָס די פּרייסען האָבען געגעבען די פראנ־צויזען, זיינען געווען אזוי שטאַרק, דאָס זיי האָבען אָפּגעהילכט אזש אין פּאריז, ניט געקוקט אויף די שטרענגע צענזור. די גאנצע פארפוילטקייט און דעמאָראַליזאַציע פון באָנאַפּאַרט'ס רעזשים איז פאר אלעמען אויפגעדעקט געווארען. דער נאַקעטער אמת האָט בולט ארויסגעשטאַרצט פון די צייטונגס־באריכטען. דער עולם האָט פארשטאַנען, אז מען האָט איהם די גאנצע צייט גענאַרט און פארנארט אין א מענשען־מערדערישע אוואנטורע, וואָס וועט קאָסטען פראנקרייך הונדערטע טויזענטע בליהענדע לעבענס און מיליארדען פראנקען. אנשטאָט דעם זיגער געזאנג האָט מען אין פאריז געהערט קלאָג־לידער. מען האָט זיך דערוואוסט, אז עס פעהלט אויפ'ן פראָנט פראָוויאנט, הארמאַטען, פלינטען, קליי־דער, שיך און אז. וו. די גאנצע קאַמפּאַניע איז ניט געווען אר־גאַניזירט. איין גענעראל האָט ניט געוואוסט פון צווייטען. אין פראנצויזישען לאגער גופא איז פארגעקומען א בהלה, א תהו ובהו. גאַנצע רעגימענטען זיינען פארפאלען געוואָרען און די גענעראלען האָבען ניט געוואוסט וואו זיי זיינען אהינגעקומען. און אָט מיט אַזאַ „מיליטער" איז די הויף־קליקע ארויס אינ'ם פעלד קעגען אזוינע פעסט דיסציפּלינירטע, באוואפענט פון קאָפּ ביז די פיס, פּריי־סישע ארמעען! די פּאטריאָטישע התלהבות איז געווארען אלץ מעהר און מעהר אָפּגעקיהלט, לויט די נידערלאגעס אויפ'ן פראָנט, ביז זי איז אין גאנצען אויסגעלאָשען געווארען. אָנשטאָט דעם איז דער פּאריזער עולם געווארען פול מיט שנאה און נקמה קעגען

דער אימפּעריע, וואָס האָט אַריינגעשלעפּט פראַנקרייך אין אַזאַ שרעקליכער צרה.

נאַפּאָלעאָן האָט שוין דעם 28טען יולי דערפיהלט, אַז גאַנץ פּאַריז איז קעגען איהם און האָט שוין מורא געהאַט אַהין צו קומען. עס האָט איהם אפילו געפעהלט דער מוט דורכצופאָהרען פּאַריז. ווען ער איז געקומען קיין מעטץ, האָט ער שוין דער־שפּירט, אַז זיין קאַריערע איז געענדיגט. דאָס מיליטער האָט פון איהם קיין פּאַראַד ניט געמאַכט. די אָפיצערען האָבען זיך מיט איהם ניט גערעכענט. אַלע האָבען אויף איהם געקוקט מיט בייזע אויגען, פול מיט ביטערניש. דעם זעקסטען אויגוסט האָט ער טע־לעגראַפירט זיין ווייב יעווגעני, וואָס האָט אין פאַרלויף פון די לעצטע יאָהרען געפלאָכטען און פאַרשפּרייט די נעץ פון דער מלחמה, די טרויעריגע נאַכריכט, אַז „אַלץ איז פאַרלאָרען!"

דאָס פראַנצויזיש פאָלק איז געוואָרען שטאַרק נערוועאיש און אומרוהיג. עס האָט אַנגעפאַנגען צו זעהן אין דער פּראָקלאַ־מירונג פון אַ רעפּובליק די איינציגע רעטונג פון זיין לאַגע. דער פּרעמיער עמיל אָליוויע האָט דערקלעהרט פּאַריז אין אַ באַלאַגע־רונגס צושטאַנד און האָט אָנגעהעצט די פּאָליציי אויף די אוּמ־צופרידענע פּאַריזער בירגער און האָט בכיון פאַרשפּרייט קלאַנגען, אַז די רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאַגאַנדע ווערט געפיהרט און אונ־טערגעשטיצט פון פּרייסישע שפּיאָנען. די לינקע דעפּוטאַטען האָ־בען אויפגעפאָדערט די פּאַריזער בירגער זיך צו באַוואָפענען און האָבען געצוואונגען דעם פּרעמיער צונויפצורופען די פאָלקס־פאַרטרעטער, זיך מישב צו זיין וואָס צו טאָן. אָליוויע האָט דאָס אין אָנפאַנג ניט געוואָלט. סוף כל סוף האָט ער געמוזט נאָכ־געבען און דעם ניינטען אויגוסט איז די פאַרזאַמלונג פון די דעפּוטאַטען געעפענט געוואָרען.

דעם 13טען אויגוסט, נאָך דעם ווי די הויפּט קאָמאַנדע אי־בער די פראַנצויזישע אַרמעען איז אָפּגענומען געוואָרען פון'ם פריהערדיגען באָנאַפּאַרט'ס קריגס־מיניסטער לעביעף און איבער־געגעבען געוואָרען צו גענעראַל באַזען, וועלכער האָט געהאַט מעהר צוטרוי פון פאָלק, האָבען די דעפּוטאַטען איינגעזעהן, אַז מען קען זיך ניט פאַרלאָזען אויף דעם אימפּעראַטאָר און זיינע ראַט־

געבער, אז ס'מוז עפּעס געטאָן ווערען צו ראַטעווען פראַנקרייך. עס איז ארויסגעשטעלט געווארען די פאָדערונג צו בילדען א „פּ א ר ט י י ד י ג ו נ ג ס ־ ק אָ מ י ט ע ט".

די דעפּוטאַטען פון לינקען פליגעל האָבען זיך צונויפגעקליבען ביי קרעמיע'ן אין הויז. און דאָ האָט זיך גלייך ארויסגעוויזען זייער אומפעהיגקייט צו מאכען א ראַדיקאַלען שריט. זיי האָט געוואָרפען אין שרעק דער געדאַנק צו מאכען אַן איבערקעהרעניש און ארויסנעהמען פראַנקרייך'ס מזל פון באָנאַפּאַרט'ס הענט. זיי האָבען פאַר א רעוואָלוציע פון אינוועניג מעהר געציטערט ווי פאַר'ן שונא פון אויסווענינ. די פּרייסישע ארמעען האָבען זיי ניט אזוי באַאומרוהיגט, ווי די רעוואָלוציאָנערען פון די פראַנצויזישע ארבייטער. „א רעוואָלוציע אין פראַנקרייך איז נאָך צו פריה" — האָט דער אידישער ראַדיקאַל קרעמיע באַשלאָסען. „מען מוז נאָך א פריהער ווארטען אויף מעהר פראַנצויזישע נידערלאַגעס, א שטייגער, דאָס איינגעהמען פון שטראַסבורג." און ער איז אויך גערעכט געווען. דער פּאַריזער מיטעל־קלאַס האָט נאָך געהאַט גרויס בטחון אין די „לינקע" און אָהן זיי וואָלט יעדער רעוואָלוציאָנערער פּארזוך זיך שלעכט געענדיגט, אזוי ווי עס האָט טאַקע באוויזען דער ארויסטריט פון די בלאַנקיסטען.

בלאַנקי'ס תלמידים, קעגען דעם ווילען פון בלאַנקי'ן, האָבען געוואָלט אויסנוצען דעם אונטערגעגראָבענעם צוטרוי פון פאָלק צו דער רעגירונג און זיינען דעם 14טען אויגוסט באַפאַלען אין לא־ווילעט אויף א פּאָסט פון פייערלייט־סאַפּיאָרען לעבען א סקלאַד פון אַמוניציע, האָבען פאַרוואונדעט איינעם, וואָס איז געשטאַנען אויף פּאַטרול און דערשאָסען א פּאָליציסט. זיי זיינען דערנאָך ארוים אויף די שכנה'שע בולווארען און אויסגעשריען: „לעבען זאָל די רעפּובליק! א טויט אויף די פּרייסען!"

קיינער איז אָבער צו זיי ניט צוגעשטאַנען. זייער ארויסטריט איז אפילו פון די מעהרסטע אָפּאָזיציאָנערען באַטראַכט געוואָרען אלס א פאַרראַט. אפילו דער רעפּובליקאַנער גאַמבעטאַ, דער אונצווייפעלהאַפטער ענשלאָסענער געגענער פון דער אימפּעריע, האָט געמיינט, אז דאָס איז געווען אַן אונטערגעקויפטע דעמאָנסטראַציע מצד די פּרייסען און האָט געפאָדערט, מען זאָל די דעמאָנסטראַנ־

טען שטרענג משפט'ן. דער מיליטער־געריכט האָט טאַקע צעהן רעוואָלוציאָנערען, דוקא ניט קיין אנטיילנעמער אין דער דעמאָנסטראציע, פאראורטיילט צום טויט. צום גליק האָבען זשאַרזש זאַנד און מישלע פארעפענטליכט א הארציג ריהרענדען אויפרוף צום פאָלק, וואו זיי האָבען פארלאַנגט פון די מאכט־האָבער ניט צו פארגיסען איצט קיין פראנצויזיש בלוט. דער אויפרוף האָט געווירקט און דער טויט־אורטייל איז ניט אויסגעפיהרט געוואָרען.

וואָס ווייטער האָבען זיך די מפלות פון דער פראנצויזישער ארמעע אונטער דער קאָמאַנדע פון באַזען און מאַקמאַהאָן פארמעהרט. אין קעניגליכען פאלאַץ האָט מען שטאַרק אנגעפאַנגען מורא צו האָבען פאר א רעוואָלוציע און די קעניגען יעווגעניע האָט ארויסגעשיקט איהרע גאַרדעראָבעס, צירונג, איהר גאָלד און דימאַנטען קיין אויסלאַנד.

דעם 30טען אויגוסט איז פארגעקומען די גרויסע קאַטאַסטראָפע אין סעדאַן, וואו די גאַנצע ארמעע פון מאַקמאַהאָן איז ארומגערינגעלט און געפאַנגען געוואָרען פון די פרייסען. אויפ'ן צווייטען טאָג האָט נאַפּאָלעאָן דער דריטער אפגעגעבען זיין שווערד צו קעניג ווילהעלם דעם ערשטען פון פרייסען.

אין פאריז האָט מען זיך פון דער געוואַלדיגער מפלה דערוואוסט ערשט דעם 4טען סעפּטעמבער. א גאַנצען טאָג איז פאריז געווען אין א נערוועאישען, אויפגערעגטען צושטאַנד. אין אָוונט האָט זיך א גרויסער עולם צוזאַמענגעקליבען לעבען דער געביידע פון דער געזעצגעבענדער קערפּערשאַפט און האָט געפאָדערט א דין וחשבון. די לינקע דעפּוטאַטען, וועלכע האָבען געהאַט דעם צוטרוי פון דער פאריזער באַפעלקערונג און זיינען די גאַנצע צייט געווען אונענטשלאָסען, פחד'יג, האָבען סוף כל סוף געמוזט נעהמען אַן ענערגישע שטעלונג. שפּעט אין אָוונט האָט זשול פאַוור אין נאָמען פון די לינקע דערקלערט, אז נאַפּאָלעאָן דער דריטער איז מעהר ניט אימפּעראַטאָר פון פראנקרייך און אז ס'ווערט אויסגעקליבען א נייע פארטיידיגונגס קאָמיסיע פון צווישען די דעפּוטאַטען. א רעפּובליק האָבען די לינקע ניט געוואַגט צו פּראָקלאַמירען. פון דרויסען, וואו א גרויסער עולם האָט אומגעדולדיג געוואַרט היבשע עטליכע שעה, הערען זיך אויסגעשרייען: „לע־

בען זאָל די רעפּובליק!" גאַמבעטאַ געהט ארויס און פאָדערט אויף דעם עולם, „צו זיין רוהיג, צו זיין איינינג און ניט צו מאַכען קיין רעוואָלוציע".

די פאַריזער בירגער האָבען זיך אָבער ניט געקענט בארוהיגען. און וויסענדיג, אז זיי שטעלען מיט זיך צוזאמען די נאַציאָנאַלע גוואַרדיע, האָבען זיי אָנגעטאָן זייערע מונדירען און זיך באַוואָפענט. די רעגירונגס זשאַנדאַרמען האָבען פאַר זיי מורא געקראָגען און זיך ניט געשטעלט אין וועג. די בירגער האָבען זיך אריינגעריסען אין דער געזעצגעבענדער קערפּערשאַפט און האָבען פאַרנומען די גאַלעריעס און די טריבונע. די לינקע האָבען זיך דערשראָקען. גאַמבעטאַ פאַנגט אָן צו בעטען ביים אויפגערעגטען עולם, ער זאָל ניט זיין איבעראיילינג און אָפּוואַרטען ביז וואַנען די דעפּוטאַטען וועלען ענדיגען זייער באַראַטונג.

די כונה פון די לינקע ליבעראַלען איז געוועזען צוזאַמענצושטעלען אַ נייע דערוויילינגע רעגירונג, זעהן צו שליסען שלום אום יעדען פרייז און דערנאָך דערקלערען פראַנקרייך פאַר אַ קאָנסטיטוציאָנעלע מאָנארכיע, אונטער אַ געוויסען פּרינץ, וועמען זיי וועלען שפּעטער באַשטימען. פאַר אַ רעפּובליק האָבען זיי מורא געהאַט ווי פאַר פייער. דאָס פּובליקום האָט זיך פון די גאַלעריעס צוזאַמען מיט אַ ניי־אָנגעקומענער מאַסע אריינגעריסען אין זאָל פון די זיצונגען און האָט פאַרנומען די פּלעצער פון די דעפּוטאַטען. גאַמבעטאַ שטויסט זיך דורך צו דער טריבונע און אַנאָנסירט, אַז די אימפּעריע הערט אויף צו עקזיסטירען. דער עולם האָט זיך אָבער דערמיט ניט באַנוגענט. ער האָט ניט נאָר געוואָלט פּטור ווערען פון לואי באָנאַפּאַרט, נאָר זיך באַווארענען, אַז קיין אנדער פּרינץ זאָל ניט מעהר קאָנען הערשעווען איבער איהם. ער האָט געפּאָדערט אַ „ר ע פּ ו ב ל י ק".

זעהענדיג, אַז עס איז קיין אַנדער ברירה ניטאָ, אַז מען טאָר זיך צופיל ניט שפּילען מיט דעם רעוואָלוציאָנערען פייער, איז גאַמבעטאַ מיט די דעפּוטאַטען פון דעם לינקען פליגעל אַוועק אין ראַט־הויז צו פּראָקלאַמירען פראַנקרייך פאַר אַ רעפּובליק.

דאָס ראַט־הויז איז שוין געווען באַלאַגערט פון אַ גרויסען עולם מענשען. איגוועניג אין זאַל האָבען געפּלאַטערט זייט ביי

זייט די דריי־פאַרביגע און די רויטע פאָנען. עס איז געווען א גרויסער טומעל, אין איין ווינקעל האָט מען אפּלאָדירט, אין צוויי־טען — געפייפט. פון דער פּלאַטפאָרמע האָבען פיל רעדנער באַ־גריסט דאָס פאָלק. פּלוצלונג הערט זיך א גרויסער גערויש, אן אויסברוך פון הארציגע, אונאויפהערענדע אפּלאָדיסמענטען. גאמ־בעטא און זשול פאַוור קומען אריין אין זאָל און נאָך זיי די דעפּוטאַטען פון די לינקע. מ י ל י ע ר גיט איבער זיין פּלאַץ זשול פאַוור. עס דויערט ניט לאַנג און עס ווערט דער־קלערט א צייטווייליגע רעגירונג פון די דאָזיגע פערזאָנען: זשול פאַוור, זשול סימאָן, זשול פעריי, גאמבעטא, קרעמיע, עמאַנואל אַפּאַגאָ, גלע־ביזוען, פעלטאַן, גראַניע־פּאַזשעס און פּיקאַר. דער פאַרזאַמעלטער עולם באַגריסט די נייע רעגירונג, אָבער פאָדערט אין דער אייגענער צייט, אז צו דער רעגירונג זאָלען צוגעצויגען ווערען די דריי רעוואָלוציאָנערען: דע־לעקליוז, לעדריו־ראָלען און לואי בלאַנקי. גאמבעטא האָט דאַרויף געענטפערט, אז בלויז דע־פּוטאַטען פון פּאַריז האָבען דאָס רעכט צו זיין אין דער רעגירונג. דער עולם האָט דעמאָלט פאַרלאַנגט, אז דער פּאַריזער ראָשפאָר, וואָס איז אָקאָרשט געקומען פון גלות אין בעלגיען, זאָל לכל הפּחות באַשטימט ווערען אלס א מיטגליד פון דער רעגירונג. גאמבעטא איז דאַרויף מסכים געווען און ראָשפאַר, וואָס איז געווען פּאָפּולער צווישען די רעוואָלוציאָנערען, איז צוגעצויגען געוואָרען אלס דער פאַרטרעטער פון די רעוואָלוציאָנערע רעפּובליקאַנער.

די זעלבסט־געקרוינטע רעגירער האָבען צו זיך איינגעלאַדען גענעראַל טראַשיו, ער זאָל פיהרען די פאַרטיידיגונג פון פּאַריז. טראַשיו האָט זיך אין אָנפאַנג געלאָזט בעטען. צום סוף האָט ער די איינלאַדונג אָנגענומען.

אזוי האָבען זיך עלף מענשען פון דער ליבעראַל־בורזשואַ־זער אָפּאָזיציע דערקלערט דעם 4טען סעפּטעמבער פאַר די „גע־זעצליכע” באַלעבאַטים פון פראַנקרייך און האָבען זיך געקרוינט מיט'ן קלינגענדיגען נאָמען: „ד י ר ע ג י ר ו נ ג פ ו ן ד ע ר נ א צ י אָ נ א ל ע ר פ א ר ט י י ד י ג ו נ ג”.

די פּראָוויזאָרישע רעגירונג פון פּאַרטיידיגונג.

די נייע רעגירונג פון דער נאַציאָנאַלער פּאַרטיידיגונג האָט ארויסגערופען א גאַנצע בהלה אין הויף פונ'ם ארונטערגעזעצטען אימפּעראַטאָר לואי באָנאַפּאַרט און אין דעם לאַגער פון די פריהערדיגע רעגירונגס־לייט. יעווגעניע האָט תיכף געמאַכט פּליטה. דער פריהערדיגער סענאַט, וואָס איז געווען די הויפּט־שטיצע פון דעם אימפּעראַטאָר'ס טהראָן, און וואָס האָט צוגעשטימט צו זיין אוואַנטוריסטישען קריג, איז פאַרשטומט געוואָרען און האָט מורא געהאַט צו געבען א פּיפּס. די הויכע טשינאָווניקעס, מיניסטאָרען, קאַמערהערען און אַלע אַנדערע יוצר משרתים ואשר משרתים פון דער אימפּעריע האָבען ארונטערגערוקט די היטעל איבער די אויגען און זיינען אַנטלאָפען פון דער פּאָליטישער סצענע ווי אויסגעפּייפטע אַקטיאָרען.

די ליבעראַלע און ראַדיקאַלע עלעמענטען פון פּאַריז האָבען זיך גענומען גרופּירען ארום דער נייער רעגירונג. א סך ארבייטער־פאַרטרעטער האָבען צוגעזאָגט דער רעגירונג זייער שטיצע. עס איז אמת, אַז זיי האָבען דאָס געטאָן ניט דערפאַר, ווייל די נייע רעגירונג האָט געהאַט זייער צוטרוי. די ארבייטער האָבען דאַרטען זייער פאָרשטעהער ניט געהאַט. צו אַלע מיטגלידער פון דער רעגירונג, אחוץ צו ראָשפאָר'ן, וועלכער האָט געהאַט א נאָמען אַלס אַן עהרליכער רעוואָלוציאָנער, האָבען די ארבייטער זיך פאַרהאַלטען אפילו מיט א געוויסען חשד. די ארבייטער האָבען אָבער סימפּאַטיזירט מיט דעם סימבאָל און דעם פּרינציפּ פון דער רעגירונג, וואָס האָט זיך קאָנסטיטואירט דעם 4טען סעפּטעמבער. די שנאה צו נאַפּאָלעאָנ'ען און זיין רעזשים האָט ארויסגערופען די צושטימונג צו דער רעגירונג פון דער נאַציאָנאַלער פּאַרטיידיגונג.

דעם 5טען סעפּטעמבער האָט דער פעדעראַל ראַט פון אינטערנאַציאָנאַל געשיקט נאָך אַן אַדרעס צו די דייטשע ארבייטער, זיי

זאָלען זעהן צו ווירקען דער מענשען־מאָרד זאָל אויפהערען און א ווײלע שפּעטער האָט ער געלאָזט וויסען דער נייער רעגירונג, אז ער וועט נעהמען אַן אנטייל אין פראַנקרייך'ס פארטיידיגונג, וואָס זי, ד'י איצטיגע רעגירונג, וועט אָרגאַניזירען. אפילו בלאַנקי און זיינע פריינד האָבען אין דעם ערשטען נומער פון זייער צייטונג („דאָס פאָטערלאַנד איז אין געפאהר") מודיע געווען, אז זייער פאַטריאָטישע פליכט איז ענערגיש און מוטיג העלפען דער רעגירונג. זיי האָבען דערביי געפאָדערט פון פאַריז צו מאַכען אַן אטאַקע אויפ'ן פרייסישען שונא.

וואָס מעהר עס האָט געדראָהט די געפאהר אויפ'ן פראָנט, אַלץ שטאַרקער איז געוואָרען די לאָיאַליטעט צו דער נייער רעגירונג. מע האָט פארגעסען די אַמאָליגע חטאים פון איהרע מיטגלידער. דאָס שטרעבען צו קאָמונאַלער שטאָדטישער פרייהייט איז געווען אַזוי ליידענשאַפטליך אין די הערצער פון די פאַריזער בירגער, אז זיי וואָלטען באַגריסט יעדע רעגירונג. פאַר'ן מעיאָר פון שטאָדט איז אויסגעקליבען געוואָרען דער אַלטער אָפּאָזיציאָנער פון די „אכט און פיערציגער", עטיען אַראַגאָ, א פעטער פון עמנואל אַראַגאָ — פון דעם מיטגליד פון דער נייער רעגירונג. דער נייער מעיאָר איז געווען אַן אָפּאָזיציאָנער געגען נאַפּאָלעאָן'ס רעזשים, איז אָבער ניט געווען קיין רעוואָלוציאָנער. ער האָט א ל י י ן, קיינעם ניט אָנפרעגענדיג, באַשטימט מער'ן אין די צוואַנציג פאַריזער דיסטריקטען. די מער'ן פון זייער זייט ווידער האָבען וועדליג זייער אייגענעם געשמאַק אויסגעקליבען זייערע העלפער און סטעפּס. אָבער די פאַריזער זיינען געווען אַזוי מלא שמחה פון דער מלוכה־איבערקעהרעניש, אז זיי האָט ניט געקימערט, וואָס פאַר אַן אַדמיניסטראַציע זיי האָבען איצט געקראָגען. זיי האָבען דערגרייכט וואָס זיי האָבען געוואָלט און ווייטער האָבען זיי זיך ניט אינטערעסירט. זיי האָבען זיך אפילו אויפגעהערט צו שרעקען פאַר דעם פרייסישען שונא. זיי האָבען געהאַט גרויס בטחון אין גענעראַל טראָשיו, וואָס האָט איבערגענומען די קאָמאַנדע איבער דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע, אז ער וועט ראַטעווען פאַריז און פראַנקרייך פון דעם שונא'ס האַנד. לואי בלאַנקי האָט, אמת, שטאַרק געוואָרענט די פאַריזער אייגוואוינער, זיי זאָלען זיך ניט

לייכט מאַכען, זיי זאָלען ניט מיינען, אַז פּאַריז שטעהט אויסער געפאַהר, אָבער אין חדוה־צייט, אַ דאַנק נאַפּאָלעאָן'ס מפּלה, האָט קיינער זיך ניט געוואָלט באַאונרוהיגען מיט טרויעריגע געדאַנקען.

עס האָט אָבער ניט לאַנג געדויערט און בלאַנקי'ס טרויעריגע נביאות האָבען אָנגעפאַנגען מקוים צו ווערען. מאָלטקע'ס אַר־מעען האָבען אָנגעפאַנגען ארומצורינגלען פּאַריז, איידער די גרויסע שטאָדט האָט זיך ארומגעקוקט, איידער זי האָט זיך באַפעסטיגט. דעם 20טען סעפּטעמבער האָט זיך אָנגע־הויבען די באַלאַגערונג פון פּאַריז, וואָס איז אָפּגעשניטען געוואָרען פון דער איבעריגער פראַנקרייך.

די רעוואָלוציאָנערע עלעמענטען האָבען באַשלאָסען, אַז מע דאַרף קאָנצענטרירען אַלע כחות צו פאַרטיידיגען פּאַריז פון אויס־בערליכען שונא און צו באַשיצען די רעפּובליק פון אינערליכע שונאים. זיי האָבען אויך אָנגעפאַנגען איינצוזעהן, אַז עס איז קיין תכלית ניט זיך איננאַנצען צו פאַרלאָזען אויף די באַשטימטע מער'ן, אַז מע באַדאַרף זיי קאָנטראָלירען, און האָבען צונויפגע־רופען גרויסע עפענטליכע פאַרזאַמלונגען, אויף וועלכע עס זיינען אויסגעקליבען געוואָרען פאַרטיידיגונגס קאָמיטעטען. אין יעדען דיסטריקט איז פאָרגעקומען אַ פאַרזאַמלונג און די דאָזיגע פאַר־זאַמלונג האָט זיך אויסגעקליבען איהר קאָמיטעט פאַר'ן דיסט־ריקט.

די פאַרטיידיגונגס־קאָמיטעטען האָבען געהאַט די אויפגאַ־בע צו קאָנטלאָרירען די פאַרהאַנדלונגען פון די מער'ן און אויפצו־נעהמען פּראָטעסטען געגען זיי. יעדער קאָמיטעט פון די אַלע צוואַנציג פּאַריזער דיסטריקטען האָט אויסגעקליבען צו פיער דע־לעגאַטען צו אַן אַלגעמיינעם שטאָדטישען קאָמיטעט און אָט דע־שטאָדטישער קאָמיטעט, וואו עס זיינען געוועזען אין סך הכל אַכציג פאַרטרעטער פון אַלע פּאַריזער דיסטריקטען, האָט מיט זיך געביל־דעט אַ פעדעראַטיווען צענטראַל־קאָמיטעט. אין דעם דאָזיגען צענ־טראַל־קאָמיטעט זיינען אויסגעקליבען געוואָרען אַרבייטער, ווענ־ג באַצאָהלטע אָנגעשטעלטע, שרייבער און אַנדערע אינטעליגענטען, וועלכע זיינען געוועזען באַוואוסט אין דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג. די הויפּט קוואַטיר פונ'ם קאָמיטעט איז געוועזען אויף דער

גאַס קאָרדערי, דער צענטר פונ'ם אינטערנאַציאָנאַל און דער פעדעראַציע פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען. דער אינטערנאַציאָנאַל און די פעדעראַציע האָבען געהאַט אָפּגעשטעלט זייער ארבייט אויף א געוויסער צייט צוליב דער מלחמה. א סך מיטגלידער האָבען באדארפט דינען אין דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע און אנטייל נעהמען אין די פאַרטיידיגונגס־קאָמיטעטען און אין דעם פעדעראַטיווען צענטראַל קאָמיטעט. מאַנכע האָבען דעריבער געמיינט, אַז דער צענטראַל קאָמיטעט באַלאַנגט צום אינטערנאַציאָנאַל. דאָס איז, פאַרשטעהט זיך, ניט געווען ריכטיג. די מיטגלידער פונ'ם אינטערנאַציאָנאַל אלס איינצעלנע פּערזאָנען האָבען גענומען אַן אַקטיווען אנטייל אינ'ם קאָמיטעט און האָבען דאָרטען געוועהנליך געהאַט אַן איינפלוס, אָבער דער אינטערנאַציאָנאַל אלס אַזעלכער איז ניט געווען פאַרבונדען מיט'ן צענטראַל־קאָמיטעט.

דער צענטראַל־קאָמיטעט, אלס א קערפּער־שאַפט, וואָס האָט געקראָגען איהר מאַכט דירעקט פון פאָלק, איז פאַרשטעהט זיך געווען אומצופרידען פון די באַשטימטע אָדער זעלבסט־ערוועהלטע מער'ן. דער צענטראַל־קאָמיטעט האָט געוואָלט, אַז די אדמיניסטראַציע פון פאַריז זאָל ווערען אויסגעקליבען פון דער שטעדטישער באפעלקערונג. ער האָט דעריבער מיט איינינע טעג שפּעטער, ווי ער האָט זיך קאָנסטיטואירט, ארויסגעלאָזען א מאַניפעסט, וואו ער האָט אויפגעפאָדערט שטאָדטישע וואהלען. אחוץ דעם האָט דער מאַניפעסט פאַרלאַנגט, אַז די פּאָליציי זאָל זיין אונטער דער אויפזיכט פון דעם צענטראַלען קאָמיטעט, אַז אַלע שטאָדטישע באַאַמטע זאָלען ווערען ערוועהלט, אויך פּרעסע פרייהייט, פאַרזאַמלונגס־ און פאַראיינס־פרייהייט, אַז אַלע לעבענס־מיטלען פון דער ערשטער נויטווענדיגקייט זאָלען אָפּגענומען ווערען פון די רייכע און זאָלען צוטיילט ווערען צווישען אַלע איינוואוינער פון פאַריז און אַז אַלע פאַריזער בירגער זאָלען ווערען באוואפענט. אונטער דעם מאַניפעסט האָבען זיך אונטערגעשריבען פערזאָנען, וועלכע זיינען געווען גוט באוואוסט אין די רעוואָלוציאָנערע קרייזען און אין דער פּרעסע. צווישען זיי האָבען זיך געפונען די נעמען פון לאַנגע, לעפראַנסע, לעווערדע, זשערמען קאַסס, מיליער, מאַלאָן, ראַנוויע, וואַיאַן און אַנדערע.

די ליבעראַל־בורזשואַזע רעגירונג פון 4טען סעפּטעמבער האָט, משמעות, ווייניגער ווי אַלץ געטראַכט פון פּאַריז'ס פאַרטיידיגונג. זי האָט געוואָלט וואָס גיכער שליסען אַ שלום מיט פּרייסען, כדי זי זאָל זיך גלייך קענען נעהמען צו דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, וואָס האָט איהר געשטאָכען ווי אַ דאָרן אין די אויגען. זי האָט באַשלאָסען בעסער צו ברענגען אַ קרבן פראַנצויזישע פּראָווינצען, פראַנקרייך'ס כבוד, איידער פּאַריז און שפּעטער אויך פראַנקרייך זאָל ווערען באַהערשט פון די אַרבייטער און רעוואָלוציאָנערען. גלייך ווי די בורזשואַזע רעגירונג האָט איבערגענומען די מאַכט, האָט זי געשיקט איהר מיטגליד זשול פאַוור צו פאַרהאַנדלען מיט ביסמאַרק'ן וועגען אַ פרידען. דעם צוואַנציגסטען סעפּטעמבער איז דער „פרידענס־שליח" געקומען צוריק און האָט דערצעהלט, אַז ער האָט ביי דער באַגעגעניש מיט ביסמאַרק'ען זיך „באַגאָסען מיט טרעהרען". מיט פאַרוויינטע אויגען האָט ער, דער „גרויסער פּאַטריאָט", הפּנים געוואָלט פאַרראַטען פראַנקרייך. ווען דער צענטראַל קאָמיטעט פון די צוואַנציג פּאַריזער דיסטריקטען האָט דאָס דערהערט, האָט ער תיכף געשיקט אַ דעפּוטאַציע אין ראַטהויז, וואו די רעגירונג האָט זיך געפונען, און האָט פאַרלאַנגט מען זאָל פאָרזעצען דעם קריג ביז דעם לעצטען טראָפּען בלוט און אַז ס'זאָלען אַראַנשירט ווערען שטאָדטישע וואַהלען, אַזוי ווי עס איז געוואָרען פאַרלאַנגט אין'ם מאַניפעסט, וואָס איז אַרויסגעלאָזען געוואָרען מיט איניגע טעג צוריק.

די אינטערנאַציאָנאַלע „פּאַטערלאַנדסלאָזע" האָבען זיך דאָ אַרויסגעוויזען פאַר אַ סך גרעסערע פּאַטריאָטען, ווען דער מזל פון פראַנקרייך איז באמת נוגע, ווי די נאַציאָנאַליסטען, וועלכע הערען ניט אויף צו טרומייטען וועגען זייער „ליבע און טרייהייט" צו זייער פּאַטערלאַנד. גאַמבעטאַ האָט אין אָנפאַנג סימפּאַטיזירט מיט די פאָדערונגען פונ'ם פעדעראַטיווען צענטראַל־קאָמיטעט. ער האָט פאַרשפּראָכען דער דעפּוטאַציע, אַז די רעגירונג וועט זיך ניט אונטערגעבען פאַר קיין זאַך אין דער וועלט. עס זיינען אויך באַשטימט געוואָרען מוניציפּאַלע וואַהלען אויף ענדע מאָנאַט.

די רעגירונג האָט אָבער גלייך חרטה געקראָגען אויף איהר

„ראדיקאַלען" שריט און אויף איהר „הנחה" צו די רעוואָלוציאָנערען און האָט אין אַ פּאָר טעג ארום ארויסגעגעבען אַ דעקרעט, וואו זי האָט אָפּגעלעגט די וואהלען אויף אַן אומבאשטימטער צייט. אָפיציעל, אין דער עפענטליכקייט, האָט די רעגירונג געוויזען אַ ליבליך פּנים צו די פּארטרעטער פון פאָלק, ביי וועמען עס האָט געברענט אַ פייער פון אמת'ן פּאַטריאָטיזם, אָבער אונטער דער אָפּענער פריינדשאַפט איז געווען פארבאָרגען די תאוה פון פּאַרראַט און געמיינהייט. אום צו אונטערדריקען די רעוואָלוציע, האָט זי אריינגעשטאָכען אַ מעסער אין רוקען פון פראַנצויזישען פאָלק.

פּאַריז, די באַפעלקערונג פון פּאַריז, האָט דאָס אינסטינקטיוו געפיהלט און האָט אָנגעפאַנגען זיך צו פארהאַלטען מיט פאראכטונג און אונצוטרוי צו דער רעגירונג פון 4טען סעפּטעמבער.

פון שלאַכטפעלד קומען אָן ידיעות איינע שווארצער פון די אַנדערע. טול, סטראַסבורג (די פראַנצויזישע פעסטונגען) זיינען געפאַלען. די דאָזיגע מעלדונגען האָבען אויפגערודערט גאַנץ פּאַריז. איניגע פון'ם צענטראַל־קאָמיטעט האָבען זיך דעם פינפטען אָקטאָבער אריינגעריסען אין ראַטהויז, האָבען צונויפגערופען די באַטאַליאָנען, האָבען פּראָקלאַמירט אַן אויפשטאַנד, באשטימט שטאָדטישע וואהלען און האָבען פארלאַנגט, אַז די לעבענס־מיטלען זאָלען צוטיילט ווערען גלייך פער קאָפּ פון דער באַפעלקערונג. ארום דעם ראַטהויז האָט זיך צונויפגעקליבען אַ גרויסער עולם, וועלכער האָט פארלאַנגט, אַז פּאַריז זאָל האָבען אַ דעה אין דער פּאַרטיידיגונג, אַז די שטאָדט זאָל באשטימען איהר אייגענעם פאַרוואַלטונגס־ראַט, איהר קאָמונע. דער אויבער־קאָמאַנדיר טראַשיו האָט אין נאָמען פון דער רעגירונג דערקלערט, אַז זי וועט ניט נאָכגעבען דעם צענטראַל־קאָמיטעט. דעם צוואַנציגסטען אָקטאָבער האָט זיך ארום ראַטהויז צונויפגעקליבען אַן ערך טויזענד פערזאָנען און זיי האָבען אריינגעשריען אין די פענסטער: „לאַנג לעבען זאָל די קאָמונע".

די פראַנצויזישע אַרמעע אויפ'ן פראָנט קריגט וואָס ווייטער אַלץ שטאַרקערע קלעפּ. דעם 31טען אָקטאָבער האָט זיך פּאַריז דערוואוסט, אַז די גרויסע באַפעסטיגטע שטאָדט מעץ האָט קאַפּיטולירט און אַז גענעראַל באַזען, אויף וועמען מען האָט געלעגט

אַזעלכע גרויסע האָפנונגען, האָט געשלאָסען שלום מיט'ן שונא אים נאָמען פון נאַפּאָלעאָן דעם דריטען. די „פּאַרטיידיגונגס"־רעגי־רונג פון'ם 4טען סעפּטעמבער קריכט פון הויט און זוכט אַלערליי מיטלען ווי אַרויסצוקריגען פון ביסמאַרק'ן אַ וואַפען־שטילשטאַנד. זי האָט צו דעם צוועק געשיקט טיער'ן, ער זאָל פאַרהאַנדלען מיט'ן שונא.

ווען פּאַריז האָט דערהערט פון טיער'ס שליחות, האָט זיך אויפגעהויבען אַ גוואַלדיגער טומעל. ניט קוקענדיג אויפ'ן רעגען, זיינען מענשען געלאָפען איבער די גאַסען און געשריען: „נידער מיט'ן וואַפענשטילשטאַנד", „נידער מיט טראַשיו", „נידער מיט דער רעגירונג".

די מער'ן האָבען געזעהן, אַז ס'האַלט שלעכט, אַז דאָס פאָלק איז אויפגערעגט, האָבען זיי געזוכט מיטלען איינצושטילען דעם פאָלקס־צאָרן. זיי האָבען באַשלאָסען צו געבען איניגע הנחות. זיי האָבען מסכים געווען צו מאַכען שטאָדטישע וואַהלען, און האָ־בען אויך נאָכגעגעבען די פאָדערונג פון'ם צענטראַל־קאָמיטעט צו אָרגאַניזירען באַטאַליאָנען פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע.

דער עולם לעבען ראַטהויז ווערט אַלץ גרעסער און געדיכטער. ער וויל הערען אַ קלאָרען ענטפער פון דער רעגירונג. עס שמאַר־קען זיך די אויסרופען: „לעבען זאָל די קאָמונע". צווישען עולם איז געשטאַנען פעליקס פּיא, אַ פּאָפּולערער זשורנאַליסט, וואָס האָט געשריבען רעוואָלוציאָנערע אַרטיקלען. די מאַסע האָט איהם אַריינגעשטופּט אין טראָן־זאַל. פּיא רייסט זיך אַרויס און זאָגט, אַז ער וויל קומען אין ראַטהויז אַלס אַן אויסערוועהלטער פון פאָלק, אָבער ניט מיט געוואַלד. דער צונויפגעקליבענער עולם שטעהט אַ גאַנצען טאָג און וואַרט. זיין געדולד האַלט ביים פּלאַ־צען. ער רייסט זיך אַריין אינוועניג, אין די זאַלען, וואו די רע־גירונג און די מער'ן האָבען זיך געהאַלטען אין איין עצה'נען. עס געהט אַרויס ראָשפּאַר און ער פאַרשפּרעכט, אַז ס'וועלען אָפּגעהאַלטען ווערען מוניציפּאַלע וואַהלען. די פּאַרזאַמעלטע האָ־בען איהם, וואָס איז געווען פריהער זעהר פּאָפּולער, באַגעגענט זעהר ניט פריינדליך. זיי האָבען אויף איהם געקוקט, ווי אויף אַלע אַנדערע מיטגלידער פון דער רעגירונג, צו וועמען זיי האָבען

פאַרלאָרען דעם צוטרוי. איינער פון די דעלעגאַטען פונ'ם צענ־טראַל־קאָמיטעט איז ארויפגעקראָכען אויפ'ן טיש און שרייט אויס אונטער דער הסכמה פונ'ם פאַרזאַמעלטען עולם, אַז די רעגירונג איז געפאַלען און פאָדערט אויף, עס זאָל אויסגעקליבען ווערען אַ קאָמיסיע, וועלכע זאָל איינאָרדנען וואַהלען אין 48 שעה. דער רעוואָלוציאָנער פלוראַנס איז אָנגעקומען מיט באַוואַפענטע נאַציאָ־נאַל־גוואַרדיסטען און איז ארויף אויפ'ן טיש, וואו עס זיינען גע־זעסען די מיטגלידער פון דער רעגירונג, און האָט זיי דערקלעהרט אַלס געפאַנגענע. ער האָט אויך פאַרלאַנגט, עס זאָל געגרינדעט ווערען אַ קאָמיטעט פון געזעלשאַפטליכער זיכערקייט, און האָט גלייך אויסגערופען די נעמען פון דעם נייעם קאָמיטעט: פלוראַנס, בלאַנקי, דעלעקליוז, מיליער, ראַנוויע, פעליקס פיא און מאַטטיו.

עס איז געוואָרען אין ראַטהויז א גאַנצע סומאַטאָכע. א גאַנצער דור הפלגה האָט זיך אָפּגעשפּיגעלט. יעדער זאָל האָט זיך געהאַט זיין רעגירונג און דער פאַרזאַמעלטער עולם איז געווען אויפ־גערעגט, צוטומעלט און האָט ניט געוואוסט ווער, וואָס, ווען. אַ פּאָר מיטגלידער פון דער אַלטער רעגירונג האָבען אויסגענוצט דעם טומעל און האָבען געמאַכט פליטה. דער קאָמאַנדיר טראָשיו און זשול פעררי האָבען זיך ארויסגע'גנב'עט פון ראַטהויז פאר פלו־ראַנס' אויגען. די לאָיאַלע רעגירונגס־סאָלדאַטען האָבען ארעס־טירט בלאַנקי'ן. די רעוואָלוציאָנערען האָבען איהם אָבער גלייך באפרייט. דער מעיאָר פון פאַריז, עטיען אראגאָ, האָט דערקלערט, אַז אויף מאָרגען, דעם 31טען אָקטאָבער, ווערען דורך אַפּישען גערופען אַלע פאַריזער בירגער צום שטימקאַסטען, — א הנחה צו די רעוואָלוציאָנערען.

ווען פאַריז איז אויף מאָרגען אויפגעשטאַנען, האָט ער באַ־געגענט רעגירונגס־סאָלדאַטען אויף זיינע גאַסען. טראָשיו און פעררי האָבען זיי צונויפגערופען און געהעצט געגען די רעוואָלו־ציאָנערען. זיי זיינען אויך אריין אין ראַטהויז און באפרייט זשול פאַוור און זיינע קאָלעגען, וועלכע זיינען געווען געפאַנגען פון נעכ־טען. די נידערלאַגע פון די רעוואָלוציאָנערען האָט געפיהרט דער־צו, דאָס די וואַהלען זיינען ווייטער אָפּגעלעגט געוואָרען ביז אויף דעם 5טען נאָוועמבער.

דער 31טער אָקטאָבער איז אויף דעם אופן געווארען א טאָג, ווען די בורזשואזע רעגירונג האָט געזיגט איבער דעם רעוואָלוציאָנערען פּראָלעטאַריאַט פון פּאַריז.

די אורזאַך פון דעם פּראָלעטאַריאַט'ס דורכפאַל דעם 31טען אָקטאָבער איז געווען, וואָס זיינע פיהרער האָבען ניט געהאַט קיין איין איינהייטליכען פּלאַן, זיינען ניט געווען אייניג צווישען זיך און די רעוואָלוציאָנערען זיינען ניט געווען גוט דיסציפּלינירט און אָרגאַניזירט און האָבען דעריבער ניט געקענט גוט אויסנוצען די רעוואָלוציאָנערע שטימונג, וואָס איז געווען ניט אינ'ם ערך שטאַרקער פון דער שטימונג אין נוצען פון דער רעגירונג.

לואי בלאַנקי און דעלעקליוז האָבען געלעבט אין זייערע ענגע רעוואָלוציאָנערע קרייזען און זיינען ווייניג געקומען אין באַריהרונג מיט די גרויסע פאָלקס־מאַסען. פעליקס פּיא האָט איבערהויפּט מעהר געציטערט איבער זיין אייגענער הויט ווי איבער דעם מזל פון דער רעוואָלוציע. די רעוואָלוציאָנערע פיהרער פון 48טען יאָהר, ווי אשטייגער לעדריו־ראָלען, דער עקאָנאָמיסט לואי בלאַן, שעלשער, וויקטאָר הוגאָ און אַנדערע, וועלכע האָבען געלעבט אין דער צייט פון דער אימפּעריע אַלס עמיגראַנטען אין אַנדערע לענדער, האָבען זיך צוריקגעקעהרט פון זייערע גלות־ערטער, מיד, צובראָכען, פאַרבורזשואַזעוועט, קרענקיג, אונצופרידען מיט דעם יונגען רעוואָלוציאָנערען דור, וועלכער האָט געפּרעדיגט אָהן זייער הסכמה נייע סאָציאַליסטישע אידעען און האָט געטאָן זאַכען, ניט אָנפרעגענדיג ביי זיי. דער פאַרלאַנג צו לעבען אין „רוה און אָרדנונג" און הערען לויב־געזאַנגען פאַר זייער פאַרגאַנגענהייט האָט געבראַכט דערצו, דאָס די דאָזיגע רעוואָלוציאָנערען פון 48טען יאָהר האָבען געקוקט קרום אויף דעם צענטראַל־קאָמיטעט פון די צוואַנציג פּאַריזער דיסטריקטען, וואָס איז באַשטאַנען פון נייע, יונגע רעוואָלוציאָנערען, וועלכע האָבען זיך צו זיי, צו די אַלטע, באַרהאַלטען ווי צו אינוואַלידען און אָפּגעשלאָגענע הושענות. דער צענטראַל־קאָמיטעט גופא איז געווען אונערפאַהרען און האָט געקענט מיט זיין ענטוזיאַזם אויפהויבען, אַרויסרופען דאָס פאָלק, אָבער איז ניט געווען בכח צו פיהרען, צו ווייזען דעם ריכטיגען וועג און די ריכטיגע אופנים, ווי צו ערגרייכען דעם ציל.

מען באַדאַרף אויך ניט פאַרגעסן, אַז פּאַריז איז געווען באַלאַגערט פון די פּרייסישע אַרמעען און אַז די באַלאַגערונג האָט באַשאַפן אַ גוואַלדיג נערוועזע שטימונג אין שטאָדט. „פּאַריז — זאָגט אַ היסטאָריקער — איז אין יענער צייט געווען געגליכן צו אַ צימער פון אַ קראַנקען, וואו מען האָט מורא צו ריידען אַ וואָרט". אויסער דעם האָט די באַלאַגערונג אַרויסגערופן אַ גוואַלדיגען פאַרלאַנג אַרויסצואווייזן אַ ווידערשטאַנד דעם שונא, מעג דער פּרייז פון ווידערשטאַנד זיין זעהר גרויס. און אָט דער הייסער פאַרלאַנג האָט פון איין זייט געשאַפן אַ האַס געגען דער רעגירונג פאַר איהרע פאַררעטערישע אונטערהאַנדלונגען מיט'ן פיינד, אָבער פון דער אַנדערער זייט האָט דאָס ביי מאַנכע אַרויסגערופן אַ געגנערשאַפט צו די, וועלכע ווילען צושפּליטערן די כחות פון דער באַפעלקערונג און אָפּשוואַכען דערמיט איהר ווידערשטאַנדס־קראַפט.

דעם 5טען נאָוועמבער איז פאָרגעקומען אַ פאָלקס־אָפּשטימונג. די מעהרסטע ערוועהלטע פאַר דער שטאָדט־אַדמיניסטראַציע זיינען געווען ליבעראַלען — אַנהענגער פון דער פריהערדיגער אַדמיניסטראַציע. עס זיינען אָבער צוגעקומען אייניגע מעסיגע מיטגלידער פונ'ם אינטערנאַציאָנאַל, ווי טאָלען, מיורא, געליגאָן א.א.וו. און אייניגע פון די מעהר לינקע, ווי מאַלאָן, זשאַקלאַר, רערער, לעאָ, מעליע א. א. וו. דער וויכטיגסטער רעזולטאַט פון דער אָפּשטימונג איז געווען די ערוועהלונג פון דעלעקליוז אין ניינצעהנטען דיסטריקט און די ערוועהלונג פון ראַנוויע, מיליער און פלוראַנס אין צוואַנציגסטען דיסטריקט. די רעוואָלוציאָנערע פאַרטרעטער פון צוואַנציגסטען דיסטריקט האָבען אָבער ניט געקענט דערפילען זייערע פליכטען, ווייל זיי זיינען געווען אויפ'ן צעטעל, וועמען די בורזשואַזע שטאָדט־פאַרוואַלטונג האָט געהייסען אַרעסטירען „פאַר דער מאַניפעסטאַציע פון דעם 31טען אָקטאָבער". צווישען די אַנדערע, וואָס זיינען געלעגען אונטער'ן אַרעסט, זיינען געווען: ווערמאָרעל, לעפראַנסע, פעליקס פּיא, זשאַקלאַר, טרידאָן, בלאַנקי. בלאַנקי, מיליער און פלוראַנס האָבען זיך באַהאַלטען און מען האָט זיי ניט געקענט כאַפּען. די רעגירונגס־טרייע ליבעראַלע שטאָדט־פאַרוואַלטונג האָט פאַרשפּרייט קלאַנגען, אַז זי האָט דאָקומענטען, וועלכע ווייזען, אַז אָט די אַלע מאַניפעסטאַנטען פונ'ם

31טען אָקטאָבער זיינען געווען באַצאָהלטע אָנגענומען פּון לואי באָנאַפּאַרט'ס פּאָליציי. א באוואוסטער מיטעל צו קעמפּען געגען רעוואָלוציאָנערען מיט אַלערליי געמיינע בלבולים און רכילות, כדי זיי צו פאַרשווארצען אין די אויגען פון פאָלק.

נאָך די וואַהלען, ווען די ליבעראַלע בורזשואַזיע האָט זיך געפיהלט זיכערער אין זאָטעל, איז באַשטימט געוואָרען פאַר'ן קאָמאַנדיר פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע קלעמאַן טאָמאַ — א „העלד", וואָס איז „באַריהמט" געווען מיט זיינע שחיטות אויף די אַרבייטער אין יוני 1848.

די מאַניפעסטאַציע פון 31טען אָקטאָבער איז ניט פּאַראיבער אַזוי גלאַט. ניט געקוקט אויף איהר נידערלאַגע, האָט זי דאָך געהאַט איהר ווירקונג. די רעגירונג האָט מורא געקראָגען פאַר'ן אויפגערעגטען עולם און האָט זיך, כאָטש לפנים ווענען, גענומען נעהמען פאַר דער פאַרטיידיגונג פון פּאַריז. אין הארצען אָבער האָט זי ביי זיך באַשלאָסען צו פאַרטיידיגען פּאַריז ניט פון דער פּרייסישער אַרמעע, צו וועלכער זי איז געווען גרייט צו קאַפּיטולירען יעדע מינוט, נאָר פון דער רעוואָלוציע.

פאריז אין דער באלאגערונגס־צייט.

די עקאָנאָמישע לאַגע אין דעם באלאַגערטען פּאריז איז געוואָרען וואָס אַ טאָג ווייטער אַלץ מעהר אונערטרעגליך. דער הונגער האָט זיך יעדע ווײַלע געשטאַרקט. אפילו פערדען־פלייש איז געוואָרען אוממעגליך צו קריגען. מען האָט געגעסען הינד, קעץ און מייז. קיין קוילען איז ניט געווען. די קעלטען זיינען גראד געווען גרויס און שעה'ן־לאַנג פלעגט אויסקומען די אָרימע פרויען צו שטעהן און ווארטען אויפ'ן גאַס פאר זייער מלחמה־פּאָרציע. קינדער פלעגען שטארבען אין זייערע מוטערס אָרעמס. פון דער ערוועהלטער אדמיניסטראציע האָט איין דעלעקליוז געשריבען און נערעדט צום פאָלק קלאָרע דבורים. מיט זיינע שארפע אמת־פּאטריאָטישע ארטיקלען געגען דער רעגירונג פון 4טען סעפּטעמבער איז ער געוואָרען נאָך מעהר פּאָפּולער און באליבט ביי די פּאריזער מאַסען. ער האָט ניט אויפגעהערט אויפצודעקען דעם פארראט פון די מיליטערישע און ציווילע הויכע באאַמטע.

דעם 4טען יאנואר 1871 האָט ער פּאָרגעשלאָגען, אז טראָשיו און קלעמאָן טאָמא זאָלען ווערען אראָפּגעזעצט, אז די נאַציאָנאַלע גווארדיע זאָל זיך מאָביליזירען, עס זאָל נעגרינדעט ווערען אַ ספּעציעלער פּארטיידיגונגס־ראַט. זיינע פּאָרשלאַגען ווערען נידערגעשטימט פון דעם ראַטהויז. דער פעדעראטיווער צענטראל קאָמיטעט האָט אָבער אונטערשטיצט דעלעקליוז'ן.

דעם זעקסטען יאנואר האָט דער צענטראל־קאָמיטעט ארויסגעלאָזען אַ רויטע פּראָקלאַמאציע, וואָס איז געווען געשריבען פון טרידאָן און זשול וואַלעס, וואו ער האָט ארונטערגעריסען די מאַסקע פון דער רעגירונג: „האָט די רעגירונג דערפילט איהרע אויפגאַבען? — פרעגט דער קאָמיטעט — ניין! אונזערע רעגירער האָבען געבראַכט אויף אונז אַן אומגליק. . . . מען שטארבט פון הונגער און פון קעלט . . . פון די שלאַכטפעלדער הערט מען בלויז

וועגען מפּלות מיט בערג דער׳הרג׳עטע . . . די רעגירונג טויטעט אונז אוועק . . . איהר פּאָליטיק מוז פיהרען צו א קאַפּיטולאַציע . . . די איצטיגע רעגירונג האָט געקראָגען איהר יניקה פון דער אימ־פּעריע . . . מאַכט פּלאַץ פאַר׳ן פּאָלק . . . טרעט אָפּ פאַר דער קאָמונע . . .״

אייניגע פון די, וועלכע האָבען אונטערגעשריבען די פּראָקלאַ־מאַציע, זיינען געוואָרען ארעסטירט. טראָשיו האָט אנאָנסירט, אַלס ענטפער אויף דער פּראָקלאַמאַציע, אַז פּאַריז וועט זיך קיין מאָל ניט אונטערגעבען.

דעלעקליוז און זיינע נאָכפּאָלגער האָבען רעזיגנירט. זיי האָ־בען קלאָר געזעהן דעם סוף, צו וואָס דער איצטיגער צושטאַנד וועט פיהרען, און האָבען ניט געוואָלט טראָגען אויף זיך די פאַראַנט־וואָרטליכקייט. די בורזשואַזיע האָט אין דער שטיל געמאַכט הכנות צו דער קאַפּיטולאַציע. זי האָט גערופען געהיימע בעראַ־טונגען און אין דער פינסטער געוועבט די פעדים פון פאַרראַט. זי האָט אָבער מורא געהאַט פאַר דעם צאָרן פון פּאָלק און האָט געזוכט א מיטעל ווי אזוי ארונטערצונעהמען פון זיך די שולד. אין מיטען יאנואר האָבען די מיטגלידער פון דער „פּאַרטיידיגונגס־רעגירונג״ אָנגעפאַנגען צו ריידען פון א פאַרזאַמלונג, וואוהין דאָס פּאָלק זאָל שיקען זיינע דערוועהלטע, אום זיך צו בעראַטען וועגען דער קאַפּיטולאַציע.

דעם צוואַנציגסטען יאנואר, נאָך א פייערדיגער באָמבאַר־דירונג פון די פּרייסען, וואו דער פּאַריזער גאַרניזאָן האָט פאַר־לאָרען, לויט טראָשיוס אָפיציעלער מעלדונג, „ניט מעהר ווי דריי טויזענד דערה׳רג׳עטע און פאַרוואונדעטע״, זיינען די רעגירונגס־מיטגלידער ארויס מיט לשון און האָבען אָפען מודיע געווען, אַז ווייטער זיך פאַרטיידיגען איז אונמעגליך, אַז פּאַריז מוז קאַפּיטו־לירען, כדי צו ראַטעווען פראַנקרייך.

די דאָזיגע מעלדונג איז פאַר פּאַריז, וואָס איז די גאַנצע צייט פאַרפיהרט געוואָרען מיט פאַרשפּרעכונגען אויף א גיכען זיג, גע־ווען א צו שווערער קלאַפּ אריבערצוטראָגען. די פּאַריזער באַ־פעלקערונג האָט געקענט אריבערטראָגען הונגער, קעלט, עפּידע־מיעס, אטאַקעס פון שונא, זי האָט אָבער ניט געקענט אריבערטראָ־

גען די באַליידיגונג פון אונטערגעבען זיך. אין דעם וואָרט „קאַפּיטולאַציע" האָט פּאַריז דערפיהלט די שרעקליכע שמערצען פון די וואונדען, וואָס ער האָט געקראָגען אין דער גאַנצער באַלאַגערונגס־צייט. די אייטערביילען זיינען פול געוואָרען מיט נקמה צום שונא און צו דער רעגירונג, וואָס האָט די גאַנצע צייט פאַרבאָרגען דעם אמת.

דריי אַזייגער פאַרטאָג, ווען די רעגירונג איז געזעסען און זיך מישב געווען איבער דער קאַפּיטולאַציע, האָט זיך געהערט אַ גרויסער טומעל אויפ'ן גאַס. די נאַציאָנאַלע גוואַרדיע איז באַפאַלען אַ טורמע, האָט אויפגעבראָכען די טירען און באַפרייט פלוראַנס'ן און אַנדערע „פּאָליטישע פאַרברעכער". די מאַכט־האָבער האָבען זיך שטאַרק דערשראָקען, און די ערשטע זאַך, וואָס זיי האָבען געטאָן, איז געווען, איבערצובייטען די קאָמאַנדע. זיי האָבען ארונטערגעזעצט גענעראַל טראָשיו און באַשטימט פאַר'ן הויפּט־קאָמאַנדיר גענעראַל ווינואַ — אַ באָנאַפּאַרטיסט פון קאָפּ ביז די פיס.

דאָס איז געווען זעהר כאַראַקטעריסטיש פאַר די פאַרטרעטער פון דער ליבעראַלער בורזשואַזיע. אָנשטאָט איבערצוגעבען די מאַכט צו די פאָרשטעהער פון די ארבייטער, האָבען זיי בעסער זי איבערגעגעבען צו די פאַרטרעטער פון דער געפאַלענער מאָנאַרכיע, צו די שולדיגע אין דער איבערקעהרעניש פונ'ם 51טען יאָהר.

ווינואַ האָט די מאַכט, פאַרשטעהט זיך, ניט אויסגענוצט געגען דעם שונא, נאָר געגען די פראָטעסטירענדע פאָלקס־מאַסען. מיט דער הילף פון קלעמאַן טאָמאַ, האָט ער זיך אויף דאָס ניי גענומען צו דעם אַלטען בלבול, אַז „די בונטאָווטשטשיקעס זיינען אריין אין אַן אָפּמאַך מיט'ן שונא" און אַז מען באַדאַרף זיי דעריבער פאַרניכטען. האַלבען טאָג האָט זיך געהערט דאָס קלאַפּען פון אַ באַראַבאַן און אַ באַוואַפענטער עולם האָט זיך צונויפגעקליבען אויפ'ן פּלאַץ פאַר'ן ראַטהויז. איינער פון פּובליקום האַלט אַ פייערדיגע רעדע, וואו ער שילדערט דעם פאַרראַט פון דער רעגירונג און די אויפרעגונג, וואָס הערשט אין פּאַריז געגען איהר. ער ענדיגט זיין רעדע אונטער אַ דונער פון אַפּלאָדיסמענטען מיט דעם אויסרוף: „לאַנג לעבען זאָל די קאָמונע". דער שטעל־פאַרטרעטענדער מעיאָר ענטפערט, אַז די אידעע פון קאָמונע איז אַ פאַלשע

און אַז ער וועט קעמפען קעגען איהר מיט אַלע מעגליכקייטען. דעם באַאַמטען׳ס ווערטער האָבען דעם עולם ניט בארוהיגט, נאָר זיינען געוועזען ווי אויל אויפ׳ן פייער. די צונויפגעקליבענע מאַסע איז געוואָרען אָנגעצונדען פון כעס. עס איז אָנגעקומען דער 101 באַטאַליאָן און שרייט אויס: „טויט צו די פאַררעטער״. עס זיינען צוגעשטאַנען נאָך איניגע באַטאַליאָנען. מיט אַמאָל הערט זיך אַ שיסעריי. די פענסטער פון ראַטהויז ווערען פאַרדעקט מיט רויך. זשאַנדאַרמען, אונטער דער קאָמאַנדע פונ׳ם נייעם „העלד״ ווינוא, זיינען אָנגעקומען און האָבען זיך ווי ווילדע חיות ארויפגעוואָרפען אויף די פאַרזאַמעלטע. ווידער אַ שיסעריי. די אָרגאַניזירטע רעגירונגס־טרופען האָבען זיך ארויסגעוויזען שטאַרקער פון די צופעליגע, ניט אָרגאַניזירטע רעוואָלוציאָנערען, וועלכע האָבען געמוזט אָפּטרעטען. צוועלף מאַן פון די מאַניפעסטאַנטען זיינען אריינגעפאַלען אין ווינוא׳ס הענט, וועלכער האָט זיי געוואָלט אויפ׳ן שטעל דערשיסען. דער סך הכל פון דעם צוזאַמענשטויס איז געוועזען: 30 טויטע און פאַרוואונדעטע פון די מאַניפעסטאַנטען און בלויז איין טויטער פון די „לאָיאַלע״. דאָס איז אָבער געוועזען גענוג.

עס האָבען זיך אָנגעפאַנגען מאַסען ארעסטען, רעפּרעסיעס. צווישען די ארעסטירטע איז אויך געוועזען דער אַלטער 65־יעהריגער רעוואָלוציאָנער דעלעקליוז, וועלכער האָט בעת מעשה געליטען פון אַ לאַנגער קראַנקהייט. די אָפּאָזיציאָנס־צייטונגען זיינען פאַרמאַכט געוואָרען.

דער צוטרוי צו דער רעגירונג איז אָבער וואָס ווייטער אַלץ מעהר געוואָרען אונטערגעגראָבען. די באַפעלקערונג פון פּאַריז האָט געפיהלט, אַז די רעגירונג קלייבט זיך צו טאָן עפּעס שרעקליכעס, עפּעס אומגעוועהנליכעס און האָט געקוקט אויף איהר מיט אַ גוואַלדיגען חשד. דעם 27טען יאַנואַר, ווען זשול פאַוור האָט געשלאָסען מיט ביסמאַרק׳ען אַ וואַפען־שטילשטאַנד אויף באַליידיגענדע באַדינגונגען, האָט פּאַריז דערזעהן, אַז זיין מורא איז ניט געוועזען קיין אומזיסטע. מיאוס פאַרראַטען פון דער אייגענער רעגירונג, באַליידיגט פון שונא, האָט פּאַריז קיין אַנדער זאַך ניט געטראַכט ווי זיך נוקם צו זיין אָן ביידע, אָן די איינענע פאַררעטער

און אָן דעם שונא, וועלכער האָט איהם געקוועטשט מיט אַ רינג פון קאַנאָנען, האַרמאַטען און אַלערליי קאַלטע און הייסע געוועהר. פאַרצווייפעלט, נידערגעשלאָגען, האָט אָבער פאַריז געבערענט מיט אַן אונבאַשרייבליכען נקמה־פייער, וועלכער האָט פון איין זייט געשפּריצט פונקען אויף דעם אַלטען סיסטעם, וואָס האָט איהם געבראַכט צו דעם אומגליק, און פון דער צווייטער זייט האָט ער געוואַרעמט, געוואָרפען אַ העלען שיין און באַלויכטען דעם וועג צו דער צוקונפט...

די רעגירונג האָט אָבער געהאַט גליק. זי האָט געטענה'ט, אַז זי אַליין קען ניט שליסען קיין שלום מיט פּרייסען, אַז זי מוז אָנפרעגען ביים פראַנצויזישען פאָלק. זי האָט באַשטימט דעם 8טען פעברואַר פאַר'ן וואַהלטאָג אויף אַ נייע „נאַציאָנאַלע פאַרזאַמלונג", וואָס זאָל סאַנקציאָנירען אָדער צוריקווייזען די פרידענס־באַדינגונגען.

די פאָרברייטונגען צו די וואַהלען האָבען פאַר אַ ווײַלע פאַרטויבט די בלוטיגע פּראָטעסטען פון פאָלק און האָבען אויף אַ צייט פאַרהאַלטען דעם צאָרן־אויסגוס.

צווישען די ארויסגעשטעלטע קאַנדידאַטען פון פאַריז האָבען געוואונען די, וועלכע זיינען געוועזען געגען די פרידענס־באַדינגונגען. גאַמבעטאַ, באַוואוסט אַלס געגנער פון שלום, האָט געצויגען זעהר פיל שטימען. זשול סימאָן, זשול פערררי און טראָשיו זיינען דורכגעפאַלען. איינציגע מיטגלידער פונ'ם אינטערנאַציאָנאַל זיינען דערוועהלט געוואָרען. איין ארבייטער־אָרגאַניזאַציע, וועלענדיג דער מאָנסטרירען איהר אינטערנאַציאָנאַלע ארבייטער־סאָלידאַריטעט האָט ארויסגעשטעלט דעם דייטשען סאָציאַליסט ווילהעלם ליבקנעכט אַלס איהר קאַנדידאַט. די אָרגאַניזאַציעס פונ'ם אינטערנאַציאָנאַל און די פעדעראַציע פון די ארבייטער־פאַראיינען, וועלכע האָבען איינגעשטעלט זייער טעטיגקייט די לעצטע חדשים, האָבען צוריק ערוואַכט. זיי האָבען פאַרלאַנגט, אַז צווישען די נייע מאַכט־האָבער זאָלען אויך זיין פאַרטרעטער פון ארבייט. דער פעדעראַטיווער צענטראַל־קאָמיטעט פון די צוואַנציג פאַריזער דיסטריקטען האָט זיי אונטערגעשטיצט און אַלע צוזאַמען האָבען ארויסגעלאָזען איין מאַניפעסט צום פאָלק: „אָט איז דער צעטעל קאַנדידאַטען —

זאָגט דער מאַניפעסט — וואָס מיר שטעלען ארויס אין נאָמען פון דער נייער געזעלשאַפט דורך דער פּאַרטיי, וואָס האָט ניט קיינע רעכטען . . . פראַנקרייך טרעט ארויף אויפ'ן וועג פון באַנייאונג. . . די מענער פון ארבייט האָבען דאָס רעכט צו האָבען אַ פּלאַץ אין דער נייער אָרדנונג, וואָס ווערט געשאַפען . . . מיר, וועלכע שטעלען ארויס סאָציאַליסטישע, רעוואָלוציאָנערע קאַנדידאַטען, פאַרלאַנגען, אַז איהר זאָלט ניט שטימען פאַר אַלע די יעניגע, וועלכע קווינקלען זיך נאָך צי מע זאָל איינפיהרען אין פראַנקרייך אַ רעפּובליק, וועלכע זיינען קעגען דעם, אַז די ארבייטער זאָלען זיין די פּאָליטישע הערשער . . .״

ניט קלאָר און ניט גענוי פאָרמולירט זיינען נאָך געווען אין יענער צייט די פאָדערונגען פון די רעוואָלוציאָנערען. אָבער אינסטינקטיוו האָבען זיי שוין דעמאָלט געפיהלט, אַז די ארבייטער מוזען האָבען די פּאָליטישע מאַכט אין זייערע הענד. (דיקטאַטור פון פּראָלעטאַריאַט! — א. ז.).

צווישען די ארויסגעשטעלטע קאַנדידאַטען זיינען געווען בלאַנקי, גאַריבאַלדי, פעליקס פּיא, ראַנוויע, פרידמאַן, מאַלאָן, לעפּראַנסע, טאָלען און אַ סך אַנדערע סאָציאַליסטען־ארבייטער, וועלבע זיינען ניט געווען באַוואוּסט ביים ברייטען עולם.

די ארבייטער האָבען אָבער ניט געהאַט זייערע אייגענע צייטונגען. די רעוואָלוציאָנערע אָרגאַנען זיינען געווען פאַרמאַכט. זיי האָבען ניט געהאַט קיין מעגליכקייט צוצוקומען צום פאָלק. זיי האָבען ניט געהאַט קיין מיטלען, ווי צו קאָנקורירען מיט דער בורזשואַזיע, וואָס האָט געהאַט אין איהר רשות אי אַ פּרעסע, אי געלד, אי די גאַנצע רעגירונגס־מאַשין. בלויז פינף ארבייטער־קאַנדידאַטען האָבען געקענט דערגרייכען די עפענטליכקייט דורך די בורזשואַזע אָרגאַנען, דהיינו: גאַריבאַלדי, גאַמבאָן, פעליקס פּיא, טאָלען און מאַלאָן. די איבעריגע זיינען באָיקאָטירט געוואָרען.

פון די פאַרשידענע אַלערליי קאַנדידאַטען האָט די גרעסטע צאָהל שטימען (216,000) געקראָגען לואי בלאַן, וועלכער איז ארויסגעשטעלט געוואָרען פון אַלע קאָמיטעטען אחוץ פון די אַרבייטער אויף קאָרדערי. נאָך איהם איז געגאַנגען וויקטאָר הוגאָ, גאַמבעטאַ, גאַריבאַלדי. דעלעקליוז האָט געצויגען 154,000 שטי־

מען. א גוואלדיגע אונגערעכטיגקייט איז געטאָן געוואָרען צו דעם פּאָטער, היטער און באשיצער פון דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג, בלאַנקי, פאר וועמען עס זיינען אינגאַנצען אָפּגעגעבען געוואָרען 52,000 שטימען.

די אורזאַך פון בלאַנקים דורכפאַל איז געלעגען אין דעם, וואָס אין יענער צייט, ווען די וואהלען זיינען פאָרגעקומען, האָבען די פאריזער בירגער ווייניג וואָס געוואוסט און נאָך ווייניגער געגלויבט אין א סאָציאַלער רעוואָלוציע. דער עיקר איז ביי זיי געווען דער פארלאַנג אָפּצוהיטען די גאַנצקייט פון פראַנקרייך פון דעם פּריי־סישען שונא און די רעפּובליק פון די מאָנאַרכיסטען. די פּאַט־ריאָטישע התלהבות איז ביי זיי געווען שטאַרקער ווי א סאָציאַל־ראַדיקאַלע איבערקעהרעניש. ביי זיי איז רעכט געווען, עס זאָלען בלייבען די אַלטע גענעראַלען, אבי פראַנקרייך זאָל געראַטעוועט און באשיצט ווערען. זיי האָבען דעריבער ניט געוואָלט, אז בלאַנקי און זיינע נאָכפאָלגער, וועלכע זיינען געווען פּאָפּולער אַלס היציגע אַגיטאַטאָרען אָבער שלעכטע ספּעציאַליסטען אין מלחמה־קונסט, זאָלען ווערען איצט די באַלעבאַטים פון פראַנקרייך. די נאַציאָ־נאַלע גוואַרדיע האָט אין יענער צייט איבערהויפּט ניט געוואָלט, די רעגירונג זאָל אינגאַנצען איבערגעגיבען ווערען. בלאַנקי האָט פאַר איהר געהייסען א ראַדיקאַלע איבערקעהרעניש. צו דעם איז פּאַ־ריז אין יענער צייט נאָך ניט געווען פאַרטיג.

פאַריז האָט ניט געוואָלט בלאַנקי זאָל קריגען די מאַכט. ער האָט אָבער נאָך ווייניגער געוואָלט די מאַכט זאָל בלייבען ביי דער אַלטער רעגירונג. פון דער פּראָוויזאָרישער רעגירונג, אחוץ גאַמ־בעטאַ, אין וועמעס פּאַטריאָטיזם קיינער האָט ניט געצווייפעלט, איז דורך בלויז איין זשול פּאַוור.

די רעזולטאַטען פון די פּאַריזער וואהלען האָבען גענעבען ניט קיין אמת'ע ארבייטער־פּאַרטרעטער, אָבער זיי האָבען גע־געבען א רעפּובליקאַנישע מעהרהייט. די פּראָווינץ איז גע־ווען שטאַרק אָפּגעשטאַנען און האָט זיך געפונען אונטער'ן איינ־פלוס פון די גלחים און אנדערע כלי קודש, וואָס האָבען זיך גע־שאַרט ארום די אָרלעאַניסטען און די באָנאַפּאַרטיסטען. זי האָט געשיקט א גרויסע מאַיאָריטעט פון פינסטערע, שוואַרצע רעאַקציאָ־

נערען קיין באָרדאָ — די שטאָדט, וואו עס איז פאָרגעקומען די נאַציאָנאַלע פאַרזאַמלונג.

געאָגראַפיש האָט זיך פראַנקרייך צוטיילט אין צוויי פיינדליכע לאַגערען: פון איין זייט פאַריז מיט זיין רעוואָלוציאָנערען ארבייטער־קלאַס, מיט זיינע רעוואָלוציאָנערע לאָזונגען, מיט זיין פאָרגעשריטענער אינטעליגענץ, מיט זיינע פּראָפּאַגאַנדיסטען און אַגיטאַטאָרען, און פון דער צווייטער זייט די פּראָווינץ מיט איהרע אַלטמאָדישע קליינע בעלי בתים, מיט איהרע שוואַרץ מאה'דיגע קלעריקאַלען, מאָנאַרכיסטען און אַלע זאָרטען קאָנטר־רעוואָלוציאָנערען, וועלכע האָבען זיך דאָרטען באַפעסטיגט נעגען דער „צו־לאָזענער הויפּטשטאָדט״.

פאַריז איז אויך געווען דער צענטר פון אמת'ער פּאַטריאָטישער התלהבות, וועלכער האָט זיך געוואָלט אנטקעגען שטעלען קעגען ביסמאַרק'ס און מאָלטקע'ס ארמעען. די פּראָווינץ איז גע־ווען צוקראָכען, פּחד'דיג, אָהן כח צו לעבען און אָהן מוט צו שטאַרבען. ביי דער ערשטער געלעגענהייט איז זי געווען קאַפּאַבעל אָפּצוגעבען אַלעס, מענשען און שטעדט, יאָ, איהר עהרע, אבי מען זאָל איהר לאָזען צופרידען.

מאַנכע פּערזאָנען זיינען געווען מיט פאַריז פאַר זיין פּאַטריאָ־טיזם, פאַר זיינע רעפּובליקאַנישע פּאַרלאַנגען אָבער קעגען זיינע סאָציאַליסטישע, רעוואָלוציאָנערע, עקאָנאָמישע פאָדערונגען. דער בעסטער פאַרטרעטער פון דעם טיפּ איז געווען גאַמבעטאַ. ער האָט מיט אַן אונערמידליכער ענערגיע געקעמפט קעגען אַלע די, וועלכע האָבען געוואָלט שליסען פרידען מיט פּרייסען און קעגען די פאַרשיידענע מאָנאַרכיסטישע גרופּען, איז אָבער אין דער איי־גענער צייט געווען קעגען די ארבייטער־פּאַרטרעטער, וועלכע האָבען געשטרעבט צו אַ ס אָ צ י אַ ל ע ר רעוואָלוציע. ער האָט גע־האַסט זיינע קאָלעגען פון דער „פּאַרטיידיגונגס־רעגירונג״, איז אָבער געגאַנגען מיט איהר, ווען עס האָט זיך געהאַנדעלט צו אונטער־דריקען די רעוואָלוציאָנערע ארבייטער.

אין דער נאַציאָנאַלער פּאַרזאַמלונג זיינען אויסגעקליבען גע־וואָרען 450 מאָנאַרכיסטען און דריי הונדערט רעפּובליקאַנער פון

פאַרשיידענע שטאַטירונגען. דער פיהרער פון דער מאַיאָריטעט איז געוואָרען אונזער אַלטער באַקאַנטער טיער, קעגען וועמען גאַמבעטאַ האָט געפיהרט אַ גרויסען קאַמף ניט נאָר פאַר זיינע מאָנאַרכיסטישע נייגונגען, נאָר נאָך מעהר פאַר דעם, ווייל ער האָט אַגיטירט פאַר אַ פרידען, וואָס האָט אַזוי דערנידריגט און באַליידיגט פראַנקרייך.

די נאַציאָנאַלע פאַרזאַמלונג אין באָרדאָ.

די אויפגאבע פון דער נאַציאָנאַלער פארזאמלונג איז געווען זיך מישב צו זיין איבער די „פרידענס באדינגונגען” מיט פּריי־סען. טיער און זיינע חברים האָבען געוואָלט וואס גיכער האָבען א שלום מיט פרייסען, כדי זיך גלייך צו נעהמען ענערגיש קעגען די פאריזער ארבייטער. ביי זיי איז געווען רעכט אָפּצוגעבען פראנצויזישע פראָווינצען, אפען צו מאכען די טויערען פון פאריז פאר'ן שונא, אבי ניט צו דערלאָזען, די ארבייטער זאָלען האָבען אַן איינפלוס אין די ענינים פון לאַנד. זייער שטיצע איז געווען די פּראָווינץ מיט איהרע רעאקציאָנערע טענדענצען און נייגונגען, וואָס האָט געקוקט אויף פאריז ווי אויף א צעווילדעוועטען צו־יושעטען בונטאָווּשציק, וועלכער האָט ניט מורא פאר גאָט און פאר לייטען, וועלכער האָט פון זיך אראפגעריסען דעם יאָך פון תורה און דרך ארץ. אזא שטאָדט, וואָס איז ארונטער פון דרך הישר און ארוים לתרבות רעה דארף מען קנס'ן—האָבען אָפּגעמאַכט ביי זיך די דערוועהלטע אין דער נאַציאָנאלער פארזאמלונג פון לאַנד. די מאַיאָריטעט פון די דעפּוטאטען אין באָרדאָ האָט געזוכט אלערליי מיטלען אָפּצומעקען דעם „שעדליכען” פּאריזער איינ־פלוס און האָט זיך פארהאַלטען צו פאַריז, צו דער שטאָדט פון פראנקרייך, ווי צו אן עיר הנדחת.

ווען פאריז איז באַלאַגערט געוואָרען, האָבען די באַמיטעלטע קלאסען איהם פארלאָזען. די בורזשואזיע האָט זיך אריבערגעקלי־בען אין מעהר זיכערע ערטער, וואו מען באדארף ניט מורא האָבען פאר די קוילען פון שונא און וואו עס איז דאָ מעהר צו עסען און צו טרינקען. אין פאַריז זיינען געבליבען די ארבייטער און אזוי ארימע לייט, וועלכע האָבען ניט געהאט קיין מעגליכקייט און אויך ניט קיין חשק צו אנטלויפען. אויף ארבייטער איז אבער אסור לרחם. ניט געקוקט אויף די שרעקליכע נעפאהרען, אויף

דעם הונגער און קעלט, וואָס די ארבייטער פון פאריז האָבען ארי־בערגעטראָגען אין דער באַלאַגערונגס־צייט, כדי אָפּצוהיטען דעם כבוד פון פראַנקרייך, האָט די פּראָווינץ ניט נאָר מיט זיי ניט מיטגעפיהלט, נאָר פלעגט ביי יעדער געלעגענהייט זיי געבען שטור־כעס און בוכצעס. די ארבייטער זיינען, פארשטעהט זיך, געוואָרען נאָך מעהר פארביטערט, נאָך מעהר צערייצט און די דאָזיגע פארביטערטקייט האָט ניט וועניג בייגעטראָגען צו דעם האַס, וואָס זיי האָבען שפּעטער, ווען די ארבייטער האָבען געקראָגען די מאכט, ארויסגעוויזען קעגען די אָנהענגער פון „געזעץ און אָרד־נונג”. צווישען די פארטרעטער פון פאריז און די פארטרעטער פון די קליינבירגער און די פּויערים איז געלעגען א תהום, איבער וועלכען עס איז אונמעגליך געווען צו לייגען א בריק. זיי האָבען געלעבט אין פארשידענע פיינדליכע וועלטען און גערעדט אויף פארשידענע שפּראַכען. די טעמפּע קליינבירגער פון פּראָווינץ האָבען ניט געוואָלט פארשטעהן די טיפע גייסטיגע איבערלעבונ־גען פון פאריזער פראָלעטאַריאַט און פאריז האָט ווידער ניט גע־קענט באַגרייפען, ווי אזוי מען קען צוליב קליינליכע, אייגענוצינגע, קרעמערישע חשבונות אונטערשטיצען די פאררעטערישע פּאָלי־טיק פון טיער, זשול פאַוור, זשול פּיקאַר און קאָמפּ.

ווען די נאַציאָנאַלע פארזאַמלונג האָט זיך געעפענט, דעם 6טען פעברואר, האָט זיך גלייך געפיהלט די פארביסענקייט און די שנאה פון דער מאַיאָריטעט צו אַלץ, וואָס איז ניי, געזונט, פרייהייטס־ליבענד אין פראַנקרייך.

איינער פון די פאריזער דעפּוטאַטען איז געווען וויקטאָר הוגאָ, וואָס האָט זיך דאָ איצט ניט לאַנג צוריקגעקערט פון זיין גלות, וואו ער האָט געלעבט אין דער צייט, ווען נאַפּאָלעאָן דער דריטער האָט רעגירט איבער פראַנקרייך. ביי זיין ווידערקעהר האָט דאָס פראַנצויזישע פאָלק איהם באַגעגענט מיט גרויסע אָוואַ־ציעס. אויף זיין וועג קיין באָרדאָ מיט די איבעריגע דעפּוטאַטען, וואָס זיינען דערוועהלט געוואָרען אין פאריז, איז ער איבעראַל באַגריסט געוואָרען מיט שטורמדיגע אַפּלאָדיסמענטען. אויף אַלע סטאַנציעס, וואו ער איז פארביי געפאָהרען, האָבען זיך צונויפגע־קליבען גרויסע קופּעס מענשען, וועלכע פלעגען שרייען: „לאַנג

לעבען זאל וויקטאר הוגא!" אויך ווען ער האט זיך באוויזען דאס ערשטע מאל אין דעם טעאטער פון באָרדאָ, וואו די נאציאָנאלע פארזאמלונג האט אפגעהאלטען איהרע זיצונגען, איז ער באגריסט געווארען מיט גרויס ענטוזיאזם. וויקטאר הוגא איז ניט געווען קיין סאציאליסט, ער האט ניט געוואלט קיין סאציאלע רעוואלוציע, ער איז ניט געגאנגען ווייטער פון זיין פריינד און חבר לואי בלאן — דעם רעפארמער. זיין גאנצער אידעאל איז געווען א רעפובליקאנישע פארם פון רעגירונג. און אט דער אל־טער גרויסער שריפטשטעלער, דער מעסיגער רעפארמער מיט וועמען די יונגע פראנקרייך האט אזוי שטאלצירט, איז געווען ווי א דארן אין די אויגען צו די לאנד דעפוטאטען אין דער נאציאנאלער פארזאמלונג.

„די אוואציע, מיט וועלכער דאס פאלק האט מיר מכבד געווען — דערצעהלט הוגא אין זיינע „זכרונות" — איז באַ־טראכט געווארען פון דער מאיאריטעט אין דער נאציאנאלער פאר־זאמלונג ווי א באליידיגונג פאר איהר. די מאכט־האבער האבען דעריבער אוועקגעשטעלט א סך מיליטער דרויסען פאר דער נאַ־ציאנאלער פארזאמלונג. איידער איך בין געקומען, האבען די לייט פון רעכטס געפאדערט, אז די „פאלקס פארזאמלונג" זאל באשיצט ווערען (קעגען וועמען? קעגען מיר?). די לינקע האבען אויף דארויף געענטפערט: „לאנג לעבען זאל די רעפוב־ליק!"*)

די דאזיגע קורצע שטריכען גיבען א קלארען בילד פון דעם שימעל, פון דעם אפגעלעבטען גייסט, וועלכער האט געשוועבט איבער דער נאציאנאלער פארזאמלונג, וואו עס האט באדארפט באשלאסען ווערען דער גורל פון פראנקרייך!

דעם קאליר פון די מעהרסטע דעפוטאטען האט מען אויך געקענט זעהן פון נאך אן אינצידענט, וואס איז פארגעקומען אויף דער ערשטער זיצונג. טיף אין זאל איז געזעסען איינער אליין, פארזונקען אין זיינע געדאנקען, אן אלטער מאן. אונטער זיין מאנטעל האט ער געטראגען א רויטע העמד. דאס איז געווען דער

*) „דהי מעמאריעס אוו וויקטאר הוגא", 1899 (ענגליש).

באוואוסטער גאַריבאַלדי. ווען מען האָט אויסגערופען זיין נאָ־
מען, האָט ער געבעטען אַ וואָרט. ער הויבט זיך אויף און איז
מודיע, אין קורצע ווערטער, אז ער זאָגט זיך אָפּ פון זיין מאַנ־
דאַט אלס פאָלקס־פאָרשטעהער, מיט וועלכען א טייל פון פראַנק־
רייך האָט איהם באעהרט. די רעפּוטאַטען פון רעכט, דערזעהענ־
דיג דעם אַלטען רעוואָלוציאָנער, האָבען אָנגעפאַנגען צו ברומען, צו
קוויטשען, צו טומלען, כדי צו פארשרייען גאַריבאַלדי'ס ווערטער.
גאַריבאַלדי שטעהט און ריהרט זיך ניט פון אָרט. ער הויבט אויף
זיין דאַרע טרוקענע האנד, מיט וועלכער ער וויל זיך ווענדען צום
עולם. אָבער די גרעסטע צאָהל רעפּוטאַטען וואַרפט זיך אויף
איהם מיט זידלערייען און באַליידיגונגען. אין מיטען דעם טומעל
האָט זיך געהערט א שטאַרקע, יונגע קלינגענדע שטים: „אזא
מאַיאָריטעט איז א חרפה פאַר פראַנקרייך!" דאָס האָט אויסגע־
שריען דער איד גאַסטאָן קרעמיע *) פון מאַרסעל. די רעפּוטאַטען
האָבען זיך געוואָלט ארויפוואַרפען אויף איהם, אָבער זיי האָבען
געזעהן, אז דער זייטיגער עולם אויף די גאַלעריעס האָט קרעמ־
יע'ן שטאַרק אַפּלאָדירט, און האָבען מורא געהאַט זיך אָנצופאַנ־
גען מיט איהם. ווען גאַריבאַלדי איז ארויס פון דער זיצונג האָט
די גרויסע קופּע מענשען איהם באַגריסט מיט באַגייסטערונג און־
טער רעפּובליקאַנישע אויסרופען. די נאַציאָנאַלע גוואַרדיע האָט
איהם אלס עהרען־צייכען אונטערגעטראָגען א פלינט. טיער —
דער פיהרער פון דער מאַיאָריטעט — איז געוואָרען שטאַרק אין

---

*) גאַסטאָן קרעמיע, געבוירען דעם 22טען יוני 1836 אין נים,
געשטאָרבען (הינגעריכטעט געוואָרען) אין מאַרסעל דעם 1טען דעצעמ־
בער, 1871.

גאַסטאָן קרמיע איז געווען אַן ענטוזיאַסטישער סאָציאַליסטישער
אַגיטאַטאָר און האָט אַלס אַדוואָקאַט שטענדיג פאַרטיידיגט די אונטער־
דריקטע און פאַרפאָלגטע.

ער איז געווען זעהר באַליבט ביי די אַרבייטער־מאַסען און האָט
געקראָגען דעם נאָמען: „דער פאַרטיידיגער פון די אָרימע".

ג. קרעמיע איז געווען אַ גרויסער אָנהענגער פונ'ם אינטערנאַציאָ־
נאַל, צו וועמעס אידעען ער איז געבליבען געטריי ביז זיין לעצטען
אָטעם־צוג.

כעם פאר אזוינע מאניפעסטאַציעס און האָט שפּעטער ארומגע־רינגעלט דעם ארט פון די זיצונגען מיט מיליטער.

די קאָנסערוואטיווע פּרעסע האָט אָנגעהויבען א קאמפּאניע פון ליגען, שמוץ און רכילות קעגען פאריז. זי האָט געמאכט פאריז פאר א כל בו'ניק, פאר דער שטאָדט פון גאָטסלאָזיגקייט און צעלאָזענקייט. בעת פאריז האָט געהאט אויסצושטעהן אזעל־כע גרויסע פיזישע און גייסטיגע יסורים פון דער באלאגערונגס־ארמעע, האָט די פּרעסע ניט נאָר ניט דערצעהלט פראנקרייך, וואס פאריז ליידט, נאָר, פארקעהרט, זי פלעגט יעדען טאָג אויף איהרע שפּאלטען ברייינגען ניט געשטויגענע און ניט געפלויגענע מעשיות וועגען דער זינדיגער שטאָדט. זי האָט פארפלייצט גאנץ פראנק־רייך מיט'ן זומפּ פון רכילות און לשון הרע.

אָפּגעשניטען פון דער אויסערליכער וועלט, פארהאסט און פאראכטעט פון דעם אייגענעם לאנד, האָט זיך פאריז אונטער־דעם האָגעל פון'ם שונא'ס פייער גענומען ארגאניזירען. אלע פארשידענע רעוואָלוציאָנערע גרופּעס, וועלכע פלעגען שטענדיג פּאָלעמיזירען צווישען זיך, האָבען זיך פאראייניגט מיט דעם צוועק זיך צו פארטיידיגען. די פארטיידיגונג איז געווען א צווייער־לייִדיגע: קעגען דעם פּרייסישען שונא און קעגען די אייגענע מאָנארכיסטען און פאררעטער, וועלכע האָבען געוועלטיגט אין דער נאציאָנאלער פארזאמלונג.

נאָך דעם ווי די נאציאָנאלע פארזאמלונג האָט זיך קאָנסטי־טואירט, האָט זי תיכף איבערגעגעבען די פולע מאכט צו טיער'ן, וועלכער איז באשטימט געווארען פאר'ן פּרעמיער פון דער נייער רעגירונג, פאר'ן הויפּט פון דער עקזעקוטיווע. גלייך ווי טיער האָט ארייגעקראָגען די הויפּט מאכט אין זיינע הענט איז ער אוועק מיט זיינע חברים — די נייע מיניסטאָרען קיין ווערסאל, וואו די פּרייסען זיינען שוין געווען און האָט אָנגעפאנגען צו „רע־גירען" איבער פראנקרייך, ווען ער האָט אזוי מיאוס פאררא־טען דורך די „פרידענס באדינגונגען", וואָס ער האָט אויסגעאר־בייט צוזאמען מיט ביסמארק'ען.

די לאָזונגען פון פאריז, וועלכער האָט זיך ניט געוואָלט אונטערווארפען דער אָפּגעשטאַנענער נאציאָנאלער פארזאמלונג,

זיינען געוועזן: פאר פראנקרייך קעגען ביסמארק'ען און פאר פאריז קעגען טיער און ווערסאל

די פאריזער רעפובליקאנער פון אלערליי שאַטירונגען האָבען זיך פאראייניגט און האָבען קודם כל באשלאָסען צו ארגאניזירען די נאַציאָנאַלע גווארדיע, זי זאָל זיין פעהיג אָפּצושלאָגען די אטאַקעס, וואָס וועלען געמאכט ווערען אויף פאריז פון ביסמארק'ס ארמעען אָדער פון טיער'ס ארמעען. קודם כל האָט מען די נאַציאָנאַלע גווארדיע, וואס איז באשטאַנען פון דער גאנצער פאַריזער מענערשער באפעלקערונג, איינגעטיילט אין באַטאַליאָנען. די באַטאַליאָנען האָבען באדאַרפט זיין אונטערגעווארפען א צענטראַלען קאָמיטעט.

אין מיטען פעברואר איז אין לאָקאל „וואקזאל" אויפ'ן גאס דואן, אָפּגעהאלטען געווארען א פארזאמלונג, וואו עס איז אויסגעקליבען געווארען א קאָמיסיע, וועלכע האָט באדארפט אויסארבייטען די תקנות און די כללים (לאָאס ענד רעגולײשאָנס). יעדער דיסטריקט, וואס איז געווען פארטראָטען אויף דער פארזאמלונג, האָט דאָ גלייך אויפ'ן אָרט אויסגעקליבען א קאָמיסאר, די אלע דיסטריקטען האָבען זיך פאראייניגט אין א פעדעראציע.

דער פריהערדיגער קאָמאַנדיר פון דער נאַציאָנאַלער גווארדיע גענעראל קלעמאן טאָמא האָט גלייך פארשטאַנען, אז צו זיינע בעפעהלען וועט מען זיך מעהר ניט צוהערען און האָט רעזיגנירט. ער איז צייטווייליג פארביטען געווארען אויף גענעראל ווינוא — אָט דער „העלד", וואָס האָט אונטערגעשריבען די קאפיטולאציע פון פאריז. דעם 24טען פעברואר האָט די קאָמיסיע דורכגעלעזען די נייע געזעצען פון דער נאַציאָנאַלער גווארדיע פאר אן עולם פון צוויי טויזענד דעלעגאטען פון פארשידענע פאראיינען און פון גווארדיע אפטיילונגען. די קאָמיסיע האָט אויך אויפגעפאדערט די דעלעגאטען, זיי זאָלען תיכף צוטרעטען צו דער וואהל פונ'ם צענטראַלען קאָמיטעט.*) די פארזאמעלטע זיינען דעם טאָג גראד

*) מען דארף ניט צוזאַמענמישען דעם צענטראל קאָמיטעט מיט דעם פעדעראטיווען צענטראל קאָמיטעט פון די צוואַנציג דיסטריקטען — א. ש. ז.

געווען שטאַרק צערודערט, אויפגערעגט פון די טרויעריגע ידיעות, וועלכע זיינען אָנגעקומען פון באָרדאָ, וואו די נאַציאָנאַלע פאַר־זאמלונג האָט אָפּגעהאַלטען איהרע זיצונגען. די ידיעות האָבען באַוויזען, אז די רעאַקציע האָט זיך געזעצט פעסט אין זאָטעל און אַז די לייצעס האַלט דער פאַרביטערטער שונא פונ'ם ארבייטער קלאַס — טיער. עס זיינען אין דער לעצטער וואָך אויך פאַר־מאַכט געוואָרען די וואַרשטאַטען און די שכירות האָט מען ארויס־געגעבען די ארבייטער אלס נדבות.

דער וואַפען־שטילשטאַנד, וואָס זשול פאַוור האָט געשלאָסען מיט ביסמאַרק'ן און מאָלטקע'ן, האָט זיך באַדאַרפט ענדיגען דעם 26טען פעברואַר און עס האָבען זיך געטראָגען קלאַנגען, אַז דעם 27טען וועלען די פּרייסען אריין אין פּאַריז.

אָט די אַלע טרויעריגע מעלדונגען האָבען ווי פינסטערע, בלייענע וואָלקענס געהאנגען איבער די קעפּ פון די פּאַרזאַמעלטע. עס איז געווען פאַר זיי אונמעגליך זיך אָפּצוגעבען מיט די וואַה־לען פונ'ם צענטראַל־קאָמיטעט, וואָס האָבען געפאָדערט צייט, רוה און ישוב הדעת.

עס איז דאַריבער קיין וואונדער ניט, וואָס ס'זיינען אין צענטראַל־קאָמיטעט אריינגעפאַלען מאַנכע דעלעגאַטען, ניט פּאַסינע פּערזאָנען, וועלכע זיינען ניט געווען פעהיג אָנצופיהרען א סיס־טעמאַטיש רעוואָלוציאָנערע ארבייט ביי זייער בעסטען ווילען; אויך אַזוינע, וועלכע האָבען געוואָלט מאַכען א געזעלשאַפטליכע קאַריערע אויפ'ן חשבון פון פּאַריז'ס אומגליק. מאַנכע פון זיי זיינען געווען סתם ליבהאָבער פון שטאַרקע איבערלעבונגען און זיינען געווען ווייט פון אַן אמת'ער רעוואָלוציאָנערער טאַקטיק.

די וואַהלען זיינען פאָרגעקומען כלאחר יד, פון יוצא וועגען און מען האָט זיך גענומען צו דער רעאָרגאַניזירונג פון דער נאַציאָ־נאַלער גוואַרדיע, וואָס האָט באַדאַרפט זיין אין הסכם מיט די נויטען און מיט דער רעוואָלוציאָנערער שטימונג פון פּאַריז.

איינער פון די דעלעגאַטען הויבט זיך אויף און מאַכט א פאַר־שלאַג, אַז די קאָמאַנדירען פון דער נאַציאָנאַלער גיואַרדיע זאָלען ווערען דערוועהלט פון דער גוואַרדיע גופא און ניט באַשטימט פון אויבען. דער פאָרשלאַג ווערט איינשטימיג אָנגענומען. א צוויי־

טער פארשלאָג איז געמאכט געווארען ניט צו דערלאָזען די ענט־וואפענונג פון דער נאַציאָנאַלער גווארדיע, וואָס די רעגירונג קען אונטערנעהמען. ווידער אנגענומען איינשטימיג. עס ווערט אויך דיסקוטירט די פראגע, צי מען זאָל דערלאָזען, אז די פּרייסען זאָלען אריין אין פּאריז און שפּאַצירען פראנק און פריי אויף די בולווארען; צי לוינט אפשר ארויסצואווייזען א באוואפענטען ווידערשטאנד? די פארזאמלונג איז געווען זעהר קריגעריש גע־שטימט און וואָלט געווים צוריקגעוויזען די עצה פון מאנכע מיושב'דיגע, מעהר אויסגערעכענטע פּאָליטיקער, אז ס'איז א גרויס געפאהר זיך צו שטעלען קעגען דעם זיגרייכען שונא. עס איז סוף כל סוף באשלאָסען געווארען, די דעלעגאטען זאָלען אנ־פרעגען מכח דעם זייערע וועהלער און קומען מיט אן ענטפער דעם דריטען מערץ. דערווייל איז די גאנצע פארזאמלונג מיט א סך סאָלדאטען און גווארדיסטען אוועק צו דער באסטיליע...

לעבען דער באסטיליע האָט זיך צונויפגעקליבען א גרויסער עולם, צו וועלכען מען האָט זיך געווענדעט מיט רעוואָלוציאָנערע רעדעס. עס איז אויך צום ערשטען מאָל זינט 1848 ארויסגעשטעלט געווארען די רויטע פאָהן, די פאָהן פון פרייהייט, גלייכהייט און ברידערליכקייט. זי איז באגריסט געווארען מיט גרויס ענטוזיאזם און מיט הילכיגע רופען: „לעבען זאָל די רעפּובליק!"

די בורזשואזע רעגירונג האָט געקלאפּט טרעוואָגע און האָט ארויסגערופען די באטאליאָנען פון די קאזארמעס צו מאכען אן אטאקע אויפ'ן פאָלק און אויף דער נאַציאָנאַלער גווארדיע. אבער אומזיסט. די באטאליאָנען האָבען זיך ניט געריהרט פון אָרט.

אויף מאָרגען איז פארגעקומען א מארש פון דער נאַציאָנאַלער גווארדיע און די רעזערוויסטען. אויף די פלאַגען זיינען געווען רעוואָלוציאָנערע אויפשריפטען. דער מארש איז באגעגענט גע־וואָרען פון דער באפעלקערונג מיט פרייד און ליבע. דעם 26טען פעברואר האָט זיך די מאניפעסטאציע ווידערהאָלט. א פּאָליציי אגענט, וועלכער האָט געוואָלט פארשרייבען די נומערען פון די מאניפעסטירענדע פולקען, איז געכאַפּט און אריינגעוואָרפען גע־וואָרען אין טייך. די רעגירונג האָט ארויסגעלאָזען ידיעות, אז די פּרייסען וועלען אויפ'ן צווייטען טאָג אריין אין שטאָדט. דער

„פאַטריאָטישער העלד“ ווינוא האָט איבערגעגעבן פאריז צום שונא מיט אַ הוספה פון צוועלף טויזענד ביקסען.

די נאַציאָנאַלע גוואַרדיע האָט אָבער נעהאַט איהרע אייגענע האַרמאַטען, וועלכע זיינען אויסגעגאָסען געוואָרען פון דעם בלוט, מאַרך און טרעהרען פון דער אמת פאַטריאָטישער ארבייטער מאַסע. און מיט די האַרמאַטען האָט זי באַשלאָסען צו פאַרצאַמען דעם וועג פון די פּרייסישע אַרמעען.

די מאַניפעסטאַציעס האָבען ניט אויפגעהערט. גענעראַל ווינוא האָט געשיקט מיליטער קעגען די מאַניפעסטאַנטען, אָבער דאָס מיליטער איז צוגעשטאַנען צום פאָלק. די טורמע סען־פּעלאַזשי איז געשטורעמט און גענומען געוואָרען פון די מאַניפעסטאַנטען. דער דאָרט איינגעשפּאַרטער באַוואוסטער רעוואָלוציאָנער בריונעל איז באַפרייט געוואָרען. נאָך האַלבע נאַכט זיינען אָן ערך פערציג טויזענד פּאַריזער אוועק צו די יעליסעאישע פעלדער ניט דערלאָזען די פּרייסען אריינצוקומען אין שטאָדט. די ארבייטער מאַסע איז געווען קאַפּאַבעל ארויסצושטעלען איהר ברוסט קעגען די קוילען פון שונא אין נאָמען פון פאַריז'ס פאַרטיידיגונג. וואָס האָט אָבער געטאָן די רעגירונג — אָט די רעגירונג פון טיער, וואָס האָט אויף יעדען טריט און שריט ארויסגעלאָזען קלאַנגען, אַז די פאַריזער רעוואָלוציאָנערען זיינען אונטערגעקויפט פון די פּרייסען, אַז זיי האָבען שותפות געמאַכט מיט ביסמאַרק'ן? דעם זעלבען אָוונט, ווען די דאָזיגע רעוואָלוציאָנערען זיינען געגאַנגען אין די פאָדערשטע רייהען דער'הרג'ט צו ווערען פון די פּרייסישע האַרמאַטען, האָט טיער אונטערגעשריבען מיט קראָקאָדילען טרעהרען אין די אויגען די דערוויילינגע פרידענס באַדינגונגען און האָט געגעבן ביסמאַרק'ן אַ פרייען אריינגאַנג אין פאַריז.

דער צענטראַל קאָמיטעט, וואָס איז אויסגעקליבען געוואָרען אויף דער פאַרזאַמלונג אין וואָקזאַל, איז באַשטאַנען ווי שוין געזאָגט, פון אומבאַוואוסטע, ניט ערפאַהרענע מענשען, וועלכע זיינען מיטגעשלעפּט געוואָרען מיט'ן רעוואָלוציאָנרען שטראָם און האָבען אליין געהאַט אַ קנאַפּע ידיעה פון דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג. אַ סך פון זיי זיינען טאַקי געווען גוטע פאַטריאָ־

טען אָבער שלעכטע פיהרער. עס איז געקומען צו א קאָנפליקט צווישען דעם נייעם צענטראַל־קאָמיטעט פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע פון איין זייט און די פאַרטרעטער פון קאַרדערי (דער אינטערנאַציאָנאַל און די פעדעראַציע פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַר־איינען) און פון דעם צענטראַלען פעדעראַטיווען קאָמיטעט פון די צוואַנציג דיסטריקטען, געגרינדעט אין סעפּטעמבער, 1870 — פון דער צווייטער זייט.

דער צענטראַלער קאָמיטעט פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע האָט זיך געפונען אונטער דעם איינפלוס פון פאַרשידענע שטי־מונגען. ווען ער האָט דערהערט, אז די פּרייסען האַלטען ביים אריינקומען אין פּאַריז, האָט ער גלייך באַשלאָסען זיי אַרויסצו־ווייזען א שטאַרקען ווידערשטאַנד, ניט רעכענענדיג זיך, צי דאָס איז מעגליך אָדער ניט און צי דער ווידערשטאַנד וועט אין אמת'ן באַשיצען פּאַריז. די מעהר מיושב'דיגע, מעהר ערפאַהרענע פאַר־טרעטער פונ'ם אינטערנאַציאָנאַל און פון די געווערקשאַפטען זיי־נען ניט מיטגעריסען געוואָרען מיט'ן מאָמענט, זיי האָבען געקוקט אויף דער גאַנצער לאַגע מיט מעהר דורכדרינגענדע אויגען. זיי האָבען דעריבער געפאָדערט ישוב הדעת, איבערלייגונג, ניט צו מאַכען איבערגעאיילטע שריט ,זיך שטענדיג צו רעכענען מיט די כחות און אויסצורעכענען וואָס עס איז מעגליך און וואָס ניט. זיי האָבען דעם 28טען פעברואַר אַרויסגעלאָזען א פּראָקלאַמאַציע, אין וועלכער זיי האָבען אויפגעפאָדערט די נאַציאָנאַלע גוואַרדיע, ניט צו מאַכען אן אַטאַקע אויפ'ן שונא, ווי דער צענטראַל קאָמיטעט האָט געוואָלט: „בירגער, — אזוי איז געשטאַנען אין דער פּראָק־לאַמאַציע — יעדער אָנגריף וועט מיט זיך פיהרען דעם חורבן פון דער רעפּובליק.” די פּראָקלאַמאַציע האָט פאַרלאַנגט ניט צו אַטאַ־קירען דעם שונא, נאָר זיך צו פאַרטיידיגען דורך באַריקאַדען, וועל־כע זאָלען איזאָלירען די קוואַרטאַלען, וועלכע וועלען פאַרנומען ווערען פון איהם. אין דער גאַנצער צייט פון דער קאָמונע זיינען פאָרגעקומען מיינונגס־פאַרשידענהייטען און רייבונגען צווישען דעם יונגען צענטראַל־קאָמיטעט, וואָס איז אויסגעקליבען געוואָרען אין פעברואַר און די אַלטע רעוואָלוציאָנערע און אַרבייטער אָרגאַ־ניזאַציעס, וועלכע האָבען שוין עקזיסטירט פון פריהער אָן.

דער אויפרוף האָט געווירקט. די אטאקע האָט מען ניט דורכ־געפיהרט און א סך בלוט פון דער פאריזער באפעלקערונג איז דורך דעם איינגעשפאָרט געוואָרען.

דעם ערשטען מערץ זיינען די פרייסען אריין אין פאריז — אין אָט דער שעהנער, גרויסער, לעבעדיגער שטאָדט, וואָס איז געוועזן איינגעהילט אין א שווארצען שלייער, אין טרויער־קליי־דער...

און ניט וועניגער פון דעם פרייסישען שונא, וואָס האָט אזוי געבאלעבאטעוועט איבער זיינע גאסען, האָט פאריז געהאַט אויס־צושטעהן בלוטיגע באליידיגונגען פון דער נאציאָנאלער פארזאמ־לונג אין באָרדאָ, וואו עס זיינען כלומרשט געזעסען פאָרשטעהער פון פראנצויזישען פאָלק. טיער האָט מבטל געמאכט פאריז אלס די הויפטשטאָדט פון פראנקרייך און האָט געטאָן אלץ, וואָס ער האָט געקענט צו ברענגען די פאריזער באפעלקערונג צו יאוש און פארצווייפלונג.

דער „שלום" מיט ביסמארק'ען און די שטימונג אין פאריז.

קעגען דעם ווילען פון פאריז און קעגען דעם ווילען פון מאנ־כע פון די מיטגלידער פון דער נאציאָנאלער פארזאמלונג גופא — אשטייגער וויקטאָר הוגאָ, לואי בלאַן, גאמבעטא, ראָשפאָר — האָבען טיער, זשול פאוור, פיקאר און זייערע מיטלויפער דורכגע־פיהרט אין באָרדאָ דעם „שלום אָפמאך" מיט פרייסען, לויט וועל־כען צוויי פראָווינצען, עלזאס און לאָטארינגען, זיינען אריבער צום שונא מיט א צוגאָב פון פינף מיליארד פראַנקען אלס קאָנטרי־בוציע.

טיער האָט אויך באשטימט זיינעם אן אייגענעם מענשען, דאָריעל־דע־פאלאדין, פאר דעם הויפט פון דער נאציאָנאלער גוואר־דיע. די דאָזיגע באשטימונג האָט ארויסגערופען נאָך א גרעסערע פארביטערונג אין פאריז נאָך דעם, ווי די פארזאמלונג אין וואָקזאל האָט באשלאָסען, אז די נאציאָנאלע גווארדיע דארף אליין אויס־קלייבען איהרע קאָמאנדירען.

די אטמאָספערע פון פאריז איז געווען פול מיט רעוואָלוציאָ־נערע פולווער. די צעוועהטיגטע, צובלוטיגטע, צושאָסענע שטאָדט איז געווען געגליכען צו א פייער־שפייענדיגען בארג, וואס האָט יעדע מינוט זיך געהאלטען ביים עפענען.

דעם דריטען מערץ האָבען צוויי הונדערט באטאליאָנען פון דער נאציאָנאלער גווארדיע געשיקט פארטרעטער אויף א פארזאמ־לונג אין וואָקזאל, פאר וועמען דער צייטווייליגער צענטראל־קאָ־מיטעט האָט פאָרגעלעזען דעם פראָיעקט פון א נייעם גרונד־גע־זעץ פאר'ן פראַנצויזישען שטאאט. „די רעפובליק ווערט אנער־קענט — זאָגט דער פראָיעקט — אלס די איינציגע רעגירונגס־פאָרם פון שטאאט. זי איז אין הסכם מיט דעם רעכט און יושר. אלגעמיינע וואהל־רעכט איז די הויפט־באדינגונג פון דער רעפוב־ליק". דער צענטראל־קאָמיטעט דארף אין זיך ארייננעהמען

צו דריי דעלעגאטען פון יעדען דיסטריקט, וועלכע מוזען דערוועהלט ווערען פון די ראטעס און לעגיאנען (א סאלדאטען־ראט! — א. ש. ז.). ביז וואנען עס וועט אויסגעקליבען ווערען דער צענטראל־קאמיטעט, האט די פארזאמלונג אויסגעקליבען אן עקזעקוטיוו־קאמיטעט, וואס זאל אויפפאסען און דורכפיהרען די וואהלען. אין דעם דאזיגען עקזעקוטיוו־קאמיטעט זיינען אויך אריין די באוואוסטע רעוואלוציאנערען ווארלען, פענדי און זשאק דיוראן, וועלכע זיינען געוועזען דעלעגירט צו דער פארזאמלונג פון זייערע באטאליאנען.

אויף דער זעלביגער פארזאמלונג איז אויך אנגענומען גע־ווארען איינשטימיג די דאזיגע רעזאלוציע: „אויב די נאציאנא־לע פארזאמלונג אין באָרדאָ נעמט אפּ פון פאריז זיין ראליע אלס די הויפּטשטאדט פון פראנקרייך, ווערט דער דעפּארטמענט סענא (וואו עס געהט אריין פאריז) דערקלערט אלס אן אונאבהענגיגע רעפּובליק.“

עס פארשטעהט זיך, אז אזא סעפּאראטיסטישע רעזאלוציע איז געוועזען זעהר לעכערליך. א רעפּובליק פון איין שטאדט קאן ניט עקזיסטירען. פאריז האט ניט געקאנט זיין אפּגעשניטען פון פראנקרייך. פאריז איז בלויז געוועזען איין ארגאן פון א גאנצען ארגאניזם, אמת, א וויכטיגער ארגאן — א צענטראלער ארגאן — די קאפּ, אבער ניט מעהר ווי איין ארגאן. סעפּארירען פאריז פון פראנקרייך איז געוועזען פונקט אזוי ווי אפּשניידען די קאפּ פונ'ם גאנצען קערפּער. אבער די פארזאמעלטע זיינען געוועזען אזוי פאר־צווייפעלט, אזוי אויפגערעגט, דאס זיי האבען ניט געקאנט בא־האנדלען פראגען מיט א קאלטען ישוב הדעת. זיי זיינען געוועזען אזוי אין כעס אויף די דעפּוטאטען אין באָרדאָ, אויף זייערע אכזירות'דיגע ארויסטרעטונגען קעגען פאריז, אויף זייער פאר־רעטערישער קאפּיטולאציע פון פאריז, אויף זייער לצנות־טרייבען איבער די ליידען פון דער פאריזער העלדישער ארבייטער באפעל־קערונג, אז זיי האבען ניט געוואלט האבען מיט זיי קיין מגע ומשא. פאריז האט זיך אפּגעטיילט פון דער איבעריגער פראנקרייך, ניט אויסרעכענענדיג, אז דאס איז אן אוממעגליכקייט. קאמונאלע פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט — איז געוועזען א טראדיציא־

נעלע פאָדערונג אין אַלע פראַנצויזישע רעוואָלוציעס. די קאָמו־נאַלע אומאָפּהענגיקייט פון פאַריז אין דער גרויסער פראַנצויזי־שער רעוואָלוציע איז געווען אַ שעהן בלעטעל אין דער געשיכטע פון פראַנקרייך. פאַריז האָט באַדאַרפט זיין דער טאָן־געבער, דער אוואַנגאַרד פון אַלע פרייהייטס באַוועגונגען. און אויב די אַנדערע טיילען פון לאַנד האָבען ניט געקאָנט נאָכהאַלטען דעם שנעלען גאַנג פון דער היסטאָרישער ענטוויקלונג, האָט פאַריז זיך אָפּגע־טיילט און געגאַנגען איהר רעוואָלוציאָנס־וועג אַליין.

נאָכ'ן דריטען מערץ האָט אויסגעבראָכען אַן אָפענע מלחמה אויף לעבען און טויט צווישען פאַריז און באָרדאָ, אָדער, בעסער, צווישען די פאַרטרעטער פון דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, וואָס האָט ארומגענומען די אַרבייטער און די אַנדערע אָרעמע מאַ־סען, און צווישען דער ווערסאַלער רעגירונג, אָנגעפיהרט פון טיער און קאָמפּ, — די פאַרטרעטער פון דער גרויס־בורזשואַזיע, קלע־ריקאַלען, לאַנד־אייגענטימער און אַלערליי מאָנאַרכיסטישע עלע־מענטען.

פּיקאַר — דער מיניסטער פון די אינערליכע ענינים אין טיער'ס קאַבינעט — האָט פאַר'מסר'ט דעם צענטראַלען קאָ־מיטעט, און האָט זיך געווענדעט צו „אַלע גוטע בירגער, זיך ניט צו לאָזען פאַרפיהרען פון עפּעס אַן אַנאָנימען צענטראַל קאָמיטעט," און זיך אָפּצוהיטען פון „פאַרברעכערישע מאַניפעסטאַציעס". די אויפפאָדערונג האָט קיינעם ניט געריהרט. זיינע ווערטער האָ־בען באַגעגענט טויבע אויערען.

דער צענטראַל קאָמיטעט האָט פּיקאַר'ן געענטפערט, אַז ער איז ניט קיין געהיימער, אַנאָנימער קאָמיטעט, אַז ער באַשטעהט פון דעלעגאַטען, וועלכע זיינען געשיקט געוואָרען פון פרייע מענ־שען, וואָס ווילען אחדות און סאָלידאַריטעט צווישען אַלע מיט־גלידער פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע. ער שליידערט צוריק מיט פאַראַכטונג די געמיינע רכילות, אַז ער פאָדערט אויף צו רויב און צו בירגערקריג.

אין דעם זעלביגען טאָג, ווען דער צענטראַל קאָמיטעט האָט געענטפערט פּיקאַר'ן, איז געקומען קיין פאַריז ד'אָרעל פּאַלאַדין,

וועלכער איז פון טיער'ן באשטימט געוואָרען אלס דער קאָמאנדיר פון דער נאציאָנאַלער גווארדיע. ער האָט צוזאמענגערופען די קאָמאנדירען פון די באטאַליאָנען. אָבער פון 260 באטאַליאָנען האָבען בלויז געענטפערט 30. דער נייער שליח פון טיער האָט דערקלערט, אז ער איז געקומען מיט דעם צוועק צו רעאָרגאניזירען די נאציאָנאַלע גווארדיע, אָפּצורייניגען איהר פון די שלעכטע, שעדליכע עלעמענטען. אנשטאָט אָן ענטפער האָט דער צענטראַל קאָמיטעט איינגעלאַדען אַלע בירגער צו אָרגאניזירען באטאַליאָנען, א ר א ט פ ו ן ל ע ג י אָ נ ע ן, און שיקען דעלעגאטען אין פערמאנענטען קאָמיטעט.

די רעגירונג האָט פארשטאנען, אז די לאגע אין פאריז איז ניט קיין גינסטיגע פאר איהר. און זי האָט געזוכט מיטלען ווי אזוי צו געבען באציימענס א טויט-קלאפּ דער פאריזער רעוואָלוציע. קודם כל האָט זי פארשפּרייט משונה ווילדע ליגענס, אז די נאציאָנאַלע גווארדיע איז פחד'דיג, אז זי האָט געשטערט דעם זיג איבער די פּרייסען, אז זי מאכט בונטען, שריפות, ראבירט, מאָרדעט — מיט איין וואָרט, זי טוט אָפּ מעשים תעתועים. דערנאָך האָט זי אָפּגעטאָן אַלערליי פּסיקות די פאריזער דעפּוטאטען אין באָרדאָ'ר פארזאמלונג, וועלכע זיינען געוועזן קעגען טיער'ס „פריעדענס-אָפּמאך". טרידאָן, ראָשפאָר, מאלאָן און ראנק, האָבען צוזאמען מיט גאמבעטא'ן רעזיגנירט פון דער פארזאמלונג. זיי האָבען פארלאָזען דעם זיצונגס זאַל אונטער די צורופען פון די רעאקציאָנערען: „גליקליכע רייזע!" וויקטאָר הוגאָ איז באליידיגט געוואָרען דערפאר, וואָס ער האָט זיך אָנגענומען פאר גאריבאלדי'ן. פון דעלעקליוז'ן האָט מען חוזק געמאכט, ווייל ער האָט געפאָדערט, אז די צייטווייליגע פארטיידיגונגס רעגירונג זאָל גע'משפט ווערען פאר איהרע פאררעטערשע האנדלונגען.

א חוץ דעם האָט די ווערסאַלער רעגירונג מבטל געווען דעם מאָראטאָריום*), וואס איז געווען באשטימט פאר פאריז אין דער צייט פון דער באלאגערונג. די דאָזיגע פאראָרדענונג האָט ארויסגעבראכט פון געדולד די אַלע קליינע לייט פון פאריז, וועלכע האָ־

*) ניט צו זיין פארפליכטעט צו צאָהלען חובות אויף א געוויסער צייט.

בען די לעצטע זיבען מאָנאַטען ניט פאַרדינט אַ פּרוטה. דעם מאָראַטאָריום האָט די רעגירונג צוריקגערופען דעם צעהנטען מערץ און דעם דרייצעהנטען האָבען 300 טויזענד ארבייטער, קליינע קרעמער, בעל מלאכות און סוחרים׳לאך, שוין געמוזט צאָלען די חובות פון דרייצעהנטען אוגוסט. דאָס איז געווען אַן אמת׳ע רואינע פאַר פּאַריז. קיין געלד איז ניט געווען וואו צו קריגען. די באַנקען זיינען געווען געשלאָסען. פון 13טען ביז׳ן 17טען מערץ זיינען פּראָטעסטירט געוואָרען הונדערט פופציג טויזענד פאַריזער וועקסלען. אלע בקשות ניט צו דערלאָזען אזא אינדוסטריעלען חורבן אויף פּאַריז האָבען ניט געהאָלפען. די נאַציאָנאַלע פאַרזאַמלונג האָט אָפּגעלייגט איהרע זיצונגען ביז אויף דעם 20טען מערץ, איבערגעבענדיג דערווייל די גאַנצע מאַכט צו טיער׳ן, ער זאָל פאַרענדיגען דעם פרידען מיט ביסמאַרק׳ען, און ער זאָל קיין מורא ניט האָבען פאַר די „פּאַריזער בונטאָווטשיקעס״. פּיקאַר האָט געדראָהט, אז די מיטגלידער פון׳ם צ. ק. ריזיקירען מיט זייער לעבען.

דעם 11טען מערץ איז אָפּיציעל דערקלערט געוואָרען, אז פּאַריז הערט אויף צו זיין די הויפּטשטאָדט פון פראַנקרייך. אין דעמזעלביגען טאָג זיינען פאַרמאַכט געוואָרען אלע רעפּובליקאַנישע צייטונגען, וואָס האָבען געהאַט אַ געוואַלדיג גרויסע צירקולאַציע. איז דאָס נאָך געווען ווייניג, האָט מען זיך דערוואוסט, אז דאָס מיליטער געריכט האָט פאַר׳משפט צום טויט די „שולדיגע״ פון׳ם 31טען אָקטאָבער, מאַנכע אונטער די אויגען, צווישען וועלכע עס זיינען געווען די באוואוסטע פיהרער פון דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, בלאַנקי און פלוראַנס.

דאָס האָט פול געמאַכט דעם בעכער פון געדולד. אַ תהום, אַ טיפער און אַ ברייטער תהום האָט זיך געעפענט צווישען פּאַריז און ווערסאַל. די באָרדאָ׳ר פאַרזאַמלונג איז געווען אַזוי פרעמד צו דער פּאַריזער באַפעלקערונג, אז זי האָט איהר אויסגעקוקט, ווי אַ פרעמדע רעגירונג, וואָס וויל איינשלינגען און פאַרניכטען פּאַריז. עס האָבען זיך אויך געפונען „שלום מאכער״, אַ שטיינגער קלעמאַנסאָ, דעמאָלט אַ דעפּוטאַט אין באָרדאָ און אמער פון פּאַריזער 18טען דיסטריקט, וועלכער האָט געוואָלט, אז די נאַציאָנאַלע גוואַרדיע זאָל אָפּגעבען איהרע האַרמאַטען צו דער רעגירונג. עס

האט אבער ניט געהאלפען. די נאציאנאלע גווארדיע האט ניט אפ־געגעבען איהר געוועהר. פארקעהרט, זי האט זיך באוואפענט וואס מעהר. זי האט געפיהלט, אז אט־אט וועט קומען צו א בלוטיגען צוזאמענשטויס מיט דער ווערסאלער רעגירונג פון „רוה און ארד־נונג".

און דער צוזאמענשטויס איז געקומען! . . .

אהן צייטונגען האט די רעוואלוציע פון זיך געלאזט הערען דורך צירקולארען און פראקלאמאציעס. בלאנקי און פלוראנס, וועלכע זיינען אונטער די אויגען פאר'משפט געווארען צום טויט, האבען זייערע אויפרופען אנגעקלעפט אויף די ווענד. די ברייטע ארבייטער מאסען האבען די אויפרופען גע־שלונגען, ווי הונגעריגע ברויט. און ניט נאר די ארבייטער, אלע קליינע קרעמער און בעלי מלאכות זיינען געווען אין כעס אויף דער רעגירונג, וועלכע האט רואינירט אזוי פיל עקזיסטענצען מיט דעם, וואס זי האט מבטל געווען דעם מאראטאריום.

אלע געזעלשאפטליכע טוער, אלע קאמיטעטען זיינען געווארען געגנער פון טיער און זיינע חברים. יעדער באפעהל פון גענעראל ד'ארעל האט אלץ מעהר אויפגעטרייסעלט די פאריזער בירגער. גענעראל ווינוא, וועלכער האט אונטערגעשריבען די קאפיטולא־ציע פון פאריז, האט ארויסגעגעבען א באפעהל צו ארעסטירען דעם צענטראל־קאמיטעט. פיקאר, דער מיניסטער פון אינערען, האט אויף דארויף געענטפערט, אז ער האט ניט קיין פאליציי, און ער האט געלאזט זאגען דעם בריה'שען גענעראל, אז אויב ער וויל זאל ער, במחילה, אליין ארעסטירען דעם צענטראל־קאמיטעט.

דער צענטראל־קאמיטעט האט זיך ווייניג וואס געשראקען פאר די באפעהלען איהם צו ארעסטירען. ער האט זיך געפיהלט, אז ער האט דעם צוטרוי פון פאריז מעהר, ווי טיער'ס שלוחים און משרתים. דעם 15טען מערץ האט ער צוזאמענגערופען די דריטע פארזאמלונג אין „וואקזאל". אהין זיינען געקומען פארטרעטער פון 215 באטאליאנען. גאריבאלדי ווערט באשטימט אלס דער הויפט־קאמאנדיר פון דער נאציאנאלער גווארדיע. אויף דער דא־זיגער פארזאמלונג האט זיך, צום באדויערען, אויסגעצייכענט ליו־ליע, א געוועזענער פלאטען־אפיציר, מיט א הייסער רעוואלוציא־

נערער רעדע, וואָס ער האָט געמאַכט. ער איז דאָרטען גלייך באַשטימט געוואָרען אַלס דער קאָמאַנדיר פון דער אַרטילעריע פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע. עס איז אויך אויסגעקליבען געוואָרען אַ פּערמאַנענטער צענטראַל קאָמיטעט פון 30 מיטגלידער. דער נײַ־דערוועהלטער צענטראַל־קאָמיטעט האָט באַדאַרפט פאַרנעמען דאָס ראַטהויז און רעגירען מיט די שטאָדטישע ענינים, ביז וואַנעט אַ נײַע שטאָדט־פאַרוואַלטונג זאָל אויסגעקליבען ווערען. די הויפּט אויפגאַבע פון'ם צענטראַל־קאָמיטעט איז געווען צו זעהן דורכפיהרען און אויפפּאַסען אויף די וואַהלען, וואו יעדער פּאַריזער איינוואָהנער זאָל אַנטייל נעמען.

אין דעם צענטראַל־קאָמיטעט זיינען אַריין אַ סך ניט באַוואוסטע פּערזאָנען. די אָפיציעלע פאַרטרעטער פון די אַרבייטער אָרגאַניזאַציעס אויף קאָרדעריי און די באַוואוסטע רעוואָלוציאָנערע פיהרער, די בלאַנקיסטען, זיינען ניט אַריין אין קאָמיטעט. זיי האָבען אויך ניט געוואָלט, אַז דער צענטראַל קאָמיטעט זאָל ווערען אַ גרויסע מאַכט. די מיטגלידער פון'ם צ. ק. זיינען געווען פּאַרשוינען, וואָס זיינען אין די לעצטע טעג אַרויפגעשוואוּמען אויף דער אויבערפלאַך פון'ם רעוואָלוציאָנערען שטראָם. צווישען זיי זיינען געווען ניט ווייניג קליינבירגער. קיין אויסגעאַרבייטע פּראָגראַמען איז ביי זיי ניט געווען. קיין קלאָרע אידעאַלען האָבען זיי ניט געהאַט. זיי זיינען געקומען פון פאַרשידענע גרופּען און קלאַסען מיט פאַרשידענע אינטערעסען. דאָס איינציגע, וואָס זיי האָט פאַראייניגט, איז געווען דער האַס קעגען דער באָרדאָ'ר נאַציאָנאַלפאַרזאַמלונג, קעגען די מאָנאַרכיסטען, קעגען די פעאָדאַלען, קעגען טיער'ס רעגירונג און די פּאַטריאָטישע זעלבסט פאַרטיידיגונג פון פּאַריז. קיין איינהייטליכקייט אין ט א ט האָט דאַריבער ביי די מיטגלידער פון צענטראַל־קאָמיטעט ניט געקאָנט זיין און די איינגעפונדעוועטע, שוין ערפאַהרענע אַרבייטער און רעוואָלוציאָנערע פיהרער האָבען דאַריבער געקוקט פון אויבען אַראָפּ אויף דעם צענטראַל־קאָמיטעט.

דאָס איז דאָ געווען וויכטיג צו דערמאָנען, אום צו פאַרשטעהן דעם ווייטערדיגען גאַנג פון די פּאַסירונגען.

א פּאָר טעג פאַר דעם 18טען מערץ האָט נאָך קיינער נים

געוואוסט, וואָס עס וועט פּאַרקומען. **די פאַרשידענע רעוואָלו־ציאָנערע עלעמענטן זיינען ניט געווען אָרגאַניזירט צווישען זיך.** זיי האָבען ניט געהאַט קיין באַשטימטען אויסגעאַרבייטען פּלאַן פאַר דער צוקונפט. די געשעהענישען זיינען געלאָפען גיך איינע נאָך דער אַנדערער מיט אַ גוואַלדיגען אימפּעט, און האָבען איבער־געיאָגט די פיהרער, וועלכע האָבען פאָרבאַרייט די רעוואָלוציע. נייע אויפגאַבען זיינען געקומען, נייע פּראָבלעמען, צו וועלכע די רעוואָלוציאָנערען זיינען נאָך ניט געווען גרייט.

די גרופּע פון׳ם אינטערנאַציאָנאַל האָט אַרויסגערופען איהרע סאָציאַליסטישע מיטגלידער, אום זיך מישב צו זיין איבער דער לאַגע. דאָסזעלבע האָבען געטאָן אַלע אַנדערע אַרבייטער אָרגאַני־זאַציעס.

אין דער צייט, ווען אין דער אַטמאָספערע, וואָס איז געווען אָנגעזאַפּט מיט פּולווער פון אַ רעוואָלוציע, זיינען אָפּגעהאַלטען געוואָרען מיטינגען, פאַרזאַמלונגען, באַראַטונגען פון די אַרבייטער־אָרגאַניזאַציעס, האָט זיך געהערט אַ שאָס. . . אַ קאַנאָנען קראַך. . . פּאַריז איז אָנגעגריפען געוואָרען און דער אָנגרייפער איז געווען דאָס מאָל ניט ביסמאַרק, ניט מאָלטקע, נאָר דער אַמאָליגער מי־ניסטער ביי לואי פיליפּען, דער שפּעטערדיגער „לינקער״ טיער — די קאָפּ פון דער ווערסאַלער רעגירונג, דער דיקטאַטאָר פון פראַנק־רייך, וועלכער האָט פאַרראַטען לאַנד און פאָלק, וואָס איז אַרומ־גענומען געוואָרען מיט זיין אייזערנעם פויסט און בלוטיגען ווילען.

טיער האָט געוואָלט דורך אַ מיליטערישען שפּיצעל פאַרכאַ־פּען די אַרטילערי פון דער נאַציאָנאַל־גוואַרדיע, ענטוואָפענען אָט די צעלאָזענע שטאָדט, און לערנען דאָרטען דרך ארץ אין דער גע־גענוואַרט פון די פּרייסען, און טיילווייז מיט זייער הילף. . . און פּאַריז האָט געענטפערט מיט דער היסטאָרישער ק אָ מ ו נ ע !

דער אָנפאַנג פון אָט דער גרויסער היסטאָרישער פּאַסירונג איז געווען דער 18טער מערץ. אין דעם טאָג איז די געמיינע אַטאַקע פון דער רעגירונג אויפ׳ן פּאַריזער פאָלק צוריקגעשלאָגען געוואָרען. פּאַריז איז אַרונטער אונטער דער קאָנטראָל פון די רע־וואָלוציאָנערען און אויפ׳ן פּאַריזער ראַטהויז האָט אָנגעהויבען צו פלאַטערען די רויטע פאָהן. . .

די רעוואָלוציאָנערע כחות פון דער פּאריזער קאָמונע.

מיר וועלען זיך איצט א ווײלע אָפּשטעלען און באטראכטען דעם עצם, דעם מהות פון דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג, וואָס האָט געהאט אזא זיג אין פּאריז דעם 18טען מערץ, 1871.

מיר וועלען זיך באקענען מיט די פארשידענע קלאסען, גרופּען און שאטירונגען, וועלכע האָבען גענומען אן אנטייל אין דעם פּאריזער אויפשטאנד.

היסטאָרישע פּאסירונגען קאָנען נאָר דעמאָלט גוט פארשטאַנען און אָפּגעשאצט ווערען, ווען מען זעהט דעם מקור, פון וואנעט זיי קומען, ווען מען באגרייפט זייער תוך, ווען מען זעהט, וואָס ס'טוט זיך ביי זיי אינעווייניג. די פיגורען און האנדלונגען, וואָס קומען פאר אויף דער היסטאָרישער סצענע, ווערען דיריזשירט פון געוויסע קרעפטען, פון געוויסע גרופּען, פון געוויסע אינטערעסען, וואָס ווירקען און ארבייטען הינטער די קוליסען. מיר וועלען דאריבער אויפהויבען אביסעל דעם פּאָרהאנג און אריינקוקען אין דעם מעכאניזם, אין דער טרייבקראפט פון דער פּאריזער קאָמונע.

דאָס וואָרט „קאָמונע” דארף ניט צוזאמענגעמישט ווערען מיט דעם באגריף פונ'ם עקאָנאָמישען קאָמוניזם, וואָס מיינט א גלייכע פאנאנדערטיילונג און באנוצונג פון די מתנות פון דער נאטור און פון די פּראָדוקטען פון דער מענשליכער ארבייט. דאָס וואָרט קאָמונע באדייט די געמיינדע, קהל. די מיטגלידער פון אַ געוויסער שטאָדט, אָדער פון א געוויסען דארף שטעלען מיט זיך צוזאמען די קאָמונע פון שטאָדט אָדער פון דאָרף.

אין די אַלטע צייטען, בעפאר דער גרויסער רעוואלוציע, זיינען די פראנצויזישע שטעדט און דערפער באשטאנען פון קאָמונעס און מוניציפּאליטעטען. אלע באוואפּענטע מיטגלידער (די שטאָדט מיליץ), אין שטאָדט אָדער אין דאָרף, פונ'ם דריטען

שטאנד, האָבען מיט זיך צוזאַמענגעשטעלט די קאָמונע. די אַד־מיניסטראציע פון שטאָדט און פון דאָרף האָט געהייסען מוניצי־פּאַליטעט. אין דער אדמיניסטראציע האָבען בלויז געקאָנט זיין אזוינע, וועלכע האָבען געהערט צו דער בורזשואזיע. עס פאַר־שטעהט זיך, אַז צווישען דער קאָמונע, וואָס איז באַשטאַנען פון'ם גאַנצען המון און צווישען דער מוניציפּאַליטעט, וואָס איז באַשטאַ־נען אויסשליסליך פון די „פּני" (בורזשואזיע), זיינען פאָרגעקומען אָפטע מחלוקות, רייבונגען. די מוניציפּאַליטעט האָט פאַרטראָ־טען בלויז די אינטערעסען פון דער בורזשואזיע און ניט פון דער גאַנצער געמיינדע, זי איז געווען א קלאַסען־רעגירונג (פון דאָרף אָדער פון שטאָדט), אָבער ניט א פאָלקס־רעגירונג. די פאָדערונג פון א קאָמונע אין אָן אָרט האָט געמיינט, די פאָדערונג פון א דע־מאָקראַטישער פאַרוואַלטונג, וואו די מאַכט זאָל ניט ליגען אין די הענד פון דער בורזשואזיע, נאָר אין די הענד פון כל הקהל.

אין דער צייט פון דער גרויסער פראנצויזישער רעוואָלוציע האָט די פּאַריזער באַפעלקערונג (די קאָמונע) אויסגעדריקט די רע־וואָלוציאָנערע שטימונג פון פראַנקרייך קעגען דעם קעניג און זיין הויף קליקע. די ווערטער: „פּאַריזער קאָמונע" האָבען גע־מיינט — די הערשאַפט פון פאָלק. די רעוואָלוציאָנערען האָבען געפאָדערט, דער קעניג זאָל געבראַכט ווערען קיין פּאַריז אונטער דער קאָנטראָל פון דער קאָמונע. אין פאַריז — איז מען געווען זיכער — וועט דער קעניג און זיין פאַמיליע ליגען אונטער דער השגחה פון פאָלק.

אין 1790 האָט דאָס וואָרט קאָמונע געקראָגען מעהר אָדער ווייניגער א סאָציאַליסטישע באַדייטונג. עס איז ארויסגעשטעלט געוואָרען די פאָדערונג, אַז דער שטאַט זאָל העלפען די שטעדט, אַז ער זאָל עפענען ווארשטאַטען, כדי די אַרבייטסלאָזע זאָלען קריגען א באַשעפטיגונג. די דאָזיגע קאָמונאַלע אונטערנעמונגען האָבען זיך געמעהרט און זיינען געוואָרען אַן עקאָנאָמישע מאַכט. זייער איינפלוס איז געוועזן אזוי שטארק, דאָס זיי האָבען דורכגע־פיהרט, מען זאָל מבטל זיין אינדירעקטע טעקסעס און אַז די הוצאות פון שטאַט זאָלען געדעקט ווערען דירעקט פון די רייכע.

די קאָמונע פון פּאריז, וואָס איז געווען ראַדיקאַל, האָט פּאַקטיש דעמאָלט דיקטירט די פינאַנציעלע ריכטונג פון שטאַט.

די פּאָדערונג, אַז לודוויג דער 15טער, דער לעצטער קעניג פון די בורבאָנען, זאָל אַרונטערגעזעצט ווערען פון טראָן, איז געמאַכט געוואָרען פון דער רעוואָלוציאָנערער קאָמונע אין פּאַריז. די נאַציאָנאַלע פאַרזאַמלונג איז נאָכגעקומען דעם פאַרלאַנג פון דער קאָמונע, האָט אַרונטערגעזעצט דעם קעניג און האָט אין דריי טעג שפּעטער צונויפגערופען די נאַציאָנאַלע קאָנווענציע צו מאַכען אַ נייע קאָנסטיטוציע. דער קעניג איז אַראָפּגעוואָרפען געוואָרען פון די זשיראָנדיסטען אין דער נאַציאָנאַל־פאַרזאַמלונג, פון די פאַרטרעטער פון מיטעל־קלאַס. די זשיראָנדיסטען זיינען געווען קעגען דער מאָנאַרכיע, אָבער אויך ניט מיט דעם אַרבייטער קלאַס.

דער פּאַריזער שטאָדט־ראַט אָדער, בעסער, די קאָמונע פון פּאַריז, האָט פּאַקטיש רעגירט אין פראַנקרייך פון דער צייט, ווען די בורבאָניסטישע מאָנאַרכיע איז בטל געוואָרען ביז עס איז דערקלערט געוואָרען די רעפּובליק. עס איז אמת, אַז גלייך ווי לודוויג איז אַרונטערגעזעצט געוואָרען פון טראָן, איז צוזאַמענגעשטעלט געוואָרען אַ פּראָוויזאָרישע רעגירונג, אָבער די אמת'ע הערשערין איז געווען די קאָמונע פון פּאַריז. די מיטגלידער פון דער דעמאָלדיגער קאָמונע זיינען מעהרסטענס געווען יאַקאָבינער, וועלכע זיינען אויסגעקליבען געוואָרען פון 28 פּאַריזער דיסטריקטען און האָבען מיט זיך פאָרגעשטעלט די אָרעמסטע מאַסען און די עקסטרעם רעוואָלוציאָנערע עלעמענטען פון דער באַפעלקערונג. צווישען די פיהרער פון דער קאָמונע זיינען געווען די באַוואוסטע רעוואָלוציאָנערען דאַנטאָן, מאַראַט, היבערט און ד. גל. אַ פּונקט פון איהר פּראָגראַם איז ביי דער קאָמונע געווען, אַז די מיליטערישע קרעפטען פון פּאַריז זאָלען רעאָרגאַניזירט ווערען אין הסכם מיט די אינטערעסען פון די אַרבייטער און ניט לויט די אינטערעסען פון די אייגענטימער. קעגען דער דעמאָלדיגער פּאַריזער קאָמונע זיינען געווען, פאַרשטעהט זיך, אַלע מאָנאַרכיסטישע און קלעריקאַלע עלעמענטען, וועלכע האָבען געהאַט אַלס זייער הויפּט פעסטונג די פּראָווינץ וואַנדעע, וואו די פּויערים האָבען געהאַלטען אין שרייען: „לאַנג לעבען זאָל דער קעניג! טויט צו די פּאַרי־

זער!" א פּריסישע אַרמעע האָט דעמאָלט געהאַלטען ביים אַריינדרינגען אין פראַנקרייך צו ראַטעווען דעם קעניג און זיין דינאַסטיע פונ'ם פאָלקס־געריכט. די פּאַריזער קאָמונע איז דעריבער אַנטקעגען געשטעלט געוואָרען קעגען יעדער פּאָליטישער און מיליטערישער רעאַקציע. די קאָמונע און די רעאַקציע זיינען געווען צוויי אַנטקעגענגעזעצטע פּאָליוסען, וועלכע האָבען איינע די אַנדערע זיך געמוזט באַקעמפען ביז'ן טויט. די קאָמונע האָט באַדייט די פאַרקערפּערונג פון פּאָרטשריט, פון ראַדיקאַליזם, זי האָט אויך באַדייט — באַשיצען פּאַריז פונ'ם אויסערליכען שונא.

זינט דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָלוציע פון ענדע 18־טען יאָהרהונדערט זיינען די ווערטער „פּאַריזער קאָמונע" געוואָרען היסטאָריש, מיט א גרויסער טראַדיציע. זיי זיינען געווען הייליג ביי אַלע ראַדיקאַלע עלעמענטען. אין זיי איז פאַר'ן פראַנצויזישען רעוואָלוציאָנער געלעגען באַהאַלטען א מין צויבער. דאָס איז געווען דער שם המפורש, וואָס האָט געוואָרעמט, געלויכטען און געוויזען דעם וועג, אויף וועלכען מען באַדאַרף געהן און דעם ציעל, צו וועלכען מען באַדאַרף שטרעבען. דער זיג פון דער פּאַריזער קאָמונע האָט געהייסען דער זיג פון דאַנטאָן, פון מאַראַט, פון ראָבעספּיער און פון אַלע אַנדערע גרויסע העלדען פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע. אויב עס איז נמאס געוואָרען א געוויסע רעגירונג אין פראַנקרייך, זיינען אויפ'ן אויבערפלאַך שטענדיג אַרויפגעשוואומען די שלאַג־ווערטער: „פּאַריזער קאָמונע." ניט אַלע, פאַרשטעהט זיך, האָבען געגעבען די ווערטער דעמזעלביגען פּשט, דעמזעלביגען אינהאַלט. יעדע גרופּע, יעדע פּאַרטיי האָט אונטער דער „פּאַריזער קאָמונע" פאַרשטאַנען עפּעס אַנדערש, אָבער אין איין זאַך זיינען די פאַרשידענע אומצופרידענע גרופּען געווען איניג און דאָס איז, אַז די „פּאַריזער קאָמונע" הייסט פּאָרטשריט, הייסט א ניי לעבען, הייסט א נייער קוואַל, וואָס רייניגט, וואַשט אָפּ דעם שימעל פון דער אַלטער, אָפּגעלעבטער אָרדנונג.

די רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג אין דער צייט פון דעם פּרייסיש־פראַנצויזישען קריג פון פאָריגען יאָהרהונדערט איז געווען א סטיכישע מאַסען־באַוועגונג, וואָס איז אַרויסגערופען געוואָרען דורך דער רעאַקציע, פריהער פון דער אימפּעריע פון לואי באָנאַ־

פּאַרט און שפּעטער פון דער צייטווייליגער פּאַרטיידיגונגס־רעגי־רונג פון 4טען סעפּטעמבער. דאָס איז געווען אַן אויסברוך פון פּאָלקס־צאָרן. אַלע רעוואָלוציאָנערען האָבען זיך פּאַראייניגט ארום דעם לאָזונג: „פּאַריזער קאָמונע.“ בעסער, די „פּאַריזער קאָמונע“ האָט אַלעמען ארומגענומען, קאָנצענטרירט אין איין לאַגער. עס איז אָבער פון די פאַרשידענע רעוואָלוציאָנערע שטרע־מונגען ניט באַשאַפען געוואָרען איין גרויסער שטראָם, וואָס וואָלטווירקליך, אויב דאָס וואָלט פּאַסירט, אראָפּגעוואַשען אַלע פּאַרשי־מעלטע אָפּגעלעבטע עלעמענטען.

אין דער באַוועגונג פאַר דער פּאַריזער קאָמונע האָבען גע־ווירקט פאַרשידענע ריכטונגען, פאַרשידענע קלאַסען. אין די ערש־טע טעג פון באַגייסטערונג, אין די „האָניג טעג“ פון דער רעוואָלו־ציע, זיינען די ספּעציפישע סמנים פון די פאַרשידענע ריכטונגען גיט געווען אזוי בולט, אזוי קענטיג. שפּעטער אָבער האָבען זיי אָנגעפאַנגען זיך ארויסצואווייזען און דער רעוואָלוציאָנערער פראָנט איז צושפּאָלטען געוואָרען. . .

וועלכע עלעמענטען, ריכטונגען און כחות האָבען געווירקט און באַשאַפען די פּאַריזער קאָמונע?

צוערשט, געוועהנליך, די פּאַטריאָטען, די אמת'ע, ניט הורא־פּאַטריאָטען, וועמען עס איז געווען טייער דער שטאָלץ פון פראַנק־רייך און דער כבוד פון פּאַריז, וועמען עס האָבען אויף אַן אמת וועה געטאָן די ליידען, וואס די באַפעלקערונג פון דער באַלאַגערטער הויפּטשטאָדט האָט געהאַט אויסצושטעהן אין די פינף חדשים. אָט די פּאַטריאָטען, פון וועלכע די באַטאַליאָנען פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע זיינען מעהרסטענס געווען צוזאַמענגע־שטעלט, האָבען געהאַסט די פּראָוויזאָרישע רעגירונג פון 4טען סעפּ־טעמבער און איהר געזעצליך קינד, די נאַציאָנאַלע פאַרזאַמלונג פון באָרדאָ, וועלכע האָבען צושניקערט פראַנקרייך, אוועקגעגעבען ביסמאַרקען צוויי פּראָווינצען, עלזאַס און לאָטהרינגיען, מיט א צוגאָב פון פינף מיליאַרד קאָנטריבוציע. זיי האָבען געפיהלט, אז עס איז דאָ באַגאַנגען געוואָרען א מיאוס'ער פאַרראַט קעגען פראַנק־רייך בכלל און קעגען פּאַריז, וואָס האָט געהאַט אויסצושטעהן אזוי פיעל צרות אין דער באַלאַגערונגס־צייט בפרט און האָבען געזוכט

א מיטעל, ווי צו ראטעווען פאריז, אפשלאָגען דעם אויסערליכען שונא און טאַקע אויך נקמה נעמען פון די פאררעטער. דעם מיטעל האָבען זיי געפונען אין א „פאריזער קאָמונע.“

ווייטער זיינען געווען אויפריכטיגע רעפובליקאנער, ביי וועמען די שנאה צו דער אימפעריע איז געווען זעהר שטארק. זיי האָבען שטארק מורא געהאט פאר די מאָנארכיסטישע נייגונג און טענדענצען פון דער באָרדאָ׳ר פארזאמלונג, וואו די מאיאָריטעט איז באשטאנען פון די פעאָדאלען, פון דעם דאָרף־אדעל, פון די אומוויסענדע פויערים, פון די פינסטערע קלעריקאלען און אלערליי אפגעשטאנענע קעניגליכע עלעמענטען. זיי איז געגאנגען אין לעבען די עקזיסטענץ פון א פראנצויזישער רעפובליק. זיי האָבען געוואוסט, אז די איינציגע מאכט, וועלכע קאָן פראָקלאמירען און באפעסטיגען א רעפובליק אין פראנקרייך אין די „פאריזער קאָמונע.“

פאריז האָט געהאט ניט ווייניג קליינבירגער, בעלי מלאָכות, קליינע קרעמער, משרתים, קליינע באאמטע א. אז. וו. די דאָזיגע קליינבירגער זיינען רואינירט געוואָרען אין דער צייט פון דער באלאגערונג. אן אמת׳ער חורבן איז געקומען אויף זיי, ווען טיער׳ס רעגירונג האָט אוועקגענומען פון פאריז דעם טיטול הויפטשטאָדט און מבטל געווען דעם מאָראטאָריום. זיי האָבען געמוזט באנקראָטירען און אָנווערען זייער מיט צרות אָפגעשפאָרטען קליינעם קאפיטאל. זייער עקאָנאָמישע לאגע איז געווען א פארצווייפעלטע. דער יקרות איז געווען גרויס; און קיינע הכנסות זיינען ניט געווען. זיי האָבען געוואוסט, אז פאריזער בירגער וואָלטען ניט געטאָן אזא רשעות, ווי טיער האָט זיך דערלויבט. א חוץ דעם, דער אידעאל פון די קליינבירגער איז תמיד דעצענטראליזאציע, קאָמונאלע אונאָפהענגיגקייט, די שטעדט זאָלען זיך אליין פארוואלטען און ניט ווערען דיקטירט פון דער צענטראלער רעגירונג. די אויטאָנאָמיע פון פאריז איז פאר זיי געווען באזונדערס וויכטיג אין יענער צייט און זיי האָבען זיך צוזאמענגעגאָסען מיט דעם לאָזונג, וואָס איז ארויסגעשטעלט געוואָרען פון דער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג — „פאריזער קאָמונע“.

איצט קומט די פאריזער אינטעליגענץ. איבערהויפט די סטו־

רענטען פונ'ם לאַטייניישען קוואַרטאַל, וועלכע זיינען געווען אונ־טער לואי באָנאַפּאַרט'ס רעזשים רעוואָלוציאָנער, אשטייגער ווי די סטודענטען פון רוסלאַנד אונטער'ן צאַרישען רעזשים. זיי האָבען ניט געהאַט קיינע אַלגעמיינע באַשטימטע, אויסגעאַרבייטע סאָציאַל־עקאָנאָמישע אידעאַלען. זיי האָבען מיט זיך פאָרגע־שטעלט אַ מיש־מאַש פון ריכטונגען און מיינונגען. זיי האָבען שטאַרק שטאָלצירט מיט דער ערשטער גרויסער פראַנצויזישער רע־וואָלוציע, זיי האָבען פאַרגעטערט מאַראַט'ן, דאַנטאָן', ראָבעס־פּיער'ן און אַלע אַנדערע גרויסע פיגורען פון יענער גרויסער און שעהנער צייט. זיי האָט זיך געוואָלט, פראַנקרייך זאָל צוריק אי־בערלעבען יענע טעג פון קאַמף און האָפנונג. זיי האָט זיך גע־גלוסט צו נעהמען אַן אַנטייל אין אַ פּאָליטישער איבערקעהרעניש, אין אַ נייער רעוואָלוציע, וואו עס זאָלען זיך אָפּשפּיגלען די אַל־טע העלדען און זיי האָבען אַרויסגעשטעלט דעם קאַמפּס־רוף: „פּאַ־ריזער קאָמונע".

די אַלע אויסגערעכענטע עלעמענטען האָבען אין דער פּאַ־ריזער קאָמונע ניט געהאַט בדעה אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע.

דער הויפּט־העלד פון דער רעוואָלוציע אין 1871 איז אָבער געווען דער אַרבייטער־קלאַס, דער פּראָלעטאַריאַט, וועלכער האָט געהאַט בדעה טאַקע צו שאַפען אַ נייע סאָציאַל־עקאָנאָמישע אָרד־נונג, אַרויסרופען אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע.

פּאַריז איז געווען אַן אינדוסטריעלער צענטער, מיט אַ גרוי־סער אַרבייטער־באַפעלקערונג. דער אַרבייטער־קלאַס איז שטענ־דיג דער טרעגער פון אַלע קאַמפּס־ און פרייהייטס־באַוועגונגען, ער איז דער לעבעדיגסטער נערוו אין פאָלקס־אָרגאַניזם. אין יע־נער צייט זיינען אינ'ם אַרבייטער־לאַגער גופא געווען פאַרשיי־דענע שטרעמונגען און ריכטונגען.

אַ טייל פונ'ם פּאַריזער פּראָלעטאַריאַט האָט זיך געפונען אונטער'ן איינפלוס פון פּרודאָן'ס אידעען. פּרודאָן *), וועלכער האָט אַרויסגעזאָגט די קלאַסיש־געוואָרענע ווערטער: „פּריוואַט־

*) געבוירען 1809, געשטאָרבען 1865.

אייגענטום איז גנבה", האט זיך געהאט ז י י ן וועג, ווי אזוי מבטל צו זיין פריוואט־אייגענטום.

די פרודאניסטען האבען ניט געהאלטען פון א פאליטישען קאמף. זיי האבען געמיינט, אז דורך א פאליטישען קאמף קען דער ארביטער ווייניג וואס געווינען. והא ראיה די אלע פאליטישע רעוואלוציעס און אויפשטאנדען, וואס זיינען פארגעקומען אין פראנקרייך, האבען דעם ארבייטער כמעט גאר נישט געגעבען. די פאליטיק, האבען די פרודאניסטען גע'טענה'ט, איז נאר א מיטעל פאר דער בורזשואזיע צו פארגרעסערען איהר הערשאפט און די ארבייטער זיינען דאריבער גארניט מחויב צו פארגיסען זייער בלוט פאר איהר. די אויפגאבע פון די ארבייטער איז ניט צו שאפען א נייע פ א ל י ט י ש ע ארדנונג, נאר א נייע ע ק א נ א מ י ש ע ארדנונג. צו דעם לאזונג: „א פראנצויזישע רעפובליק" האבען זיך די פרודאניסטען פארהאלטען מיט ניט גרויסע התלהבות. פאר זיי זיינען דער עיקר געווען ע ק א נ א מ י ש ע ענדערונגען אין דעם געזעלשאפטליכען בנין. זיי האבען געקוקט אויף א רעפובליקאנישער רעגירונג נאר פון איין שטאנדפונקט, אויף ווי ווייט דאס קען דערנעהנטערען צו דער עקאנאמישער גלייכקייט.

אלס אנארכיסטען האבען פרודאנ'ס תלמידים געהאלטען, אז דער שטאאט דארף מיט זיך פארשטעלען א פעדעראציע פון זעלבסטשטענדיגע קאמונעס. זיי זיינען דעריבער אויך צוגעשטאנען צו דער פארדערונג פון א פ א ר י ז ע ר ק א מ ו נ ע, אריינגעבענדיג אין די ווערטער אן אנדער אינהאלט, ווי די אנדערע ריכטונגען.

דער גרעסטער טייל פון דעם ארבייטער קלאס האט זיך געפונען אונטער דעם איינפלוס פון לואי בלאנקי, וועלכער האט דוקא געהאט א פארקערטע מיינונג פון פרודאן.

בלאנקי האט מעהר געהאלטען פון פאליטישען קאמף, ווי פון עקאנאמישע ארויסטרעטונגען. זיין לעבענס־אויפגאבע איז געווען צו פארכאפען קודם כל די פ א ל י ט י ש ע מאכט. און פארכאפען די פאליטישע מאכט — האט בלאנקי געהאלטען — קען מען דורך א באגייסטערטער רעוואלוציאנערער ארמיי, וועלכע זאל

שטעהן אויפ'ן וואַך פון די סאָציאַלע און פּאָליטישע געשעהענישען און אויסנוצען דעם מאָמענט פון אַ רעוואָלוציאָנערער שטימונג אין לאַנד. אין גענענזאַץ צו די פּרודאָניסטען, האָבען די בלאַנקיסטען געהאַלטען, אַז קיינע עקאָנאָמישע ענדערונגען וועלען קיין ממשות ניט האָבען כל זמן דער אַרבייטער קלאַס וועט ניט זיין דער באַלעבאָס פון שטאַאַט. דער סאָציאַליזם איז ביי זיי געווען דער ציל. דער מיטעל צום ציל איז פאַר די בלאַנקיסטען געווען דאָס פאַרכאַפּען די מאַכט. די בלאַנקיסטען האָבען זיך ווייניג וואָס געקימערט מיט עקאָנאָמישע אַרבייטער אָרגאַניזאַציעס.

אין די רעוואָלוציאָנערע קרייזען פון פּאַריז האָט בלאַנקי געהאַט אַ גרויסע צאָהל אָנהענגער. די בלאַנקיסטען זיינען געווען די אַקטיווסטע און טעטיגסטע אַגיטאַטאָרען אין דער צייט, ווען די אימפּעריע איז חרוב געוואָרען און שפּעטער, אונטער דער הערשאַפט פון דער פּראָוויזאָרישער פאַרטיידיגונגס רעגירונג נאָכ'ן 4טען סעפּטעמבער, 1870, און נאָך שפּעטער, ווען די נאַציאָנאַלע פאַרזאַמלונג אין באָרדאָ האָט באַשטימט טיער'ן פאַר'ן דיקטאַטאָר פון פראַנקרייך.

איבערצייגט, אַז אין דער פאַרוואַלטונג פון פּאַריז, אויב זי זאָל אויסגעקליבען ווערען דירעקט פון פאָלק, אָהן דעם דרוק פון די אויבערשטע קלאַסען, וועלען אַריינגעהן פאָרשטעהער פון זייער ריכטונג, און אַז ווען זיי זאָלען קריגען די מאַכט, וועלען זיי שפּעטער איינפיהרען אַן אָרדנונג, וואָס זאָל בלויז דינען די אינטערעסען פון'ם אַרבייטער קלאַס, זיינען די בלאַנקיסטען, פאַרשטעהט זיך, געווען די וויכטיגסטע פּראָפּאַגאַנדיסטען, די פייערדיגסטע אַגיטאַטאָרען אין דעם באַלאַגערונגס־פּעריאָד פאַר אַ „פּאַריזער קאָמונע".

עס זיינען אויך געווען מיטגלידער פון'ם אינטערנאַציאָנאַל, וועלכע זיינען ניט געווען אַזוי איינזייטיג, ניט ווי די פּרודאָניסטען און ניט ווי די בלאַנקיסטען, אַזוינע וועלכע האָבען פאַרשטאַנען אַז דער פּאָליטישער און עקאָנאָמישער קאַמף טאָר ניט אָפּגעטיילט ווערען איינער פון דעם אַנדערען, אַז זיי זיינען ניט צוויי באַזונדערע זאַכען, נור צוויי טיילען פון איין גאַנצע, צוויי אַרעמס פון איין קערפּער, אַזוינע, וועלכע זיינען שוין געווען באַ־

קאַנט מיט דעם וויסענשאַפטליכען סאָציאַליזם פון קארל מארקס און פרידריך ענגעלס. זייער צאָהל איז אָבער, צום באַדויערען, ניט געווען גרויס אין יענער צייט. אויף וויפיל זיי האָבען געהאַט א ווירקונג, האָבען זיי געזעהן, דער פאריזער ארבייטער זאָל אריינקריגען אי די פּאָליטישע אי די עקאָנאָמישע מאכט. זיי האָבען זיך געשטעלט אין די פאָדערשטע רייהען פון אַלע קעמ־פענדע גרופען און געקעמפט פאר דער „פאריזער קאָמונע״.

* * *

מיר האָבען דאָ בכיון געמאכט דעם אנאַליז פון די פארשי־רענארטיגע עלעמענטען, פון וועלכע עס איז געווען צוזאמענגע־שטעלט די רעוואָלוציאָנערע ארמעע פון פאריז און פון די פארשי־דענע כחות, וועלכע האָבען געווירקט בעפאר דעם 18טען מערץ, כדי מיר זאָלען קענען בעסער פארשטעהן די פאסירונגען נאָכ׳ן 18טען מערץ, צו וועלכער מיר געהען איצט איבער.

דער צענטראל־קאָמיטעט פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע נעמט איבער די רעגירונג פון פאריז.

ווען די שטאָט פאַריז איז אויפגעשטאַנען דעם 19טען מערץ 1871, האָט זי געפונען א נייע רעגירונג און האָט געזעהן, אז איבער דעם ראטהויז פלאטערט די רויטע פאָהן...

ווי די שווארצע נאכט־שאָטענס פאר דער אויפגעהענדער זון זיינען די פריהערדיגע מיניסטאָרען און זייערע האנדלאנגער אנט־לאָפען. דער צענטראל־קאָמיטעט האָט צייטווייליג איבערגענומען די רעגירונגס־מאכט. פון א פינסטערען הינטער־געסעל האָט זיך דער צענטראל־קאָמיטעט אריבערגעקליבען אין עכטען צענטער, אין הארץ פון פאריז — אין דעם ראטהויז.

דער צענטראל־קאָמיטעט, ווי שוין אויבען געזאָגט, איז ניט באַשטאַנען פון אלטע רעוואָלוציאָנערען מיט קלאָרע פרינציפען און אַויסגעארבייטע פראָגראַמען. אין איהם זיינען אריין נייע, יונגע טוער פון פארשידענע ריכטונגען מיט פארשידענע פאָדערונגען. איין זאך האָט זיי אלעמען פאראייניגט און דאָס איז דער געדאנק, אז פראנקרייך מוז זיין א רעפובליק און אז דער בעסטער מיטעל (וואָס איז געווען ביי פילע אן אידעאל אָן־און־־פיר־זיך) דערצו איז, פאריז זאָל האָבען די מאכט און זאָל זיך אליין פארוואלטען.

א פאַריזער קאָמונע! — אָט צו וואָס דער צענטראל קאָ־מיטעט האָט געשטרעבט.

דער צענטראל־קאָמיטעט האָט אָבער זיך באַטראכט בלויז אלס א פראָוויזאָרישע קערפערשאפט, וואָס האָט געהאט איהר אויפגאבע צו רעגירען איבער פאריז, ביז וואנעט עס וועט ניט אויסגעקליבען ווערען א שטענדיגע, פערמאנענטע רעגירונג, א רעגירונג פונ'ם פאָלק, דורך'ן פאָלק און פאר'ן פאָלק. איינע פון די ערשטע ארבייטען זיינע איז געווען דורכצופיהרען וואָס גיכער

וואהלען פאר א פאריזער שטאָט־רעגירונג, פאר א פאריזער קאָמונע.

דעם 19טען מערץ, האלב נאָך אכט אין דער פריה, האָט זיך אין פאריזער ראטהויז געעפענט די זיצונג פונ׳ם צענטראל־קאָמיטעט.

דעם פאָרזיץ האָט געפיהרט עדוארד מאָראָ, ביי באשעפטיגונג א האנדעלס קאָמיסיאָנער, א יונגער אומבאוואוסטער מאן, א טאלאנטפולער רעדנער, וואָס איז שפּעטער געווארען זעהר א גרויסער טוער אין דער קאָמונע. ביי די פארהאנדלונגען האָט זיך בולט ארויסגעוויזען, ווי ווייט מטושטש, אומקלאָר און פארשידען די פארשידענע מיטגלידער פונ׳ם צענטראל־קאָמיטעט האָבען זיך פארגעשטעלט זייערע אויפגאבען און זייערע צילען. „איך בין לכתחילה געווען — זאָגט מאָראָ קעגען דעם, מען זאָל פארנעהמען דאָס ראטהויז, אָבער אזוי ווי מען האָט שוין דאָס יאָ געטאָן, טו מוזען מיר וואס גיכער רעגולירען און פעסטשטעלען אונזער לאגע. מיר מוזען לאָזען וויסען גאנץ פאריז, וואס מיר ווילען. מיר מוזען וואָס גיכער איינרופען וואהלען, פארנעהמען די עפענטליכע אמטען און אויסהיטען די שטאָט פון א פּלוצלינגען איבערפאל.“

שטימען:

— „מע באדארף געהן אויף ווערסאל, פאנאנדערטרייבען די נאציאָנאלע פארזאמלונג און איינלאדען גאנץ פראנקרייך, זי זאָל ארויסזאָגען איהר מיינונג.“

— „ניין! — ענטפערט איינער, אָט טאקע דער זעלביקער, וועמענ׳ס רעזאָלוציע עס איז אָנגענומען געווארען אויף דער פארזאמלונג אין „וואקזאל“, ווען דער צענטראל־קאָמיטעט איז אויסגעוועהלט געווארען — ניין, אונזערע שליחות איז בלויז צו דערקלעהרען אונזערע רעכטען אין פאריז, אָבער ניט ווייטער. אויב די פּראָווינץ דענקט אזוי ווי מיר, טאָ זאָל זי אליין געהן אויף אונזער וועג“.

דאָ זעהט מען גלייך די ניט קלאָרע באגריפען, וואָס האָבען געהערשט אפילו ביי מאנכע אָנגעזעהענע מיטגלידער פונ׳ם צענטראל־קאָמיטעט. דער רעדנער האָט געמיינט, אז פאריז קען עק־

זיסטירען אָהן פראנקרייך און אַז פּאריז קען אליין באשטימען זיינע פּאָליטישע אינסטיטוציעס, ניט פארבינדענדיג זיך מיט דער איבעריגער פראנקרייך.

אייניגע שלאָגען פאָר, פריהער צו באפעסטיגען די רעוואָלוציע און נאָכדעם ערשט מאכען וואהלען. זייער פארשלאַג ווערט ניט אָנגענומען. דער קאָמיטעט האָט באשלאָסען גלייך צוצוטרעטען צו די וואהלען און האָט איבערגעגעבען מאַרא'ן, ער זאָל צונויפשטעלען אן אויפרוף צו דער באפעלקערונג.

איידער די זיצונג האָט זיך געענדיגט, קומט אריין אין זאַל מארקס' א פריינד, דער אייזענגיסער דוואוואַל און ווענדעט זיך צו די צוויי הונדערט פארזאמעלטע:

— „בירגער! אונז האָט מען נאָר וואָס געזאָגט, אז די מעהרסטע מיטגלידער פון דער פּאָריזער רעגירונג זיינען נאָך אין פּאריז; אין ערשטען און צווייטען דיסטריקט אָרגאניזירט זיך א קאָנטער־רעוואָלוציאָנערער ווידערשטאנד; סאָלדאטען ווערען ארויסגעפיהרט קיין ווערסאַל. מען באדארף תיכף אננעהמען געוויסע מיטלען קעגען דעם. מען באדארף גלייך ארעסטירען די מיניסטאָרען, פאנאנדערלאָזען די פיינדליכע באטאליאָנען און זעהן, אז דער פיינד זאָל ניט מאכען פּליטה פון פּאריז...״

דער צענטראַל־קאָמיטעט האָט אָבער ניט פאראויסגעזעהן דעם גרויסען קאמף, דעם קאמף אויף לעבען און טויט, וואָס וועט פארקומען צווישען פּאריז און ווערסאַל, צווישען דער קאָמונע און טיער'ס רעגירונג און האָט ניט געשאָנקען קיין גרויס אויפמערקזאמקייט צו דוואוואַל'ס התראות. ער איז געוועזן צו נאַאיוו און האָט ניט פארגענומען קיין פארזיכטיגקייטס מיטלען. ער איז געווען צופיל פארנומען מיט דער דורכפיהרונג פון די וואהלען און האָט פיל זאכען ניט געזעהן אין א קלאָרען ליכט.

אויף דער זיצונג האָט זיך דער צענטראַל־קאָמיטעט גענומען צו פּראקטישער ארבייט. ער האָט באשטימט קאָמיסארען איבערצונעהמען די מיניסטעריומס און אנדערע צווייגען פון דער פארוואלטונג. די מעהרסטע פון די קאָמיסארען זיינען געוועזן באוואוסטע טוער אין דער באוועגונג, וועלכע זיינען צוגעצויגען געוואָרען. אין צענטראַל־קאָמיטעט גופא זיינען זיי ניט געווען.

דאָס פינאַנץ־מיניסטעריום האָבען איבערגענומען די באוואוסטע רעוואָלוציאָנערען ווארלען און זשורד. ע ד איז געווארען דער הויפט פון קריגס מיניסטעריום. דיוואוואל און ריגאָ האָבען איבערגענומען דעם פּאָליציי־דעפּאַרטמענט; בערזשערע איז געוואָרען באשטימט אויף דער בירזע. עדוארד מארא'ס אויפגאבע איז געווען צו זאָרגען וועגען דער „אָפיציעלער צייטונג" און דער רעגירונגס־טיפּאָגראפיע. די פארוואלטונג פון דעם ראטהויז איז איבערגעגעבען געווארען צו א ס ס י.

אימיצער פון קאָמיטעט האָט זיך אויסגערעדט, אז מען באדארף די באאמטע העכערען זייערע שכירות. דאָס האָט ארויסגערופען א שטורעם מיט פּראָטעסטען. „סטייטש — האָט אויסגעשריען מארא — מיר אליין וועלען זיך העכערען אונזערע שכירות! עס איז ניט קיין סכנה, אויב מיר וועלען ווייטער לעבען אזוי ווי מיר האָבען געלעבט ביז איצט".

די ווערסאלער רעגירונג האָט גלייך גענומען אונטערדריקען די רעוואָלוציע. קודם כל האָט זי געזוכט אונטערצוגראבען דעם צוטרויען פון דער באפעלקערונג צו דעם צענטראלען קאָמיטעט און האָט פארשפּרייט אן אויפרוף, וואו זי רופט אָן זיינע מיטגלידער „מערדער", וועלכע האָבען קאלטבלוטיג דערהרג'עט די גענעראלען לעקאָנט און קלעמאן טאָמאָ, און אגב דערצעהלט זי, אז דער צענטראל־קאָמיטע באשטעהט פון מאנארכיסטען, וועלכע ארבייטען צוזאמען מיט די פּרייסען.

די באפעלקערונג איז געבליבען קאלט אויף טיער'ס אויפרוף, אָבער די רעוואָלוציאָנערען פון דער בורזשואזיע, די אינטעליגענץ, האָבען זיך שוין אָנגעפאנגען צו שרעקען און אָפּטרעטען פונ'ם רעוואָלוציאָנערען פראָנט. די סטודענטען פון לאטיינישען קווארטאל, וועלכע האָבען די גאנצע צייט געשאָסען מיט הויכע פראזען, האָבען זיך פארזאמעלט און ארויסגעטראָגען א רעזאָלוציע קעגען דעם צענטראל־קאָמיטעט.

א גרויסער עולם האָט זיך ארום צוויי אזייגער בייטאָג צונויפגעקליבען און האָט געלעזען מיט גרויס באגייסטערונג די ערשטע פּראקלאמאציע פונ'ם צ. ק., וואָס איז געדרוקט געווארען אין דער נאציאָנאלער טיפּאָגראפיע, וואו די פּאריזער איינוואוינער ווערען

איינגעלאַדען אויסצוקלייבען זייערע פאַרטרעטער. א צווייטע פּראָ־קלאַמאַציע איז געווען געווענדעט צו דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע, דער צענטראַל־קאָמיטעט לאָזט וויסען, אז גלייך ווי עס וועט דערוועהלט ווערען א נייע רעגירונג, וועט ער איבערגעבען די מאַכט, וועלכע ער האַלט פּראָוויזאָריש, צייטווייליג, צו באַשיצען די שטאָט פון אַלערליי שונאים.

ניט געקוקט, וואָס די מיטגלידער פונ'ם צ. ק. זיינען ניט געווען באַוואוסט, האָט מען זיך גוט איינגעהערט צו זיינע אויפ־רופען און געגוי געפאָלגט זיינע עצות. זעהר פיל באַטאַליאָנען האָבען זיך צונויפגעקליבען מיט זייער אַרטילעריע, פלינטען און ביקסען אַרום דעם ראַטהויז, וואו עס איז פאָרגעקומען א לעבעדיגע אַרבייט, מיט א גוטע דיסציפּלין און אָרדנונג.

נאָך א פּויזע האָט זיך דער צ. ק. ווידער צונויפגעקליבען אויף א זיצונג. ווען די זיצונג האָט זיך געעפענט, האָבען אייניגע גע־פאָדערט, דער צ. ק. זאָל דערקלערען, אז ער האָט ניט קיין שייכות מיט דעם מאָרד פון לעקאַנט און קלעמאַן טאָמא. דער צ. ק. מוז זיך ריינוואַשען פון אזא באַשולדיגונג. אַנדערע שרייען אַנטקעגען, אז דאָס באַדאַרף מען ניט טאָן, מען באַדאַרף זיך ניט אָפּשאָקלען פון דעם, וואָס דאָס פאָלק האָט געטאָן. „מיר טאָרען ניט זיין קעגען פאָלק, אַניט וועט דאָס פאָלק זיין קעגען אונז". מאַנכע פאָדערען, דאָס פאָלק זאָל געהן צוזאַמען מיט דער בורזשואַזיע. אַנדערע ענט־פערען, אז אזא קאָאַליציע, אזא חברותא מיט דער בורזשואַזיע, וועט פירען צו דעם, אז דאָס פאָלק וועט אָפּטרעטען און דער מזל פון דער רעוואָלוציע וועט איבערבלייבען ביי דער בורזשואַזיע.

האָבען זיך איצט אין דער רוסישער רעוואָלוציע ניט איבער־נע'חזר'ט די זעלביגע טענות און די זעלביגע ויכוחים?

דאָס איז אגב אורחא.

אין דער אייגענער צייט, ווען דער צ. ק. האָט אָפּגעהאַלטען זיינע זיצונגען אין פּאַריזער ראַטהויז, איז פאָרגעקומען א גרויסע פאַרזאַמלונג אין דער מערי פון דריטען דיסטריקט, וואו עס האָבען אָנטייל גענומען די קאָמאַנדערען פון די באַטאַליאָנען, אַלע מער'ס און דעפּוטאַטען פון פּאַריז.

ווען מען האָט וועגען דער דאָזיגער פאַרזאַמלונג געמעלדעט

דעם צ. ק., האָט דער פּאָרזיצענדער מאַראַ פּאָרגעשלאָגען, מען זאָל זיך מיט דער פאַרזאַמלונג דורכריידען און קומען צו אַ פאַרשטענדיגונג. אַנדערע מיטגלידער פון צ. ק. האָבען, פאַרקערט, געטענה'ט, אַז דאָרטען קומט פאַר אַ קאָנטער־רעוואָלוציאָנערע באַראַטונג און האָבען געפאָדערט, מען זאָל אַרעסטירען איהרע מיטגלידער. ווידער אַנדערע האָבען פאַרלאַנגט, מען זאָל בעסער געהן מיט גוטען און ניט אַרויפוואַרפען אַ פּחד אויף פראַנקרייך מיט דעם אַרעסט פון די פּאַריזער מערס און זיינע דעפּוטאַטען. נאָך היציגע ויכוחים און דעבאַטען איז באַשלאָסען געוואָרען צו שיקען אַ דעפּוטאַציע פון פיר מיטגלידער צו די מערס און דעפּוטאַטען פון פאַריז, אויסצואַרבייטען אַ מעגליכקייט צו אַרבייטען צוזאַמען, ביז וואַנעט דאָס פאָלק וועט דערוועהלען זיינע פאָרשטעהער.

טיער האָט דערווייל געמאַכט אַ מאַנעוור און האָט אָפּגעגעבען פּאַריז אין די הענט פון די מערס, זיי זאָלען פאַרוואַלטען די שטאָדט. זיין כונה איז, פאַרשטעהט זיך, געווען ניט צו דערלאָזען, אַז די מערס מיט דעם צ. ק. זאָלען זיך פאַראייניגען קעגען זיין רעגירונג.

די מערס און די אָראָפּגעזעצטע און אַוועקגעוואָרפענע קאָמאַנדירען פון די באַטאַליאָנען זיינען געווען מלא רציחה קעגען דעם „חוצפּה'דיגען" צ. ק., אָבער זיי האָבען געזעהן, אַז די מאַכט ליגט אין זיינע הענט און אַז דאָס פאָלק איז מיט איהם, האָבען זיי, פון זייער זייט, אויך געשיקט אַ דעפּוטאַציע פון מער'ס, זיך דורכצורעדען.

ביז וואַנעט די דעלעגאַציע פון די מערס איז געקומען, האָט דער צ. ק. שוין באַשטימט די וואַהלען אויפ'ן 23טען מערץ, האָט אָראָפּגענומען דעם באַלאַגערונגס צושטאַנד, האָט מבטל געווען די קריגס־געריכטען און האָט דערקלערט אַמניסטיע פאַר אַלע פּאָליטישע געפאַנגענע.

אין דער דעלעגאַציע צו דעם צענטראַל קאָמיטעט זיינען אויך געווען איינינגע סאָציאַליסטען, אַ שטיינער, מיליער, די אַלטע אַרבייטער־פירער טאָלען און מאַלאָן, אָבער דער פירער און דער הויפּט־רעדנער פון דער דעלעגאַציע איז געווען דער יונגער קלעמאַנסאָ, וואָס איז דעמאָלט געווען דער מער פון מאָנמאַרט.

קלעמאַנסאָ האָט אין נאָמען פון דער דעלעגאַציע געזוכט צו

איבערצייגען דעם צ. ק., אַז די רעוואָלוציע איז ניט קיין געזעצליכע, אַז טיער האָט געהאַט דאָס רעכט צו שיקען מיליטער אָפּצונעמען די אַרטילעריע פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע, אַז דער טויט פון די גענעראַלען לעקאָנט און קלעמאַן טאָמאַ איז געווען אַ פּשוט'ע רציחה, אַז פּאַריז איז ניט מיט'ן צ. ק., נאָר מיט די מערס און די דעפּוטאַטען, און ער האָט געענדיגט מיט אַ התראה, אַז די באַטאַליאָנען גרופּירען זיך אַרום די מערס און אַז מיט'ן צ. ק. וועט זיך שלעכט ענדיגען, אויב ער וועט ניט צוריק אָפּגעבען מיט גוטען די ניט־געזעצליך פאַרכאַפּטע מאַכט און אָפּגעבען זי צו די מערס און די דעפּוטאַטען, וועלכע זיינען די געזעצליכע באַלעבאַטים פון פּאַריז. אַי, די נאַציאָנאַלע פאַרזאַמלונג און איהר רעגירונג האָבען באַלייריגט פּאַריז דערמיט, וואָס זיי האָבען צוגענומען פון איהם דעם טיטול פון פראַנקרייך'ס הויפּט־שטאָדט, טאָ נעמט ער, קלעמאַנסאָ, זיך אונטער צו פּועל'ן ביי דער רעגירונג, זי זאָל אָפּגעבען פּאַריז צוריק זיין טיטול.

קלעמאַנסאָ איז גאַנץ אויפמערקזאַם אויסגעהערט געוואָרען פונ'ם צ. ק. אָבער קיין איינדרוק האָבען זיינע ווערטער ניט געמאַכט. די מיטגלידער פונ'ם צ. ק. האָבען באַוויזען, אַז דער אויפשטאַנד איז געווען נויטיג צו פאַרטיידיגען פּאַריז, וועלכער דאַרף זיין זעלבסטשטענדיג, אויטאָנאָם, אַז די רעגירונג פון ווערסאַל האָט איהם פּראָוואָצירט, אַז דער צ. ק. איז די געזעצליכע מאַכט, ביז וואַנען עס וועלען פאָרקומען די וואַהלען, ביי וועלכע די באַפעלקרונג וועט באַשטימען איהרע פאַרוואַלטער.

נאָך קלעמאַנסאָ האָט פון דער דעלעגאַציע גערעדט דער סאָציאַליסט מיליער: „היט זיך — ווענדעט זיך מיליער צו דעם צ. ק.— עס קאָנען זיך נאָך אומקערען די יוני טעג. עס איז נאָך ניט געקומען די צייט פאַר אַ סאָציאַלער רעוואָלוציע. איהר דאַרפט אָדער אָפּטרעטען, אָדער אומקומען, מיטשלעפּענדיג מיט זיך דעם גאַנצען פּראָלעטאַריאַט. דער פּראָגרעס באַוועגט זיך מיט לאַנגזאַמע טריט. לאָזט זיך אַראָפּ פון דער הויך, וואוהין איהר האָט אַרויפגעקלעטערט. אויב אפילו דער אויפשטאַנד וועט זיין היינט אַן ערפאָלג, וועט ער מאָרגען זיין אַ דורכפאַל. די צייט איז נאָך ניט געקומען. נעמט פון דער איצטיגער לאַגע דאָס בעסטע וואָס איהר קאָנט. ווילט

אבער ניט אזוי. געהט איין און ף א פשרה. גיט א הנחה. דער צווייטער צד וועט אויך געבען א הנחה און מיר וועלען מושוה ווע־רען. איך באשווער אייך, איהר זאָלט אנפארטרויען פאריז די רעפּוטאטען און די מערס. איך פארזיכער אייך, אז איהר וועט קיין חרטה ניט האבען״.

אזוי האָט גע׳טענה׳ט א סאָציאליסט, וואָס איז תמיד פאר־פאָלגט געוואָרען פון דער אימפּעריע און אויך פון דער פארטיידי־גונגס־רעגירונג!

הערען מיר ניט איצט פון די מענשעוויקעס אין רוסלאנד דעם אָפּקלאנג פון מיליער׳ס רעדע, וואָס ער האָט געהאלטען אויף דער דריטער זיצונג פונ׳ם צענטראל קאָמיטעט אין דעם פאריזער ראט־הויז מיט פופציג יאָהר צוריק?

בורסיע, א מיטגליד פונ׳ם צ. ק. האָט גענומען דאָס וואָרט נאָך מיליער׳ן און האָט געזאָגט: „אזוי ווי מען האָט דאָ צום ערשטען מאָל דערמאָנט די סאָציאלע רעוואָלוציע, דערקלער איך, אז אונזער שליחות דערגרייכט ניט אזוי ווייט״. בורסיע׳ס דערקלערונג האָט ארויסגערופען א טומעל ביי די מיטגלידער פונ׳ם צ. ק. אנדערע געבען זייער הסכמה און אנדערע דריקען אויס זייער אומצופרידענ־קייט מיט בורסיע׳ס מיינונג. בורסיע רעדט ווייטער: „אונזער שליחות באשטעהט בלויז אין־דעם, וואָס מיר מוזען דורכפירען די וואהלען. מיט דעם ענדיגט זיך אונזער אויפגאבע. וואָס עס איז שייך אָפּצוגעבען די מאכט צו די מערס און די רעפּוטאטען, קאָנען מיר דאָס איצט ניט טאָן. ווילט איהר געהן מיט אונז — האָט זיך בורסיע געווענדעט צו דער דעלעגאציע — זיינט איהר גוטע חברים, אויב ניט — וועלען מיר דורכפירען די וואהלען אָהן אייך״.

ווארלען, פון דעם צ. ק., רעדט וועגען געוויסע רעפאָרמען, וואָס דער צ. ק. האָט בדעה דורכצופירען. איינע פון די רעפאָרמען איז לויט ווארלען, צו צאָלען אין דער קריזיס־צייט וויניגער דירה־געלט און ארויסגעגעבען א געזעץ, אָפּצושיבען די וועקסעל־צאָהלונ־גען — אט דאָס געזעץ, וועלכען טיער האָט מבטל געמאכט.

דאָ פילט זיך א קליינבירגערליכע שטרעמונג אין דעם צ. ק.

מאלאָן, א סאָציאליסט אין קלעמאנסאָ׳ס דעלעגאציע, האָט אזוי ווי מיליער געראטען דעם צ. ק. אָפּצוטרעטען און איבערגעבען

די שטאָדט צו איהרע „געזעצליכע" פּאַרוואַלטער. ער האָט געגעבען די עצה, ניט צו מאַכען קיין רעוואָלוציע, נאָר צו „בויערען פון אינ־וויינינג".

די דעלעגאַציע פון'ם צ. ק. צו די מערס און צו די דעפּוטאַטען איז באַשטאַנען פון וואַרלען, מאָראָ, זשורד און אַרנאָלד.

ווען די דעלעגאַטען פון'ם צ. ק. זיינען געקומען, האָבען זיי געטראָפען די גאַנצע סמעטענע פון די ליבעראַלען און דאַריקאַלען, אַלשטיינער, לואי בלאַן, קאַרנאָ, שעלשער און אַנדערע באַוואוסטע כלל־טוער. די דעלעגאַטען האָבען גאַנץ געלאַסען דערקלעהרט דעם צוועק פון זייער קומען, אַז דער צ. ק. וואָלט זיך צוזאַמענריידען מיט'ן מוניציפּאַליטעט, כדי מען זאָל מיט אַלגעמיינע כחות דורכ־פירען די וואַהלען.

די אָנגע'יחסנ'טע ליבעראַלען האָבען אָבער געקוקט פון אויבען אַראָפּ אויף אָט די „בונטאָווטשיקעס" און האָבען אַלע מיט איין קול אויסגעשריען, אַז די מערס און די דעפּוטאַטען, וועלכע זיינען באַפולמעכטיגט געוואָרען פון דער רעגירונג, בילדען די געזעצליכע מאַכט און אַז די געזעצליכע מאַכט וועט ניט האָבען קיין שום מגע ומשא מיט די בונטאָווטשיקעס, וועלכע רופען זיך מיטגלידער פון עפּעס אַ צענטראַל־קאָמיטעט.

די פאַרטרעטער פון'ם צ. ק. ריידען ווייטער מיט גוטען, אָהן סטירדעס. זיי דערקלערען, אַז די מאַכט פון פּאַריז ליגט אין די הענט פון צ. ק. דאָס איז אַ פאַקט. דער צ. ק. איז דערוועהלט פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע. דער צ. ק. איז פונדעסטוועגען מסכים צו אַרבייטען אין איינעם מיט די מערס, כדי די וואַהלען זאָלען בעסער דורכגעפירט ווערען.

עס האָבען זיך אָנגעהויבען לאַנגע ויכוחים איבער דעם, ווער עס איז שולדיג אין דער איצטיגער לאַגע, ווער עס וועט זיין פאַר־אַנטוואָרטליך פאַר דעם בירגער־קריג, וואָס וועט שפּעטער פאָר־קומען. די ויכוחים האָבען זיך מיט גאָרנישט געענדיגט. אָט־אָט — האָט זיך געדוכט — ווערט מען צווישען זיך מושוה און מען וועט אַרבייטען צוזאַמען האַרמאָניש. קומט מען אָבער צו דער פאָרמו־לירונג פון דער הסכמה, ווערט ווייטער אַ טומעל, אַ קריגעריי, און

דער סוף איז געווען, אז די דעלעגאטען זיינען נאך א פינף שעה'דיגער דיסקוסיע געוואָרען מיד און זיינען אוועק.

אינטערעסאנט איז דאָ צו באמערקען, אז דער הויפט העלד, וועלכער האָט איבערגעריסען די פארהאנדלונגען מיט די דעלעגאטען פונ'ם צ. ק., איז געווען דער 48־גער לואי בלאן, וועלכער איז אויפגעשטאנען און מיט כעס אויסגעשריען, אז די מיטגלידער פונ'ם צ. ק. זיינען פשוט'ע אינסורגענטען, וואָס זיינען ארויסגעטראָטען קעגען דער געזעצליכער מאכט און מען טאָר דאריבער מיט זיי ניט פארהאנדלען.

דער צענטראל קאָמיטעט האָט די גאנצע צייט געהאנדעלט מיט טאקט, האָט גערעדט געלאסען און האָט קלאָר, אָהן דיפלאָמאַטישע איבער המצאות, דערקלערט, אז זיין צוועק איז בלויז דורכצופיהרען די וואהלען, וואָס דאָס איז א נויטווענדיגקייט אין די אינטערעסען פון פאריז און גאנץ פראנקרייך. ער האָט געהאלטען אין איין איבערחזר'ן, דאָס גלייך נאָך די וואהלען וועט ער זיך אויפלייזען און די מיטגלידער וועלען צוריק אריין ווי איינפאכע, פשוט'ע מענשען אינ'ם וואָכעדיג לעבען פון פאָלק.

פון א סאָציאלער רעוואָלוציע האָט ער אפילו ניט געטראכט, איהם איז בלויז געגאנגען אין לעבען אָפּצוהאלטען וואהלען פאר דער פאריזער פארוואלטונג, כדי צו פארזיכערען און באפעסטיגען די רעפובליק.

ניט אזוי האָט אָבער געטראכט די רעגירונג אין ווערסאל, וואו עס האָט זיך אָפּגעטאָן חושך.

אלע רעגירונגס־באאמטע זיינען געווען צעטומעלט. ביי זיי איז פארגעקומען א געוואלדיגע בהלה. זיי האָבען ניט געוואוסט וואָס אָנצופאנגען. אלץ איז ביי זיי געגאנגען כאָדראָם. ווגען דעם צענטראל־קאָמיטעט האָבען זיך געטראָגען אלערליי מעשות. די רעגירונג האָט איהם געהאלטען פאר א מין פּיפּערנאָטער, וועלכער האלט אין איינשלינגען גאנץ פאריז. אויף די סאלדאטען, אפילו אויף די לאָיאלע, האָט זיך די רעגירונג ניט געקענט פארלאָזען. זי האָט געוואוסט, אז די ארמעע איז אויפ'ן זייט פונ'ם צ. ק., אז זי וועט ניט ארויסטרעטען קעגען איהרע ברידער פון פאריז.

די רעגירונג האָט צוזאמענגערופען די נאַציאָנאַלע פאַרזאַמלונג. אויף דער זיצונג האָט מען פון קיין אנדער זאך ניט גערעדט, ווי פון די פאַריזער בונטאָווּשציקעס. עס זיינען געפאַלען פאָרשלאַגען, פּלענער, אָבער קיינער האָט ניט גערעדט איבער די אורזאַכען, וועלכע האָבען געפיהרט צו דעם פאַריזער אויפשטאַנד. דער סאָציאַליסט מיליער איז געווען דער איינציגער, וואס האָט גערעדט וועגען דער עקאָנאָמישער לאַגע אין פאַריז און האָט פאָרגעשלאָגען, מען זאָל צוריק דערקלערען אַ מאָראַטאָריום אויף זעקס חדשים.

די קאָנסערוואַטיווען האָבען זיך דערוויייל באַנוצט מיט דעם טומעל און האָבען זיך אָרגאַניזירט צו קעמפען „פאַר אַ מאָנאַרכיע און קעגען סאָציאַליזם״.

טיער׳ס איינציגע האָפענונג איז אין אָנפאַנג געווען, אַז די ניט־קולטורעלע, ניט־געבילדעטע „הפקר יונגען״ פונ׳ם צ. ק. וועלען אליין פאַלען, ווייל זיי האָבען ניט קיין שכל און קיין בילדונג צו פיהרען די אדמיניסטראַציע.

ער האָט אָבער באַלד זיך איבערצייגט, אַז ער לעבט אין טעות. די רעוואָלוציאָנערען האָבען מיט אַ מאָדנער געשיקטקייט קאָנטראָלירט די גאַנצע רעגירונגס־מאַשין, וועלכע איז אַ דאַנק דער דעמאָראַליזאַציע, וואָס האָט געהערשט פריהער, געווען פאַרנאַנדערגעשרויפט, פאַרנאַנדערגענומען. די פריהערדיגע באַאמטע און די מער׳ן האָבען סאַבאָטירט און באָיקאָטירט דעם צ. ק., האָבען געלייגט אַלערליי שטיינער אין וועג, אָבער עס האָט קיין זאך ניט געהאָלפען. ניט קוקענדיג אויף אַלערליי שוועריגקייטען האָבען די נייע אָרגאַנען פון דער נייער צייטווייליגער רעוואָלוציאָנערער רעגירונג פונקציאָנירט נאָרמאַל.

מען באַדאַרף ניט פאַרגעסען, אַז דאָס עקאָנאָמיש לעבען איז געווען צוליב דער באַלאַגערונג אין גאַנצען אָפּגעשטעלט. 300 טויזענט מענשען זיינען אין פאַריז ארומגעגאַנגען אָהן ארבייט און האָבען געלעבט פון דער סובסידיע, וואָס די רעגירונג האָט אויסגעטיילט. גלייך ווי זיי האָבען איבערגענומען דאָס פינאַנץ־מיניסטעריום האָבען וואַרלען און זשורד געמוזט זאָרגען וועגען געלט פאַר די ארבייטסלאָזע. זיי האָבען געוואוסט, אַז אין דער

קאסע געפינט זיך איבער פיר און־א־האלב מיליאָן פראנק, און א חוץ דעם האָבען די שטאָדטישע געלדער באטראָפען איבער א מיליאָן. די שליסלען פון דער קאסע זיינען געלעגען אין ווערסאל. זיי האָבען ניט געוואָלט אויפרייסען די קאסע, ווי דאָס וואָלט גע־טאָן יעדע רעגירונג, און זיינען בעסער אוועק אין ראָטשילד'ס באנק און געבעטען מען זאָל זיי דערוויייל אויסלייהען געלט. ראָט־שילד'ס באאמטע האָבען זיך געדונגען און גערונגען, סוף כל סוף זיינען זיי מסכים געווען אויסצולייהען דער שטאָט פאריז — אזוי איז געשטאנען אין דער קוויטירונג — א מיליאָן פראנק. מיט דעם געלט האָבען די קאָמיסארען איבער די פינאנצען אויס־געצאָהלט די באאמטע פון די פארשידענע קאָמיטעטען און ס'איז זיי נאָך געבליבען אונטערצושטיצען די אלע, וועלכע האָבען זיך גענויטיגט.

דער באוואפענטער צוזאמענשטויס אין פאריז און די וואהלען.

מיר האבען געזאגט, און דאס אויך באוויזען, אז דאס פראג־ראם פון צענטראל־קאמיטעט איז געווען מטושטש, ניט קלאר פאר זיינע אייגענע מיטגלידער, וועלכע האבען באלאנגט צו פארשי־דענע גרופען און קלאסען. די עקאנאמישע פאדערונגען זיינע זיינען געווען פון א קליינבירגערליכען כאראקטער. די פאליטישע פאדערונג — א זעלבסטשטענדיגע, עכט דעמאקראטישע שטאט־פארוואלטונג אין פאריז — איז ניט געווען קיין ספעציפישע אר־בייטער פאדערונג. אזא פאדערונג האבען אויך ארויסגעשטעלט מענשען פון מיטעל־קלאס, פאטריאטען, אינטעליגענטען א. אז. וו. ווען דער צענטראל־קאמיטעט האט ארייגעקראגען די מאכט, האט ער לחלוטין ניט געהאט בדעה דורכצופיהרען א סאציאלע רע־וואלוציע. געגען אזוינע „פארוואורפען" האט זיך דער צענטראל־קאמיטעט פארטיידיגט. ער האט אפגעלייקענט יעדען בלבול, אז ער וויל מאכען אן עקאנאמישע איבערקעהרעניש.

שפעטער אבער האט זיך דער ארבייטער־כאראקטער פון דער פאריזער רעוואלוציע אנגעפאנגען ארויסצואווייזען בולט'ר און בולט'ר. די הויפט־קראפט פון דער רעוואלוציע איז געווען דער ארבייטער קלאס און די מיטגלידער, וואס זיינען ארויפגעשוואומען אויף דעם אויבערפלאך א דאנק די ארבייטער, האבען געמוזט, אפשר אליין דאס ניט פארשטעהענדיג, צוגעבען דער רעוואלוציע א פראלעטארישע פארב.

אין דעם אפיציעלען ארגאן פונ'ם צענטראל־קאמיטעט האבען זיך אנגעפאנגען צו דרוקען ארטיקלען פון לאנגע, מארא און אנד. פון א קלארען, אויסגעשפראכענעם ארבייטער כאראקטער. „דער פאריזער פראלעטאריאט האט אין מיטען דעם פארראט פון די הערשענדע קלאסען — לעזען מיר — פארשטאנען, אז ס'איז גע־

קומען די צייט צו ראַטעווען די לאַגע, אַריבערצונעהמען אין זיינע הענט די פאַרוואַלטונג מיט די אינטערעסען פון כלל . . . . . . צי דען וועלען די אַרבייטער, וועלכעשאַפען אַלץ און האָבען גאָר־ניט, שטענדיג באַליידיגט און געקריוודעט ווערען? צי דען וועלען זיי קיין מאָל ניט קענען אַרבייטען פאַר זייער באַפרייאונג? צי דען וועט זייער עלטערע שוועסטער, די בורזשואַזיע, וועלכע האָט זיך באַפרייט מיט דריי־פערטעל יאָהרהונדערט צוריק (אין דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָלוציע — א ש. ז.) ניט פאַרשטעהן, אַז ס'האָט געשלאָגען די שעה פונ'ם פּראָלעטאַריאַט? . . . ״

דאָס איז געוועזען דער ערשטער סאָציאַליסטישער אַרטיקעל אין דער צייט פון דער רעוואָלוציע. די פריהער רעפּובליקאַנישע באַוועגונג האָט זיך אָנגעפאַנגען אויסצוקריסטאַליזירען אין אַן א ר ב י י ט ע ר רעוואָלוציע.

און וואָס מעהר די רעוואָלוציע האָט אָנגענומען א ריין אַר־בייטער כאַראַקטער, אַלץ פיינדליכער איז צו איהר געוואָרען די שטעלונג פון דער ליבעראַלער דעמאָקראַטיע, אַלץ מעהר האָט זי זיך גענייגט צו רעכטס, אַלץ מעהר האָט זי פאַרשטאַרקט די רייהען פון די קאָנסערוואַטיווען, מיט וועמען זי האָט געבילדעט איין פראָנט, איין קאָמפּאַקטע רעאַקציאָנערע מאַסע, קעגען דעם אַר־בייטער, צו וועמען זי פלעגט אין צייטען פון נויט אַזוי פיל קאָקעטירען...

אַן אַלטער כלל אין דער געשיכטע: ווען דער ליבעראַלער דעמאָקראַטיע קומט אַוים אויסצוקלייבען צווישען רעכטס און לינקס, קלייבט זי אויס דאָס ערשטע.

די ליבעראַלען, ווי קלעמאַנסאָ און לואי בלאַן, האָבען אָנגעפאַנ־גען אָפען אַרויסצוטרעטען קעגען דעם צ. ק. און האָבען זיך פאַראייניגט אין איין שמוציגען כאָר מיט טיער'ס כאַליאַסטרע, וועמען עס איז ניט געווען מיאוס אויסצוטראַכטען אַלערליי בלבולים, אַלערליי פאַרלוימדונגען, אַבי צו פאַרשוואַרצען דעם צ. ק. אין די אויגען פון פאָלק.

א ים מיט ליגענס און ניט געשטויגענע און געפלויגענע בבא מעשׂות וועגען דעם צ. ק. האָבען פאַרשפּרייט, פאַרשטעהט זיך, די פאַרקויפטע שרייב־קנעכט, צייטונגס־באַראַבאַנשציקעס, וועלכע

זיינען קאַפּאַבעל צו דינען אַלע עבודה זרות, אבי צו לאָזען הערען פון זיך.

יעדען טאָג פלעגען זיי ארויסקומען מיט נייע רכילות. אָט דערצעהלען זיי, אז די באָנאַפּאַרטיסטען שטיצען מיט געלט דעם צ. ק., כדי צו צוברעכען די רעפּובליק; דאָ ווידער פאַרשפּרייטען זיי א קלאַנג, אז דער צ. ק. באַדט זיך אין פּרייסישע גאָלד און זיין צוועק איז צו מאכען א תל פון פראנקרייך; שפּעטער קומט מען מיט א נייעס, אז די מיטגלידער פון צ. ק. זיינען סתם הפקר־יונגען, וועלכע ווילען פיהרען א צולאָזען לעבען און האָבען דערי־בער פון זיך אראָפּגעוואָרפען דעם יאָך פון תורה און דרך ארץ... מיט איין וואָרט, איטליכע בירגערליכע צייטונג האָט יעדען טאָג געהאט עפּעס צו דערצעהלען פּיקאנטעס וועגען די בונטאָוו־שציקעס.

די ליגענס זיינען געווען אזוי בולט, האָבען זיך אזוי שטאַרק געוואָרפען אין די אויגען, דאָס א גרויסע מאסע איז אין א שעה־נעם פריה מאָרגען באפאלען די צייטונג „פיגאַראָ“ און אנדערע צייטונגען, וועלכע האָבען געפיהרט די הויפּט קאַמפּאַניע פון שמוץ קעגען דעם צ. ק.

דער צענטראַל־קאָמיטעט האָט אָבער ארויסגעוויזען זעהר פיל הויכמוט און האָט זיך ארויסגעזאָגט פאר פרייע פרעסע, מיט דער האָפנונג, „אז די צייטונגען וועלען האלטען פאר זייער חוב צו אכטען די רעפּובליק, דעם אמת און גערעכטיגקייט“.

די אָנהענגער פון „רוה און אָרדנונג“ האָבען זיך ניט באגנו־גענט בלויז מיט ווערטער, זיי האָבען אנגעפאנגען צו קעמפען גע־גען דעם צ. ק. מיט געוואַלד. דעם 21טען מערץ, איז אן ערב רב פון אייניגע הונדערט קאָנטר־רעוואָלוציאָנערען ארויס אויף די פּאַריזער בולוואַרען און געשריען: „לעבען זאָל די נאַציאָנאַלע פאַרזאַמלונג; נידער מיט׳ן צענטראַל קאָמיטעט!“ די נאַציאָ־נאַלע גוואַרדיע האָט אָבער די גאַנצע שוואַרצע חברה גלייך פאַרטריבען.

די ווערסאַלער רעגירונג האָט ניט גערוהט און גע׳רעש׳ט. זי האָט געזוכט אלערליי מיטלען ווי צוריקצוקריגען איהר אויטאָ־ריטעט אין פּאַריז, און אויב דאָס איז אוממעגליך, טאָ לכל הפחות

איזאלירען פאריז פון דער איבעריגער פראנקרייך. די רעגירונג האט ארויסגעלאזען אן אויפרוף, אין וועלכען זי האט געגאסען פעך און שוועבעל אויף די „אונטערגעקויפטע, גאטלאזע בונטאווי־שציקעס" און האט געפאדערט, אז גאנץ פראנקרייך זאל זיך אר־גאניזירען קעגען פאריז, וואס ליגט אין די הענט „פון א שאיקע מערדער און רויבער". געשריבען דעם אויפרוף האט פיקאר און זשול פאוור האט דערביי נאך געהאלטען א „פילאזאפישע" רעדע, וואס איז געווען פול מיט חניפה צו אלע רעאקציאנערען און קלע־ריקאלען און דורכגעדרונגען מיט האס און רציחה קעגען די רע־וואלוציאנערען. „מאטעריאליזם און אינדיווידואליזם — דאס זיינען די צוויי יסודות פון זייער פארפיהרערשער לעהרע! — האט זשול פאוור מיט א טאן פון א געלעהרטען דערקלערט אויף דער פארזאמלונג אונטער דונערנדיגע אפלאדיסמענטען פון די דארף־דעפוטאטען, גלחים און אלע אנדערע כלי קודש.

זשול פאוור'ס „טעארעטישע" באגרינדונג פון דער רעוואָ־לוציאנערער באוועגונג, באווייזט וואס פאר א למדן ער איז אי־בערהויפט געווען צו פארשטעהן איהרע מאטיוען, איהרע אויפגא־בען און צילען.

אין זיין רעדע האט זשול פאוור אויך געזאגט, אז ער שלאגט זיך חטאתי, וואס אין זיינע פארהאנדלונגען מיט ביסמארק'ן איז ער געווען קעגען דעם, די פרייסען זאלען ענטוואפנען די נאציאנא־לע גווארדיע. און די דעפוטאטען האבען איהם דארויף שטארק אפלאדירט.

בעסער פאריז פאר ביסמארק'ן, איידער פאר די ארבייטער!

די פאריזער דעפוטאטען אין דער נאציאנאלער פארזאמלונג, א שטייגער לואי בלאן, קלעמאנסא, בריסאן, האבען פארגעשלאגען, די נאציאנאלע פארזאמלונג גופא זאל באשטימען די פאריזער מוניציפאלע וואהלען, כדי דערמיט אפצוציהען דעם ווינט פון דעם צענטראל־קאמיטעט'ס רעוואלוציאנערע זעגלען. אבער טיער האט דערפון ניט געוואלט וויסען. ער האט ניט געוואלט געבען די קלענסטע הנחה. זיין פלאן איז פון אנפאנג אן געווען צו דער־טרינקען די רעוואלוציע אין טייכען בלוט...

די וואהלען, וואס האבען געזאלט פארקומען דעם 22טען

מערץ, זיינען אויף א טאָג אָפּגעלייגט געווארען. די פארשיידענע רעאקציאָנערען האָבען דעם 23טען מערץ געמאכט א באוואפענטע דעמאָנסטראציע אונטער די געשרייען: „לעבען זאָל די אורדע־נונג!; נידער מיט׳ן קאָמיטעט!; טויט צו די מערדער!” זיי האָבען אויך געטייט צוויי גווארדיסטען. דער צענטראל־קאָמיטעט האָט זיך געווענדעט צו די דעמאָנסטראנטען, זיי זאָלען מיט גוטען אָפּטרעטען. יענע האָבען אָבער געהאלטען אין איין שרייען: „מערדער! רויבער!...” די נאַציאָנאלע גווארדיע האָט קיין אנ־דער ברירה ניט געהאט, ווי צו פארטרייבען די באוואפענטע דע־מאָנסטראנטען מיט וואפען. זי האָט געשאָסען אין דער לופטען אבער דאָך זיינען צעהן דעמאָנסטראנטען געפאלען טויט.

די דאָזיגע נייעס איז, פארשטעהט זיך, גלייך געבראכט גע־וואָרען קיין ווערסאל, וואו די דאָרף־דעפוטאַטען און די מיטגלי־דער פון דער רעגירונג זיינען געוועזן ארומגענומען מיט א מורא׳־דיגען שרעק. פון פארצווייפלונג האָבען טיער און זיינע האנד־לאנגער באשלאָסען צו שטעלען פאריז אויס׳ן געזעץ.

צוליב דעם באוואפענטען צוזאמענשטויס צווישען דער נאַ־ציאָנאלער גווארדיע און די קאָנטער־רעוואָלוציאָנערען איז געווען אוממעגליך דורכצופיהרען די וואהלען דעם 23טען מערץ. זיי זיי־נען אָפּגעלייגט געווארען ביז אויף דעם 26טען מערץ, וואָס איז אויסגעפאלען א זונטאָג.

דער צענטראל־קאָמיטעט האָט ארויסגעלאָזען צו דער פּאַ־ריזער באפעלקערונג א פראקלאמאציע, וואו ער האָט דערקלערט דעם צוועק פון די וואהלען:

„בירגער! די רעאקציע האָט אונז דערקלערט קריג. מיר נעהמען די קריגס־דערקלערונג אָן. מיר ווילען צוברעכען דעם ווידערשטאנד. פאריז וויל ניט הערשען. ער וויל נאָר זיין פריי. ער שטרעבט צו איין־איינציגער דיקטאטור — צו א דיקטאטור, וואָס זאָל זיין א ביישפּיל פאר אנדערע שטעט. שפּרייזענדיג פאר־אויס, ווייזט ער דעם וועג פון פרייהייט...”

די ווערסאלער רעגירונג, זעהענדיג אז מיט באוואפענטע דע־מאָנסטראציעס אויף די גאסען פון פאריז קען מען דעם צ. ק. ניט בייקומען, האָט באשלאָסען צו טויטען די רעוואָלוציאָנערען דורך

הונגער. דאָס געלט, וואס וואַרלען און זשורד האָבען געקראָגען פון ראָטשילד'ס באַנק, איז שוין אויסגעגעבען געוואָרען. דעם 22טען מערץ, האָט דער צ. ק. באדארפט קריגען א צווייטען מיליאָן. די באנק, אונטערגעהעצט, הפנים, פון ווערסאַל, האָט אָבער ניט געוואָלט ארויסגעבען. דער צ. ק. האָט דעמאָלט קליפ און קלאָר מודיע געווען, מען זאָל זיך ניט אריינריידען צו קעמפען מיט איהם דורך הונגער. „דער הונגער וועט קיינעם ניט אָפּשרעקען, — האָט ער געלאָזט וויסען — א הונגער וועט צו קיין אַנדער זאַך ניט פיהרען, ווי צו פּאָגראָמען. מיר הויבען אויף די געוואַרפענע הענטשקע". אז דאָס האָט ניט געהאָלפען, האָט דער קאָמיטעט געשיקט צום באַנק צוויי באַטאַליאָנען און דער דירעקטאָר האָט אָהן טענות און מענות נעבאך ארויסגעגעבען נ אָ ך א מיליאָן פראַנק.

די אָרדענונג אין פאריז איז אין יענע טעג געווען א מוסטערהאפטע. דער צ. ק. האָט ארויסגעגעבען שטרענגע באפעהלען קעגען רויבערייען און גניבות.

די ארבייט פון צ. ק. איז געגאַנגען מיט א סדר און אָהן אן אָפּשטעל. דער קאָמאַנדיר פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע ליוליע האָט זיך ארויסגעוויזען פאר אן אוואַנטוריסט. ער איז גלייך ארונטערגעזעצט און ארעסטירט געוואָרען. דריי נייע גענעראַלען זיינען באשטימט געוואָרען: בריונעל, דואוואַל און עד, וועלכע האָבען געהאַט דעם צוטרוי פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע.

די נייע גענעראַלען זיינען לייכט ביינגעקומען די פארשידענע פארזוכען פון די קאָנטר־רעוואָלוציאָנערען ארויסצורייסען פאריז פונ'ם צ. ק.

עס זיינען פארגעקומען נייע פארהאנדלונגען צווישען דעם צענטראַל־קאָמיטעט און די מער'ן און די דעפּוטאַטען פון פאריז — ארויסצולאָזען א שותפות'ע פּראָקלאַמאַציע וועגען די וואַהלען, אָבער פון די פארהאנדלונגען איז גארנישט ארויסגעקומען. קיין צד האָט ניט געוואָלט נאָכגעבען.

די וואַהלען זיינען פאָרגעקומען, ווי דער צ. ק. האָט באַשטימט — דעם 26טען מערץ.

קורץ פאר דעם וואהל־טאָג האָט דער צ. ק. ארויסגעלאָזען אן אויפרוף, פאר וועמען צו שטימען:

„פארגעסט ניט, אז בעסער פון אלע וועט אייך דינען יענער, וועמען איהר וועט אויסקלייבען פון אייער אייגענער סביבה, דער, וואָס לעבט מיט אייער לעבען, ליידעט מיט אייער אומגליק . . . היט זיך פון אוואנטוריסטען. די ארבייטער דארפען אליין דער־קענען זייערע פריינד . . .”

דאָס איז געווען די לעצטע פראקלאמאציע, וואָס דער צענט־ראל קאָמיטעט האָט ארויסגעלאָזען פאר די וואהלען פונ׳ם 26טען מערץ.

די פראָקלאַמירונג פון דער קאָמונע.

דער 26טער מערץ, 1871, איז פאר פאריז געווען א טאָג פון ווידערגעבורט.

די גרויסע וועלט־שטאָט האָט צוריסען די קייטען, מיט וועלכע די אימפעריע פון לואי באָנאפארט האָט איהר געשמידט; זי האָט פון זיך אראָפּגעווארפען די אבילות־קליידער, אין וועלכע זי איז געווען אָנגעטאָן אין דער באלאגערונגס־צייט. זי האָט אָנגעפאנגען פריי צו אָטעמען, פריי צו לעבען, אומאָפּהענגיג — אָט אזוי, ווי זי האָט אליין געוואלט און פארשטאנען.

די גאנצע שטאָט איז געווען יום־טוב'דיג געשטימט. די פינסטערע כמארעס, וועלכע זיינען געהאנגען איבער פאריז די לעצטע 7—6 מאָנאַט, זיינען פארשוואונדען. אין אלע ווינקעלעך איז געווען ליכטיג, פרעהליך, לעבעדיג. קיין פארכמורעטע פנים'ער האָבען זיך ניט געזעהן. אלע מענשען האָבען געשיינט, געשטראהלט פון אן אינערליכען גייסטיגען גליק. איינער צום צווייטען האָט זיך ניט געפיהלט פרעמד, נאָר ווי א ברודער, ווי א פריינד, וועמען מען באדארף ליבען און גלויבען. גאנץ אומבאַקאנטע מענשען האָבען זיך ארומגענומען און געקושט. שוין לאנג־לאנג ווי די אידעאלען פון פרייהייט, גלייכקייט און ברידערליכקייט פון דער גרויסער פראנצויזישער רעוואָלוציע האָבען ניט אזוי געוואָרעמט און געלויכטען ווי אָט אין דעם זונטאָג, דעם 26טען מערץ, ווען די פאריזער איינוואוינער האָבען אליין אויסגעקליבען זייערע פארוואלטער, ווען פאריז האָט אָנגעהויבען צו דיינקען מיט'ן אייגענעם מוח און אָטעמען מיט די אייגענע לונגען.

שטאָלץ, מוטיג, מיט אן אויפגעהויבענעם קאָפּ זיינען די וועהלער געגאנגען צום שטימקאסטען — אָט אזוי ווי מענשען, וועלכע האָבען זיך באפרייט פון א פינסטערער פעסטונג. פרייע מענשען האָבען געשטימט פריי, פאר פרייע קאנדידאטען אין א פרייער שטאָט.

און ווי פריי, ליכטיג און פרעהליך עס איז געווען פאריז, אזוי פארקעהרט, איז געווען פינסטער, אומעטיג און נידערשלאָגען ווערסאל. טיער און זיינע משרתים זיינען ארומגעגאנגען ווי צומישטע, אָהן קעפּ. זיי זיינען געלעגען אין איין פּחד, אין איין מורא, פּאריזער פרייהייט זאָל ניט ארויסרוקען בולט'ער און קלאָהרער זייערע פינסטערע, שווארצע פיגורלעך...

די ווערסאלער רעגירונג האָט געזוכט מיט אלע מיטלען צו שטערען די וואהלען. טיער האָט געגעבען טעלעגראמעס נאָך טעלעגראמעס איבער גאנץ פראנקרייך, אז די „מענער פון אָרדענונג" האָבען מיט די וואהלען גאר ניט וואָס צו טאָן, אז „די וואהלען זיינען אומגעזעצליך און ווערען דורכגעפיהרט פון א שאיקע פארברעכער, וועלכע ווילען פארפלייצען פראנקרייך מיט בלוט".

פאריז האָט אָבער יאָ געוועהלט און אויסגעוועהלט זיינע פארטרעטער.

אויף מאָרגען, מאָנטאָג דעם 27טען מערץ, זיינען צוויי הונדערט טויזענט מענשען געקומען צו דעם פאריזער ראטהויז איינצופיהרען זייערע אויסדערוועהלטע אין אמט. ביי דער דאָזיגער גרויסער פאסירונג אז פארגעקומען אן אימפּאזאנטע פּראצעסיע. די באטאַליאָנען פון דער נאציאָנאַלער גוואַרדיע האָבען מארשירט מיט זייערע פאָהנען, מיט זייערע ביקסען, אויף וועלכע עס האָבען געהאנגען רויטע טיכלעך. צו זיי זיינען צוגעשטאַנען די מאטראָזען און די רעגולערע רעגימענטען פון דער פּעכאָטע און ארטילעריע. פון אלע זייטען האָבען געפלאָסען שטראָמען פון מענשען צו דעם ראטהויז, וואו די צערעמאָניע איז פארגעקומען.

אין מיטען דעם ראטהויז, איז געווען אויפגעשטעלט א גרויסע פּלאטפאָרמע. די סטאַטוע, וואס שטעלט מיט זיך פאר דעם סימבאָל פון דער רעפּובליק, איז געווען ארומגענומען מיט א רויטען שלייף, האָט געלויכטען און בולט ארויסגעקוקט פון דער פּלאטפאָרמע. אויפ'ן טורעם פון ראטהויז האָבען געפלאטערט רויטע פאָהנען, וועלכע האָבען געשיקט א גרוס צו גאַנץ פראנקרייך מיט דער בשורה, אז פאריז איז פריי און ווערט רעגירט פון פרייע מענשען מיט אידעאלען פון פרייהייט. הונדערט באטאליאָנען האָבען זיך אויסגעשטעלט פאר'ן ראטהויז מיט שפּיזען, וועלכע האָבען

געבליסטשעט קעגען דער ליכטיגער פריהלינגס זון. טויזענטע און צעהנדליגע טויזענטע מענשען האָבען ניט געקענט זיך דורכ־שטויסען צו דעם בולוואַרד פונ׳ם ראטהויז און האָבען אָנגע־פּאַקט די אלע ארומיגע גאַסען. די פּלאַטפאָרמע איז געווען ארומ־גערינגעלט מיט פאָהנען, מעהרסטענס מיט רויטע און מיט דריי־קאָליר׳דיגע. בעת די באַטאַליאָנען האָבען זיך אויסמושטירט, האָט מען געזונגען און געשפּילט די מארסעליעזע. עס ווערט גע־געבען א סיגנאַל און די הארמאטען פון דער קאָמונע פון 1792 האָבען אָנגעהויבען צו דונערען.

מיט אַמאָל איז געוואָרען שטיל. אלע האָבען איינגעהאלטען דעם אָטעם אין דער ערוואַרטונג פון עפּעס גרויסעס, היסטאָרי־שעס. די מיטגלידער פון דעם צענטראַל־קאָמיטעט און די דער־וועהלטע, מיט רויטע בענדער, וועלכע זיינען איינע אויף דער אַנ־דערער אין דער קווער געהאנגען אויף זייערע ברוסטען, באַווייזען זיך אויף דער פלאַטפאָרמע.

ראַנוויע האָט געעפענט די היסטאָרישע פאַרזאַמלונג מיט די ווערטער:

„בירגער! דער צענטראַל־קאָמיטעט גיט איבער זיין פולע מאַכט צו דער קאָמונע! - בירגער! מיין הארץ איז צו־שטאַרק איבערגעפילט מיט פרייד, איך זאָל איצט קענען האלטען רע־דעס. ערלויבט מיר בלויז צו באגריסען פאריזער פאלק מיט דעם גרויסעןביישפּיל, וואס ס׳האָט געוויזען דער גאנצער וועלט!"

דער מיטגליד פונ׳ם צענטראַל־קאָמיטעט בורסיע רופט אויס די נעמען פון די דערוועהלטע. די באַראַבאַנען פאַנגען אָן צו פויקען. די מוזיק, אונטערגעהאלטען פון צוויי הונדערט טויזענט שטימען, שפּילט די מארסעליעזע. קיין רעדעס ווערען מעהר ניט געהאלטען. די שטימונג איז געווען אזוי הייליג, אזוי שטאַרק, אז ווערטער וואָלטען איהר בלויז פארשוועכט. גלייך נאָר ווי ראַנוויע האָט אי׳נ׳ם פּסיכאָלאָגישען מאָמענט אויסגעשריען:

„א י נ ׳ ם נ אָ מ ע ן פ ו ן פ אָ ל ק פ ר אָ ק ל א מ י ר א י ך ד י ק אָ מ ו נ ע!" ווי עס האָט זיך געהערט אַן איינ־מוטיגער, באַגייסטערטער ענטפער פון צוויי הונדערט טויזענט שטימען: „לאַנג לעבען זאָל די קאָמונע!" און מען האָט פון גרויס

פרייד אָנגעפאנגען צו פּאַכען מיט רויטע טיכלעך און צו ווארפען די היטלען אין דער הויך. רויטע פאָהנען האָבען געפלאַטערט אין דער לופט. הארמאטען האָבען ארויסגעלאָזען פוסטע שאָסען, די מוזיק האָט געשפּילט, א צוויי הונדערט טויזענדיגער כאָר האָט געזונגען; האָרנס האָבען געטרומייטערט, באראבאנען האָבען געקלאַפּט און אלע צוזאמען האָבען זיך צוזאמענגעגאָסען אין א ריזיגען ים, וואָס האָט געשטורעמט מיט דעם ווילען און האָפנונג פון פאָלק. די הערצער האָבען אנגענעהם געציטערט, די אויגען זיינען געווען פול מיט טרערען פון פרייד. זינט 1790 האָט פאריז ניט איבערגעלעבט אזעלכע גרויסע, הייליגע, באגייסטערטע מאָמענטען.

די פּראָצעסיע איז געווען געפיהרט פון בריונעל'ן, וועלכער האָט געזעהן, אז אלע באטאליאָנען זאָלען קענען באגריסען און אויסדריקען זייער טרייקייט צו דער קאָמונע. בעת די באטאליאָנען האָבען פארביימארשירט פאר דער סטאטוע פון דער „רעפּובליק" האָבען זיי צוגענייגט צו איהר די פאָהנען, און האָבען איהר אָפּגעגעבען דעם כבוד מיט בלויזע שווערדען און מיט אויפגעהויבענע ביקסען.*)

ווערסאלער פּאָליציי־אגענטען און שפּיאָנען האָבען געציטערט ווי די פלעדערמייז אין א זוניגען טאָג. זיי האָבען מורא געהאט אויסצוריידען א וואָרט קעגען דעם שטארקען, מעכטיגען פאָלקס־ווילען. דער צענטראל־קאָמיטעט האָט אין אָוונד פון דעם גרויסען טאָג דערקלערט: „היינט האָט פאריז געעפענט א נייעם, ריינעם בלאט אין דעם בוך פון דער געשיכטע און האָט דאָרטען אויסגעקריצט זיין מעכטיגען נאָמען.. זאָלען די ווערסאלער שפּיאָנען, וועלכע דרעהען זיך דאָ אַרום צווישען אונז, אריינגעהן און דערצעהלען זייערע הערען, וואָסערע קלאנגען עס רייסען זיך ארויס פון פאָלקס הארצען. זאָלען אָט די שפּיאָנען מעלדען פון דעם גרויסארטיגען בילד, וואו דאָס פאָלק האָט אליין איבערגענומען די מאכט."

*) די באַשרייבונג און שילדערונגען פון פילע סצענעס און כאראקטערען אין דעם בוך האָבען מיר גענומען פון דעם באריהמטען ווערק פון ליססאגארע: L'Histoire de la Commune איבערזעצט אין ענגליש פון מאַרקס' טאָכטער לעאָנאָרע מאַרקס־עוועלינג.

פאריז האָט אויסגעזען, אזוי ווי משיח וואָלט דאָרטען געקומען. טויבע זיינען הערענדיג געווארען, בלינדע האָבען אָנגעהויבען צו זעהן, הונגעריגע האָבען פארגעסען זייער הונגער און נאקעטע האָבען אויפגעהערט צו ציטערען פון קעלט. פאריז האָט ארויסגעוויזען א ריזיגע גייסטיגע קראפט, א גרויסע אידעע, וואס האָט געשפייזט און געווארעמט אלע אונטערדריקטע און בארויבטע מענשען־קינדער.

א פרייע שטאָט, א נייע וועלט, א קלאָרער הימעל, פרעהליכע פנים'ער — מיט איין וואָרט, אלץ וואָס איז פו'יש, יונג, שעהן און שטארק האָט אויפגעלעבט דעם 27טען מערץ, ווען די קאָמונע איז פראקלאמירט געווארען.

די נייע, יונגע קראפט, וואָס האָט אויפגעלעבט און אפגעפרישט פאריז, האָט ארויסגערופען קעגען זיך אלע שווארצע, טייוועלשע כחות פון פראנקרייך. קעגען פאריז פון די ארבייטער האָבען זיך אנגעפאנגען צו פאראייניגען אלערליי מאָנארכיסטען, קלעריקאלען, ליבעראלען און ראדיקאלען. זיי האָבען אָנגעפאנגען צו בילדען א נייע גרויזאמע טונקעלע ארמעע פון פארשידענע מונדירען, קאָלירען און פארבען.

קעגען דעם שעהנעם באגייסטערטען פאריז האָט זיך אנגעפאנגען צו באוואפענען די שווארצע ווערסאל.

און עס האָט זיך אָנגעפאנגען א בלוטיגער בירגער־קריג, א קריג אויף לעבען און טויט...

* * *

די פאריזער קאָמונע האָט געפונען א ווארימען אָפקלאנג אין א סך אנדערע שטעדט פון פראנקרייך. ליאָן, סט. עטיען, מארסעל, טולוזע, נארבאָן און קרעזא האָבען איבערגעלעבט די זעלביגע גרויסע, שעהנע באגייסטערטע מאָמענטען, ווי פאריז.

פאריז איז געווארען דער ביישפיל פון א סך אַנדערע שטעדט, וואו די רעאקציע איז פארטריבען געווארען פון דער מארשירענדער, באפרייענדער רעוואלוציאָנערער ארמעע, אויפ'ן פאהן פון וועלכע עס האָבען געלויכטען אפשר אין א מטושטש'ער פארם די גרויסע אלמענשליכע אידעאלען.

אין מארסעל האָט געשפילט א גרויסע ראָליע דער איד גאס־

טאָן קרעמיע — אָט דער זעלביגער, וועלכער האָט געהאט דעם מוט אויסצושרייען אין דער נאַציאָנאַלער פארזאמלונג, וואס האָט באַליידיגט דעם אַלטען העלד גאַריבאַלדי און שפּעטער אזוי פאַררעטעריש געגעבען איהר הסכמה צום דעם שענדליכען פרידען: „שעמט אייך, איהר באַדעקט פראנקרייך מיט חרפה!"

גאַסטאָן קרעמיע*) איז געווען א זעלטענער, שעהנער און שאַרפזיניגער רעדנער און ער האָט געהאט א גוואַלדיגען איינפלוס אין מאַרסעל. א דאַנק איהם איז גאַמבעטאַ אויסגעקליבען געוואָרען אלס דער פאַרשטעהער פון מאַרסעל אין 1869.

ווען עס איז אָנגעקומען די נייעס פון פּאַריז, איז גאַסטאַן קרמיע געקומען צולויפען אין קלוב פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע און האָט אַלעמען דאָרטען הינגעריסען מיט זיין ענטוזיאַזם. איבערהויפּט האָט ער אָנגעפאַנגען ענערגיש צו אַרבייטען, ווען ער האָט זיך דערוואוסט, אַז די רעגירונג אין ווערסאַל קלייבט זיך צו דערשטיקען די פּאַריזער פרייהייט און אָנווענדען קעגען די קאָמוּנאַרען א בלוט און אייזען פּאָליטיק.

אין קלוב האָט ער מיט גרויס התלהבות פאַרגעלייענט און דערקלערט די מעלדונגען פון פּאַריז און האָט שפּעטער געהאַלטען א גלענצענדע רעדע, וואו ער האָט געענדיגט אזוי:

„די ווערסאַלער רעגירונג האָט ארויסגעלאָזען איהר האַק קעגען דעם, וואס זי רופט אָן „פּאַריזער אויפשטאַנד", אָבער די האַק האָט זיך צובראָכען אין איהרע הענט און עס איז ארויס די קאָמונע . . . לאָמיר אַלע שווערען, אַז מיר ווען זיך פאַראייניגען און פאַרטיידיגען די נייע פּאַריזער רעגירונג, — די איינציגע רעגירונג, וועלכע מיר אַנערקענען."

די קאָמונע איז אָבער ניט געווען א אידישע באַוועגונג, הגם אידען האָבען אין איהר גענומען אָן אַנטייל. פּונקט אזוי, ווי דער באָלשעוויזם איז ניט א אידישע באַוועגונג, הגם אידען שפּילען דאָ א גרויסע ראָליע.

*) ניט צו פאַרבייטען מיט אדאָלף קרעמיע דער מיטגליד פון דער פּראָוויזאָרישער פאַרטיידיגונגס רעגירונג פון 4טען סעפּטעמבער.

די קאָמונע און דער צענטראַל־קאָמיטעט.

די דערוועהלטע אין דער קאָמונע זיינען באשטאַנען טייל־ווייז פון אלטע באוואוסטע רעוואָלוציאָנערען, א שטייגער, בלאַנקי, וואָס איז אפילו אין פאריז ניט געוועזן, ווייל דעם 17טען מערץ איז ער ארעסטירט געווארען אין פראָווינץ, דער באוואוסטער רעוואָלוציאָנערער שריפטשטעלער און רעדנער דעלעקליוז, פעליקס פיא, זשול מיאָ, בעלע און פון דעם יונגען דור, וואס האָט זיך ארויסגערוקט אין דער צייט פון דער אימפעריע און דער באלאַגערונג, ווי פלוראַנס, טרידאָן, ווערמארעל, וואללע, לעפראַנסע, וואַיאַן, קורנער, פאסקאל גרוססע, ראגא, אווריני. מאנכע זיינען אריינגעפאלען אין דער קאָמונע צופעליג, אָהן א רעוואָלוציאָנערער פארגאנגענהייט און טראַדיציעס.

די מעהרסטע פון די דערוועהלטע זיינען געווען זעהר יונג. אנדערע זיינען אלט געווען ניט מעהר ווי 25 יאָהר. דער צענטראַל־קאָמיטעט האָט ניט ארויסגעשטעלט ספעציעלע קאנדידאטען, אָבער דאָך זיינען אריין אין דער קאָמונע 13 פון זיינע מיטגלידער, א שטייגער, זורד, מארטיע, אססי. איינינע פון זיי האָבען זיך שטאַרק געפונען אונטער דעם איינפלוס פון די בלאַנקיסטען.

לויט זייער עקאָנאָמישער און סאָציאַלער לאגע האָבען די מעהרסטע קאָמונאַרען באלאנגט צו דער קליין־בורזשואזיע. זיי זיינען באשטאַנען פון אָנגעשטעלטע, בוכהאלטערס, דאָקטוירים, לעהרערס, אדוואָקאטען, שריפטשטעלער, רעדנער און אנדערע האלב־אינטעליגענטע און אינטעליגענטע פראָפעסיעס. צוועלף שריפטשטעלער זיינען געווען אין דער קאָמונע.

דער וויכטיגסטער עלעמענט אין דער קאָמונע איז געווען די ארבייטער גרופע, וואָס איז באשטאַנען פון 25 מאַן. פופצעהן פון זיי האָבען באלאנגט צום אינטערנאַציאָנאל. אין דער דאָזיגער ארבייטער גרופע זיינען אריין אזוינע איבערגעבענע העלדישע מע־

נער ווי וואַרלען, דיוואָוואַל, טעז, מאַלאָן, ראַנוויע, אוריאַל, פענדי, לאַנזשעווען, לעאָ פראַנקעל, שאַמפּי, אַמורו און אַנד. קיין קאַנדידאַטען־צעטלעך זיינען ניט געווען. אַנדערע דיסטריקטען, די רייכע, האָבן דערוועהלט אין קאָמונע די פריהערדיגע מער׳ס.

דער פּראָוויזאָרישער פּאַרזיצענדער איז געוואָרען בעלע, אַן אַלטער מאַן פון 72 יאָהר. אין זיינע יונגע יאָהרען איז ער געווען אַ ליבעראַל, שפּעטער אַ רעפּובליקאַנער און דערנאָך — דוקא ווען ער איז געוואָרען זעהר רייך — איז ער אַריבער צום סאָציאַליזם. בעלע איז געווען איינער פון די גרינדער פון׳ם אינטערנאַציאָנאַל. אין די קאָמיסיעס האָט ער אָבער קיין אַמט ניט גענומען: „זעהט בעסער צו קלייבען מענשען — האָט ער געגעבען אַן עצה די אַרבייטער — פון אייער אייגענער סביבה. נעמט ניט אַריין אין אייער פאַרוואַלטונג קאַפּיטאַליסטען און אונטערנעהמער."

שפּעטער איז בעלע געוואָרען אַ וויכטיגער טוער אין קאַרדערי — די הויפּט קוואַרטיר פון דער אַרבייטער פעדעראַציע — און האָט אונטערגעשריבען דעם אויפרוף, וואו פּאַריז ווערט אויפגעפאָדערט זיך צו פאַרטיידיגען. בעלע איז געווען אַ זעלטענע איידעלע פּערזענליכקייט, מיט אַ פעסטען כאַראַקטער און אַ רעוואָלוציאָנערען טעמפּעראַמענט.

צו זיין אַ פּאַרזיצענדער אויף דער ערשטער זיצונג פון דער קאָמונע איז ניט געווען אַזוי לייכט. עס זיינען געמאַכט געוואָרען פאַרשלאַגען פון אַלע זייטען איבער פאַרשידענע אַנגעלעגענהייטען. אָבער בעלע האָט מיט זיין הדרת פּנים און זיין אַלטקייט אַרויסגערופען גרויס דרך ארץ צו זיך און די מיטגלידער האָבען זיך אונטערגעוואָרפען זיינע באַמערקונגען.

עס ווערט געמאַכט אַ פאַרשלאַג, אַז בלאַנקי, וואָס איז געזעסען אין טורמע ערגעץ וואו אין דער פּראָווינץ, זאָל דערוועהלט ווערען אַלס דער עהרען־פּרעזידענט פון דער קאָמונע.

דער דאָזיגער פּאָרשלאַג ווערט געשטעלט אויפ׳ן טאָגעס־אָרדענונג צוזאַמען מיט אַנדערע פּאָרשלאַגען.

די דעלעגאַטען פון דעם צענטראַל־קאָמיטעט האָבען געוואַרט אין אַ דערבייאיגען צימער און לעפּראַנסע האָט פאַרלאַנגט, מען

זאָל זיי איינלאַדען צו דער זיצונג, ווייל „די נאציאָנאַלע גוואַרדיע און דער צענטראַל קאָמיטעט האָבען זעהר געטריי געדינט פּאַריז און דער רעפּובליק.”

אַנדערע האָבען פּראָטעסטירט קעגען דעם. „די פּאַרזאַמלונג איז אַ רעוואָלוציאָנערע און טאָר ניט זיין עפענטליך”. „מיר בילדען אַ קריגס־ראַט און דאַרפען זעהן, אַז אונזערע שונאים זאָלען זיך ניט דערוויסען פון אונזערע פּלענער” — שרייט אויס פּאַסקאַל גרוססע. עס הויבט זיך אָן אַ שטאַרקע דיסקוסיע וועגען דעם. אין מיטען די ויכוחים הויבט זיך אויף אַ מיטגליד, לואיזאַ־פּענסאָן, און פּאָדערט, עס זאָל אָפּגעשאַפט ווערען טויט־שטראָף.

צווישען די מיטגלידער זיינען געווען אַזוינע, וועלכע זיינען געווען דעפּוטאַטען אין דער נאַציאָנאַלער פּאַרזאַמלונג אין ווערסאַל. עס איז באַשלאָסען געוואָרען, אַז אַ דעפּוטאַט קאָן ניט זיין קיין מיטגליד פון דער קאָמונע. ער מוז זיך אָפּזאָגען, ענטוועדער פון דער קאָמונע, אָדער פון צו זיין אַ דעפּוטאַט. איינער, טעראַר, האָט מיט אַן איראָנישען שמייכעל אויף די ליפּען רעזיגנירט פון דער קאָמונע. די אמת'ע רעוואלוציאנערען, ווי דעלעקליוז און קורנע, האָבען בעסער אויסגעקליבען צו זיין מיטגלידער פון דער קאָמונע און האָבען זיך אָפּגעזאָגט פון זייער מאַנדאַט אַלס דעפּוטאַטען.

ווען די טורעם־גלאָקען האָבען מודיע געווען, אַז ס'איז צוועלף אַזייגער ביינאַכט, האָט זיך די זיצונג געשלאָסען אונטער'ן אויסרוף: „לעבען זאָל די רעפּובליק! לעבען זאָל די קאָמונע!”

אויפ'ן צווייטען טאָג האָט ראַאול־ריגאַ ווידער געפּאָדערט, אַז לואי בלאַנקי זאָל ווערען דער עהרען־פּרעזידענט. דעלעקליוז און קורנע האָבען געהייסען דעם פּאָרשלאַג פּאַרוואַרפען, ווייל אונזער אַכטונג צו בלאַנקי'ן, דאַרף אויסגעדריקט ווערען אין אַ מעהר ממשות'דיגער פאָרם.

עס ווערט אויסגעקליבען אַ ביוראָ (אַ פּרעזידיום), וואָס באַשטעהט פון'ם פּרעזידענט, צוויי וויצע פּרעזידענטען און צוויי סעקרעטאַרען. די ביוראָ האָט יעדע וואָך געמוזט אויפ'ם נייע דערוועהלט ווערען. אַלס פּרעזידענט אין דער ביוראָ ווערט דער־

וועהלט לעפּראַנסע. דער פּראָוויזאָרישער פּאָרזיצענדער בעלע גיט איבער זיין פּלאַץ צו לעפּראַנסע און באַגריסט מיט אַ הויכער שטים די קאָמונע.

„די פרייהייט פון דער פּאַריזער קאָמונע — איז די פרייהייט פון אַלע קאָמונעס אין דער רעפּובליק. מיר זיינען געגאַנגען פאָרווערטס, מיט מעהר כח ווי אונזערע פאָרגענגער און מיר קאָנען האָפען, אַז מיט אונז וועט געהן די רעפּובליק. אונזערע געגנער זאָגען, אַז מיר גיבען מיט אונזער קאָמונע אַ קלאַפּ דער רעפּובליק. אויב מיר גיבען אין אמת'ען אַ קלאַפּ, טאָ איז דאָס דער קלאַפּ, וואָס מען גיט איבער אַ קלין, בעת מען שלאָגט איהם אריין טיף אין דער ערד. . . די רעפּובליק פונ'ם 1793־טען יאָהר איז געווען אַ סאָלדאַט, וואָס האָט באַדאַרפט צענטראַליזירען אַלע כחות פונ'ם פאָטערלאַנד; אָבער די רעפּובליק פון 1871 איז אַן ארבייטער, וועלכער נויטיגט זיך באַזונדערס אין פרייהייט. אין פרידען און אין אַרבייט ליגט אונזער צוקונפט. אין זיי ליגט די ערבות פון אונזער נאַציאָנאַלען און סאָציאַלען ווידערגעבורט. די קאָמונע וועט זיך באַשעפטיגען מיט די לאָקאַלע אנגעלעגענהייטען; דער דעפּאַרטמענט מיט די פּראָווינץ־ (קאָונטי) אַנגעלעגענהייטען און די אַלגעמיינע רעגירונג מיט די נאַציאָנאַלע און שטאַטליכע ענינים. . . לאָמיר ניט אריינגעהן איינער אין דעם אַנדערענס יורידיקציע. . . "

פון דער רעדע זעהט מען, ווי ווייט ניט קלאָהר עס איז געווען דער עצם און די אויפגאַבען פון דער קאָמונע אפילו ביי איהרע וויכטיגסטע פיהרער, וועלכע האָבען געהאַט אַ גרויסע רעוואָלוציאָנערע פאַרגאַנגענהייט. פיהלענדיג, אַז די קאָמונע איז אַן אַ ר ב י י ט ע ר קאָמונע, האָבען זיי דאָך געמיינט, אַז איהר הויפּט־אויפגאַבע איז צו זיין אַ לאָקאַלע פּאַרוואַלטונג — אַ קליין בירגערליכע פאָדערונג, וואָס האָט מיט אַן אַ ר ב י י ט ע ר רעוואָלוציע ניט צו טאָן. נאָך ווייניג וואָס די קאָמונע האָט געהאַט אין זיך קליינבירגערליכע עלעמענטען, האָבען די קאָמונאַרען גופא, מיר מיינען די קאָמונאַרען פונ'ם ארבייטער קלאַס, ניט געהאַט אַ קלאָהרע, פאָרמולירטע ארבייטער פּראָגראַם. די קליינבירגערליכע אידעאָלאָגיע האָט געהערשט אפילו ביי די ארבייטער, וועלכע זיינען

גאָך ניט געווען בכח אַרויסצונעמען דעם קערן פון דער שאַלעכץ,
אָפּצוקלויבען די שטרוי פון שפּריי.

די קאָמונע האָט זיך איינגעטיילט אין קאָמיסיעס: אין אַ
קריגס־קאָמיסיע, פינאַנץ, יוסטיץ, אַרבייט, האַנדעלס און נאָה־
רונגס־קאָמיסיע; אַ חוץ דעם האָבען זיך די קאָמונאַרען פאר־
טיילט אין אַ קאָמיסיע פון געזעלשאַפטליכער זיכערקייט, אין אַ
קאָמיסיע, וואָס זאָל פיהרען די אויסערליכע ענינים, אין אַ ביל־
דונגס און אויפקלערונגס קאָמיסיע און אַ. וו.

עס איז באַשטימט געוואָרען אַן עקזעקוטיוו־קאָמיטעט אויף
איין מאָנאַט. אין דעם קאָמיטעט זיינען אַריין לעפראַנסע, דיוא־
וואַל, פעליקס פיאַ, בערזשערע, טרידאָן, עד און וואַיאַן. ד י ו א־
ו ו א ל, ב ע ר ז ש ע ר ע און ע ד זיינען אויך געווען מיט־
גלידער פון דער קריגס קאָמיסיע.

די קאָמונע, ווי מען זעהט דאָ, איז ניט געווען אַ מין פּאַרלאַ־
מענט, אַ געזעצגעבענדע קערפּערשאַפט, וואָס האָט ניט קיין עק־
זעקוטיוו־מאַכט. די קאָמונאַרען זיינען געווען אי געזעצגעבער,
אי עקזעקוטיוו־באַאַמטע. יעדער מיטגליד פון דער קאָמונע איז
אויך געווען אַן עקזעקוטיוו מיטגליד אין וואָס עס איז אַ דעפּאַרט־
מענט.

נאָך דעם ווי די קאָמונע האָט זיך קאָנסטיטואירט זיינען אַריין
אין זיצונגס־זאַל די מיטגלידער פון דעם צענטראַל־קאָמיטעט, וועל־
כער האָט איבערגעגעבען זיין מאַכט צו דער קאָמונע.

„בירגער! — האָט זיך געווענדעט בורסיע אין נאָמען פון
צענטראַל קאָמיטעט צו די קאָמונאַרען, — בירגער! דער צענטראַל
קאָמיטעט גיט איבער אין אייערע הענד זיין רעוואָלוציאָנערע
מאַכט. מיר געהען איצט איבער צו אונזערע פליכטען, וואָס זיי־
נען באַשטימט פון אונזערע תקנות. דער צענטראַל קאָמיטעט וועט
זיך ניט אַריינמישען אין דער אַרבייט פון דער קאָמונע, וואָס איז
איצט די איינציגע געזעצליכע רעגירונג. ער וועט זעהן, אַז אַלע
אייערע באַשלוסען זאָלען רעספּעקטירט ווערען. דער צענטראַל
קאָמיטעט באַנוגענט זיך בלויז מיט'ן רעאָרגאַניזירען די נאַציאָ־
נאַלע גוואַרדיע."

די מיטגלידער פונ'ם צענטראַל־קאָמיטעט האָבען נאָך דעם

פאַרלאָזען דעם זאָל אונטער די אויסרופען: „לעבען זאָל די רע־פובליק! לעבען זאָל די קאָמונע!"

עס איז אָבער אוועק אַ קורצע צייט און עס האָבען זיך אָנ־געפאַנגען רייבונגען צווישען דעם צענטראַל־קאָמיטעט און דער קאָ־מונע.

אָנגעפאַנגען האָט זיך עס פון דעם, וואָס דער צענטראַל־קאָ־מיטעט האָט אַרויסגעלאָזען אַ פּראָקלאַמאַציע צום פאָלק, וואו ער האָט געזאָגט, אַז ער גיט אַ הסכמה אויף די באַשלוסען פון דער קאָ־מונע. די קאָמונע האָט זיך דערויף באַליידיגט, „מיר באַדאַרפען ניט האָבען קיין הסכמה אויף אונזערע מעשים. מיר זיינען די איינציגע מאַכט — האָבען די מיטגלידער פון דער קאָמונע גע־טענה'ט. אמת טאַקי, דער צענטראַל־קאָמיטעט האָט אַ סך גע־טאָן פאַר דער רעפובליק און פאַר דער קאָמונע. אָבער זיין ראָ־ליע איז בלויז אַ היסטאָרישע, וואָס וועט שטענדיג בלייבען אין אונזער עראינערונג". דער קאָמונע־מיטגליד דיוואַל האָט פאַר־לאַנגט, דער צענטראַל־קאָמיטעט זאָל ניט האָבען קיין שום מאַכט. דער קאָמיטעט האָט אָבער זיין פריהערדיגען אויטאָריטעט ניט גע־געוואָלט אַזוי גיך אָפּגעבען און עס האָבען זיך אָנגעפאַנגען מחלוקות.

די קאָמונע מיט'ן צענטראַל־קאָמיטעט זיינען ווי עס איז צווי־שען זיך דורכגעקומען נאָך דעם, ווי די מיטגלידער פון קאָמיטעט האָבען דערקלעהרט, אַז זיי פּרעטענדירען גאָר ניט אויף וועלכען עס איז פּלאַץ אין דער רעגירונג; זייער אויפגאַבע איז בלויז צו זיין די האַנד פון דער רעוואָלוציע, וואָס וועט פאַראייניגען די קאָמונע מיט דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע.

די דערקלעהרונג איז כלומר'שט אָנגענומען געוואָרען. אָבער די רייבונגען צווישען דער קאָמונע און דעם צענטראַל־קאָמיטעט האָבען ניט איינגעשטילט און האָבען צייטענווייז אָנגענומען די פאָרמע פון שאַרפע קאָנפליקטען.

איין טאָג קריגט די קאָמונע די וויטערדיגע אָפיציעלע מעל־דונג: „דער צענטראַל־קאָמיטעט שיקט זיין דעלעגאַט, גענעראַל קליוזערע, אין קריגס־קאָמיסיע, כדי צו רעאָרגאַניזירען די נאַציאָ־נאַלע גוואַרדיע אונטער דער השגחה פון קאָמיטעט". די פאַרזאַ־

מעלטע קאָמונאַרען זיינען געוואָרען שטאַרק אויפגערעגט. מאַנכע מיטגלידער פון דער קאָמונע שלאָגען פאָר, מען זאָל דעם צענטראַל־קאָמיטעט אין גאַנצען פאַנאַנדערגעלאָזען. אַ ר ט ו ר אַ ר נ ו פון דער קאָמונע פאָדערט, דער צענטראַל־קאָמיטעט זאָל אַרעסטירט ווערען. די מיטגלידער פון דער קאָמונע, וועלכע האָבען באַלאַנגט צו דעם צענטראַל־קאָמיטעט, האָבען שפּעטער גע׳פּועל׳ט, אַז דער צענטראַל־קאָמיטעט זאָל נעמען צוריק זיין מעלדונג, און גענעראַל קליוזערע זאָל זיך אָפּזאָגען פון זיינע שליחות. דער שאַרפער סכסוך איז ווידער אויף אַ געוויסער צייט איינגעשטילט געוואָרען.

ווען די קאָמונע האָט זיך קאָנסטיטואירט און האָט אָנגעפאַנגען צו פונקציאָנירען, האָבען אַ סך פון איהרע מיטגלידער שטאַרק מורא געקראָגען פאַר זייער הויט און האָבען רעזיגנירט. דאָס זיינען געווען די ראַדיקאַלע ליבעראַלען, וועלכע זיינען פריהער הינגעריסען געוואָרען מיט׳ן שטראָם און האָבען שפּעטער געקראָגען „קאַלטע פיס״. זיי האָבען אונטער פאַרשידענע אויסריידען געמאַכט פּליטה. . . . אין זייערע דיסטריקטען זיינען דורכגעפיהרט געוואָרען נייע וואַהלען.

גלייך פון אָנפאַנג האָט די קאָמונע אַרויסגעוויזען, אַז זי איז ריין פון שאָווינִיסטישע מאָטיווען. זי האָט צווישען איהרע מיטגלידער אריינגענומען אַן „אויסלענדישען״, לעאָ פראַנקעל, אַ באַוואוסטער מיטגליד פונ׳ם אַנטערנאַציאָנאַל.

די עקאָנאָמישע דערלייכטערונגען, וואָס די קאָמונע האָט אויף איהרע ערשטע זיצונגען דורכגעפיהרט, זיינען געווען: אַ הנחה וועגען דירה־געלט, די לענדלאָרדס זאָלען ניט קאָנען רייסען דירה־געלד וויפיל זיי ווילען; די שכנים זאָלען דערוויייל זיין פּטור פון אַלטע דירה־געלד, וואָס זיי האָבען ניט געצאָהלט. און די דעביטאָרס זאָלען ניט זיין מחויב צו צאָהלען צום טערמין זייערע חובות (מאָראַטאָריום) ביז יולי מאָנאַט, און נאָך אַזוינע דערווייליגע הנחות פאַר דער אָרעמער באַפעלקערונג.

איידער נאָך די קאָמונע האָט זיך באַפעסטיגט, און איידער זי האָט נאָך געהאַט די געלעגענהייט צוצוטרעטען צו איהרע גרויסע אַרבייטען, האָט טיער אָנגעפאַנגען איהר צו אונטערדריקען מיט זיינע בלוטיגע פויסטען. ווען די קאָמונע האָט זיך קאָנסטי־

טואירט, האָט זיך ווערסאַל באַוואָפּענט. טיערס רעגירונג האָט דערקלערט פּאַריז פאַר אַן עיר הנדחת און האָט איהר אָפּגעשניטען פון דער איבעריגער פראַנקרייך. פּאַריז איז בלאָקאַדירט געוואָרען, דאָס מאָל ניט פון דעם פּרייסישען פּרעמיער ביסמאַרק, נאָר פון דעם פראַנצויזישען פּרעמיער טיער.

טיער, מיט דער הסכמה פון דער נאַציאָנאַל־פאַרזאַמלונג אין ווערסאַל, האָט דערקלערט קריג פּאַריז!

און דער גרויזאַמער בלוטיגער בירגער־קריג — צווישען די פיני־סטערע רעאַקציאָנערען, קלעריקאַלען, מאָנאַרכיסטען, ליבעראַלען און ראַדיקאַלען, וועלכע האָבען געמאַכט איין כנופיה, — פון איין זייט און צווישען די אַרבייטער און מיט זיי מיטלויפענדע קליינ־בירגער — פון דער צווייטער זייט, — האָט זיך אָנגעהויבען.

די ערשטע קאָמונע־מארטירער אין דער פארלוי־רענער שלאכט.

דעם דריטען אפריל האָט פאריז אָנגעהויבען צו רעגענען מיט גראנאטען. טיער'ס „העלדישער" גענעראל גאליפע, וועלכער האָט זיך אזוי בלאמירט אין מעקסיקאָ און אין דער פרייסיש־פראנ־צויזישער מלחמה, האָט געזוכט צו ראטעווען זיין רעפוטאציע דורך אן אונערווארטעטען אָנפאל אויף דער פאריזער רעפובליק.

פאריז איז באָמבאדירט געוואָרען פון ווערסאל. דער פלוצ־לינגער אָנפאל האָט ארויסגערופען א גוואלדיגען שטורעם אין פאריז.

עס ווערען אויפגעשטעלט באריקאדען. פון אלע ווינקעלאך האָט זיך געהערט דער געשריי: „קיין ווערסאל! קיין ווערסאל!" אפילו פרויען און קינדער האָבען פאָרגעשלאָגען זייערע לעבענס פאר דער פארטיידיגונג פון פאריז קעגען די ווערסאלער אָנ־גרייפער.

דער עקזעקוטיוו־קאָמיטעט פון דער קאָמונע האָט גלייך ארויס־געלאָזען א פראקלאמאציע: „די קעניגליכע בונטאָוושטשיקעס זיי־נען אויף אונז אָנגעפאלען. זיי האָבען אונז אטאקירט. אונזער חוב איז צו פארטיידיגען די גרויסע שטאָדט פון א פארברעכערי־שען אָנפאל." עס ווערט דיסקוטירט די פראגע, צי מען זאָל מא־כען אן אטאקע אויף ווערסאל אָדער ניט. דיוואוואל, וועלכער איז געוועזען דער הויפט פון דעם פאָליציי־דעפארטמענט; בערזשערע, דער קאָמאנדאנט פון דעפארטמענט און עד, א מיטגליד פון דער קריגס־קאָמיסיע, האָבען זיך ארויסגעזאָגט פאר אן אטאקע. טרי־דאָן, וואיאן און לעפראנסע טרעטען ארויס קעגען אן אטאקע. „מיר האָבען נאָך ניט — האָבען זיי געזאָגט — קיין רעגולערע ארמיי, קיינע הארמאטען און קיינע גוטע קריגס־פיהרער. מיר מוזען זיין פאָרזיכטיג!" נאָך א היציגער דיסקוסיע ווערט באשלאָסען צו מאכען אן אטאקע. קליוזערע איז באשטימט געוואָרען צו זיין דער

הויפּט־קאָמאַנדיר. עס איז אַרויסגעגעבן געוואָרען אַ באַפעהל זיך צו גרייטען צו דער אַטאַקע. דער צענטראַל־קאָמיטעט איז די גאַנ־צע צייט געשטאַנען פאַר אַן אַטאַקע און האָט שוין געהייסען אַרויס־טרעטען, נאָך איידער די זיצונג פון דער קאָמונע האָט דאָס באַ־שלאָסען. אין דער אייגענער צייט האָט די קאָמונע באַשלאָסען מבטל צו זיין דעם רעליגיאָנס בודזשעט און איבערצוגעבן טיער, זשול פאַוור און קאַמפּ. צום געריכט און אָפּנעמען פון זיי זייער אייגענטום. אנשטאַט זיך מישב צו זיין, ווי זיך צו פאַרטיידיגען און ווי בעסער צו אָרגאַניזירען דאָס מיליטער, האָט מען זיך, אַ דאַנק מאַנכע היצקעפּ און סתם אַוואַנטוריסטען, וועלכע האָבען זיך, צום באַדויערען, אַריינגעכאַפּט אין דער קאָמונע, אָפּגעגעבן מיט קליינינקייטען, וועלכע האָבען ניט געהאַט קיין דירעקטע שייכות מיט די ברענענדיגע פראַגען פון מאָמענט.

אין ראַטהויז האָבען זיך אַרומגעדרעהט פאַרשידענע פאַרדעכ־טיגע פאַרשוינען, געהיימע אַגענטען, שפּיאָנען און פּראָוואָקאַטאָ־רען, וועלכע האָבען יעדעס וואָרט און יעדען באַשלוס אָפּגעטראָגען אין טיער'ס הויפּט־קוואַרטיר, אין ווערסאַל. די קאָמונע האָט אפילו באַשלאָסען אָנצונעמען געוויסע מיטלען און זעהן, אז צו די זיצונגען זאָלען ניט צוגעלאָזען ווערען קיינע טונקעלע חברה'־לייט, אָבער אין גאַנצען אויסהיטען זיך פון זיי איז געווען אומ־מעגליך. ווערסאַל האָט גלייך געוואוסט פון די פאַרבערייטונ־גען, פון די קאָמאַנדירען, פון די פּאָזיציעס און פון אַלע איינצעל־הייטען.

די אַטאַקע איז פון אָנהויב אָן געווען אַ פאַרשפּילטע. ווער־סאַל האָט געהאַט אַ דיסציפּלינירטע אַרמיי מיט אַלערליי אַמו־ניציע און די נאַציאָנאַלע גוואַרדיע האָט זיך ערשט די לעצטע מינוט אָנגעפאַנגען צוגרייטען. קיין ערפאַהרענע קאָמאַנדירען זיי־נען ניט געווען און דערצו נאָך פאַרראַט אויף יעדען טריט און שריט.

דער אַרויסטריט קעגען ווערסאַל האָט געהאַט אַ סך גרויסע, היכע און שעהנע מאָמענטען. אמת'ע אידעאַליסטען האָבען מיט גרויס העלדישקייט אָפּגעגעבן זייער לעבען פאַר דער זאַך. זיי האָבען זיך מיט פאַרגעניגען געשטעלט אין די פאָדערשטע רייהען;

און האבען ניט געקוקט אויף די פאלגען. איינעגע קאמאנדירען זיינען געגאנגען אין פאראויס און זיינען געשטאנען אין רעכטען האגעל פון די ווערסאלער גראנאטען־שפליטער. אבער העלדיש־קייט אליין איז דא געווען ווייניג. מען האט דערצו נאך באדארפט האבען תכסיסי מלחמה, אמוניציע און פראוויאנט. דאס האט גע־פעהלט. שפיאנען ווידער האבען זיך אריינגע'גנב'עט אין די בא־טאליאנען פון דער נאציאנאלער גווארדיע און האבען מיט אלער־ליי מיטלען געזוכט ארויסצורופען א טומעל, א מישמאש אין די רייהען. דאס האט זיך זיי א דאנק דער ניט־ערפארענקייט פון די גווארדיסטען מאנכמאל איינגעגעבען.

די פריה־צייטיגע, ניט גוט ארגאניזירטע אטאקע איז דורכ־געפאלען. די פאריזער גווארדיסטען זיינען דערביי אפגעגאנגען מיט בלוט.

ביי דיזער טאקע האבען די קאמונע און דער פאריזער פראלע־לעטאריאט פארלוירען צוויי פון זייערע בעסטע און איידעלסטע פיהרער און אפפערוויליגסטע קעמפער.

די קאמונארען פלוראנס און דיואוואל, וועלכע זיינען בא־שטימט געווארען אלס קאמאנדירען פון רעגימענטען, זיינען אויף א שוידערליכען, גרויזאמען, אופן דערמארדעט געווארען פון טיער'ס זשאנדארמען.

פלוראנס איז אריינגעפאלען אין ריועל. דיזער גרויסער אי־דעאליסט און איבערגעגעבענער רעוואלוציאנער, וועלכער האט גע־שפילט די הויפט ראליע דעם 31טען אקטאבער, ווען עס איז גע־מאכט געווארען דער ערשטער פארזוך אפצונעמען די רעגירונגס־מאכט פון דער פראוויזארישער פארטיידיגונגס רעגירונג, האט ווי עס שיינט, געהאט א פארגעפיהל, אז זיין טויט איז נאהנט.

נאך דעם 18טען מערץ, ווען זיין לעבענס־אידעע האט אנ־געפאנגען פארווירקליכט צו ווערען, איז פלוראנס געווארען אזוי ווי מרה־שחורה'דיג. ער פלעגט ווייניג ריידען, ארומגעהן פאר־טראכט, מיט אן אומעטיג פנים.

ער איז געווען זעהר דרייסט, אונדערשראקען און איז געגאנ־גען אין פאראויס פון זיינע באטאליאנען. ווען די ווערסאלער האבען שטארק געשאסען, איז זיין ארמיי ניט געווען אימשטאנד־

זיך אנטקעגנען צושטעלן, און האָט אפּגעטראָטען פאַר דעם פּיעל־שטאַרקערען שונא. פלוראנס אליין האָט אָבער ניט געוואָלט אַנט־לויפען. ער איז אַרונטער פון זיין פערד און איז זיך געגאַנגען מיט אַן אויפגעלאָזטען קאָפּ אויפ'ן ברעג פון טייך סענא. מיט איהם צו־זאַמען איז געגאַנגען זיינער אַן אַלטער חבר, א מוטיגער און אי־דעאַלער איטאַליענער, ציפּריאַני. ציפּריאַני, וואָס איז געווען אי־בערגעגעבען צו פלוראַנס'ען מיט לייב און נשמה, האָט זיך גע־בעטען ביי איהם, ער זאָל זיין פאָרזיכטיג און זיך היטען. פלו־ראַנס האָט געשוויגען און ניט געענטפערט. א מידער, א צובראָ־כענער, אָהן כח, איז פלוראַנס אנידערגעפאַלען און אנטשלאָ־פען געוואָרען. ציפּריאַני האָט באַמערקט, אַז ניט ווייט געפינט זיך אַ קליין הייזעל. ער האָט דאָרטען געדונגען אַ צימער און האָט אַריבערגעטראָגען אַהין זיין פריינד און חבר. פלוראַנס האָט אַרונטערגענומען זיין שווערט, רעוואָלווער און זיין קעפּ און האָט זיך אַריינגעוואָרפען אין בעט. אימעצער פון טיער'ס שפּיאָנען האָט גע'מסר'ט אַז פערציג זשאַנדאַרמען האָבען אַרומגערינגעלט דאָס הייזעל, וואו פלוראַנס און ציפּריאַני זיינען געווען. ציפּריאַ־ני האָט זיך געוואָלט פאַרטיידיגען און איז גלייך גע'הרג'עט גע־וואָרען. פלוראַנס'ען האָבען די זשאַנדאַרמען דערקענט צו ליב אַ דעפּעשע, וואָס זיי האָבען ביי איהם געפונען. זיי האָבען איהם אוועקגעפיהרט אויפ'ן ברעג טייך. פלוראַנס, ניט ריידענדיג קיין איין וואָרט, האָט זיך אנידערגעשטעלט מיט אַ בלויזען קאָפּ און מיט די הענד אויפ'ן האַרצען, וואַרטענדיג אויף זיין אורטייל. אַ זשאַנדאַרמסקער קאַפּיטאַן איז צו איהם צוגעלאָפען און ווי אַ ווילדע, בלוטדורשטיגע בעסטיע, צושפּאַלטען מיט אַ שווערד פלוראַנס' קאָפּ אין צוויי העלפטען. שפּעטער האָט זיך די חיה אין מענשען־געשטאַלט באַריהמט, אַז פלוראַנס' מח איז געפאַלען אויף איהרע ביידע פּלייצעס און האָבען אויסגעזעהן ווי עפּאָלע־טען. . .

ציפּריאַני, וועלכער האָט נאָך געאָטעמט, איז צוזאַמען מיט זיין טויטען פריינד אַריינגעשליידערט געוואָרען אין אַ קליין מיסט־וועגעל, אָפּגעפיהרט געוואָרען קיין ווערסאַל, וואו די ווייבער און די געליבטע פון די אָפיצערען זיינען געקומען קוקען אויף די ערש־

טע קדושים פון דער קאָמונע, ווי אויף א שפּאַס, ווי אויף א בי־ליגען ספּעקטאַקעל.

אזוי איז דערמאָרדעט געוואָרען דער גרויסער רעוואָלוציאָנער, דער גרויסער מענשענפריינד, וועלכער האָט זיין שעהן לעבען געאָפּפערט אויפ'ן מזבח פון זיין ליבע צו די אונטערדריקטע און פאַרפאָלגטע.

פון א ליבלינג איז פלוראַנס געוואָרען א קדוש פון דער רעוואָלוציע!

דער צווייטער פון די ערשטע גרויסע קאָמונע־מאַרטירער, דער שוויינעדיגער דיוואַוואַל, איז נאָך דעם 18טען מערץ געוואָרען, אין געגענזאַץ צו פלוראַנס, לעבעדיג, ריידעוודיג. ער האָט קאָמאַנדירט מיט דעם לינקען פליגעל פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע. אין אָנפאַנג האָט זיך אויסגעוויזען, אז די ווערסאַלער אַרמיי איז פון דיוואַוואַל באַזיגט געוואָרען. אָבער עס האָט ניט לאַנג געדויערט און דער ביטערער אמת איז פאַר אַלעמען געוואָרען קלאָהר. דיוואַוואַל'ס סאָלדאַטען האָבען אָנגעפאַנגען צו פאַרלאָזען דעם פראָנט און וויפיל ער האָט זיך ביי זיי ניט געבעטען, האָט ער ניט געקאָנט פועל'ן, זיי זאָלען בלייבען אויף זייערע פּלעצער און פיהרען א מלחמה אָהן ברויט, אָהן פלינטען און ביקסען, אָהן האַרמאַטען און אנדערע קריגס געוועהר.

דיוואַוואַל אַליין האָט אָבער זיין פּאָסטען ניט פאַרלאָזען. ווי אן אמת'ער העלד איז ער געשטאַנען אונערשראָקען אויף דעם פּלאַץ, וועלכען די קאָמונע האָט איהם באַשטימט.

דעם 4טען אפריל, פינף אוהר, איז דיוואַוואַל, מיט א הייפעל גוואַרדיסטען, ארומגערינגעלט געוואָרען פון א ווערסאַלער בריגאַדע. דער גענעראַל פון דער בריגאַדע האָט אויסגעשריען: „גיט זיך אונטער! דעמאָלט וועט איהר ניט געטויט ווערען!" די גוואַרדיסטען האָבען זיך אונטערגעגעבען. די ווילדע ווערסאַלער האָבען, ניט קוקענדיג אויף דעם גענעראַל'ס פאַרשפּרעכען, א סך גוואַרדיסטען אויפ'ן שטעל דערשאָסען. די איבעריגע האָט מען גענומען אין געפאַנגענשאַפט, און זיי אוועקגעשיקט קיין ווערסאַל. די אָפיצערען פון די גוואַרדיסטען זיינען מיט בלויזע קעפּ און מיט צעריסענע עפּאָלעטען געגאַנגען אין פאָראויס פון די סאָלדאַ־

טען. אין פּטי־ביסעטר האָט זיי באַגעגענט דער אונז שוין באַקאַנטער גענעראַל ווענוא, וועלכער האָט קאַפּיטולירט פּאַריז פאַר די פּרייסען. גלייך ווי ער האָט דערזעהן די געפאַנגענע גוואַרדיסטען, האָט ער געגעבען אַ באַפעהל זיי צו דערשיסען. דער הויפּט פון דער ראָטע האָט איהם געזאָגט, אז דער גענעראַל, וועלכער האָט זיי געכאַפּט, האָט פאַרשפּראָכען זיי ניט צו הרג'ענען.

ווינוא טרעט ארויס און טוט אַ פרעג: „ווער איז זייער עלטסטער, זייער קאָמאַנדאַנט?" דיואַוואַל רופט זיך גלייך אָפּ מיט אַ דרייסטער שטים: „דאָס בין איך זייער קאָמאַנדיר!" „און איך בין דער שעף פון דיואַוואַל'ס שטאַב", האָט דערקלערט דיואַוואַל'ס אַ חבר.

„איהר זייט גרויסע אויסוואורפען!" שרייט אוים צו זיי ווינוא און ווענדענדיג זיך צו זיינע אָפיצערען, האָט ער באַפוילען צו דערשיסען דיואַוואַל'ן און זיינע העלפערס.

דיואַוואַל און זיינע חברים, אַלס שטאָלצע רעוואָלוציאָנערען, האָבען געהאַלטען פאַר אַ פּחיתת הכבוד זיך צו פאַרטיידיגען. זיי זיינען אריבער אויפ'ן צווייטען זייט פון גראָבען, האָבע זיך צוגעבויגט צום וואַנד און ארומנעמענדיג זיך, האָבען זיי אַלע מיט אמאל אויסגערופען: „לאַנג לעבען זאָל די קאָמונע!"

און איידער זיי האָבען נאָך געענדיגט דעם אויסרוף, זיינען זיי געפאַלען טויט פון די תליונים'ס קוילען. . .

איינער פון די „כראַברע" מערדער האָט ארונטערגעצויגען פון דיואַוואַל די שטיוועל און האָט זיי מיט זיך גענומען אויף די פּלייגעס אַלס אַ זיג־צייכען צום אָנדענקען. . . אַ צווייטער, דער רעדאַקטאָר פון דער „פיגאַראָ", האָט מיט זיך גענומען דעם צובלוטיגטען קראַגען פון דיואַוואַל צום אַנדענקען.

ווינוא איז צוריק געוואָרען אַ העלד. ער האָט באַוויזען, אז ער קאָן דערשיסען אומבאַוואָפענטע געפאַנגענע! . .

דער קלאַסען־קאַמף האָט זיך דאָ ארויסגעוויזען פיעל גרויזאַמער, ווי אַ מלחמה פון צוויי שטאַטען. עס איז אַ מנהג, אז די מלחמה געפאַנגענע ווערען ניט דער'הרג'עט, אָבער די געפאַנגענע פונ'ם פּראָלעטאַריאַט זיינען פון דער בורזשואַזיע מיט אזוי פיעל אכזריות דערשאָסען געוואָרען!

די איבעריגע געפאַנגענע פון דיוואוואַל'ס באַטאַליאָנען זיינען געפיהרט געוואָרען אין ווערסאַל. זיי האָט מיט אַ מינע פון זיגער באַגעגענט אַן ערב רב פון טשינאָווניקעס, פוסט און פּאַסטניקעס, פּראָסטיטוטקעס און סתם ווייסע חברה'ניקעס. די גאַנצע באַנדע האָט זיך ארויפגעוואָרפען אויף די געפאַנגענע מיט אַלערליי שמוציגע זידעל ווערטער און נאָך דערביי צעיושעטערהייט געשריען: „טויטען זיי, אָט די מערדער! אויף דער גילאָטין”.

צווישען די געפאַנגענע געפעהרליכע „מערדער” איז אויך געווען דער באַוואוסטער עליזע רעקליו, וועלכער איז געפאַנגען געוואָרען צוזאַמען מיט דיוואוואַל.

די געפאַנגענע האָט מען אַריינגעוואָרפען אין אַ שטאַל און שפּעטער האָט מען זיי אין פערד וואַגאָנעס אַוועקגעשיקט קיין ברעסט.

די רציחות פון טיער'ס גענעראַלען און סאָלדאַטען האָבען די קאָמונע ניט אָפּגעשוואַכט. פאַרקעהרט. זיי האָבען רעוואָלוציאָניזירט אַ סך גלייכגילטיגע. דער טויט פון די באַליבטע פיהרער, פלוראַנס און דיוואוואַל, האָט געמאַכט אַ גוואַלדיג טיפען איינדרוק אין פאַריז. זייער הייליגע בלוט האָט געקאָכט פון דער ערד און געפאָדערט נקמה.

„אויג פאַר אויג”, „צאָהן פאַר אַ צאָהן”, „לעבען פאַר אַ לעבען”. און דאָס פאָלק האָט געשוואָרען טרייקייט צו דער רעוואָלוציע.

דער קאָמונאַר וואַיאַן האָט גלייך דעם 4טען אַפּריל געפרעגט מיט וואָס מען זאָל ענטפערען אויף די ווערסאַלער גרויזאַמע רציחות. מען זאָגט איהם, אַז ס'זיינען פאַראַן משכנות, און מיט די משכנות וועט מען זיך אָפּרעכענען פאַר די אומזיסט פאַרגאָסענע בלוט. אויף מאָרגען האָט דעלעקליוז אַריינגעבראַכט אַ פּראָיעקט, וואָס איז איינשטימיג אָנגענומען געוואָרען, דאָס יעטווידער, וועלכער איז אין חשד, אַז ער האָט אַ שייכות צו די ווערסאַלער רציחות, זאָל אין פאַרלויף פון 48 שעה גע'משפט ווערען. פאַר יעדע הריגה אין ווערסאַל האָט די קאָמונע באַשלאָסען צו טויטען דריי מאָל אַזוי פיל פון דער קאָנטר־רעוואָלוציע.

אַזאַ באַשלוס, הגם ער איז געמאַכט געוואָרען מעהר מיט דער

כונה אָפּצושרעקן, איז שטאַרק אויסגענוצט געוואָרן פון די ווער־סאַלער מאַכט־האָבער.

ביי זיך האָבען זיי געוואוסט, אַז פון ז י י ע ר רעאַקציאָנערען לאַגער זיינען ווייניג געבליבען אין פּאַריז, און זייער שייקע וועט ווייניג וואָס וועה טאָן דער באַשלוס, אָבער אַלס א מיטעל נאָך מעהר אונטערצוהעצען קעגען דער קאָמונע, נאָך מעהר צו רייצען די בלוטיגע אינסטינקטען פון אַלערליי שווארצע מאות, איז דער באַשלוס זיי געקומען צו דער האַנד.

* * *

דעם זעקסטען אַפּריל איז פאָרגעקומען די לויה פון די, וועל־כע זיינען געפאַלען דעם דריטען. די קאָמונע האָט ארויסגעלאָזען אַן אויפרוף צו דער פּאַריזער באַפעלקערונג צו קומען אָפּגעבען דעם לעצטען כבוד די געפאַלענע חברים.

אויף דער לויה האָט מען געקאָנט זעהן, אַז די נידערלאַגע פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע האָט ניט אָפּהענדיג געמאַכט, נאָר, פאַרקעהרט, האָט ארויסגערופען א געפיהל פון נקמה און פאַר־שטאַרקט דעם רעוואָלוציאָנערען מוט און גלויבען.

די הרוגים זיינען געלעגען אין א האָספּיטאַל אויף א מטה מיט אָפענע געזיכטער. אין דריי ארונות זיינען געלעגען צו 35 דער׳הרג׳עטע. די ארונות זיינען געווען איינגעדעקט מיט שווארצע טיכער און באַצירט מיט רויטע פאָהנען. צו דער לויה זיינען גע־קומען צוויי הונדערט טויזענד מענשען. די פרויען און מוטערס פון די הרוגים האָבען ניט געוויינט, נאָר זיי האָבען ארויסגעלאָזען א קללה — א קללה פון בלוט און טרערען, וואָס האָט זיך ארויס־געריסען פון זייערע צעוועהטאָגטע הערצער און פאַרביטערטע נשמות.

נקמה האָבען זיי געשוואָרען. נקמה פאַר די אַלע יסורים, וואָס די ווערסאַלער קליקע מיט דער הילף פון אַלע שווארצע כחות אין לאַנד האָבען זיי פאַראורזאַכט.

די לויה האָט זיך לאַנגזאַם און רוהיג באַוועגט איבער אַלע גרויסע בולווארען און האָט געמאַכט א געוואַלדיגען רושם. פאַר׳ן ערשטען ארון איז געגאַנגען דעלעקליוז און נאָך פינף מיטגלידער פון דער קאָמונע. די קאָמונאַרען האָבען באַגלייט זייערע טויטע

זוברים מיט בלויזע קעפ, ארומגעוויקעלט מיט רויטע שלייפען. נאך זיי זיינען געגאנגען די קרובים פון די קרבנות. צעהנדליגע טויזענדע מענער, פרויען און קינדער מיט טרויער־צייכענס האָבען זיך פאמעלאך באוועגט מיט גלייכע שריט אונטער די קלעפּ פון'ם טויבען באראבאן. פון צייט צו צייט האָבען זיך געהערט הארצרייסענדע און נשמה־קלעמענדע שטילע מוזיקאלישע טענער. דאָס זיינען געווען טיפע זיפצען, וועלכע האָבען הארמאָניזירט מיט דעם טיפען אינערליכען שמערץ.

דער זייטיגער עולם האָט שרעקליך געוויינט. פיעל זיינען געפאלען אין חלשות. „דער הייליגער וועג פון דער רעוואָלוציע — זאָגט ליסאגארע — אויף וועלכען עס איז שוין געווען אזוי פיל שמחות און אבילות, האָט זעלטען געזעהן אזא טרויער פּראצעסיע.”

אויפ'ן בית עולם פער־לאשעז איז דעלעקליוז צוגעגאנגען צו דעם ברידערליכען קבר. די טורמעס און יאָהרען־לאנגע פּארפאָל־גונגען האָבען אונטערגעגראָבען זיין געזונד. זיין געזיכט איז גע־ווען באדעקט מיט קנייטשען. איינגעהויקערט, קראנק, צעבראכען, האָט דעלעקליוז געלעבט בלויז מיט זיין שטארקען, פעסטען גלוי־בען אין דער צוקונפט פון דער מענשהייט. פאר זיך אליין האָט ער ווייניג וואָס האָפנונג געהאָט. . . אָט דער וועטעראן פון דער רעוואָלוציע, וועלכער איז שפּעטער אויך געווארען איינער פון די הייליגסטע מארטירער, האָט געמאכט דעם הספד. זיין שטים איז געווען הייזעריג, אָבער זיינע ווערטער האָבען געפונען א טיפען אָפּקלאנג אין די הערצער פון די פארזאמעלטע: „איך וועל ניט האלטען קיינע לאנגע רעדעס. . . זיי זיינען אונז געווען צו טייער, מען זאָל קאָנען אויסדריקען דעם וועהטאג דורך ווערטער. . . איך פאָדער גערעכטיגקייט צו די פאמיליען פון די געפאלענע קרבנות. . . גערעכטיגקייט צו דער גרויסער שטאָדט, וועלכע קאָן נאך האלטען אין איהרע הענד, נאך א פינף מאָנאטיגער באַ־לאגערונג און פארראט פון איהר אייגענער רעגירונג, די מענש־ליכע צוקונפט. . . לאָמיר ניט וויינען איבער אונזערע אזוי העלדיש געפאלענע ברידער. לאָמיר זיך געבען א שבועה, אז מיר וועלען פאָרטזעצען זייער זאך פאר דער פרייהייט, קאָמונע און דער רע־פּובליק.”

דעלעקליוז האָט, ווי מיר וועלען שפּעטער זעהן, זיין שבועה טריי אויסגעפיהרט.*)

דעלעקליוז איז געווען איינע פון די שעהנסטע פּערזענליכקייטען אין דער קאָמונע. ער האָט באַלאַנגט צו יענעם טיפּ העלדען, וועלכע גיבען זיך אין גאַנצען איבער צו דער אידעע. דעלעקליוז האָט אָפּגעגעבען זיין געזונד, זיין האַרץ, זיין נשמה, זיין גאַנצען „איך" צו דער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג, וואָס האָט אָנגענומען די פאָרמע פון דער קאָמונע. פאַר זיך אַליין, פאַר זיין אייגענער באַקוועמליכקייט, האָט ער גאָר ניט איבערגעלאָזען. אין זיין גאַנצער קאַריערע איז ניט געווען אָנצואווייזען אויף איין סרכא, אויף איין אומריינעם פּינטעל. ער איז געווען אָהן א ברעקעל מום און ער האָט זיך טאַקי געבראַכט פאַר א קרבן עולה אויפ'ן מזבח פון זיין אידעאַל. דעלעקליוז איז גרוי געוואָרען אין דער באַוועגונג. די באַוועגונג איז געווען זיין סביבה, וואו ער האָט געלעבט און געאָטעמט. אין דער באַוועגונג האָט ער געהאַט אַלץ, אויסער איהר — גאָר נישט.

דעלעקליוז האָט זיך מוסר נפש געווען פאַר דער קאָמונע און אויף זיין מסירת נפש האָט ער ניט געקוקט, ווי אויף א העלדישקייט, פאַר וועלכער מען באַדאַרף באַלוינען, נאָר ווי אויף א חוב, וואָס ער איז שולדיג דעם אונטערדריקטען און גע'רודפ'טען פאָלק, וועמען ער האָט געליבט ערנסט, ריין, אָהן שום פניות, מיט אַלע זיינע אברים און מיט אַלע פיברען פון זיין נשמה.

*) זעה וויייטערדיגען קאַפּיטעל: די קדושים פון דער קאָמונע. — א. ש. ז.

פאַריזער פרויען און קינדער אינ'ם קאַמף פאַר דער קאָמונע.

א גרויסע און א שעהנע ראָליע אין דער פאַריזער קאָמונע האָבען געשפּילט די פרויען און קינדער פון די ארבייטער. מיט א קנאַפּען באַגריף, נאָך קנאַפּער ווי די מענער, מכח די צילען און די אויפגאַבען פון דער רעוואָלוציע בכלל און דער קאָמונע בפרט, האָבען אָבער די פרויען אינסטינקטיוו געפיהלט, אז אין דעם זיג פון דער קאָמונע ליגט אויך זייער זיג, אז זייער מזל אלס ארבייטער־פרויען איז ענג פאַרבונדען מיט דעם אויסגאַנג פון דער מלחמה, וואָס קומט פאָר צווישען פאַריז און ווערסאַל. זיי האָבען זיך דאַריבער אריינגעוואָרפען אין דער מלחמה מיט א גוואַלדיגען ענטוזיאַזם. זיי האָבען ניט נאָר ניט געשטערט זייערע מענער, נאָר האָבען זיי אריינגעגעבען מעהר מוט, מעהר באַגייסטערונג.

די פרויען האָבען געהאָלפען בויען די באַריקאַדען, האָבען געטראָגען ציגעל און שטיינער שטאַרקער צו מאַכען די פעסטונגען פונ'ם פאַריזער ארבייטער קלאַס. די פאַריזער פרויען האָבען אין דעם קאַמף פאַר דער קאָמונע ארויסגעוויזען אזוי פיל העלדישקייט, אזוי פיל איבערגעבענהייט, דאָס די שעהנע היסטאָרישע זייטען, וואו אָט די צייט ווערט באַשריבען, זיינען געוואָרען דורך דעם פילפאַרביגער. די פרויען האָבען צוגעגעבען דער קאָמונע פיל שטריכען, פיל ניואַנסען, פיל ליכטיגע זייטען און דאָס היסטאָרישע בילד קומט צוליב דעם ארויס מיט מעהר פראַכט און גלאַנץ, בולט'ער, האַרמאָנישער, עפעקטפולער.

אָט ווי אַן אַנטיילנעמער, אָדער בייגעוועזענער עדות שילדערט די פאַריזער פרוי פון דער קאָמונע צייט: . . עס געהט א קאָמאַנדיר אין צעריסענע, אָפּגעטראָגענע, פאַרשטויבטע קליידער מיט אָפּגעבליאַקעוועטע גאַלונען. נאָך איהם מאַרשירען מענשען פון יונגען דור מיט נעדריכטע האָר, און עלטערע מיט גרויע קעפּ.

דאָס זיינען געווען די וועטעראַנען פון די יוני־טעג — די קינדער פון דער אידעע. ניט זעלטען האָט אַ זוהן מארשירט צוזאַמען מיט'ן פאָטער.

די פרוי באַגריסט און באַגלייט די סאָלדאַטען. דאָס איז געווען די אויסגעהאָרעוועטע, אָפּגעשוואַכטע, האַלב הונגעריגע, עהרליכע ארבייטער טאָכטער פון פּאַריז. די צעלאָזענע פרויען האָבען פאַרלאָזען פאַריז צוזאַמען מיט זייערע אַלפאָנזען, וועלכע האָבען זיך צוגעטוליעט צו די מאָנאַרכיסטען און דער גאַנצער ווער־סאַלער כאַלאַסטרע. די, וועלכע איז אָט דאָ ארויס אויפ'ן גאַס צו באַגריסען די נאַציאָנאַלע גוואַרדיע, איז געווען אַ שטאַרקע, אָפּ־פּערוויליגע, טיף ליידענדע פרוי, וועלכע קאָן ליבען און קאָן אויך שטאַרבען. אַ שותּף צו דער אַרבייט, האָט די פרוי אויך געוואָלט זיין אַ שותּף צום טויט."

„אייערע פרויען — האָט זיך אַמאָל געווענדעט אַ גוואַרדיסט צו אַ באַטאַליאָן פון דער בורזשואַזער אַרמיי — אייערע פרויען באַגיסען זיך מיט טרערען, אָבער אונזערע פרויען וויינען ניט."

די פּאַריזער ארבייטער פרוי האָט ניט אָפּגעהאַלטען איהר מאַן פון צו געהן אין מלחמה קעגען דער בורזשואַזיע, נאָר פאַרקעהרט, האָט איהם נאָך אונטערגעהאָלפען. זי האָט איהם גע־בראַכט אין די טרענטשעס זופּ, וועש, פּונקט ווי דער מאַן וואָלט געווען אויף דער אַרבייט. אַ סך פרויען האָבען ניט געוואָלט פאַר־לאָזען די טרענטשעס און האָבען מיט וואַפען אין די הענד גע־קעמפט זייט ביי זייט מיט זייערע מענער. די קרעמערקעס האָ־בען זיך אָנגעטאָן אין אַרבייטער קליידער. דעם דריטען אַפּריל איז אַ פּאַריזער פרוי מיט'ן נאָמען לאַשעז געשטאַנען אויפ'ן שלאַכטפעלד אונטער אַ האָגעל פון קוילען און האָט איינע אליין, אָהן דאָקטוירים, אַ גאַנצען טאָג געהאָלפען די געפאַלענע קאָמו־נאַרען.

די פרויען האָבען גאַנץ אָפּט אַפּעלירט צו די מענער, זיי זאָ־לען זיך אָפּפערען פאַר דער אידעע. אין איין „מערי" האָט אַ גרופּע פרויען ארויסגעלאָזען אַ פּראָקלאַמאַציע מיט די ווערטער: „מען מוז ענטוועדער זיגען אָדער שטאַרבען. ווייסט זשע, אָט איהר, וועלכע פרויען, וואָס וועל איך האָבען פון דעם זיג פון אונזערע

פּרינציפּען, אַז איך וועל פאַרלירען מיין גענליבטען. . . וויסט־זשע, אַז דער איינציגער מיטעל צו ראַטעווען די יעניגע, וועלכע זיינען אונז טייער, איז . . . זיי העלפען אינ׳ם קאַמף . . . די זעלביגע פרויען האָבען פארגעשלאָגען דער קאָמונע זייער הילף, האָבען גע־בעטען וואפען און האָבען פאַרלאַנגט, מען זאָל זיי שטעלען אויף די געפעהרליכסטע פּאָזיציעס. „מיין הארץ האָט געבלוטעט — שרייבט אַ פּאַריזער פרוי — ווען איך האָב דערהערט, אַז אין מלחמה געהען בלויז די, וועלכע ווילען געהן . . מיין הארץ ציטערט, ווען איך דערמאָן זיך, אַז די שוואַכקייט פון די קאָמו־נע מיטגלידער קאָן פיהרען צום דורכפאַל פון אונזערע פּלענער אויף דער צוקונפט.״

— אָט געהט אַ פרוי — דערצעהלט איינער — נאָך דעם ארון, וואו עס ליגט דער טויטער קערפּער פון איהר מאַן, וועלכער איז געפאַלען אַ קרבן פאַר דער הייליגער זאַך. אימיצער פון די מיטגלידער פון דער קאָמונע געהט אויף הינטער׳ן ארון. דער קאָ־מונאַר מאַכט אַ הספּד אויפ׳ן בית עולם אויף דעם געפאַלענעם מאַן און פאָטער. אין דעם הספּד הערען זיך טענער פון האָפענונג און פון נקמה. די אלמנה דריקט צו צום הארצען איהרע קינדער און זאָגט זיי: „געדיינקט, קינדערלאַך, און שרייט אויס צוזאַ־מען מיט מיר: „לעבען זאָל די רעפּובליק! לעבען זאָל די קאָמונע!״

דאָס איז געוועזן די פרוי פון אַ לייטענאַנט אין דער נאַציאָ־נאַלער גוואַרדיע.

די באַוואוסטע שריפטשטעלערין אַנדרע ליאָ האָט זיך גע־ווענדעט צו די דעלעגאַטען פון דער קריגס־קאָמיסיע, זיי זאָלען אויסנוצען „דעם הייליגען פייער, וואס פלאַמט אין די הערצער פון די פרויען...״

ווי אין אַלע פרייהייטס באַוועגונגען פאַר די לעצטע 150 יאָהר, האָט אויך אין דער קאָמונע גערינט אַלס ביישפּיעל פון העלדישקייט און זעלבסטלאָזיגקייט אַ רוסישע פרוי, וועמען אַלע האָבען געקענט אונטער׳ן נאָמען „דמיטריעוואַ״. דמיטריעוואַ איז געוועזן יונג, שעהן, פון אַ רייכער, באַוואוסטער אדעליגער פאַ־מיליע. זי איז געגאַנגען אין פייער צוליב דער קאָמונע. זי

איז געווען אויף די פראָנטען א באַרעמהערציגע שוועסטער פאר די פארוואונדעטע, א מוטער פאר די יתומים און א טרייסט פאר די אלמנות. זי האָט באַלאַנגט צו דעם טיפּ פון סאָפּיא פּעראָווסקאַיאַ, וויערא זאסוליטש און אַנדערע פון זייער גלייכען, וועלכע זיינען געווען קאַפּאַבעל אָפּצוגעבען אַלץ אין דער וועלט, זייער רייכקייט, יוגענד, שעהנקייט פאר דער רעוואָלוציע.

צווישען די העלדישע פרויען האָט זיך אויך אויסגעצייכענט די באַוואוסטע אַנאַרכיסטקע לואיזע מישעל, וואָס איז דעמאָלט געווען א לעהרערין אין 17טען דיסטריקט פון פּאריז.

דאָס אידעל, גרויס הארץ פון לואיזע מישעל, איהרע גרויסע טאַטען און איהר גאַנצעס באַנעהמען זיך צו דער קאָמונע, וועלען אויף אייביג בלייבען אַלס שעהנע, גרויסע מאָנומענטען פונ׳ם העלדישען קאַמף פאר פרייהייט, וואָס איז פאָרגעקומען אין פּאַריז אין 1871.

א צערטליכע ליבענדע מוטער פון קליינע קינדער איז לואיזע מישעל געוואָרען שטאַרק ווי א לעמפּערט, אונערשראָקען, פול מיט גבורה, אויב נאָר די אינטערעסען פון פּאָלק האָבען דאָס פאַרלאַנגט.

זי איז ארומגעגאַנגען ארום די פאַרוואונדעטע, האָט זיי געטראָגען, געהאָלפען, געגעבען עסען און טרינקען, זיי געטרייסט און געמונטערט, ניט קוקענדיג וואָס ארום איהר האָבען יעדע מינוט געפּלאַצט גראַנאַטען.

די פאַרוואונדעטע האָבען פאַרגעטערט אַזוינע פרויען ווי לואיזע מישעל, דמיטריעווא און לאַשעז. די אויסגעלאָשענע בליקען פון די שטאַרבענדע קאָמונאַרען פלעגען אָנפאַנגען צוריק צו לייכטען, ווען צו זייער בעט פלעגט צוגעהן איינע פון די דערמאָנטע העלדישע פרויען. די וואַרעמע טרייסט־ווערטער פלעגען זיין ווי א באַלזאַם צו זייערע וואונדען און האָבען קיין חרטה ניט געהאַט פאר די קרבנות, וואָס זיי האָבען געבראַכט אויפ׳ן מזבח פונ׳ם קאַמף פאר פרייהייט און גערעכטיגקייט.

ניט קיין קלענערע העלדישקייט האָבען ארויסגעוויזען די קינדער.

איינמאָל האָבען די ברוטאַלע ווערסאַלער סאָלדאַטען פאַר־

כאַפּט 660 קינדער און האָבן זיי גענומען אין געפאַנגענשאַפט. פיל קינדער זיינען געפאַלן אויף די גאַסן פון דעם שונא׳ס קוילן. די אַטמאָספערע איז געווען אַזוי פול מיט באַגייסטערונג און אָפּפערוויליגקייט, אַז די קינדער האָבן זיך געריסן צו גיין אויפ׳ן פראָנט און קעמפן זייט ביי זייט מיט זייערע מוטערס און פאָטערס. די קינדער פלעגן אַרויסווייזן גרויסע גבורות אין די פעסטונגען, ביי די האַרמאַטן און אויף די באַריקאַדן.

א ווערסאַלער רעגימענט האָט אַמאָל געכאַפּט א צוועלף יאָהריגען אינגעל, וועלכער איז געשטאַנען אין רעכטען פייער צוזאַמען מיט די עלטערע קאָמונאַרען. די ווערסאַלער סאָלדאַטען האָבען איהם גלייך געוואָלט טויטען. דער אינגעל בעט זיך ביי זיינע תליונים... אָבער ניט זיי זאָלען אויף איהם רחמנות האָבען און לאָזען לעבען. ניין! דאָס האָט ניט געפּאַסט פאַר א קאָמונאַר. ער האָט מיט א קינדישער נאַאיוויטעט געבעטען, זיי זאָלען איהם לאָזען פריהער אָפּגעבען זיין זילבערנעם זייגער זיין מוטער, זי זאָל האָבען פון איהם אן אנדענקונג.

קינדיש? געוויס! אָבער ווי שעהן! ווי גרויס!...

פאַר דער קאָמונע האָבן זיך מקריב געווען ניט איינציגע מענשען, ניט בלויז מענער, ניט בלויז פרויען און ניט בלויז קינדער, נאָר גאַנצע פאַמיליען זיינען מיט שמחה געגאַנגען אין מלחמה־פייער צו ראַטעווען די פרייהייט פון פּאַריז און די רעפּובליק פון פראַנקרייך.

די קאָמונע ביי איהר אַרבייט

די נידערלאַגע פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע דעם דריטען אפּריל האָט באַוויזען די קאָמונאַרען, אַז די רעוואָלוציאָנערע מיליטערישע אָרגאַניזאַציע, ווי זי איז איצט, איז צו שוואַך אויס־צוהאַלטען די בלוטיגע אַטאַקעס פון ווערסאַל.

די גוואַרדיסטען זיינען טאַקע געווען זעהר באַגייסטערט פאַר די אידעאַלען פון דער קאָמונע, אָבער מיט באַגייסטערונג אַליין איז שווער בייצוקומען אַ באַוואָפּענטע, גוט דיסציפּלינירטער אַרמיי. דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע האָט געפעהלט אַמוניציע, דיסציפּלין און גוטע קאָמאַנדירען.

די ברייטע קליינבירגערליכע מאַסען האָבען סימפּאַטיזירט מיט דער קאָמונע. אפילו צווישען די רייכערע קלאַסען זיינען געווען אַזוינע, וועלכע האָבען געזוכט צו מאַכען אַ פּשרה צווישען ווער־סאַל און פּאַריז. זיי האָבען אָנגעווענדעט אַלערליי מיטלען צו ענדיגען דעם בלוטיגען בירגער־קריג. ביי דער קאָמונע האָט מען דאָס גע׳פּועל׳ט. זי וואָלט איינגעגאַנגען אויף קאָמפּראָמיסען, אָבער טיער און זיין חברותא האָבען באַשלאָסען זיך נוקם צו זיין אָן די רעוואָלוציאָנערען אָהן שום רחמנות.

די אָפיציעלע ידיעות פון ווערסאַל זיינען געווען פאַבריצירטע, פול מיט גיפטיגע ליגענס, מיט ניט־געשטויגענע און ניט־געפלוי־גענע מעשות וועגען די ברוטאַליטעטען פון די קאָמונאַרען. אַ קאַמפּאַניע פון רכילות און שקרים האָט סיסטעמאַטיש געהעצט קעגען פּאַריז.

לואי באָנאַפּאַרט׳ס גענעראַלען, וועלכע זיינען אַזוי מיאוס דורכגעפאַלען ביי סעדאַן און מעץ, האָבען דאָ געפונען אַ גוטען מיטעל, ווי אַרויסצואווייזען זייער „העלדישקייט". אום צו פאַר־דעקען זייער פאַררעטערישע קאַפּיטולאַציע פון די גרעסטע פראַנ־צויזישע שטעדט, האָבען זיי זיך גענומען פאַר׳ן „אינערליכען

פיינד", וועלכער האָט אויף דער ווערסאַלער קליקע געוואָרפען מעהר שרעק, ווי די פּרייסישע יונקערס.

דעם זעקסטען אפּריל האָט טיער באַשטימט פאַר'ן הויפּט־קאָמאַנדיר איבער דער ווערסאַלער אַרמיי גענעראַל מאַק־מאַהאָן, דעם זעלביגען גענעראַל, וועלכער איז געווען פראַנצטוואָרטליך פאַר דער מפּלה, וואָס די פראַנצויזישע אַרמיי האָט געהאַט ביי סעדאַן. אָנשטאַט צו ווערען געשטעלט אונטער אַ קריגס־געריכט, איז ער געוואָרען דער באַפעהלסהאבער איבער די קאָנטר־רעוואָ־לוציאָנערע אַרמייען. און אַ דאַנק אַט די „גבורות", וואָס מאַק־מאַהאָן האָט אַרויסגעוויזען איבער די אָרעמע פאַריזער מאַסען, איז ער שפּעטער געוואָרען דער „רעטער" פון דער בורזשואַזער און פעאָדאַלער פראַנקרייך. אַלע רעאַקציאָנערען פון פאַרשידענע שאַ־טירונגען האָבען געקוקט אויף איהם, ווי אויף זייער משיח.

אַ סך אַנדערע גענעראַלען, וועלכע זיינען פאַרברעכעריש דורכגעפאַלען אויפ'ן פּרייסישען פראָנט, האָבען גראַטעוועט זייער „עהרע" מיט זייערע אַכזריות'דיגע מעשים קעגען דער קאָמונע און דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע.

זיינען נאָך געווען וויניג די „אייגענע מענשען", האָט טיער געשיקט זיין משרת זשול פאַוור אַלס שליח צו ביסמאַרק'ען צו בעטען ביי איהם הילף. טיער'ס שליח האָט דאָס ביי ביסמאַרק'ען לייכט גע'פּועל'ט. דער בלוט און אייזען קאַנצלער האָט פאַר־שטאַנען זיינע קלאַסען אינטערעסען. ער האָט געוואוסט, אַז אויב די קאָמונע זאָל בלייבען אין פאַריז, קאָן דאָס האָבען אַ ווידער־קול אין בערלין. ער האָט דאַריבער מסכים געווען אָפּצו־לאָזען זעבציג טויזענד געפאַנגענע פראַנצויזען, וועלכע זיינען באַ־נוצט געוואָרען צו פאַרשטאַרקען די ווערסאַלער אַרמיי קעגען פאַריז.

גאַנץ פאַריז איז געוואָרען אַרומגענומען מיט אַן אייזערנעם רינג, וואָס איז געשמידט געוואָרען פון טיער און ביסמאַרק'ען צו־זאַמען. ביידע בלוטיגע, גרויזאַמע מענשען, האָבען פאַרגעסען זייער פּאַטריאָטיזם, אויפ'ן מזבח פון וועלכען זיי האָבען מקריב געווען אַזוי פיל צעהנדליגע טויזענדער מענשען און זיינען געוואָ־רען „אינטערנאַציאָנאַל". די בלוטיגסטע שונאים האָבען זיך

גענגעבען איינער דעם אַנדערען די הענט און האָבען געבילדעט איין קאָנטער־רעוואָלוציאָנערען בלאָק. אַלע כחות פון דער רעאַקציע האָבען זיך פאַראייניגט קעגען פּאַריז, וואָס האָט געשטרעבט צו פרייהייט און אומאָפּהענגיגקייט.

און בעת אַלע קאָנטער־רעוואָלוציאָנערען האָבען צווישען זיך געמאַכט יד אחת, האָבען צום גרויסען באַדויערען די רעוואָלוציאָנערען זיך געהאַמפּערט און פּאָלעמיזירט.

דער צענטראַל־קאָמיטעט האָט געוואָלט האָבען די מאַכט איבער די מיליטערישע ענינים; די קאָמונע האָט דאָס ניט געוואָלט. עס זיינען פאָרגעקומען שטאַרקע רייבונגען צווישען דעם צענטראַל־קאָמיטעט און דער קאָמונע איבער יוריסדיקציע פראַגען. צווישען די קאָמונע מיטגלידער גופא זיינען געווען מענשען מיט פאַרשידענע איבערצייגונגען און פון פאַרשידענע ריכטונגען. עס פלעגט גאַנץ אָפט טרעפען, אַז מען פלעגט דעבאַטירען איבער פראַגען, וועלכע האָבען ניט געהאַט קיין דירעקטע שייכות צו די פאָדערונגען פון מאָמענט.

מיט טעאָרעטישע דיסקוסיעס און שעהנע רעדעס קאָן מען אָבער זיך ניט אַנטקעגען שטעלען קעגען האַרמאַטען, וועלכע האָבען אָנגעפאַנגען אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער צו דונערען און עס איז קיין וואונדער ניט, וואָס סוף כל סוף האָט ווערסאַל מיליטעריש געזיגט איבער פּאַריז...

די דעבאַטען האָבען גאַנץ אָפט אָנגענומען א פּערזענליכען כאַראַקטער. נאָך א נידערלאַגע פלעגט איינער וואַרפען די שולד אויפ'ן צווייטען. באַזונדערס האָט זיך אין דעם אויסגעצייכענט פעליקס פּיא, וועלכער פלעגט אין א געפאַהר וואַרפען דעם גט אין פּנים און רעזיגנירען. ער פלעגט אויך זעהר מיאוס אָנפאַלען אויף די טרייעסטע קאָמונאַרען און זיי באַשולדיגען אין פאַרראַט. די אַנדערע מיטגלידער האָבען איהם ניט געשאַנעוועט און פלעגען אויפדעקען זיינע ניט ריינע כונות.

— „מען טאָר זיך ניט אָפּזאָגען פון אַן אמט דעמאָלט, ווען ער ווערט געפעהרליך" — האָט א מיטגליד פון דער קאָמונע איין מאָל אויסגעשריען נאָך דעם, ווי פּיא האָט געוואָלט רעזיגנירען, ווייל ווערמאָרעל האָט איהם באַליידיגט.

— „איצט איז אַ צייט, ווען מען קאָן ניט אָפּטרעטען צוליב פּערזענליכע מאָטיוון" — האָט דערקלערט דער אַלטער דעלע־קליוז. „צי דען מיינט איהר, אַז מיר זיינען מיט אַלץ מסכים, וואָס דאָ ווערט געטאָן — האָט ער ווייטער גע'מוסר'ט די יעניגע, וועלכע פּלעגען זיך נאָר עפּעס באַליידיגען. — מיר וועלען אָבער שטעהן ביז'ן ענד און מיר וועלען וויינינג וואָס זיך קימערען מיט דער בלאָטע, וואָס מען שליידערט אונז אין פּנים. פּערזענליך האָב איך באַשלאָסען צו בלייבען אויף מיין פּאָסטען ביז דער לעצטער מינוט. און אויב אפילו מיר וועלען ניט זיגען, וועלען מיר אַלץ בלייבען און זיך ניט אונטערגעבען. מיר וועלען שטאַרבען די לעצטע אויף די באַריקאַדען אָדער אויף די טרעפּ פון'ם ראַט־הויז".

דעלעקליוז'ס ווערטער פּלעגען אַלעמען באַרוהיגען. אָבער מחלוקת פּלעגען דאָך פאָרקומען דוקא דעמאָלט, ווען אייניגקייט האָט געזאָלט זיין די שטאַרקסטע וואָפען, וואָס מען האָט באַדאַרפט אַרויסשטעלען קעגען דעם פאַראייניגטען אייזערנעם קאָנטער־רע־וואָלוציאָנערען פראָנט.

מאַנכע מיטגלידער פון דער קאָמונע זיינען געווען אין פּרינ־ציפּ דעמאָקראַטען. זיי פּלעגען קוקען אויף יעדע זאַך, אויף יעדען פאַרלאַנג, אויף יעדער רעפאָרמע קרום אָדער גלייך, אויף ווי ווייט זי שטימט מיט דער דעמאָקראַטיע. עס זיינען געווען ניט וויינינג מקפּידים, וועלכע פּלעגען אויפּפּאַסען, אַז אַ קוצו של יוד פון דעם פּרינציפּ זאָל ניט חס וחלילה ווערען אנגעריהרט. אזוינע שטרענגע משגיחים אויף רעוואָלוציאָנערע כשרות האָבען, אפשר ניט ווילענ־דיג, געשטערט די ארבייט פון דער קאָמונע, וואָס האָט זיך גע־נויטיגט מעהר אין פּראַקטישע טוער, ווי אין חטאים זוכער.

עס פאַרשטעהט זיך, אַז עס זיינען געווען אין דער קאָמונע ניט וויינינג ערפאַהרענע, פּראַקטישע מענשען. מאַנכע זיינען גע־ווען אויסערגעוויינליך פעהיג. זיי האָבען געפירט זייערע דעפּאַר־טאַמענטס מיט גרוים שכל און שפּאָרעוודיגקייט. ניט געקוקט, וואָס אַ סך פון די פריהערדיגע באַאַמטע האָבען סאַבאַטירט און באָיקאָטירט די קאָמונע און האָבען אַלע קאַנצעלאַריעס נאָך דעם 26טען מערץ איבערגעלאָזען אין אַ תוהו ובוהו צושטאַנד, האָבען

די קאָמונאַרען דאָך פאַרשטאַנען צו פירען די געשעפטען פון פּאַריז א סך בעסער, ווי די הויך געצאָלטע טשינאָווניקעס פון דער אימפעריע.

די ווערסאַלער רעגירונג האָט געטאָן אַלץ, וואָס זי האָט געקאָנט, אַבי די קאָמונע זאָל דורכפאַלען. זי האָט געהאַט איהרע שפּיאָנען אין א סך קאָמיסיעס פון דער קאָמונע. איהרע אגענטען האָבען געזוכט צו דיסקרעדיטירען די קאָמונאַרען, זיי אונטער־שטעלען פיסלאַך, אַבי עס זאָל זיך אַרויסווייזען, אַז זיי קאָנען ניט פירען קיין קהל'שע ענינים.

דאָס האָט זיך איהר מאַנכעס מאָל איינגעגעבען. אָבער נאָר אין איינציגע פאַלען. בכלל האָבען די קאָמונאַרען, ווי שוין גע־זאָגט, אַרויסגעוויזען טאַלאַנט אויף זייערע נייע פאַראַנטוואָרט־ליכע עמטער.

אין אָנפאַנג האָט די קאָמונע געהאַט אויסגעקליבען אַן עקזע־קוטיוו־קאָמיטעט, וואָס זאָל דורכפירען איהרע באַשלוסען. שפּע־טער, דעם 20טען אפּריל, האָט די קאָמונע באַשלאָסען מבטל צו זיין דעם עקזעקוטיוו־קאָמיטעט און איינטיילען די גאַנצע אַרבייט אין ניין קאָמיסיעס. אויף דער שפּיץ פון די קאָמיסיעס זיינען געשטאַנען מיטגלידער פון דער קאָמונע. די קאָמיסיעס זיינען געווען:

1) א שפּייז־קאָמיסיע, וואָס האָט זיך געזאָרגט, די באַפעל־קערונג זאָל האָבען וואָס צו עסען. טיער האָט אָנגעווענדעט אַלע מיטלען אויסצוהונגערען פּאַריז. דער שפּייז־קאָמיסיע האָט זיך אָבער איינגעגעבען צו קריגען נאַהרונג פאַר די איינוואוינער פון פּאַריז און האָט צונישט געמאַכט טיער'ס טייפעלשע פּלענער.

2) א שטאָדט־קאָמיסיע אויפצופּאַסען אויף דער שטאָדט.

3) א פינאַנס־קאָמיסיע.

4) א קריגס־קאָמיסיע.

5) א קאָמיסיע פאַר דער געזעלשאַפטליכער זיכערקייט, אויפצופּאַסען אויף דער אָרדנונג.

6) א קאָמיסיע פאַר די אויסלענדישע ענינים.

7) א בילדונגס־קאָמיסיע פאַר ערציהונג און אויפקלערונג.

8) אַ יוסטיץ־קאָמיסיע.

9) אַ קאָמיסיע פאַר אַרבייט און האַנדעל.

יעדע קאָמיסיע האָט געהאַט פאַרשידענע אָפּטיילונגען אונטער דער פירערשאַפט פון ערפאַהרענע מענשען, וועלכע האָבען פריהער געמוזט דורך אַן עקזאַמען (סיוויל סוירוויס) באַווייזען, אַז זיי זיינען פעהיג צו זייער אַרבייט, וועלכע מען טרויט זיי אָן.

די אַרבייט אין אַלע קאָמיסיעס איז געווען דורכגעדרונגען מיט דעם גייסט פון יושר און גערעכטיגקייט. די באַאַמטע האָבען זיך פאַרהאַלטען מיט גרויס דרך־ארץ צום עולם. האָבען זיך באַטראַכט ניט אַלס מאַכטהאָבער, נאָר אַלס דינער פון פאָלק. די באַאַמטע האָבען קיינעם ניט נושא פנים געווען און האָבען דורכגעפירט שטרענג דעם פּרינציפּ, אַז אַלע מענשען זיינען גלייך פאַר'ן געזעץ. אַלע האָבען די זעלביגע רעכטען און די זעלביגע פליכטען. „די רעפּובליק האָט ברויט פאַר אַ ל ע אַלמנות (אפילו פאַר די אַלמנות פון די געגנער) און אַ קוש פאַר אַ ל ע יתומים (אפילו פון די קאָנטער־רעוואָלוציאָנערען)".

די קאָמונע האָט געזוכט אויסצואוואָרצלען אַלע שלעכטע זיטען. זי פלעגט ניט אָננעמען קיין אַנאָנימע מסירות. „אַ מענש, וועלכער האָט ניט דעם מוט אונטערצושרייבען דעם נאָמען אונטער זיין מסירה, איז ניט אויסען די טובה פון כלל".

מיט די געפאַנגענע איז מען זיך באַגאַנגען מיט גרויס מענשליכקייט. עס איז אפילו פון איינעם, פון בלאַנשע, געמאַכט געוואָרען אַ פאָרשלאַג, זיך צו באַגעהן מיט די געפאַנגענע אַזוי ווי ווערסאַל באַגעהט זיך מיט די געפאַנגענע גוואַרדיסטען, אָבער די קאָמונע האָט דעם פאָרשלאַג צוריקגעוויזען. די יענע, וועלכע זיינען פון דער קאָמונע גענומען געוואָרען אַלס משכנות, האָבען זיך באַנוצט מיט אַלע פּריוויליגיען. זיי האָבען געקראָגען שפּייז, וועש, ביכער, צייטונגען אַזוי ווי אַלע פרייע מענשען. זיי האָבען אפילו געהאַט דאָס רעכט אויפצונעמען די רעפּאָרטערס פון אויסלענדישע צייטונגען.

אויפ'ן פעלד פון בילדונג און ערציהונג האָט די קאָמונע זעהר פיל אויפגעטאָן. אַלע מוזעאומס, אקוואַריומס, ביבליאָטעקען און ענליכע בילדונגס אינסטיטוציעס האָט זי איבערגעגעבען אונ־

טער דער השגחה פון קינסטלער, שריפטשטעלער און געלערטע. די קאָמונע האָט געעפענט א סך נייע פרייע שולען און האָט געזעהן, די אַלטע שולען זאָלען זיך באַפרייען פון דעם שעדליכען איינפלוס, וואָס די קלעריקאַלען האָבען אויף זיי געהאַט. אנדערע דיסטריק־טען, אשטייגער, דער צוואַנציגסטער דיסטריקט, האָבען געגעבען די שול־קינדער עסען און קליידער. דער גייסט פון די שולען איז געווען אַן אַלמענשליכער, אַ פרייער, אַן אינטערנאַציאָנאַלער. די פּריציפּען פון דער דערציהונג זיינען געווען: „געוואוינען די קינדער, זיי זאָלען ליבען און אַכטען אַלע מענשען־קינדער אָהן אַן אויסנאַהם, איינפלאַנצען אין זיי ליבע צו גערעכטיגקייט, ענטוויק־לען אין זיי אַ פאַרלאַנג זיך צו לערנען און צו שטאַרקען אין זיי אַ שטרעבען צו ארבייטען פאַר די נוצען פון כלל".

דער הויפּט ממונה איבער פאָלקס בילדונג איז געווען עדוואַרד וואַיאַן. וואַיאַן האָט אויך שטאַרק געהאַלטען פון פּראָפעסיאָנע־לער בילדונג. ער האָט צוגעגעבען זיין בילדונגס־פּראָגראַם א סאָציאַליסטישען כאַראַקטער: „די קאָמונע — האָט געזאָגט וואַיאַן — דאַרף אונטערשטרייכען איהרע סאָציאַליסטישע כוונות דורך איהרע רעפאָרמען אין פאָלקס־בילדונג. זי מוז יעטווידע פאַרזיכערען סאָציאַלע גלייכקייט — אַ פ ו ל ע א ו ן א ל־ ז י י ט י ג ע ב י ל ד ו נ ג".

די קאָמיסיע פון אַרבייט און האַנדעל איז אין גאַנצען באַ־שטאַנען פון סאָציאַליסטען און ארבייטער פיהרער. די דאָזיגע קאָמיסיע האָט קודם כל גענומען איינפירען אַלע מעגליכע רעפאָר־מען. זי האָט אונטערזוכט די באַדינגונגען פון אַרבייט און די באַציהונגען פון די אונטערנעמער צו די אַרבייטער; זי האָט איבערגעקוקט די האַנדעלס־געזעצען, אשטייגער, דעם טאַריף, די דירעקטע און אונדירעקטע שטייערען א. א. וו.

די קאָמיסיע פון אַרבייט און האַנדעל האָט איינגעפירט אַ ביוראָ פאַר סטאַטיסטיק. אונטער דער פירערשאַפט פון דעם אַרבייטער קאָמונאַר לעאָ פראַנקעל איז געגרינדעט געוואָרען אַ מין אַרבייטס מאַרק, וואו מען האָט זיך געקאָנט דערקונדיגען אי־בער די אַרבייטס־באַדינגונגען אויף'ן מאַרק, איבער דעם אָנבאָט און נאָכפראַגע. זי האָט פאַרבאָטען נאַכט־אַרבייט אין די בעק־

קערייען. זי האָט אויך מבטל געווען די שטראָפּען אין די פאַברי־קען און וואַרשטאַטען. זי האָט זיך געגרייט ארויסצוגעבען נעזעצען קעגען ארבייטסלאָזיגקייט און האָט געגרינדעט אַ סך פּראָדוקטיוו־קאָאָפּעראַטיוועז „כדי צו באַזייטיגען די עקספּלואַ־טאַציע פון קאַפּיטאַל".

ווי מען זעהט, האָט דאָ די קאָמונע ניט געוואָלט דורכפירען אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע. זי האָט דורך איהר קאָמיסיע פון האַנ־דעל און ארבייט בלויז געוואָלט דורכפירען געוויסע רעפאָרמען בנוגע די באַציהונגען פון קאַפּיטאַל צו ארבייט. אָבער פאַר די פעאָדאַלען און גרויס־קאַפּיטאַליסטען, וועלכע האָבען געהאַט זייער הויפּטקוואַרטיר אין ווערסאַל, זיינען אָט די איינפאַכע רעפאָרמען געווען גענוג ארויסצורופען קעגען זיך אַלע שוואַרצע פינסטערע כחות פון לאַנד.

געוויינליך וואָלט די קאָמונע ניט געבליבען ביי איינפאַכע רעפאָרמען. זי וואָלט, אויב זי וואָלט זיך לאַנג געהאַלטען, דורכ־געפירט ראַדיקאַלע ענדערונגען בנוגע דעם אייגענטום. דאָס איז צו זעהן פון אַ צירקולאַר, וואָס זי האָט פאַנאַנדערגעשיקט צו די פויערים, געשריבען פון דער שריפטשטעלערין אַנדרע לעאָ. „ברודער, — זאָגט דער צירקולאַר — ברודער, מען נאַרט דיך אָפּ. מיר האָבעןביידע איינע און די זעלביגע אינטערעסען. מיינע באַגערען זיינען דיינע באַגערען. מיר ווילען זיך באַפרייען פון אָפּצאָלונג און דו פאָדערסט אויך דאָס זעלבע. דאָס וואָס פּאַריז וויל איז, אַז די ערד זאָל באַלאַנגען צו די פויערים און די פּראָדוקציאָנס־מיטלען צו די ארבייטער".

דאָס איז אָבער געווען דער ענדציל פון די קאָמונאַרען־סאָצי־אַליסטען. פאַר דער געגענוואַרטס־פּראָגראַם האָבען זיי זיך באַגנו־געַנט מיט רעפאָרמען, מיט אַזוינע רעפאָרמען, וועלכע ווערען אין דער היינטיגער צייט באַטראַכט אפילו פון די גאַנץ מעסיגע עלע־מענטען אַלס זעלבסטפאַרשטענדליך.

די יוסטיץ־קאָמיסיע האָט בטל געמאַכט אַלע קלאַסען־פּרי־ווילעגיעס פאַר'ן געזעץ. זי האָט געמאַכט די געריכטען פאָלקס־טימליכער, אָהן גרויסע צערעמאָניעס, און האָט געזוכט פּטור צו

ווערען פון די אַלע יוצר משרתים ואשר משרתים, וואָס דרעהען זיך אין די טויזענדע ארום די געריכטען און מאכען אוממעגליך, דער אָרעמער זאָל קריגען גערעכטיגקייט צוגלייך מיט׳ן רייכען. זי האָט באפרייט פון א שבועה אין געריכט. זי האָט אויפגעפּאסט, קיינער זאָל ניט אַרעסטירט ווערען איידער עס זיינען פאַראַן גענוגענדע באווייזען, אז ער האָט געטאָן א פארברעכען. זי האָט אויך אויפגעדעקט די פארברעכענס פון דער אימפעריע. זי האָט צובראָכען דעם דיקען צוים פון די מאָנאַסטירען און האָט אַלעמען געוויזען די שמוץ און צולאָזענקייט, וואָס איז געווען פאַרבאָרגען אונטער די פרומע, שוואַרצע היליעס פון די גלחים און די „שוועסטער".

די פינאַנס־קאָמיסיע איז געפירט געוואָרען פון זשורד און ווארלען. זשורד איז געווען א יונגער, זעהר פעהיגער, בוכהאַלטער מיט א גרויסען זכרון. ער איז אויך געווען א שעהנער רעדנער, וועלכער האָט באַגייסטערט זיינע הערער. ווארלען איז געווען איינער פון די ענטוזיאַסטישסטע און איבערגעבענסטע רעוואָלוציאָנערען, וועלכע האָבען געלעבט און געשטאָרבען פאַר דער רעוואָלוציע.

די פינאַנס־קאָמיסיע האָט יעדען מאָרגען באַדאַרפט קריגען געלט פאַר דער חיונה פון זעקס הונדערט טויזענד אַרבייטער. זי האָט אויך באַדאַרפט פינאַנצירען אַלע דעפּאַרטאַמענטען און אַלע זייערע קאַנצעלאַריעס. דאָס איז, פאַרשטעהט זיך, ניט געווען קיין לייכטע אויפגאַבע. אָבער זשורד האָט א דאַנק זיינע פעהיגקייטען געזעהן, אז די הוצאָה זאָל געדעקט ווערען.

די קוואַלען פון הכנסה זיינען געווען: די טעלעגראַפען, די פּאָסט, די דירעקטע שטייערען, אַקציז, די אייזענבאַנען א. א.וו. פון דעם געלט, וואָס איז געבליבען אין דער רעגירונגס באַנק, האָט מען ניט גערירט. די קאָמונע איז זיך באַגאַנגען מיט זיידענע הענטשקעס ניט נאָר מיט איהרע שונאים, נאָר אויך מיט די אינסטיטוציעס, וועלכע האָבען געשטיצט די שונאים. אז דאָס איז געווען א גרויסער פעהלער בנוגע איהר אייגענער אַרבייט — פאַרשטעהט זיך אַליין. אַזוי, על כל פנים, האָט זיך די קאָמונע נוהג געווען.

די ווערסאַלער רעגירונג האָט זיך ניט גערעכנט מיט די קהל׳שע געלדער אַזוי ווי די קאָמונע. זי האָט געצוויגען הונדערטע מיליאָנען פאַר איהרע צוועקען. אפילו אין דער צייט, ווען די קאָמונע איז שוין געווען פּראָקלאַמירט, האָט זיך איהר איינגע־געבען צו קריגען פון דער רעגירונגס באַנק, גוואַלדיגע סומען וועלכע זיינען אויסגעגעבען געוואָרען פאַר דער מלחמה מיט פּאַריז. די קאָמונאַרען זיינען געווען שפּאָרעוודיג, איינגעהאַלטען און האָ־בען אויסגערעכנט יעדען פראַנק. די קאָמונע וואָלט געוויס גע־קאָנט אָפּזעגען דעם צווייג, אויף וועלכען די ווערסאַלער רעגירונג איז געזעסען. זי האָט געקאָנט גלייך פאַרכאַפּען די רעגירונגס באַנק און טיער וואָלט געבליבען אויסגעשטעלט. זי האָט דאָס אָבער ניט געטאָן.

דער דירעקטאָר איבער די פּאָסט־אַנגעלעגענהייטען איז גע־וואָרען טעז — אַן ארבייטער. די פריהערדיגע באַאמטע האָבען סאַבאָטירט און האָבען געמאַכט א חורבן אין די פּאָסט־קאַנטאָרען, אָבער טעז האָט מיט פיל ענערגיע געמאַכט א גוטען אָרדנונג און אין פאַרלויף פון 48 שעה האָט אַלץ אָנגעהויבען גוט צו פונק־ציאָנירען.

אין די אַלע וואוילטעטיגע אינסטיטוציעס האָט זיך אָנגע־הויבען א לעבעדיגע, ענערגישע אַרבייט. אַן דער שפּיץ פון די דאָזיגע אינסטיטוציעס איז געשטאַנען א געוועזענער „פּאָליטי־שער" טרעלאַר — א מענש מיט א גוט האַרץ און איידעלער נשמה. די דאָקטוירים און די „באַרמהערציגע" שוועסטער האָבען אין אָנ־פאַנג באָיקאָטירט טרעלאַר׳ן, זיי האָבען איהם געלייגט אַלערליי שטיינער אין וועג. זיי האָבען זיך אפילו ניט גערעכנט מיט די אומגליקליכע קראַנקע, וועלכע זיינען געקומען נאָך רפואות און ארצטליכע באַהאַנדלונג. אָבער טרעלאַר האָט אין א קורצע צייט אָרגאַניזירט די האָספּיטאַלען אַזוי, דאָס זיי האָבען געבראַכט מעהר רוה און היילונג צו די קראַנקע, ווי אין די „גוטע", „רוהיגע" צייטען. די אַלע, וועלכע האָבען באַדאַרפט אָנקומען צו שטיצע, זיינען ניט באַהאַנדעלט געוואָרען ווי בעטלער און שנאָרער, נאָר ווי גלייכע מענשען, ווען עס ק ו מ ט א ח ו ב. אין אַלע

אינסטיטוציעס אונטער טרעלאַר'ן האָט געהערשט דער גייסט פון גענענזייטיגער הילף און ברודער־ליבע.

טרעלאַר איז שפּעטער, דעם 24טען מאַי, דער'הרג'עט געוואָרען פון טיער'ס זעלנער.

צרות זיינען געווען אין דער מלחמה־קאָמיסיע. דאָרטען האָט געהערשט א גאַנצער תוהו ובוהו. דער צענטראַל־קאָמיטעט האָט שטאַרק געבאַלעבאַטעוועט. ער האָט זיך געהאַלטען פאַר דעם אויטאָריטעט און פאַר דעם בארעכטיגטען אויפּפּאַסער איבער אַלע מלחמה־געשעפטען. די קאָמונע, ווידער, האָט דאָס ניט געוואָלט ליידען. עס זיינען פאָרגעקומען גרויסע סכסוכים און בינו לבינו איז די קריגס־פיהרונג, פון וואָס עס איז אָפּגעהאַנגען דער ערפאָלג פון דער קאָמונע, אין גאַנצען פאַרנאַכלעסיגט געוואָרען.

די קאָמאַנדירען האָבען זיך אָפּט געביטען. די נאַציאָנאַלע גוואַרדיסטען האָבען ניט געוואוסט וואָס צו טאָן. די דיסציפּלין איז געווען א שוואַכע, די אָפּיצערען און די סאָלדאַטען פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע פלעגען יעדען טאָג מוזען קומען אין די קאַנצעלאַריעס פון דער קריגס־קאָמיסיע נאָך פּראָוויאַנט, קליידער, אַמוניציע און אַנדערע תכסיסי מלחמה. אָבער זיי האָבען זיך צו קיין זאַך ניט געקאָנט דערשלאָגען. איין דעפּאַרטאַמענט האָט זיך געקריגט מיט א צווייטען דעפּאַרטאַמענט איבער יורידיקציאָנס־פראַגען, איין קאָמאַנדיר האָט ניט געוואוסט פון צווייטען און עס פלעגט אָפּט קומען צו אויפגערעגטע סצענעס אין די קאַנ־צעלאַריעס און צו מהומות אויפ'ן פּראָנט.

דער צענטראַל־קאָמיטעט פלעגט אָנשטעלען זיינע מענשען און די קאָמונע פלעגט שיקען איהרע מענשען. עס פלעגען פאָר־קומען גרויסע מחלוקות און אַלץ איז געגאַנגען אָהן א סדר, ניט ווי עס האָט באַדאַרפט געהן. די באַריקאַדען זיינען געבויט גע־וואָרען אָהן א פּלאַן און האָבען דאַריבער ניט געדינט אַלס גוטע פעסטונגען פאַר דער רעוואָלוציע.

די וויכטיגסטע קריגס־דעפּאַרטאַמענטען זיינען געווען גענלי־כען צו אַן אָרקעסטער אָהן א דיריגענט. יעדערער האָט געפייפט ווי איהם אַליין האָט זיך געגלוסט, איינער האָט ניט געוואוסט פון צווייטען און די גאַנצע אַרבייט האָט קיין טעם ניט געהאַט.

נאָך דער נידערלאַגע פון דריטען אפריל איז דער וואַנטיור־ריסטישער גענעראל קליוזערע אראפּגעזעצט געווארען. דער שעף פון גענעראַל־שטאַב איז געווען אַ געוויסער ראָסעל, אַ יונגערמאַן פון אַ יאָהר 28, מיט צווייפעלהאפטע פעהיגקייטען און אַ ניט־פעסטען כאראקטער. ער פלעגט זיך אַלץ חנפה'נען צו די איינ־פלוסרייכע פערזאָנען פונ'ם צענטראל־קאָמיטעט און האָט מעהר געזאָרגט וועגען זיין אייגענער פּאָפּולאַריטעט, ווי וועגען דעם זיג פון דער קאָמונע.

עס פארשטעהט זיך, אַז די נאַציאָנאַלע גוואַרדיע אונטער אַזאַ קריגס־קאָמיסיע, האָט ניט געקאָנט אויסהאלטען די אַטאַקעס פון דער דיסציפּלינירטער, זאַטער, אָנגעטאָנענער ווערסאַלער ארמיי, און דער סוף איז געווען — אַ נידערלאַגע.

שלעכט ארגאניזירט איז אויך געווען דער פּאָליציי־דינסט. אין אָנפאַנג איז דער פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט געפירט געוואָרען פון דיוואַוואַל. נאָך זיין טראגישען טויט איז דער דעפּאַרטמענט איבערגעגאַנגען אין די הענט פון ראול ריגאָ, וועלכער איז געווען צו יונג צו פארנעמען אַזאַ פאַראַנטוואָרטליכען אַמט. אין אַלע זיינע קאַצעלאַריעס האָבען זיך אריינגעגנב'עט שוואַרצע, טונ־קעלע נפשות, פּראָוואָקאַטאָרען און שפּיאָנען. ארעסטירט פלעגען ווערען ניט די אמת'ע שולדיגע, נאָר דוקא ערליכע מענשען.

די קאָמונאַרען האָבען, אמת, שטארק קריטיקירט די האַנד־לונגען פון ריגאָ, האָבען פארלאַנגט זיין אראָפּזעצונג, אָבער ריגאָ איז געבליבען אין זיין אַמט.

די שלעכטע אדמינ'סטראַציע פון פּאָליציי־דעפּאַרטאַמענט האָט אויך געהאַט ניט קיין קליינעם חלק אין דעם בלוטיגען זיג, וואָס ווערסאַל האָט געהאַט איבער פאַריז און אין דעם דורכפאַל פון דער קאָמונע.

דער דורכפאַל פון דער קאָמונע

די קאָמונע האָט לאנג ניט אָנגעהאלטען. אין גאנצען צוויי מאָנאט מיט עטליכע טעג. די ווערסאלער רעגירונג האָט זי צוקוועטשט מיט דער גרעסטער אכזריות. טיער און זיינע האנדלאנגער האָבען ניט נאָר געטויט זייערע געגנער — די רעוואָלוציאָנערען, נאָר זיי האָבען נקמה גענומען פון גאנצען פאריזער פאָלק. זיי האָבען ניט געשאָנעוועט פרויען און קינדער, אַלטע לייט און זויגלינגע — אַלעמען האָבען זיי געשטאָכען, גע־ברענט און געבראָטען פאר „די זינד" פון דער קאָמונע.

„מען מוז — האָט געשריען א ליבעראַלער שריפטשטעלער — מען מוז זיך אומקערען צו די אַלטע צייטען פון אַנטאָניוס און אָקטאַוויאוס, אום צו געפינען אַזעלכע מאָרדען אין דער געשיכטע פון ציוויליזירטע נאַציעס. די קרייץ־ציגע, די רעליגיאָנס־קריגען, די בארטהעלעאומ׳ס נעכט, די עפּאָכען פון טעראָר, זיינען קינדער־שפּילען אין פאַרגלייך מיט די רציחות, וואָס די ווערסאַלער קליקע האָט דורכגעפירט אין פאַריז, נאָך דעם ווי זי האָט געפייערט איהר טייפעלשען זיג איבער דער קאָמונע. אין די לעצטע וואָכען פון מאי 1871, האָט מען אין פאַריז געפונען 17,000 טויטע פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע. מען האָט געמאָרדעט און פאַרגאָסען בלוט אָהן א שיעור און אָהן אַן ערך !...

וואָס זיינען געווען די אורזאַכען פון דער קאָמונע׳ס דורכ־פאַל ?

דער ענטפער אויף דער דאָזיגער פראַגע פליסט ארויס פון די פאָריגע קאַפּיטלאך, וועלכע מיר האָבען געווידמעט דער היסטאָריע און דעם מהות פון דער קאָמונע.

דער ענין איז אָבער פאַר אונז אַזוי אומגעהייער וויכטיג, דאָס מיר מוזען זיך אויספירליכער אויף דעם אָפּשטעלען.

זאָמען פון דעם שפּעטערדיגען דורכפאַל זיינען שוין געווען

פּאַרזייט אין דעם גרויסען טאָג — דעם 18טען מערץ — ווען דאָס פּאַריזער פאָלק האָט גענומען זיין מזל אין זיינע אייגענע הענט און האָט אָפּגענומען די מאַכט פון דער „צייטווייליגער פּאַרטיידיגונגס רעגירונג".

דער צענטראַל־קאָמיטעט איז געווען אומפּאָרזיכטיג און האָט באַשטימט פאַר'ן הויפּט־קאָמאַנדיר פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע ליוליע — א שכור, א באַרימער, אַן אַוואַנטיוריסט, וואָס האָט שפּעטער זיך אַליין באַרימט, אַז ער האָט פאַרראַטען זיין מאַנדאַט, וואָס ער האָט געקראָגען. א דאַנק ליוליע האָט גענעראַל ווינוע — טיער'ס מיליטערישער משרת — געקאָנט אַרויספירען פון פּאַריז קיין ווערסאַל, אין דער נאַכט פון 18־19טען מערץ, א סך רעגימענטען, אַרטילעריע, אַמוניציע און אַנדערע מלחמה־געצייג. איין פּיפּס פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע וואָלט ווינוע'ס פּלאַן געמאַכט צונישט. אָבער ליוליע האָט בכיון — אַזוי האָט ער אַליין שפּעטער דערצעהלט — געלאָזען אָפען די דרום טויערען פון פּאַריז, כדי ווינוע זאָל קאָנען טאָן וואָס ער האָט געוואָלט. צוליב דיזען פאַרראַט איז א טייל פון דער פאַקטישער, ממשות'דיגער קאָמונע'ס מאַכט איבערגעגעבען געוואָרען צו דער קאָנטער־רעוואָלוציע אין ווערסאַל.

די שוואַכסטע זייט פון דער קאָמונע איז געווען, ווי מיר האָבען געזעהן, אין דעם, וואָס זי האָט וועניג געוואוסט פון דער מלחמה־קונסט. זי האָט ניט געהאַט קיין פעהיגע קריגס־פירער און האָט געמאַכט גרויסע פעלערען אינ'ם אויסקלייבען דעם קריגס־פּערזאָנאַל צו פירען די מלחמה קעגען ווערסאַל. צווישען די הויפּט קאָמאַנדירען זיינען געווען שאַרלאַטאַנעס, אַוואַנטיוריסטען, טוי־געניכטסען און פּשוט'ע פאַררעטער.

דאָס האָט זיך שוין אַרויסגעוויזען ביי דער ערשטער נידער־לאַגע, ווען דוּאוואַל און פלוּראַנס זיינען דערמאָרדעט געוואָרען.

אין די קריגס־דעפּאַרטאַמענטען זיינען פאָרגעקומען שטענ־דיגע רייבונגען און מחלוקות צווישען דעם צענטראַל־קאָמיטעט און די מיטגלידער פון דער קאָמונע. דאָס האָט דעמאָראַליזירט די גאַנצע קריגס־פירונג. אין די קאַנצעלאַריעס האָבען זיך אַריינ־

געכאפט שפּאַנען און פּראוואָקאַטאָרען, וועלכע האָבען, ווי שוין געזאגט, איבערגעגעבען אין ווערסאַל די סודות פון דער קאָמונע.

די קאָמונאַרען האָבען שטאַרק געגלויבט אין דער קראַפט פון זייער אידעע. זיי זיינען געווען אין מאַנכע פּרטים זעהר נאַאיוו און האָבען געשאָנקען צו פיל פּאַרטרויען צו מאַנכע צווייפעלהאַפ־טע נפשות. די דיסציפּלין איז געווען אַ שלעכטע און די נאַציאָ־נאַלע גוואַרדיסטען גופא האָבען טיילווייז ניט געהעריג דערפילט זייער אויפגאַבע.

מכח דעם לווינט זיך אויסצוהערען די מיינונג פון אַ גרוי־סען מומחה — די מיינונג פון לעאָן טראָצקי. אין זיין ענטפער צו קאַוטסקי׳ס אָנפאַל אויף דער סאָוועטען־רעגירונג, אַז זי שטעהט אַ סך נידעריגער פאַר דער פּאַריזער קאָמונע, זאָגט טראָצקי אָט וואָס:

„די פּאַריזער קאָמונע האָט געליטען אַ מיליטערישע נידער־לאַגע נאָך בעפאָר זי האָט זיך געקאָנט נעמען פאַר די עקאָנאָמישע פראַגען. ניט געקוקט אויף די אויסגעצייכענטע קאַמף־אייגענשאַפ־טען פון די פּאַריזער אַרבייטער, איז דער מיליטערישער מזל פון דער קאָמונע פון אָנפאַנג אָן געווען האָפנונגסלאָז. די ניט־ענט־שלאָסענקייט און די נייגונג צו קאָמפּראָמיסען מצד די פיהרער, האָ־בען דעמאָראַליזירט די מאַסע פון דער רעוואָלוציאָנערער גוואַר־דיע".

„די נאַציאָנאַלע גוואַרדיע האָט גערעכענט אין איהרע רייהען 162,000 סאָלדאַטען און 6,500 אָפיצערען. אָבער די צאָל פון די, וועלכע האָבען פּאַקטיש זיך באַטייליגט אין קאַמף, האָט זיך גע־וואַקעלט — איבערהויפּט נאָך דער נידערלאַגע פונ׳ם דריטען אַפּריל — צווישען 20 און 30 טויזענד".

„דאָס קאָמפּראָמענטירט לחלוטין ניט די פּאַריזער אַרבייטער. מען קאָן זיי בשום ענין ואופן ניט האַלטען פאַר דעזערטירער און טרוסען, הגם עס זיינען געווען אַזוינע אויך. אַ קאַמפס־פעהיגע אַרמיי מוז קודם כל האָבען אַ צענטראַליזירטען און פּינקטליכען פּאַרוואַלטונגס־אַפּאַראַט. דערפון איז ביי דער קאָמונע אפילו קיין רייד ניט געווען".

„די מיליטערישע קאָנצעלאַריעס פון דער קאָמונע זיינען גע־

ווען געגליכען, לויט דעם אויסדרוק פון א פּראָפעסער (ליסאַגאַרע — א. ש. ז.) צו א פינסטערען צימער, וואו אלע האָבען זיך גע־שטויסען, געטומעלט, געפאָדערט פּראָוויאַנט, אָבער מען האָט זיי געשיקט צו די קאָמאַנדאַנטען".

„מאַנכע באַטאַליאָנען זיינען געבליבען פון צוואַנציג ביז דרייסיג טעג אין די טרענטשעס, בעת אַנדערע זיינען שטענדיג געווען אין רעזערוו. די זאָרגלאָזיגקייט האָט געטויט יעדע דיס־ציפּלין. די מוטיגע, די העלדישע גוואַרדיסטען האָבען געוואָלט זיין אָפּהענגיג פון זיך אַליין; אַנדערע האָבען זיך אין גאַנצען אַרויסגעמאַכט פון מיליטער־פליכט. דאָס זעלביגע האָבען אויך געטאָן די אָפיצערען. מאַנכע האָבען פאַרלאָזען זייערע פּלעצער, אום צו העלפען זייערע חברים, וועלכע זיינען געשטאַנען אין רעכ־טען פייער און אַנדערע זיינען זיך אוועקגעגאַנגען אין שטאָדט"*).

„אַזאַ רעזשים האָט ניט געקאָנט בלייבען ניט באַשטראָפט. די קאָמונע איז דערשטיקט געוואָרען אין בלוט".

טראָצקי'ס מיינונג נויטיגט זיך ניט אין פירושים. אז די פּאָליציי־אַדמיניסטראַציע איז ניט געשטאַנען אויף דער הויך פון איהר אויפגאַבע, האָבען מיר שוין געהאַט די געלעגענהייט צו זעהן אין פאָריגען קאַפּיטעל. דאָ וועלען מיר נאָר צולייגען, אז דער שפּיאָנאַזש האָט ווי א שרעקליכע חולאת זיך אַריינגעפרעסען אין דעם איידעלען קערפּער פון דער קאָמונע און האָט אַרויסגעזויגט פון איהר די בעסטע לעבענס־קרעפטען. אין דעם איז געווען שטאַרק שולדיג די קרימינעלע פאַרנאַכלעסיגקייט פון דער פּאָליציי פאַרוואַלטונג.

די קאָמונאַרען האָבען ניט געהאַט קיין בולט'ע פּראָגראַם פאַר זייער אַרבייט. זיי זיינען געווען רעוואָלוציאָנערען, אָבער האָבען אין מאַנכע פּרטים אַליין ניט גענוי געוואוסט, וואָס זיי האָבען צו טאָן. זיי האָבען דאַריבער אין פיל פאַלען אַרויסגע־וויזען ניט גענוג דרייסטקייט, ניט גענוג ענטשלאָסענקייט. דאָס בא־

*) דעם פּאַראַגראַף ציטירט טראָצקי פון פּעטער לאַווראָוו'ס בוך: „די פאַריזער קאָמונע".

וויזט זייער באַציהונג צו דער באַנק פון פראַנקרייך און אַנדערע באַנקען, צו די דעפּאָזיטען־קאַסעס, צו די שטאַטס־רייכטימער און אַנדערע אינסטיטוציעס.

די צענטראַלע באַנקען שטעלען מיט זיך פאָר דאָס האַרץ פון עקאָנאָמישען לעבען אין אַ שטאַט. אין זיי און דורך זיי פונקציאָנירען אַלע געלט־און האַנדעלס־אונטערנעמונגען. אַזוי ווי די באַזונדערע אָרגאַנען קאָנען ניט לעבען אָהן דעם צענטראַלען צירקולאַציאָנס־אַפּאַראַט — אָהן דעם האַרץ, אַזוי קאָן קיין צווייג פון דעם געזעלשאַפטליכען לעבען ניט עקזיסטירען אָהן דעם הויפּט־באַנק. די קאָמונאַרען האָבען געהאַט די מעגליכקייט צו פאַרכאַפּען די „באַנק פון פראַנקרייך" און דערמיט וואָלט זי געגעבען אַ שטאַרקערען קלאַפּ דער ווערסאַלער רעגירונג, ווי טויזענדער האַרמאַטען. ווערסאַל וואָלט דעמאָלט געוואָרען אין גאַנצען אָפּהענגיג פון דער קאָמונע. זי וואָלט אָהן פינאַנסען ניט געקאָנט לאַנג אויסהאַלטען און וואָלט זיך געמוזט אונטערגעבען. יעדער אויפשטאַנד, אויב ער וויל האָבען אַן ערפאָלג, פאַרכאַפּט די שטאַט־קאַסע. די קאָמונע האָט דאָס אָבער ניט געטאָן.

די קאָמונאַרען, וועלכע זיינען געשטאַנען אַן דער שפּיץ פון דער פינאַנץ־קאָמיסיע, האָבען געהאַט בדעה דורכצופירען סאָציאַלע ענדערונגען ערשט שפּעטער, ווען זיי וועלען בייקומען די רעאַקציאָנערע רעגירונג פון ווערסאַל. ביז דעמאָלט האָבען זיי ניט אָנגערירט דאָס געזעץ פון פּריוואַט־אייגענטום.

די קאָמונע האָט זיך שטאַרק גענויטיגט אין געלט. אַלס די אַדמיניסטראַציע פון שטאָט פּאַריז האָט זי וויניגסטענס געהאַט דאָס רעכט אויף די דעפּאָזיטען, וואָס פּאַריז האָט געמאַכט אין די באַנקען. זי האָט אָבער די באַנקען ניט אָנגערירט.

די פאַרוואַלטער פון דער שטאַטס־באַנק האָבען אין אָנפאַנג אַנדערש גאָרניט געמיינט, אַז די קאָמונע וועט צונעמען די קאַסע. זיי זיינען געלעגען אין שרעק און האָבען זיך אפילו שוין מכין געווען צו פאַרלאָזען די שטאָט. ווען זיי האָבען אָבער שפּעטער געזעהן, אַז די קאָמונאַרען גופא זיינען ניט ענטשלאָסען דאָס צו טאָן, זיינען זיי געוואָרען ביי זיך דרייסטער און האָבען זיך אפילו אָנגעפאַנגען שטאַרק צו דינגען איבער די פאַרהעלטניסמעסיג קליינע סומען

געלדער, וואָס זיי האָבן באַדאַרפט אַרויסגעבן פאַר די נויטווענדיגסטע הוצאות פון שטאָט.

אינטערעסאַנט דערביי איז, וואָס זשורד, דער פירער פון דער פינאַנץ־קאָמיסיע, און דער אַלטער רעוואָלוציאָנער בעלע, דער שליח פון דער קאָמונע צו דער באַנק, זיינען געווען נאָכפאָלגער פון פּרודאָן, וועלכער האָט באַטראַכט די קאָנטראָל פון דעם שטאַטס־באַנק פאַר דעם הויפּט פּונקט פון זיין פּראָגראַם. אָבער ווען עס איז געקומען דורכצופיהרען דאָס פּראָגראַם אין לעבען, האָבען זיי ניט געהאַט גענוג מוט דערצו.

בעלע האָט זיך גאַנץ פריינדליך דורכגערעדט מיט דעם דירעקטאָר פון באַנק און זיי האָבען זיך אויסגעגליכען.

ווען בעלע האָט אָפּגעגעבען אַ באַריכט פון זיינע פאַרהאַנדלונגען מיט די דירעקטאָרען פון באַנק, האָט ער צווישען אַנדערעס געזאָגט:

„אין דעם באַנק פון פראַנקרייך געפינט זיך דאָס גאַנצע פאַרמעגען פון לאַנד. אָהן איהם קאָנען קיין אינדוסטרי און האַנדעל ניט זיין. אויב מיר זאָלען איהם אָנרירען, וועט גאַנץ פראַנקרייך פּאַראַליזירט ווערען".

אַנדערע מיטגלידער פון דער קאָמונע האָבען יאָ געפאָדערט, מען זאָל פאַרנעמען די באַנק, כדי זי זאָל לכל הפחות ניט קאָנען אויסבאָרגען געלט ווערסאַל, אָבער זייער פאָדערונג איז ניט אָנגענומען ווערען און די באַנק איז שפּעטער אויסגענוצט געוואָרען פון ווערסאַל, אַלס אַן אינסטרומענט קעגען דער קאָמונע.

די אַלע, אַזוי צו זאָגען, סטראַטעגישע פעלערען, וואָס די קאָמונע האָט געמאַכט, זיינען געקומען פון דעם, וואָס די מיטגלידער פון דער קאָמונע גופא האָבען זיך ניט קלאָר געמאַכט זייערע צילען. זיי זיינען אַלע געווען איינינג, אַז מען באַדאַרף פּטור ווערען פון דעם קלעריקאַל־מאָנאַרכיסטישען רעזשים, זיי זיינען אָבער ניט געווען איינינג, ווען עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען אַ באַשטימטען, פאָרמולירטען פּראָגראַם. אַלץ איז דאָרטען געווען מטושטש, אומקלאָר, אומבאַשטימט.

די הויפּט ראָלע האָבען דאָרטען געשפּילט די קליינבירגערליכע עלעמענטען מיט קליינבירגערליכע אידעאַלען. דער עיקר

איז ביי זיי געווען, פּאַריז זאָל זיין אומאָפּהענגיג, אויטאָנאָם. אַלס א רעאַקציע קעגען דער פריהערדיגער, צענטראַליזירטער פּאָליטיק פון דער אימפּעריע, האָבען זיי ארויסגעשטעלט דעם אידעאַל פון דעצענטראַליזאַציע, מיינענדיג, אז דאָס וועט זיין א רפואה קעגען אַלע סאָציאַלע חולאת'ן. וועגען אַן אמת'ער סאָציאַלער איבער־קערעניש, וועגען א נייעם געזעלשאַפטליכען פונדאַמענט, האָבען זיי געהאַט קנאַפּע השגות. זיי זיינען געווען מעהר נוטה צו פאַר־ריכטען דעם אַלטען געזעלשאַפטליכען בנין, איידער בויען א נייעם.

אין דער דעקלאַראַציע, וואָס די קאָמונע האָט ארויסגעלאָזען, אום קלאָר צו מאַכען איהר פּראָגראַם לעזען מיר:

„וואָס וויל דען אייגענטליך פּאַריז? פּאַריז וויל בלויז די אנערקענונג און די באַפעסטיגונג פון דער רעפּובליק. ער וויל אַן אַבסאָלוטע אויטאָנאָמיע פון דער קאָמונע און אַז אַזאַ אויטאָנאָמיע זאָל געגעבען ווערען אַלע שטעט פון פראַנקרייך. די קאָמונע דאַרף האָבען די רעכטען אַליין צו באַשטימען איהרע הוצאות און הכנסות, באַשטימען ווי און אויף וועמען ארויפצולייגען אָפּצאָלונגען, צו פאַרוואַלטען מיט די אָרטיגע נויטען, אָרגאַניזירען די שטאָטישע זעלבסטפאַרוואַלטונג, די פּאָליציי, די פאָלקס־בילדונג, צו פאַר־וואַלטען מיט דער קאָמונאַלער אייגענטום; איהר מוז געהערן דאָס רעכט צו באַשטימען און אויסצואַרבייטען א קאָנטראָל איבער אַלע צווייגען פון דער פאַרוואַלטונג, איהר געהערט דאָס אַבסאָלוטע רעכט צו גאַראַנטירען פערזענליכע פרייהייטען: פרייהייט פון געוויסען, פרייהייט פון אַרבייט. זי מוז האָבען דאָס רעכט צו אָרגאַניזירען די זיכערקייט פון שטאָט און די נאַציאָנאַלע גוואַרדיע. בלויז און נאָר די קאָמונע האָט דאָס רעכט אויפצופּאַסען אויף די פאַרשידענע פאַראיינען און פאַרזאַמלונגען. מעהר ווי דאָס איז פּאַריז ניט נויטיג... עס מוז אָבער זיין א באַדינגונג, אַז אין דער צענטראַלער אדמיניסטראַציע זאָלען ווערען צוגעלאָזען די דעלע־גאַטען פון די פעדערירטע קאָמונעס, וואו עס דאַרפען ווערען פאַר־ווירקליכט די זעלביגע פּרינציפּען".

פוז דער דעקלאַראַציע איז קלאָר צו זעהן, אַז דער הויפּט גע־דאַנק, וואָס האָט אין אָנפאַנג באַהערשט די מאַיאָריטעט מיטגלי־דער (שפּעטער האָבען זיי געבילדעט די מינאָריטעט) פון דער

קאָמונע, איז געווען דער געדאַנק פון דעצענטראַליזאַציע, צוגעפּאַרבען מיט דער פּרודאָניסטישער אידעע פון א פעדעראַטיווען שטאַט. פאַר זיי איז דער הויפּט מאָטיוו פון׳ם אויפשטאַנד געווען צו פאַרניכטען די אויטאָריטעט פון א צענטראַליזירטער מאַכט.

די מיינונג, אַז די הויפּט אויפגאַבע פון דער קאָמונע דאַרף זיין די אומאָפּהענגיגקייט פון פאַריז, איז אויך געווען די אורזאַך, וואָס זי האָט ווייניג געטאָן פאַר דער פּראָווינץ. א סך מיטגלידער האָבען געהאַלטען, אַז די קאָמונע טאָר איבערהויפּט ניט אויסברייטען איהר אַרבייט אויסער פאַריז, אַז איהר אַרבייט איז א ריין פאַריזער, א לאָקאַלע, און זיינען געווען קעגען דעם, מען זאָל אַגיטירען די פּראָווינץ. „מיר האָבען אויסער פאַריז גאָרניט וואָס צו טאָן״ — האָט מען גאַנץ אָפט געקאָנט הערען.

די ווייטזיכטיגערע, די, וועלכע האָבען שוין פאַרשטאַנען, אַז פאַריז, הגם ער מוז זיין אומאָפּהענגיג, וועט אָבער אָהן דער שטיצע פון דער פּראָווינץ גאָרניט קאָנען אויפטאָן, האָבען דורכגעפיהרט, אַז מען זאָל שיקען דעלעגאַטען אין דער פּראָווינץ און אַז מען זאָל דערפאַר אַסיגנירען א געוויסע סומע. אָבער די גאַנצע זאַך איז געהאַלטען געוואָרען פאַר אַזוי ניט וויכטיג, אַז מען האָט ניט מקפּיד געווען, ו ו ע ר עס זאָלען זיין די דעלעגאַטען. עס זיינען געשיקט געוואָרען מיט ווייניגע אויסנאַהמען אומפעהיגע מענשען, וועלכע זיינען אויסגענוצט געוואָרען פון פאַרשידענע שפּיאָנען און פּאָליציי אַגענטען. די ווערסאַלער רעגירונג האָט געוואוסט פון אַלע זייערע באַוועגונגען און האָט, פאַרשטעהט זיך, געזעהן צו שטערען זייער אַגיטאַציע.

און די אַסיגנירטע סומע? מישטיינס געזאָגט! אין גאַנצען איז אַסיגנירט געוואָרען פאַר דער אַגיטאַציע אַרויסצורופען אַן אויפשטאַנד אין גאַנץ פראַנקרייך א קיימא לן פון הונדערט טויזענד פראַנק!

די קאָמונעס איז ליאָן, מאַרסעל, און אַנדערע שטעדט וואָלטען געוויס געהאַט א בעסערען מזל, אויב פאַריז וואָלט זיי אונטערגעשטיצט מיט ראַט און טאַט און אויב ער וואָלט זיך מיט זיי פאַראייניגט. אָבער דאָס קליינבירגערליכעס שטרעבען צו דעצענטראַ־

ליזאַציע איז געשטאַנען אין וועג פון אַזאַ פאַראייניגונג און דער רעזולטאַט איז געווען, אַז פאַריז גופא האָט דערפון געליטען.

און אויב פאַר פראַנקרייך גופא איז געטאָן געוואָרען אַזוי ווייניג צו פאַרשפּרייטען דעם גייסט פון רעוואָלוציע, טאָ קאָן מען זיך לייכט אָנשטויסען, אַז פאַר אויסלאַנד האָט מען כמעט ווי גאָרניט געטאָן. די אַרבייטער פון איירָאָפּאַ האָבען מיט גרויס אויפמערקזאַמקייט נאָכגעפאָלגט יעדען שריט פון דער קאָמונע, זיי האָבען מיט זיי שטאַרק סימפּאַטיזירט, זיי וואָלטען דער קאָמונע אַ סך געגעבען, אויב די קאָמונע וואָלט פון איהר זייט געפירט אַן אַגיטאַציע אין אויסלאַנד. די קאָמונע האָט אָבער דאָס פאַרנאַכלעסיגט און זי האָט שפּעטער טייער באַצאָלט פאַר דאָס, וואָס זי איז געווען אָפּגעזונדערט פון דער אויסערליכער וועלט.

עס איז אמת, אַז עס זיינען געווען אין דער קאָמונע ערפאַהרענע רעוואָלוציאָנערען, מיט פעסטע פּרינציפּען, מיט קלאָרע קעפּ און אויסגעהאַלטענע פּראָגראַמעס, אַ שטייגער, דעלעקליוז, וואַיאַן, פראַנקעל, מאַלאָן, וואַרלען א. אז. וו., אָבער אַזוינע מענשען, וועלכע האָבען געענוי געוואוסט וואָס זיי ווילען און האָבען פאַר זיך געהאַט אַן אויסגעצייכענטען פּלאַן, זיינען געווען ווייניג און דערצו זיינען זיי געווען אַזוי פאַרוואָרפען מיט טאָג־טעגליכע אַרבייט, דאָס זיי האָבען פּשוט ניט געהאַט גענוג צייט קלאָר צו מאַכען צווישען די אַנדערע מיטגלידער זייערע פּלענער און אויפגאַבען. און אויך די וואָלטען ניט געווען אין גאַנצען אייניג אויף איין פעסטע פּראָגראַם.

די בלאַנקיסטען האָבען אין גענענזאַץ צו די פּרודאָניסטען, געשטרעבט צו אַ צענטראַליזירטער מאַכט, וואָס דערמאָנט אַ דיקטאַטור. דעם סאָציאַלען איבערבוי פון דער געזעלשאַפט האָבען זיי אָפּגעלייגט אויף שפּעטער, נאָך דעם, ווי די מאַכט וועט שוין זיין באַפעסטיגט ביי דער קאָמונע. זיי האָבען באַקעמפט די פּרודאָניסטען, וועלכע האָבען זיך ניט פאָרגעשטעלט קיין העכערען אידעאַל ווי דעצענטראַליזאַציע, און אויך די יעניגע, וועלכע האָבען מורא געהאַט עובר צו זיין אַ פּרינציפּ פון דער דעמאָקראַטיע.

די מיטגלידער פון'ם אינטערנאַציאָנאַל האָבען גלייך געוואָלט צוטרעטען צו ראַדיקאַלע סאָציאַלע רעפאָרמען. זיי האָבען געוואָלט, אַז די קאָמונע זאָל גלייך אַרויסשטעלען דעם לאָזונג: „די פּראַ־

דוקציאָנס־מיטלען צו די ארבייטער און דאָס לאַנד צו די פויערים". עס זיינען געווען ניט ווייניג, וועלכע האָבען זיך געוואקעלט אהין און אהער, אונטערשטיצענדיג אמאָל א פונקט פון איין פּראָגראַם און אמאָל א פונקט פון א צווייטע פּראָגראַם. בינו לבינו איז געוואָרען א מיש־מאַש, א תוהו ובוהו און די קאָמונע אַלס א גאַנצע האָט ניט געהאַט קיין באַשטימטען אָנגעצייכענטען וועג, אויף וועלכען צו געהן.

די דעקלאַראַציע פון דער קאָמונע, וועלכע מיר האָבען דאָ אויבען ציטירט, ענדיגט זיך מיט די ווערטער: „פאַריז ליידט און קעמפּט פאַר גאַנץ פראַנקרייך, וועלכע ער פיהרט צו א גייסטיגער, זיטליכער, עקאָנאָמישער און פּאָליטישער ווידערגעבורט. — — — די רעוואָלוציע פון די געמיינדעס, וואָס האָט זיך אָנגעפאַנגען א דאַנק דעם ווילען פון פאָלק, דעם 18טען מערץ, עפענט מיט זיך א נייע עפּאָכע".

וואָס פאַר אַן עפּאָכע זאָל דאָס זיין אָט די נייע? אויף וועלכע יסודות זאָל זי זיך האַלטען? וואָס זאָל זיין איהר אינהאַלט, אין וועלכע פאָרמס זאָל זי זיך אָנקליידען? — וועגען דעם אַלץ שווייגט די דעקלאַראַציע. די אויטאָרען פון דעם מאַניפעסט גופא וואָלטען ניט געקאָנט געבען דאַרויף א קלאָרע תשובה.

מען באַדאַרף אויך ניט פאַרגעסען, אַז די פראַנצויזישע פויערים זיינען קליינע אייגענטימער, רעאַקציאָנער, מאָנאַרכיסטיש און זיי האָבען ניט נאָר ניט געשטיצט די רעוואָלוציאָנערע שטאָט, נאָר האָבען געהאָלפען איהר פאַרניכטען.

ווען מיר ווילען נאָך איבער׳חזר׳ן דאָס, וואָס מיר האָבען שוין אמאָל געזאָגט, דאָס ניט ווייניג זיינען געווען פאַראינטערעסירט אין דער קאָמונע צוליב ריינע נאַציאָנאַליסטישע, פּאַטריאָטישע כונות, ווייל זיי זיינען געווען אויפגעבראַכט אויף דער באָרדאָ׳ר פאַרזאַמלונג פאַר איהר מיאוס׳ן פאַרראַט, אַז א סך זיינען סתם אויף א ווילע מיטגעריסען געוואָרען מיט׳ן רעוואָלוציאָנערען שטראָם, כל זמן עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען ריינע רעפּובליקאַנישע צוועקען, אַז די זעלביגע זיינען שפּעטער געוואָרען געגנער פון דער קאָמונע, ווען זי האָט אָנגעפאַנגען אָנצונעמען אַן ארבייטער כאַראַקטער, א כאַראַקטער פון א סאָציאַלער רעוואָלוציע — ווען

מיר זאָלען דאָס אַלץ נעמען אין אַכט, ווען מיר פאַרשטעהן, פאַר וואָס די קאָמונע, וואָס האָט געהאַט אין זיך אַזוי פיל רעוואָלוציאָנערע פייער, אַזוי פיל העלדישקייט, אַזוי פיל באַגייסטערונג, אַזוי פיל שעהנקייט, האָט זיך לאַנג ניט געהאַלטען און איז אין אַ קורצע צייט נאָך איהר געבורט געשטאָרבען מיט אַזאַ גרויזאַמען, שרעקליכען טויט, וועלכען די פינסטערע כחות פון ווערסאַל האָבען אויף איהר געבראַכט.

עס איז אויך קיין צווייפעל ניט, אַז אויב די קאָמונע וואָלט געלעבט לענגער, וואָלט זיך אַלס בעסער אויסקריסטאַליזירט איהר פיזיאָנאָמיע, עס וואָלט בולט'ער זיך אַרויסגעזעהן איהר מהות, עס וואָלט פאַר אַלעמען געוואָרען קלאָר דער אינערליכער כאַראַקטער פון פאַר די קאָמונאַרען גופא אומבאַוואוסטע שטרעבונגען. פון דער קאָמונע וואָלט אויסגעוואָקסען אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע.

איינצעלנע סאָציאַליסטישע פאָדערונגען זיינען כמעט יעדען טאָג אַרויפגעשטעלט געוואָרען אויפ'ן טאַגעס אָרדנונג. שוין דעם 21טען מערץ האָט דער צענטראַל־קאָמיטעט, וועלכער האָט אין אָנפאַנג ניט אַרויסגעוויזען קיינע סאָציאַליסטישע נייגונגען, פאַרעפענטליכט אינ'ם אָפיציעלען אָרגאַן פון דער קאָמונע אַן אַרטיקעל מיט אַ שטרענג סאָציאַליסטישען אינהאַלט. אָנווייזענדיג אויף דעם, ווי אַזוי די בורזשואַזיע ווערט דעגענערירט, שרייבט דער אויטאָר פונ'ם אַרטיקעל אוים: „פאַר וואָס איז זי (די בורזשואַזיע) אַזוי בלינד און אַזוי איינגע'עקשנ'ט, דאָס זי זאָגט אָפּ דעם פּראָלעטאַריאַט פון דעם חלק פרייהייט, וואָס קומט איהם?"

וואָס ווייטער און ווייטער האָבען זיך אַזוינע סאָציאַליסטישע שטימען געהערט אַלץ העכער. אויב פּאַריז וואָלט געקראָגען פאַר זיך פּאָליטישע, קאָמונאַלע אומאָפּהענגיגקייט (אַ ריין קלייןבירגערליכע פאָדערונג), וואָלט שפּעטער געשאַפען געוואָרען די מעגליכקייט אויפצושטעלען די יסודות פון אַ נייער סאָציאַלער, יאָ, סאָציאַליסטישער אָרדנונג. עס וואָלט שפּעטער דורך דער קאָמונע דורכגעפיהרט געוואָרען דער פּרינציפּ: „יעדער זאָל אַרבייטען לויט זיינע פעהיגקייטען און געניסען לויט זיינע באַדערפנישען".

„אַ ווירקליכע גרויסע אידעע, זאָגט פּעטער קראָפּאָטקין, ענטוויקעלט זיך ניט אין איין טאָג, מאַכט ניט אוים ווי גיך די נייע אידעען זאָ־

לען זיך ניט פּאַרשפּרייטען אין רעוואָלוציאָנערע פּעריאָדען. אמת'ע גרויסע אידעען דאַרפען שטענדיג האָבען אַ געוויסע צייט פאַר זייער ענטוויקלונג, ביז וואַנעט זיי דרינגען אַריין אין די מאַסען און געפינען אַ פּראַקטישען אויסדרוק. דער פּאַריזער קאָמונע האָט געפעלט די צייט".

די ווערסאַלער רעגירונג האָט ניט דערלאָזען, די פּאַריזער קאָמונע זאָל זיך שטעלען אויף די פיס. ווי אַ קאַלטער מלאך המות האָט זי דערשטיקט דעם גרויסען רעוואָלוציאָנערען אויפשטאַנד, איידער ער האָט נאָך געהאַט די געלעגענהייט און די צייט אַרויסצוקריכען פון זיין עמבריאָנאַלער לאַגע און אָננעמען אַ פעסטע, שאַרף אויסגעהאַלטענע פאָרמע. מיר האָבען דאַריבער איצט די מעגליכקייט צו זעהן בלויז אַ קליינעם, ניט קלאָרען, מטושטש'ען טייל פון דער קאָמונע'ס אַלגעמיינעם רעוואָלוציאָנערען פּראָגראַם.

די „מאיאָריטעט״ און די „מינאָריטעט״ אין דער קאָמונע

צווישען די פאַרשידענע קאַלטע און הייסע וואפען, וועלכע טיער האָט אָנגעווענדעט קעגען דער קאָמונע, האָבען א געוויסען פּלאַץ פאַרנומען די סיסטעמאַטישע פאַרלוימדונגען, וואָס זיינען טאָג־איין טאָג־אויס פאַבריצירט געוואָרען אין די סענסאַציאָנעלע געלע רע־דאַקציעס פון די פאַרקויפטע שרייב־קנעכט. טיער האָט, הפּנים, פון אָנהויב אָן באַשלאָסען צו נעמען א בלוטיגע נקמה פון די קאָמו־נאַרען און ער האָט קודם כל געזוכט זיי צו פאַר׳מיאוס׳ען ביים זייטיגען עולם. ער האָט אויסגעטראַכט אַלערליי בלבולים אויף די קאָמונאַרען. ער האָט זיי פאַרגעשטעלט אַלס מערדער, גנבים, רויבער, דעגענעראַנטען, וועלכע טוען אָפּ כל דבר האסור. זיינע משרתים פלעגען דאָס צוטראָגען אויף טעלערלאַך איבער גאַנץ פראַנקרייך. די פשוט׳ע נאַאיווע מענשען, וועלכע האָבען ניט גע־האַט קיין אנדער וועג, ווי אזוי זיך צו באַקאָנען מיט די פּאַסירונגען אין פּאַריז, סיידען דורך די פאַרקויפטע צו ווערסאַל צייטונגען, האָ־בען ווירקליך געגלויבט, אז די הויפט־שטאָט פון פראַנקרייך איז פאַר־כאַפּט געוואָרען פון אַלערליי אויסוואורפען און גערונגענע פרייסישע אַגענטען.

די זעלנער, וואָס האָבען זיך צוריקגעקערט פון פראָנט, פאַר־ביטערט, נערוועז, הונגעריג, נאַקעט און באָרוועס, האָבען געזוכט אויף וועמען אויסצוגיסען זייער צאָרן, זייער ביטערנים און גאַל. אזוי ווי מען האָט זיי געזאָגט, אז די קאָמונע האָט פאַרקויפט פּאַריז צו די פּרייסען, טאָ זיינען זיי, פאַרשטעהט זיך, געוואָרען מלא רציחה אויף די קאָמונאַרען און זיינען געווען גרייט צו מאַכען פון זיי א תל.

איינע פון טיער׳ס באָבע־מעשות וועגען דער אכזריות פון דער קאָמונע איז געווען, אז איהרע משכנות און די געפאַנגענע ווערען פון איהר אויף א שרעקליכען אופן באַהאַנדעלט, אז זיי האָבען אויס־

צושטעהן אַלערלײ יסורים, אז זיי ווערען געפּייניגט ביז טויט, אָהן אַ שטיקעל משפּט.

נאָך עד היום ווערען דערצעהלט אין מאַנכע „היסטאָריעס” שרעקליכע מעשות פון די „שרעקליכע” מענשען.

ווי ווייט ניט אמת אַזוינע געשיכטעס זיינען, קאָן אונז דינען די ווייטערדיגע סצענע, וואָס האָט זיך אָפּגעשפּילט דעם 26טען אַפּ־ריל אין דער קאָמונע, נאַכדעם ווי מען האָט דאָרטען זיך דערוואוסט, אַז דריי נאַציאָנאַלע גוואַרדיסטען זיינען אָהן אַ פאַר־וואָס דער־שאָסען געוואָרען פון ווערסאַלער קאַוואַלעריסטען.

דער בלוטיגער אַקט האָט די מיטגלידער פון דער קאָמונע אריינגעבראַכט שטאַרק אין כעס.

איינינע פאָדערען, מען זאָל אָנווענדען שטרענגע מיטלען קעגען די קאָנטר־רעוואָלוציאָנערען און אַז מען זאָל אויס נקמה דערשיסען די געפאַנגענע משכנות פון דער רעאַקציע, צווישען וועלכע עס האָט זיך אויך געפונען דער פּאַריזער ארכיעפּיסקאָפּ.

דיזע פאָדערונג האָט שטאַרק אויפגעבראַכט די אַנווענדענדע מיטגלידער פון דער קאָמונע.

ט ר י ד אָ ן : „איהר הרג’עט אוועק צייט אויף אומבאַדיי־טענדע זאַכען. מיר קאָנען ניט אָנווענדען גוואַלד־מיטלען”.

ב ל א נ ש ע פאָדערט ווייטער, מען זאָל אויף מאָרגען אין דער פריה דערשיסען די זשאַנדאַרמען און די געפאַנגענע שפּיאָנען. נאָך איינער וויל, מען זאָל הינריכטען פאַר אַלעמען אין די אויגען צוועלף זשאַנדאַרמען.

ט ר י ד אָ ן : „ווי אַזוי קאָן מען דאָס הינריכטען צוועלף מענשען פאַר דריי? איהר האָט ניט דאַרויף קיין רעכט”.

אָ ס ט ע ן : „די קאָמונע דאַרף ניט ארויסווייזען איהר טע־טיגקייט דורך הינריכטונגען”.

ו ו א י א ן : „אונזער צוועק איז דער קאַמף מיט איינענטום”.

א ו ו ר י א ל און ז ש ו ר ד : „מען מוז זיך באַגעהן לויט’ן געזעץ”.

א ר ט ו ר א ר נ ו : „קודם כל דאַרף מען זיך נעמען פאַר טיער’ן”.

ג א מ ב אָ ן : „אויב די ווערסאַלער וועלען צושיסען די גע־

פאַנגענע, טאָ זאָל די קאָמונע דערקלערען פאַר גאַנץ פראַנקרייך און פאַר דער גאַנצער וועלט, אַז זי וועט זיך פאַרהאַלטען מיט אַכטונג צו אַלע די, וועלכע וועלען אַריינפאַלען צו איהר אין די הענט; אַז אַפילו די אָפיצערען, וועלכע העצען אונטער די סאָלדאַטען קעגען אונז, וועלען באַהאַנדעלט ווערען מיט אַכטונג".

ערשט דעם 28טען אַפריל, נאָך דעם ווי די קאָמונע האָט ווידער געליטען אַ גרויסע מיליטערישע נידערלאַגע אין פאָרט איססי אַ דאַנק דער קרימינעלער פאַרנאַכלעסיגונג פון מאַנכע קאָמאַנדירען, ווי קליוזערע און איינפאַכע דעזערטירען, האָט די קאָמונע אויפגענומען אַ פאָרשלאַג פונ'ם אַלטען קעמפער זשול מיאָ, צו גרינדען אַ קאָמיטעט פון געזעלשאַפטליכער זיכערקייט (אַ מין „אויסערגעוויינליכע קאָמיסיע צו באַ־קעמפען די קאָנטער־רעוואָלוציע"), וועלכער זאָל האָבען די מאַכט צו פאַראורטיילען די פאַררעטער צום טויט. און אַפילו דעמאָלט, ווען די מאַכט פון דער קאָמונע האָט זיך שוין אָנגעפאַנגען צו וואַקלען, ווען די קאָמונאַרען זיינען שוין געווען פאַרצווייפעלט פון די שפּיאָנען און פאַררעטער, וועלכע האָבען יעדען שריט פון דער קאָמונע קאַליע געמאַכט, — אַפילו דעמאָלט האָט דער פאָרשלאַג אַרויסגערופען אַ שטאַרקע אָפּאָזיציע. דעם ערשטען מאַי האָט מען געשטימט איבער'ן פאָרשלאַג. 45 האָבען געשטימט פאַר, 23 — געגען. טרידאָן, ווערמאָרעל, לאָנגע, וואַללע האָבען געשטימט געגען. זיבעצעהן מיטגלידער האָבען אַרויסגעגעבען אַן אַלגעמיינע ערקלערונג, אַז זיי שטימען — געגען, ווייל זיי האָבען מורא, אַז אַזאַ קאָמיטעט וועט פיהרען צו אַ דיקטאַטור.

די געגנער פונ'ם קאָמיטעט האָבען זייער אָפּאָזיציע ניט אויפ־געגעבען. עס פלעגען פאָרקומען היציגע ליידענשאַפטליכע דעבאַ־טען וועגען דעם און די קאָמונע האָט זיך צושפּאָלטען אין צוויי לאַגערען: אין אַ קליינער „מאַיאָריטעט" און אין אַ גרויסער „מינאָ־ריטעט". די מינאָריטעט איז מעהרסטען באַשטאַנען פון סאָציאַ־ליסטען אינטערנאַציאָנאַליסטען, וועלכע האָבען גע'טענה'ט, אַז די, וועלכע קעמפען פאַר פרייהייט, טאָרען אַליין די פרייהייט ניט צו שטערען. און די מאַיאָריטעט איז באַשטאַנען מעהרסטענס פון

בלאַנקיסטען, וועלכע זיינען געווען איבערצייגט, אַז נאָר מיט אַ שטאַרקער האַנד קאָן די קאָמונע זיגען.

דער ערשטער „קאָמיטעט פון דער געזעלשאַפטליכער זיכערקייט" האָט זיך לאַנג ניט געהאַלטען, טאַקע אַ דאַנק דער שטאַרקער געגענערשאַפט מצד דער מינאָריטעט. שפּעטער אָבער, ווען די קאָמונע איז וואָס ווייטער און ווייטער געוואָרען פאַרראַטען פון פאַרשידענע צווייפעלהאַפטע נפשות, האָט מען געגרינדעט אַ צווייטען קאָמיטעט. די מינאָריטעט האָט אויך דעמאָלט איהר אָפּאָזיציע ניט אויפגעגעבען און האָט אפילו אַרויסגעלאָזען אַ מאַניפעסט קעגען איהם. דעם מאַניפעסט האָט זי פאַרעפענטליכט אין דעם אָפיציעלען אָרגאַן פון דער קאָמונע.

„די קאָמונע — זאָגט דער מאַניפעסט פון דער מינאָריטעט — האָט אָפּגעגעבען איהר מאַכט אין די הענט פון אַ דיקטאַטור, וואָס האָט זיך אַ נאָמען געגעבען: „קאָמיטעט פון געזעלשאַפטליכער זיכערקייט". די מאַיאָריטעט האָט מיט איהר אייגענער אָפּשטימונג אַרונטערגענומען פון זיך די פאַראַנטוואָרטליכקייט. מיר, די מינאָריטעט, פאַרקערט, באַהויפּטען, אַז די קאָמונע דאַרף אין דער רעוואָלוציאָנערער צייט טראָגען אויף זיך די גאַנצע פאַראַנטוואָרטליכקייט. וואָס עס איז שייך אונז, טאָ פאָדערען מיר צוריק אונזער רעכט און אונזער פאַראַנטוואָרטליכקייט און מיר ווילען זיך ניט באַהאַלטען אונטער'ן מאַנטעל פון אַ דיקטאַטור..."

אין דער צייט, ווען דיזער מאַניפעסט איז געוואָרען אַרויסגעלאָזען, האָט די קאָמונע איבערגעלעבט איהרע לעצטע טעג. דער ווערסאַלער מלאך המות איז שוין געשטאַנען הינטער איהר און געוואַרט אויף איהר נשמה. דער מאַניפעסט האָט אין יענער צייט קיין גוטס ניט צוגעגעבען.

בכלל איז דער גייסט פון דער קאָמונע געווען אַ פרידליכער. אַלע איהרע טאַטען זיינען געווען דורכגעדרונגען מיט יושר און גערעכטיגקייט. זי האָט זיך צו יעדער פּאַסירונג באַצויגען מיט גרויס פאַראַנטוואָרטליכקייט און אויב אין פאַרשידענע פאַרצווייפעלטע מאָמענטען האָט זיך אין איהר דערוועקט אַ נקמה־געפיהל, טאָ זיינען אין דעם שולדיג געווען די קאָנטר־רעוואָלוציאָנערען און ניט די קאָמונאַרען גופא.

מיר האָבען דאָ דערמאָנט די קאָמונארען טרידאָן און ווער־מאָרעל, און איידער מיר געהען ווייטער, וועלען מיר זיי פאָרשטע־לען און דערצעהלען ווער זיי זיינען.

טרידאָן איז געווען א גלענצענדער שריפטשטעלער. זיינע ארטיקלען אין בלאנקים צייטונג: „דאָס פאַטערלאנד איז אין געפאהר" האָבען געמאכט א גוואלדיגען רושם אויפ'ן עולם. זיי זיינען געווען דורכגעדרונגען מיט אַ אמת'ער, טיפער ליבע צום פראנצויזישען פאָלק און באזונדערס צו די ארבייטענדע מאסען. דערצו איז טרידאָן געווען א שארפער, שעהנער רעדנער.

זיין פאָפולאריטעט איז געווען זעהר גרויס אין פאריז. פאר די עמטער, אויף וועלכע ער פלעגט קאנדידאטירען, פלעגט ער תמיד קריגען א גרויסע צאָהל שטימען. ער איז געווען א דעפו־טאט אין דער באָרדאָ'ר „פארזאמלונג". גלייך אָבער ווי די „פארזאמלונג" האָט באשלאָסען אָנצונעהמען דעם שענדליכען שלום פון זשול פאוור און קאפיטולירען פאר ביסמארק'ן, האָט ער רעזיגנירט פון זיין דעפוטאטען־פלאץ. אזוי פלעגט ער ארויס־טרעטען זעלטען, ער האָט פיינט געהאט זיך צו שטויסען צום פראָנט. ער האָט בכלל געהאסט פלוידערער, באריהמער און קאר־יעריסטען, וועלכע זוכען צו שלאָגען קאפיטאל פון א געזעלשאפט־ליכער באוועגונג. פלעגט ער אָבער שוין יאָ ארויסטרעטען, פלעגט ער ריידען לאָגיש, איבערצייגענד און ערנסט. ער פלעגט קיין מאָל ניט געברויכען דעמאגאָגישע מיטלען צו שלאָגען א געגנער אָדער איינצונעהמען א פריינד. ער פלעגט זיך ניט חנפה'נען צו זיינע צוהערער און צו די מאכט־האָבער. איז מען מיט איהם ניט מסכים געווען, פלעגט ער ניט זוכען זייטיגע מיטלען ווי דורכ־צופיהרען דאָס זייניגע. די קליינליכע אמביציעס, וואס מיר באגע־גענען אָפט ביי געוועהנליכע כלל־טוער, זיינען איהם געווען צו־דערווידער. ער איז קיין מאָל ניט געגאנגען מיט'ן שטראָם. ער פלעגט שטענדיג וועלען, דער שטראָם זאָל פליסען אין זיין ריכטונג. האָט ער דאָס ניט גע'פועל'ט, פלעגט ער איבערלאָזען דעם שטראָם און זיך געהן אליין אויף ז י י ן וועג. ער איז געווען א קרענקליכער מענש און איז געשטאָרבען גלייך נאָך דעם, ווי די קאָמונע איז דורכגעפאלען.

אין זיין צואה האט טרידאן זיין גאנצעם פארמעגען איבער־געלאזען פאר דער זאך, וועלכער ער האט געדינט אין זיין לעבען.

ווערמארעל איז געווען ארעסטירט נאכ'ן 31טען אקטאבער. ווען מען האט איהם ארויסגעלאזען פון טורמע, איז ער א צובראכענער אוועק אין דער פראווינץ צו זיין מוטער. פון דארטען האבען איהם די וועהלער פון מאנמארט איינגעלאדען צו קומען און קאנדידאטירען. דער סאציאלער קאמף האט איהם אויפגעמונטערט און האט אין איהם ווידער ארייגעבלאזען א נייע נשמה. ער פלעגט אפט איבערלאזען די זיצונגען אין דער קאמונע און פלעגט אוועק צום פראנט און זיך שטעלען אין רעכטען פייער. ווערמארעל האט אין זיך פאראייניגט א געזונדען מענשען־פארשטאנד מיט א שטארקער העלדישער נאטור. אלס אן איבער־געגעבענער מיטגליד פון דער מינאריטעט, פלעגט ער ליידענשאפטליך באקעמפען פעליקס פיא פון דער מאיאריטעט, ווען ער האט געהאלטען פאר אן אוואנטיוריסט און פאר א טרום און פאר א פוסטען פראזען־שיסער.

פעליקס פיא איז איבערהויפט ניט געווען באליבט. אפילו די מיטגלידער פון זיין איינענער פראקציע האבען צו איהם קיין צוטרוי ניט געהאט. מען פלעגט זיך שטענדיג מיט איהם ארום־רייסען. פיא האט געהאט א געשליפענעם צונג און פלעגט שיסען מיט רעוואלוציאנערע פראזען אויף רעכטס און אויף לינקס. די הארטע ארבייטער אין דער קאמונע האבען פיינט געהאט פראזיא־רען, זיי האבען געוואלט טאטען און ניט ווערטער, און צו טאטען איז פיא ניט געווען פעהיג.

אין געגענזאץ צו פעליקס פיא האט דעלעקליוז פון דער „מאיאריטעט" ארויסגערופען צו זיך גרויס רעספעקט און ליבע אפילו צווישען די מיטגלידער פון דער „מינאריטעט". אלע האבען איהם געטרויט. אלע האבען געפיהלט, אז דעלעקליוז איז מיט זיין גאנצען לעבען איבערגעגעבען דער זאך און אז ווען עס וועט קומען דער מאמענט זיך מקריב צו זיין, וועט ער דאס טאן און וועט אפילו ניט קווייקלען.

די קאָמונע פאַרטיידיגט זיך

נאָך אַ צוויי־מאָנאַטליכער עקזיסטענץ איז די קאָמונע גע־פאַלען אַ צובלוטיגטע, אַ באַזיגטע. זי איז באַזיגט געוואָרען ניט, ווייל דער גייסט פון די קאָמונאַרען איז אָפּגעשוואַכט געוואָרען, ניט ווייל דאָס פּאַריזער פאָלק האָט זיך ענטווישט אין זיינע דערוואַרטונ־גען פון דער קאָמונע און האָט געביינקט נאָך דער מאַכט פון די פּריצים און די גרויס־קאַפּיטאַליסטען, — ניין! זי איז באַזיגט געוואָרען, ווייל איהרע פיזישע כחות האָבען פּשוט ניט געקאָנט אויסהאַלטען די קלעפּ פון דער ווערסאַלער פאַראייניגטער קאָנטער־רעוואָלוציע.

אַלע פינסטערע כחות פון לאַנד האָבען אַרומגענומען פּאַריז מיט אַן אייזערנעם רינג און האָבען די גרויסע שעהנע שטאָדט גע־שטיקט און געוואָרגען אויף דעם ברוטאַלסטען און באַרבאַרישסטען אופן. מען האָט די פּאַריזער קאָמונע ניט געלאָזט טאָן דאָס, וואָס מען דערלויבט דעם שונא אויפ'ן שלאַכטפעלד. אפילו די אַמבו־לאַנצען, די האָספּיטאַלען פון דער קאָמונע האָט טיער ניט געשאַ־נעוועט. אַלע ווילדע אינסטינקטען און די נידעריגסטע לײדענ־שאַפטען פון הונגעריגען, פאַרביטערטען ערב־רב זיינען אויסגע־נוצט געוואָרען פון דער ווערסאַלער רעגירונג קעגען דער קאָמונע. די געמיינסטע מיטלען, ווי פאַרראַט, שפּיאָנאַזש, פּראָוואָקאַציע, ביסמאַרק'ס הילף — אַלעס איז אָנגעווענדעט געוואָרען קעגען דער העלדישער, בראַווער, שעהנער שטאָדט פּאַריז. אַלע מאוים'דיגע בוואַליעס מיט די געפערליכסטע, ווילדעסטע, מענשענפרעסערשע חיות, זיינען אויפגעהויבען געוואָרען פון תהום און האָבען צוויי מאָנאַטען נאָכאַנאַנד געשלאָגען אויף די טויערען פון דער שטאָדט, וואָס האָט געוואָלט זיין אַ פרייער ליכטיגער אינזעל אין אַ גרויסען אומענדליכען פינסטערען ים פון שקלאַפעריי.

און דער פרייער אינזעל איז סוף כל סוף פאַרפלייצט געוואָ־

רען פון דעם מאוים׳דיגען שוואַרצען ים! די קאָמונע איז איינ־געשלונגען געוואָרען פון דער רויב־חיה, וואָס הייסט קאָנטר־רעוואָלוציע און איז אין גיהנום׳דיגען מויל צוריסען און פאַרצוגט געוואָרען. די חיה האָט זיך פּאַסמאַקעוועט מיט איהר קרבן. זי האָט מיט אַ תאוה׳שער הנאה אריינגעלאָזען אין איהם איהרע ציין, האָט געריסען זיין פלייש און געקנאַקט זיינע ביינער, ניט פאַר־לירענדיג דערביי אפילו אַ קראָקאָדיל־טרער.

זונטאָג, דעם 21טען מאַי, האָבען זיך טיער׳ס זעלנער אריינ־געריסען אין פּאַריז — — — און מענשליכע, הייסע, זודיגע, מענש־ליכע בלוט האָט אָנגעהויבען צו פליסען אין געדיכטע רויטע שטראָמען.

אַ ווארימע פריהלינג נאַכט. אַ בלויער שטערענדיגער הימעל הענגט איבער פּאַריז. די לופט איז פול מיט אַלערליי ריחות און בשמים־אראָמאטען. אויף די בולווארען שוויבעלט און גריבעלט פון מענשען. די טעאַטערע זיינען געפּאַקט. דער עולם איז לעבע־דיג, מונטער, רעדט הויך, שטיפט, לאַכט און שפּירט קיין זאַך ניט... אָבער... דער מלאך המות, וואָס האָט די גאַנצע צייט געקלאַפּט אין טיר, איז שוין אריין אין שטאָדט מיט אַ גאַנצען חיל מלאכי חבלה און שעכט אויף רעכטס און אויף לינקס.

מאָנטאָג, דעם 22טען מאַי, צוויי אוהר אין דער פריה, איז אין ראַט־הויז געקומען דאָמבראָווסקי, וועמען די קאָמונע האָט איבער־געגעבען די פּארטיידיגונגס־ארבייט, נאָכדעם ווי קליוזערע און ראָ־סעל זיינען אראָפּגעזעצט געוואָרען. דאָמבראָווסקי איז געווען בלאַס, געצראָכען און האָט קוים געאָטעמט. זיין ברוסט איז געווען פאַרוואונדעט פון אַ שטיין, וואָס מען האָט אין איהם געשליידערט.

זיין איפגערעגטע שטים און זיינע נערוועאישע באַוועגונגען האָבען געוויזען, אַז ער איז שטאַרק פאַרצווייפעלט. ער האָט גע־בראַכט די בשורה צו דעם קאָמיטעט פון דער געזעלשאַפטליכער זיכערקייט, אַז די ווערסאַלער זעלנער זיינען אריין אין שטאָדט און אַז ער האָט ניט געהאַט גענוג מענשען פאַר דער פּארטיידיגונג.

דער טאָג איז געקומען אַ הייסער, אַ ליכטיגער. מען האָט געקלאַפּט טרעוואָגע. אַ דריי־פיר טויזענד מענשען האָבען זיך געלאָזען לויפען צום ראַט־הויז און צו דער קריגס־קאָמיסיע. פון די

פעסטונגען זיינען געקומען די נאַציאָנאַלע גוואַרדיסטען און האָבען דערצעהלט, אַז עס איז אוממעגליך אָנצוהאַלטען ווייטער די פּאָזי־ציעס קעגען די ווערסאַלער. „איצט — האָבען אַלע געשריען אין איין קול — איצט מוז די מלחמה געפירט ווערען אויף באַריקאַדען!”

דעלעקליוז האָט אַרויסגעלאָזען אַ פּראָקלאַמאַציע. „גענוג מיליטאַריזם! מען באַדאַרף ניט האָבען קיין גענעראַל־שטאַבען, מענשען אין גאָלדענע עפּאָלעטען. איצט מוז דאָס פאָלק גופא קעמפּען, קעמפען מיט הוילע הענט! עס האָט געשלאָגען די מינוט פון אַ רעוואָלוציאָנערען קריג... דאָס פאָלק פאַרשטעהט ניט קיינע געלערענטע מאַניעווורעס. אָבער ווען עס האָט אין האַנד וואפען, האָט עס קיין מורא ניט פאַר קיינע מאָנאַרכיסטישע סטראַטעגען”.

פאַרלאָזענדיג די קריגס־קאַנצעלאַריע האָט דעלעקליוז באַגעגענט בריונעלען, וועלכער האָט געקליבען אַ נייעם לעגיאָן צו פאַרטיידיגען די קאָמונע. בריונעל האָט געהערט צו דעם טיפּ קאָמונאַרען, וועלכע האָבען ניט געקאָנט זיך אונטערגעבען צו דער רעאַקציע, ווי טייער זיי זאָלען דערפאַר ניט באַצאָהלען.

אין פאַרשידענע דיסטריקטען איז אָנגעגאַנגען אַ גרויסע אַר־בייט. דאָס פאָלק האָט געבויט באַריקאַדען. פּאַריז האָט אָנגענומען אַ קריגערישע געשטאַלט. איבער די גאַסען לויפען אַרום מענשען אהין און אהער. דער צענטראַל־קאָמיטעט האָט זיך פאַרזאַמעלט אין ראַט־הויז. ער קאָן אָבער ניט טאָן קיין אַרבייט. די מיטגלי־דער זיינען בלויז אימשטאַנד איבערצוגעבען איינער דעם אַנדערען די נייעס. עס קריכט קיין זאַך ניט אין קאָפּ. קיינער שלאָגט ניט פאַר קיין פּלאַן, ווי אַזוי די פאַרטיידיגונג זאָל געפיהרט ווערען אויף אַ סיסטעמאַטישען אופן. אַלץ ווערט איבערגעלאָזען דעם פאָלק גופא. דער מזל פון די באַטאַליאָנען פון דער קאָמונע איז איבערגעגעבען געוואָרען אין זייערע אייגענע הענט. קיינער זאָרגט זיך ניט וועגען זיי.

גיטאָ מעהר קיין צענטראַלע לייטונג, קיין צענטראַלע פאַר־וואַלטונג.

אַ פּראָקלאַמאַציע פון קאָמיטעט פון געזעלשאַפטליכער זי־כערקייט:

„זאָלען די גוטע בירגער אויפשטעהן! אויף די באַריקאַדען!

דער שונא איז אין אונזערע מויערן... ניטאָ מעהר קיין וואַקלען זיך... פאָרווערטס! פאַר דער קאָמונע און פאַר פרייהייט! ... צו די וואפען!"...

אין א שעה אַרום איז אַרויסגעלאָזען געוואָרען נאָך א פּראָקלאַמאַציע:

„צו דער באַפעלקערונג פון פּאַריז!

„דאָס פאָלק, וואָס האָט אַרונטערגעוואָרפען פון די טראָנען די קעניגען און האָט צושטערט די באַסטיליע, דאָס פאָלק פון 89טען און 93טען יאָהר, דאָס פאָלק פון דער רעוואָלוציע קאָן ניט פאַרלירען אין איין טאָג די פּרוכטען פון דער באַפרייאונג, וואָס מען האָט זיך דערשלאָגען דעם 18טען מערץ... צו די וואפען! צו די וואפען!... זאָל פּאַריז ווערען באַדעקט מיט באַריקאַדען... פּאַריז איז מיט איהרע באַריקאַדען אומבאַזיגבאַר"...

די פאַרטיידיגונג אויף די באַריקאַדען האָבען געפיהרט מאַלאָן און זשאַקליאַר. זיי האָבען געבעטען אין גענעראַל־שטאַב שטיצע מיט ראַט און טאַט. ניטאָ ווער עס זאָל זיי אַרויסהעלפען. די גוואַרדיסטען בלאָנדזשען אַרום איבער די גאַסען אַהין און אַהער און ווייסען ניט וואָס צו טאָן...

צוויי אַזייגער ביי טאָג זיינען אין ראַטהויז נאָך געזעסען די מיטגלידער פון צענטראַל־קאָמיטעט, וועלכע האָבען געהאַלטען אין איין קריטיקירען די מיטגלידער פון דער קאָמונע. אַליין טאָן פּאָזיטיווע אַרבייט זיינען זיי ניט געוועזן אימשטאַנד, האָבען זיי קריטיקירט. . . די באַריקאַדען האַלטען אין איין וואַקסען. די באַריקאַדע, וואָס האָט געזאָלט פאַרטיידיגען דאָס ראַטהויז, ווערט געבויט פון פופציג אַרבייטער. קליינע קינדער פיהרען פאַר איהר אויף טאַצקעס ליים, שטיינער און ציגעל. . . אין א פּאָר שעה ווערט זי פאַרטיג. אַלע ווינקלען פון די גאַסען ווערען באַפעסטיגט מיט באַריקאַדען, וועלכע זיינען אין איין אויגענבליק אויפגעשטעלט געוואָרען.

פּאַריז ראַנגעלט זיך מיט די לעצטע כחות קעגען ווערסאַל, וואו עס איז געווען ששון ושמחה מיט'ן זיעג. . . טיער קלאַפּט זיך אין בייכעל און איז משוגע פון פרייד. „די גערעכטיגקייט — באַריהמט ער זיך — די גערעכטיגקייט, די אָרדענונג, די ציווילי־

זאַציע האָבן געזיגט!" „די רעוואָלוציאָנערן וועלן באַקומען זייער שטראָף אין פּולען. די שטראָף וועט זיין א געזעצליכע, מיט'ן הילף פון געזעץ און אין הסכם מיט'ן געזעץ"...

דער ווערסאַלער ערב רב האָט פאַרשטאַנען, אז דאָ וועלן באַלד פאַרקומען שרעקליכע פּאָגראָמען און האָט ווי א בלוטדורשטיגע חיה אָנגעפאַנגען צו וואַרטען אויפ'ן מאָמענט. . . מיט גרויס תאוה.

עס איז אָנגעקומען די נאַכט. „עס זיינען געווען שרעקליכערע נעכט — דערצעהלט ליסאַגאַרע — אָבער קיינע פון זיי האָט ניט איבערגעלאָזען אזא טיפען, פינסטערען איינדרוק. די מענשען האָבען אין דער פינסטער געזוכט איינער דעם אנדערען, גע'סוד'עט זיך אויפ'ן אויער, געזוכט א פונק פון האָפענונג. יעדערער האַלט א לאָפּעטע אין האַנד און גראָבט די ערד מען שיט אָן קופּעס ערד, זיך צו באַשיצען פון די ווערסאַלער גראַנאַטען. די מאַטראַצען ווערען געשלעפּט פון די בעטען אויף די גאַסען. קיינער טראַכט ניט פון שלאָף. צו יעדען פאַרבייגעהער בעט מען זיך, ער זאָל צולייגען עפּעס א האַנד פאַר דער פאַרטיידיגונג פון דער רעפּובליק. אויפ'ן באַסטיליע-פּלאַץ און אויף אנדערע בולווארען קאָכט די ארבייט. איינינגע גראָבען די ערד, אנדערע טראָגען ליים און ציגעל. די קינדער האַלטען אין זייערע הענטלאך לאָפּעטעס, וועלכע זיינען גרעסער פון זיי גופא און העלפען זייערע פאָטערס. די פרויען ארבייטען שולטער ביי שולטער מיט די מענער. די צאַרטע הענד פון די יונגע כלות האַלטען בראָכשטאַנגען און העלפען גראָבען. פונקען פליהען, ווען די שווערע אייזענס לאָזען זיך אַראָפּ אויף די שטיינער. . ."

אויפ'ן בולוואַר בלאַנש — שרייבט איינער — איז געווען אויפגעשטעלט א באַריקאַדע, וואס איז אין גאַנצען געווען געבויט פון א פרויען-באַטאַליאָן. אין דער צייט, ווען איך בין צוגעגאַנגען, האָב איך געזעהן ווי א יונגע מיידעל אין א רויטער הוט, וואס איז געווען אראָפּגעצויגען ביז די ברעמען, איז געשטאַנען מיט א פלינט אין האַנד און מיט פּאַטראָנען אויף איהרע לענדען!"...

דריי אזייגער באַגינען. מען שטעהט אויף די באַריקאַדען!

די קאָמונע איז נאָך ניט געשטאָרבען! אין אנגענעמער מילדער מאָרגען ווינטעל פרישט אָפּ די מידע געזיכטער און דערוועקט האָפענונגען. פיינדליכע קאַנאָנען קראַכען און גיבען אָן אָנצו־הערעניש, אז עס קומט אָן א שרעקליכער טאָג. . . עס קומט אן א רעגימענט פון 25 פרויען אונטער דער פיהרערשאפט פון לואיזע מישעל און דימיטריעווא און שלאָגען פאָר זייער הילף. . .

די קאָמונע פאַרטיידיגט זיך!

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

די לעצטע שטונדע פון דער קאָמונע.

די העלדישע פאָלקס־פארטיידיגונג פון דער פּאריזער קאָמונע איז סוף כל סוף געבראָכען געווארען פון טיער'ס געפּאנצערטע ארמייען, וואָס זיינען געווען באוואפענט פון קאָפּ ביז די פיס מיט קאלטע און הייסע געוועהר.

די רעאקציאָנערע ווערסאל האָט געזינגט איבער דעם רעוואָלוציאָנערען פּאריז.

און גלייך ווי ווערסאל איז געווען זיכער מיט'ן זיג, האָט זי אָנגעפאנגען צו ברייגנען צום אָפּגאָט פון דער קאָנטר־רעוואָלוציע קרבנות. . .

ווי נאָר דער ווערסאלער גענעראל שטאב איז אריין אין מאָנמארט, האָט ער אָנגעפאנגען צו טרייבען א בלוטיגע וואקכאנאליע. 42 מענער, דריי פרויען און פיער קינדער, וועלכע זיינען דורך א צופאל געכאפּט געוואָרען פון די ווערסאלער זעלנער, זיינען אָפּגעפיהרט געוואָרען צו נומער זעקס, אויפ'ן גאס ראָזיע — אָט דאָרטען, וואו די גענעראלען לעקאנט און קלעמאַן טאָמאַ זיינען דעם 18טען מערץ הינגעריכטעט געוואָרען. מען האָט זיי אויסגעשטעלט פּאַזע וואנט מיט בלויזע קעפּ און זיי דער'הרג'עט אָהן א שום געריכט. איין פרוי האָט געהאלטען איהר קינד אויף די הענד און האָט זיך ענטזאגט איינצובויגען צום וואנד. זי שרייט צו די אַנדערע: „ווייזט אָט די מיאוס'ע מנוולים, אז איהר קענט שטאַרבען שטעהענדיג!"

זי איז דורכגעלעכערט געווארען מיט א קויל, האלטענדיג דאָס קינד...

דאָס איז געווען דער ערשטער ברוך הבא, דער פאָרשפּיל פון די גרויזאמע, מאוימ'דיגע, אומבאשרייבליכע שחיטות, וועלכע ווערסאל האָט געמאכט אין פּאריז.

יעדע ווײַלע האָט מען „צום וואנד" געבראכט געפאנגענע נאַציאָנאַלע גווארדיסטען און זיי דערשאָסען, ווי ווילדע קעץ.

מיט די גווארדיסטען אליין האָט די קאָנטער־רעוואָלוציע זיך ניט באַנוגענט. זי האָט געשאָכטען פרוי און קינד, אַלט און יונג, — אַלע, וועלכע זײַנען ארײַנגעפאַלען בײַ איהר אין די הענד, זײַנען אומגעקומען אונטער די שרעקליכסטע יסורים.

דער קאָמיטעט פון געזעלשאַפטליכער זיכערקייט לאָזט ארויס א פּראָקלאַמאַציע צו די וזערסאַלער סאָלדאַטען: „דאָס פאָלק פון פּאַריז וועט קיינמאָל ניט גלויבען, אז איהר וועט אויפהויבען קעגען איהם וואפען דעמאָלט, ווען איהר וועט זיך מיט איהם טרעפען פנים אל פנים; צי דען וועלען אײַערע הענד ניט ציטערען פאַר א בירגער קריג? איהר זענט דאָך די זעלביגע פּראָלעטאַריער ווי מיר. . . קומט, ברידער, צו אונז, אונזערע אָרעמס זײַנען אָפען פאַר אײַך..."

אויך דער צענטראַל קאָמיטעט האָט אפּעלירט:

„מיר זײַנען פּאָטערס פון פאַמיליען... אויך איהר וועט ווען עס איז זיין פאַמיליען־פּאָטערס. אויב איהר וועט הײַנט שיסען אויפ'ן פאָלק, טאָ וועלען אײַך אונזערע קינדער פארשילטען, אַזוי ווי מיר שילטען די סאָלדאַטען, וועלכע האָבען צוריסען די הערצער פון די פאלקס־קינדער אין יוני 1848 און אין דעצעמבער 1851. אָט איז שוין צוויי מאָנאַט, ווי אײַערע ברידער האָבען זיך גע־חבר'ט מיט'ן פאָלק: טהוט דאָס, וואס זיי האָבען געטאָן".

די פּראקלאַמאציעס און די אפּיעלס, וועלכע זײַנען געוועזען דורכגעדרונגען מיט אַזעלכע שטארקע ברידערליכע געפיהלען און ריהרענדע בקשות, האָבען קיין ווירקונג ניט געהאַט, זיי זײַנען געוועזען ווי קערנער אויף א פעלזיגען באָדען.

דער בירגער־קריג האָט זיך וואס ווײַטער אַלס מעהר צופלאַקערט.

דאָמבראַווסקי האָט אָנגעווענדעט אַלע זײַנע כחות צו פאַרטיידיגען די באַריקאַדען פון מאָנמאַרט, אָבער אומזיסט. אָהן מוטה, א צובראָכענער, אָן אויפגערעגטער, האָט זיך איהם אין די לעצטע טעג אַלץ אָפּגעדוכט, אז זײַנע חברים זײַנען איהם חושד אין פאַרראַט. דאָס, פאַרשטעהט זיך, איז ניט געוועזען אמת. אָבער

זיין אויפגערעגטע פאַנטאַזיע האָט איהם געשראָקען. „איך בין ניט קיין פאַררעטער!" — האָט ער אויסגעשריען אין דער פריה אין ראַטהויז. אַלע האָבען איהם געגלויבט, קיינער האָט איהם אין פאַראַט ניט חושד געווען. אָבער ער האָט זיך ניט געקענט קאָנטראָלירען און איז באַגאַנגען זעלבסטמאָרד.

אין פאַריז האָט אָנגעהויבען צו רעגענען מיט קוילען פון די ווערסאַלער אַרמעען. די גראַנאַטען רייסען אויף אויף יעדען טריט און שריט. פון דער אויפרייסונג האָט פאַריז אָנגעהויבען צו ברענען. דער פייער שפּרייט זיך אַלץ ווייטער אויס און פאַרכאַפּט אַלץ מעהר גאַסען. עס איז געוואָרען אַ סומאַטאָכע. די ווערסאַלער סאָלדאַטען באַנוצען זיך מיט דעם טומעל און פּלינדערן און רויבען און מאָרדען. די באַריקאַדען ווערען אויפגעריסען פון די שראַפּנעלען. די העלדישע פאַרטיידיגער פון דער קאָמונע פאַלען אין די הונדערטע אונטער זייערע פעסטונגען. מען האָט געשאָסען אויף זיי פון אַלע זייטען, אויך פון די דעכער, אויף וועלכע די ווערסאַלער האָבען זיך אַרויפגעכאַפּט.

פאַריז איז געוואָרען אַן אמת'ע מענשליכע שלאַכטהויז.

יעדער קאָרפּוס פון די ווערסאַלער האָט געהאַט זיין אייגענעם תליון, וועלכער האָט דערמאָרדעט די קאָמונאַרען, וואָס זיינען געכאַפּט געוואָרען. אָבער דער ערב רב האָט פאַקטיש ניט געוואַרט אויפ'ן תליון. ער האָט אַליין פּאָגראָמירט און געמאָרדעט.

די אַנגעקומענע נאַכט איז געווען באַלויכטען פון דעם פייער, וואָס האָט אַרומגעכאַפּט פאַריז. די באַריקאַדען, די הייזער און די טייערסטע פּאַלאַצען זיינען געפאַלען איינע נאָך די אַנדערע. די, וועלכע זיינען גאַנץ געבליבען פון די שראַפּנעלען, זיינען אויפגעפרעסען געוואָרען פון די פייער־צונגען...

דער מאָרגען האָט קיין גוטס פאַר דער קאָמונע ניט געבראַכט. די ווערסאַלער האָבען שוין באַוויזען צו פאַרכאַפּען אַ סך רעגירונגס־געביידען און זיך באַפעסטיגען דאָרטען.

אַכט אוהר אין דער פריה האָבען זיך אין ראַטהויז פאַרזאַמעלט פופצעהן מיטגלידער פון דער קאָמונע. זיי גיבען זיך איבער די טרויעריגע נייעס. מען איז זיך מישב וואָס צו טאָן. הי־

ציגע רעבאַטען האָט אַרויסגערופען די פראַגע, צי מען זאָל פאַר־לאָזען דאָס ראַטהויז אדער ניט. אַלע גיבען צו, אז די לאַגע איז האָפנונגסלאָז, אבער די פראַגע איז געווען, צי מען זאָל בלייבען אויפ'ן אָרט און באַגעגענען דעם טויט, אָדער מען זאָל זיך ראַטע־װען. עס איז דערנאָך באַשלאָסען געוואָרען, מיט אַלע שטימען געגען צוויי, צו פאַרלאַזען דעם אָרט, פון וואַנעט דאָס פאָלק האָט אַרויסגעטריבען זיינע שונאים און אוועקגעזעצט זיינע פריינד.

דעם 18טען מערץ 1871 האָט דאָס פאָלק אריינגעצויגען אין ראַטהויז. דעם 23טען מאַי, 1871 איז דאָס פאָלק געווען גע־צוואונגען איהם צו פאַרלאָזען.

נאָכדעם, ווי די קאָמונע־מיטגלידער האָבען פאַרלאָזען דאָס ראַטהויז, איז עס געוואָרען אַרומגענומען מיט'ן פייער. דאָס ראַט־הויז מיט אַלע געביידען האָבען מיט זיך פאָרגעשטעלט א ברע־נענדיגען לאַגער. דאָס הויז, אויף וועלכע דאָס פאָלק האָט גע־לייגט אזוי פיעל האָפנונגען, האָט געקרעכצט אונטער'ן פייער, אזוי ווי דאָס פאָלק גופא.

דעם 24טען מאַי איז דאָס לעצטע מאָל ערשינען דער אָפי־ציעלער אָרגאַן פון דער קאָמונע. אין לעצטען נומער זיינען געווען פאַרעפענטליכט די לעצטע פראָקלאַמאַציעס און די נייעס פון די שלאַכטען, וואָס קומען פאָר אויף די פאַריזער גאַסען.

די פאָלקס־פאַרטיידיגונג איז געבליבען אָהן א קאָפּ. די העלדישקייטען זיינען פאַרטגעזעצט געוואָרען, אָבער די גאַנצע דיסציפּלין איז געוואָרען אונטערגעגראַבען. יעטווידער האָט גע־קעמפט אויף דער אייגענער פאַראַנטוואָרטליכקייט און לויט דעם אייגענעם חשבון. דער אָרגאַניזם פון דער קאָמונע איז צופאַלען געוואָרען אויף איינציגע אָרגאַנען, אויף איינציגע גלידער, וועלכע האָבען א געוויסע צייט נאָך געלעבט און זיך ניט אונטערגעגעבען דעם וועדסאַלער מלאך המות.

דעם זעלביגען טאָג איז פאָרגעקומען די לויה פון גענעראַל דאָמבראָווסקי, וועלכער האָט אַליין געמאַכט אַן ענד פון זיין לעבען.

אויפ'ן פּלאַץ פון דער באַסטיליע איז פאָרגעקומען א ריהרענדע סצענע. די נאַציאָנאַלע גוואַרדייסטען, וועלכע זיינען געווען אויף

די באַריקאַדען, האָבן אָפּגעשטעלט די לויה און האָבן אַוועקגעלייגט דאָמבראָווסקי׳ס טויטען קערפּער ביי די פּיס פון׳ם יולי־מאָנומענט. די קאָמונאַרען האָבן זיך אַוועקגעשטעלט לעבן דעם בר־מינן מיט ברענענדיגע פאַקעלס אין זייערע הענט. יעדער פון די גוואַרדיסטען איז צוגעגאַנגען און זיך אַ נייג געגעבן צום טויטען קאָמאַנדיר. בעת די צערעמאָניע איז פאָרגעקומען, האָט געקלאַפּט דער באַראַבאַן. דער קערפּער איז געווען איינגעהילט אין אַ רויטער פאָהן. אַלע זיינען געשטאַנען מיט בלויזע קעפּ... ווערמאָרעל האָט געמאַכט אַ הספד... „אָט דאָ ליגט פאַר אונז — האָט געקלאָגט ווערמאָרעל — איינער פון די ערשטע, וועלכע האָבן אַוועקגעגעבן זייער לעבן צו דער קאָמונע... לאָמיר זיך געבן אַ שבועה, — האָט ווערמאַרעל געענדיגט — אַז מיר וועלען אַוועק פון דאַנעט בלויז פאַר דעם צוועק צו שטאַרבען״... אַלע אַנוועזענדע האָבן שרעקליך געוויינט, ווען ווערמאָרעל האָט גערעדט.

ווערמאָרעל איז געווען אַ שלעכטער רעדנער. ער פלעגט זיך אָפּט פאַרהאַקען, אָבער דאָס מאָל האָט ער גערעדט קלאָר, דייטליך, שעהן. די ווערטער האָבן זיך געגאָסען פון זיין מויל אין אַ זעלטענער האַרמאָנישער פאָרמע. ער האָט גערעדט מיט האַרץ, מיט נשמה. די דערבייאיגע האָבן דאָס געפיהלט. זיי האָבן איבערגעלעבט די זעלביגע הויכע מאָמענטען, ווי ווערמאָרעל אַליין.

אין דעם טאָג האָבן די ווערסאַלער געכאַפּט ראַאול ריגאָ, דעם פּאָליציי־הויפּט פון דער קאָמונע. ער האָט גראַד דעמאָלט אַנגעטאָן אַ מיליטערישען מונדיר. ווען זיין קוואַרטאַל איז געננומען געוואָרען, האָט ער פּרובירט אַנטלויפען. ער איז אָבער פאַרהאַלטען געוואָרען פון די ווערסאַלער. ווען מען האָט איהם צוגעפיהרט צום סערזשאַנט, האָט ריגאָ זיך צו איהם געווענדעט מיט די ווערטער: „וואָס ווילט איהר פון מיר? לעבען זאָל די קאָמונע!״ דער סערזשאַנט האָט גלייך אַרויסגעגעבן אַ באַפעהל איהם צו דערשיסען.

נאָך האַלבען טאָג האָבן זיך די מיטגלידער פון דער קאָמונע און פון׳ם צענטראַלען קאָמיטעט, די הויכע אָפיצערען און אַלע אַנדערע באַאַמטע פון דער קאָמונע זיך פאַרזאַמעלט אין דער ביבליאָטעק פון׳ם 11טען דיסטריקט. אַלע זיינען געווען צובראָכען

פון די שרעקליכע איבערלעבונגען. א טויטע שטילקייט האָט גע־הערשט אין זאַל. דעלעקליוז הויבט זיך אויף און ווענדעט זיך צו די פּאַרזאַמעלטע. זיין שטים איז שוואַך, אָבער פול מיט ענטשלאָ־סענקייט. ער וויל טרייסטען, אַז עס איז נאָך ניט אַלעס פּאַרלאָרען, אַז עס גליהט נאָך א פונק פון האָפנונג. עס קלאַפּט נאָך אַן אָדער און מען מוז זיך האַלטען פעסט ביז דער לעצטער מינוט. ער האָט געמאַכט א פּאָרשלאַג, אַז די אַלע מיטגלידער פון דער קאָמונע זאָלען אָנטאָן זייערע רויטע שלייפען און זאָלען געהן אין פּאַראַויס פון די סאָלדאַטען, וועלכע ווילען נאָך פאַרטיידיגען די קאָמונע.

דעלעקליוז'ס ווערטער האָבען אריינגעגעבען ענטוזיאַזם און האָבען אָפּגעפרישט די האַלב טויטע פּנים'ער. „מען האָט באַדאַרפט זעהן — שילדערט א קאָמונאַר דיזע סצענע — מען האָט באַדאַרפט זעהן אָט דעם אַלטען קעמפּער, מיט זיין שטאַרקען גלויבען, מיט זיינע אויגען פול מיט פייער, ווי ער איז געשטאַנען מיט אַן אויפגע־הויבענער האַנד און האָט גערעדט צו די פּאַרזאַמעלטע, זיי זאָלען זיך ניט מיאש זיין, זיי זאָלען זיך שטאַרקען און ניט זיין נידער־געשלאָגען פון דער קריטישער לאַגע. מען האָט באַדאַרפט זעהן אָט די באַוואַפנטע צוהערער, וועלכע האָבען מיט אַן איינ־געהאַלטענעם אָטעם, מיד, צובראָכען, געהערט די טרייסט ווערטער, וואָס זיינען אַרויסגעגאַנגען פון דעלעקליוז'ס קראַנקע האַרץ. עס האָט זיך אָפּגעדוכט, אַז די ווערטער טראָגען זיך פון ערגעץ־וואו, פון א קבר..."

דער ענטוזיאַזם האָט אַרויסגערופען גייע אַנשטרענגונגען זיך צו פאַרטיידיגען, אָבער עס האָט קיין זאַך ניט געהאָלפען.

דער גורל פון דער קאָמונע איז שוין געווען גע'חתמ'עט.

דאָס איינציגע, וואָס די קאָמונע האָט געקאָנט טאָהן, איז אויסגיסען איהר צאָרן אויף אייניגע משכנות, וועלכע זיינען נאָך געווען אונטער איהר רשות. זי וואָלט דאָס געוויס ניט געטאָן, ווען ניט די שרעקליכע רציחות, וואָס די ווערסאַלער האָבען דעם טאָג דורכגעפיהרט.

אפילו די בורזשואַזע צייטונגען האָבען צוגעגעבען, אַז די גרעסטע גוואַלדטאַטען און מאַסען־מערדערייען זיינען געווען א קינדער־שפּיל קעגען דעם, וואָס די ווערסאַלער צעווילדעטע, צעיר־

שטעטע זועלנער האָבען אָפּגעפּיהרט דעם 24טען מאי אין פּאַריז.

„דאָס זיינען ניט סאָלדאַטען, וועלכע דערפילען זייער פליכט — האָט געשריבען אַ קאָנסערוואַטיווע צייטונג — דאָס זיינען טיגערס אין געשטאַלט פון מענשען. עס איז געווען אוממעגליך צו געהן נאָך שפּייז, ניט זייענדיג אונטער דער געפאַהר צו ווערען דער׳הרג׳עט. די סאָלדאַטען האָבען צושמעטערט מיט די קאָלבען פון זייערע ביקסען די קעפּ פון די פאַרוואונדעטע און האָבען געטראָטען מיט די פיס די טויטע קערפּערס". אזוינע און עהנליכע ידיעות האָט מען געקאָנט לעזען אפילו אין די בורזשואזע און עכט קאָנסערוואַטיווע צייטונגען. ניט דער עלטער, ניט דער געשלעכט האָט געקאָנט ווייך מאַכען די הערצער פון די „זיגרייכע" ווערסאַלער סאָלדאַטען. די קרבנות האָבען געמוזט צוזעהן מיט זייערע אייגענע אויגען, ווי זייערע פרויען, זייערע שוועסטער, זייערע מוטערס און זייערע טעכטער ווערען פאַראומרייניגט. מען האָט ארויסגעשלעפּט פאַרוואונדעטע פון די האָספּיטאַלען און זיי דערמאָרדעט. מען האָט צעריסען די קערפּערס מיט באַיאָנעטען, מען האָט געשניטען אבער פאַר אבער פון די, וועלכע זיינען אַריינגעפאַלען ביי די ווערסאַלער אין די הענט און נאָך דעם, ווי די קרבנות האָבען שוין אויפגעהערט זיך צו צאַפּלען אונטער די טייפעלשע לאַפּעס פון די הענקער, האָט מען זיי אַוועקגעשליידערט אין די גראָבענס פון דעם שאָסיי, ווי אַ הויפען בלוטיגע מיסט.

טויט און פאַרניכטונג האָבען געהערשט אין פּאַריז.

און ביי אזוינע רציחות איז דען אַ וואונדער, וואָס מאַנכע גוואַרדיסטען האָבען זיך אַרויפגעוואָרפען אויף די משכנות און זיך נוקם געווען?

די קדושים פון דער קאָמונע.

צוזאַמען מיט דער קאָמונע האָבען אויסגעהויכט זייער לעצטען אָטעם די וויכטיגסטע קאָמונאַרען. זייער מזל איז געווען אַזוי פאַרבונדען מיט דעם רעוואָלוציאָנערען פּאַריז, אַז זיי האָבען געמוזט ניט נאָר ליידען, נאָר אויך אונטערגעהן צוזאַמען מיט איהם...

מיר וועלען פּרובירען שילדערען דעם טויט פון איניגע קאָמונאַרען.

דעלעקליוז'ס טויט איז געווען אַזוי העלדיש, אַזוי שעהן, ווי זיין לעבען. ער האָט געלעבט מיט דער קאָמונע און איז געשטאָרבען מיט איהר. אליין לעבען, אָהן דער קאָמונע, האָט ער ניט געקאָנט און ווען ער האָט געזעהן, אַז די קאָמונע פאַלט זיך פאַנאַנדער, אַז זי ווערט אַזוי גרויזאַם, אָהן רחמנות פאַרניכטעט, האָט ער געפיהלט, אַז די מינוטען פון זיין לעבען זיינען געצעהלטע.

א פּאָר שעה פאַר זיין טויט האָט ער געשריבען א בריף צו זיין שוועסטער. אין דעם בריף שפּיגעלט זיך אָפּ די הייליגע, ריינע, שעהנע נשמות, מיט וועלכער אונזער העלד איז געווען באַשאָנקען.

„מיין טייערע שוועסטער — שרייבט דעלעקליוז — איך וויל ניט און איך קאָן ניט זיין א שפּילכעל און א קרבן פון דער זיגרייכער רעאַקציע. זיי מיר מוחל, וואָס איך געה אוועק פריהער פון דיר. דו האָסט מיר געווידמעט דיין לעבען. און איך בין מחויב צו לעבען צוליב דיר. אָבער איך קאָן ניט. איך האָב ניט אין מיר אַזויפיל כח אריבערצוטראָגען א נייעם קלאַפּ פון דער קאָמונע. איך קוס דיר טויזענד מאָל אַזוי שטאַרק, ווי שטאַרק איך ליב דיך. די עראינערונגען וועגען דיר וועלען זיין די לעצטע, וואָס וועלען מיר באַזוכען פאַר'ן טויט. איך בענש דיר, טייערע, הייס־געליבטע שוועסטער. דו ביסט געבליבען פאַר מיר דער איינציגער נאָהענטער טייערער מענש נאָכ'ן טויט פון אונזער אָרעמער מוטער.

אדיע, אדיע. איך קוס דיר נאָך אמאָל. דיין ברודער, וואָס וועט דיך ליבען ביז דער לעצטער מינוט".

נאָך דעם בריף האָט דעלעקליוז זיך גענומען פאַר די געשעפ־טען פון דער קאָמונע. ער האָט געזוכט צו ראַטעווען וואָס עס איז נאָר געווען מעגליך.

פון דער באַסטיליע האָט מען געהאַלטען אין איין ברייננגען פאַרוואונדעטע. דמיטריעווא, אַליין פאַרוואונדעט, האָט געהאַל־טען אין מונטערען ליאָ פראַנקעל, וועלכער איז שטאַרק פאַרקרי־פּעלט געוואָרען אויף דער באַריקאַדע סענט־אַנטאַון. עס קומט אריין ווראָבלעווסקי. דעלעקליוז האָט איהם פאָרגעשלאָגען, ער זאָל איבערנעמען די הויפּט קאָמאַנדע איבער דער איבערגעבלי־בענער אַרמיי פון דער קאָמונע.

— מיט אן אַרמיי פון אייניגע הונדערט קאָן איך גאָרנישט ניט טאָן, — האָט ווראָבלעווסקי געענטפערט.

און די אַטאַקע פון טיער'ס סאָלדאַטען ווערט אַלץ שטאַרקער און פייערדיגער. די הייזער ווערען איינע נאָך די אַנדערע אויפ־געריסען. אונזער באַקאַנטער קאָמונאַר בריונעל — דער העלד פון דעם 18טען מערץ — איז געפאַלען פון א קויל, וואָס האָט דורכגעלעכערט זיין ברוסט. פיער טעג נאָכאַנאַנד איז ער געשטאַ־נען אקעגען דעם שונא! אָהן מורא האָט ער געפיהרט דעם קאַמף פאַר דער קאָמונע. אויפ'ן פינפטען טאָג איז ער געפאַלען. . .

דעם גאַנצען טאָג האָט די פינסטערע רעאַקציע געזיגט אויף אַלע פּאָזיציעס. יעדער זיג פון דער רעאַקציע האָט געמאַכט א לאָך אין דער שוין אזוי אויך שוואַכער הארץ פון דעלעקליוז.

דריי־פערטעל צו זיבען זיינען געגאַנגען דעלעקליוז, זשורד און נאָך פופציג גוואַרדיסטען אין דער ריכטונג צו שאַטאָ ד'אָ. דע־לעקליוז איז געווען אָנגעטאָן אין זיינע געוועהנליכע בגדים: אין א הוט, שוואַרצען ראָק, א רויטען שלייף ביים גאַרטעל. קיין וואַ־פען האָט ער ניט געטראָגען. ער איז געווען שרעקליך אָפּגע־שוואַכט און האָט זיך אָנגעשפּאַרט אויף זיין שטעקען. אויפ'ן וועג באַגעגענען זיי ווערמאַרעל, טעז, זשאַקליאַר — אַלע שווער פאַר־וואונדעט. ווערמאַרעל קאָן זיך ניט באַוועגען און פאַלט אויף דער ערד. זשאַקליאַר און טעז הויבען איהם מיט זייערע לעצטע כחות

אויף און טראָגען איהם אוועק. דרעלעקליוז דריקט די הענד פון ווערמארעל. טרייסט איהם מיט א פּאָר גוטע ווערטער. א קאָראַאול פון די ווערסאלער האָט געזעהן דרעלעקליוז'ען און האָט איהם אָנגעפאנגען נאָכצושפּירען. דרעלעקליוז האָט זיך שוין געפונען פופציג קלאפטער פון א באריקאדע.

די זון האָט זיך געזעצט. דרעלעקליוז באוועגט זיך און דערנעהנטערט זיך צו זיין ציעל, צו דער באריקאדע. ער איז פארטיפט אין זיינע געדאנקען און עס קימערט איהם ניט, צי מען געהט איהם נאָך אָדער ניט. ער געהט אליין, אונערשראקען, ניט קוקענדיג, וואָס ער איז געווען דער איינציגער לעבעדיגער מענש אויף דעם פּלאַץ. דערגרייכענדיג די באריקאדע, האָט ער זיך פארקירעוועט נאָך לינקס און האָט אָנגעפאנגען צו קלעטערן אויף די שטיינער. דאָס לעצטע מאָל האָט זיך געזעהן זיין שטרענג געזיכט, ארומגעזוימט מיט א קורצער גרויער באָרד. דער שאָטען פון טויט האָט ארומגעשוועבט אויף זיין פּנים.

מיט אמאָל, קראך, קראך, — — —

דרעלעקליוז איז געפאלען אויפ'ן פלאַץ שאטאָ ד'א, פון א שראפּנעל.

די, וועלכע זיינען געשטאנען הינטער די באריקאדען, זיינען צוגעלאָפען און האָבען איהם געוואָלט אויפהויבען. דריי־פערטעל פון זיי זיינען געפאלען פון די קוילען, וואָס האָבען געהאָנגעלט איבער זייערע קעפּ.

דרעלעקליוז האָט קיינעם ניט דערצעהלט, אז ער געהט צו דער באריקאדע. שווייגענדיג, פארטיפט איז דרעלעקליוז געגאנגען צו דער באריקאדע, אזוי ווי אברהם איז געגאנגען צו דער עיקדה. ער איז געגאנגען מקדש השם זיין, ווי אן אמת'ער צדיק.

דער לאנגער לעבענסוועג האָט אויסגעזויגען פון איהם זיינע כחות. ביי איהם איז געבליבען ניט מעהר, ווי זיין לעצטער אָטעם און אויך איהם האָט ער אָפּגעגעבען דער רעוואָלוציע.

דרעלעקליוז האָט געלעבט בלויז פאר דער גערעכטיגקייט. זיין קאמף פאר גערעכטיגקייט איז געווען זיין טאלאנט, זיין וויסען, זיין פיהרענדער שטערן אין זיין לעבען. דעם סימבאָל פון זיין קאמף האָט ער אָנגעשריבען אויף זיין פאָהן. איהם האָט ער אָפּ־

געגעבן 30 יאָהר פון זיין לעבן — די צייט, וואס ער האָט פארבראַכט אין גלות און אין טורמעס.

די באַלוינונג פאר דעלעקליוז'ען איז געווען די געלעגענהייט צו שטאַרבען פאר זיין אידעאַל, וועמען ער האָט אזוי הייליג געדינט אין זיין לעבען. . . אָבער שטאַרבען אויף א באַריקאַדע, און ניט דורך די הענד פון א תליון.

אין גלות האָט ער אַמאָל צו זיינעם א פריינד געזאָגט:

„איך וועל שטאַרבען אויף דער באַריקאַדע אין דער אייגענער צייט, ווען זשול סימאָן וועט ווערען א מיניסטער.

זיין נבואה איז מקוים געוואָרען.

שרעקליך איז געווען דער טויט פון ווארלען.

דעם 28טען מאַי האָט א גלח אויף איהם גע'מסר'ט. א ווערסאַלער אָפיציר, א געוויסער לייטענאַנט סיקר, האָט געכאַפּט ווארלען, האָט צוגעבונדען זיינע הענד אויפ'ן רוקען און איהם אוועקגעשיקט צום גענעראַל דע־לאַוואַקופּע. די סאָלדאַטען האָבען געשלעפּט דעם געבונדענעם ווארלען איבער אַלע קרומע זייטענגעסלאַך פון מאָנמאַרט. אויפ'ן וועג האָט מען איהם געשלאָגען מכת רצח. אונטער דעם האָגעל פון די קלעפּ איז ווארלען'ס יונגער קאָפּ, וואס איז שטענדיג געווען פול מיט געדאַנקען פון מענשליכער ברידערשאַפט, געוואָרען א שטיק צוהאַקטע פלייש. זיינע אויגען האָבען זיך ארויסגערוקט פון זייערע לעכער. ווען די עקזעקוטאָרען האָבען דערגרייכט די גאס ראָזיע, האָט שוין ווארלען ניט געקאָנט געהן. מען האָט איהם געמוזט טראָגען. מען האָט איהם מיט געוואַלד אוועקגעזעצט אויף א שטול און דערשאָסען. די סאָלדאַטען האָבען דעם טויטען, נאָך ווארעמען, קערפּער צוגעשלאָגען מיט די קאָלבען פון זייערע ביקסען.

דער העלדישער ס י ק ר האָט צוגע'גנב'עט פון ווארלען דעם זייגער און זיך געמאַכט דערפון א צירונג...

ווארלען איז געווען איינע פון די אידעאַלסטע נאַטורען. זיין לעבען איז געווען ריין, שעהן, גרויס. ער איז געווען א פּראָסטער ארבייטער, אָבער זיין הונגער נאָך וויסען איז געווען געוואַלדיג שטאַרק. זיין גאַנצע פרייע צייט נאָך דער ארבייט האָט ער אויסגענוצט פאר זעלבסט־בילדונג. ער האָט זיך געלערנט ניט ווי מאַנ־

כע ארבייטער, ווייל זיי ווילען ווערען אינטעליגענטען, נאָר איינ־פאך צו וויסען און צו פארשטעהן די געזעלשאפט און דעם קאמף פון די ארבייטער פאר זייער באפרייאונג. אין די לעצטע יאהרען פון דער אימפעריע איז ווארלען געווען די נשמה פון דער ארבייטער באוועגונג אין פאריז.

ווארלען איז געווען זעהר באשיידען, האָט ניט ליב געהאַט צו ריידען. ער האָט קיינמאָל ניט גענומען דאָס וואָרט סתם אזוי זיך. ער האָט בלויז גערעדט דעמאָלט, ווען ער האָט געזעהן, אז זיינע ווערטער זיינען איצט נויטיג. דעם 18טען מערץ איז ער געווען איינער פון די ערשטע. אויף די באריקאדען, ענדע מאי, איז ער געווען איינער פון די לעצטע. ער האָט די גאנצע צייט גע־ארבייט פאר דער קאָמונע מיט לייב און לעבען. ווארלען האָט גע־לעבט און געשטארבען פאר די אונטערדריקטע מאסען. זיין אנ־דענקען וועט שטענדיג בלייבען הייליג אין דעם גרויסען הארץ פונ'ם ארבייטער קלאַס.

ניט וועניגער גרויזאם איז געווען דער טויט פון עדוארד מ אָ ר א, דער ערשטער פארזיצענדער פון דעם צענטראַל־קאָמיטעט.

ער איז געפאנגען געווארען צוזאמען מיט אנדערע גווארדיס־טען און איז אוועקגעפיהרט געוואָרען צו א מיליטער־געריכט, אדער בעסער, צו א ברוטאַלער קליקע פון הענקער, וועלכע האָט געהיי־סען „געריכט."

דער דאָפּראָס פון מיליטער געריכט האָט געדויערט ניט מעהר ווי א פערטעל מינוט. נאָכ'ן „דאָפּראָס" זיינען, פארשטעהט זיך, די געפאנגענע געפונען געווארען „שולדיג" און פאר'משפּט צום טויט. די אָפּגע'משפּט'ע זיינען איבערגעגעבען געווארען צו די הענקער, וועלכע האָבען אַוועקגעפיהרט זייערע קרבנות אין א קאַ־זארמע. דאָרטען פלעגט מען אריינוואַרפען די אומגליקליכע און זיי דערשיסען אָהן א סדר און אָהן א צערעמאָניע... די זשאַנדאַר־מען פלעגען מיט א ווילדען ציניזם מאַכען אן אָבלאַווע אויף די אָפּגעאורטיילטע, וועלכע פלעגען זיך וועלען ראטעווען פון די קוילען, און לויפען לעבען וואנד. די אומגליקליכע פלעגען דער־שאָסען ווערען ווי ווילדע ענטלאַך פון אן אומגעלומפּערטען יעגער.

עדוואַרד מאָרא איז געפאַלען א קרבן אין איינע פון די עקזע־קוציעס. זיין פרוי האָט איהם באַגלייט ביז די טירען פון דער קאַזאַרמע און האָט געהערט די שיסעריי, פון וועלכער איהר מאַן איז געפאַלען טויט...

אנדערע אָפּגע׳משפּט׳ע פלעגען באַגלייט ווערען צום גרויזאַ־מען טויט ניט נאָר פון זייערע פרויען, נאָר אויך פון זייערע קינ־דער. די מוטערס און די קינדערלאך פלעגען פאַלען אויף די קניע און בעטען, מען זאָל רחמנות האָבען און ז י י דערשיסען פריהער, איידער מען דערשיסט זייערע מענער און פאָטערס.

זונטאָג, דעם 28טען מאַי, האָט מען אין איין קאַזאַרמע דער־שאָסען מיט דער זעלביגער אכזריות ווי עדוואַרד מאָרא איבער טוי־זענד ניין הונדערט געפאַנגענע גוואַרדיסטען. מענשליכע בלוט האָט געשטראָמט פון אַלע גאַסען; די ווענד פון די קאַזאַרמעס און פון די טורמעס זיינען געווען אויסגעשמירט מיט די מאַרך פון די צעשמעטערטע מענשליכע שאַרבענס. פּאַריז האָט אריבער־געשטיגען דאַנטע׳ס שילדערונגען אין זיין „אינפערנאָ”.

אין די טעג פון די פּאַריזער שחיטות האָבען די ווערסאַלער רעגירער געהאַט א געלעגענהייט זיך נוקם צו זיין אָן זייערע פּער־זענליכע שונאים. זיי האָבען די געלעגענהייט אויף זעהר א מיאוס׳ן אופן אויסגענוצט.

זשול פאַוור, א שטייגער, איז אין די מהומה־טעג פּטור געוואָ־רען פון זיין געגנער, דעם סאָציאַליסטישען דעפּוטאַט, מ י ל ־ ל י ע ר.

מיללער איז געווען א גאַנץ מעסיגער סאָציאַליסט. ווי מיר האָבען אין איינעם פון די פריגע קאַפּיטלעך געזעהן, איז ער גע־ווען קעגען דעם אויפשטאַנד פון דער קאָמונע. ער איז אָבער געווען אַן איבערגעגעבענער פריינד פון דעם ארבייטער קלאַס. אין זיינע רעדעס און אין זיינע ארטיקלען איז ער שטענדיג ארויסגעטראָטען פאַר׳ן ארבייטער און קעגען זיינע געגנער. אין די קאָמונע־טעג האָט ער געזוכט צו ברייגנען צו א פּשרה צווישען ווערסאַל און פּאַ־ריז, כדי אויסצומיידען א בירגער־קריג. צום סוף איז ער אַליין געפאַלען א קרבן פון דעם דאָזיגען ברודער קריג.

מיליער איז ארעסטירט און אוועקגעפיהרט געווארען צום גענעראל פון דער אימפעריע ס י ס ס ע. דער גענעראל איז געווען איינער פון די גרעסטע אויסוואורפען. ער האט געלאזען זיין רייטשע געליבטע ארויס׳גנב׳ענען די פלענער פון די נייע פאריזער פעסטונגען.

מ י ל ל י ע ר זוכט צו באווייזען, אז ער איז א דעפוטאט פון דער „פ א ר ז א מ ל ו נ ג". דער גענעראל האט גע׳פסק׳ענט, אז מיליער האט שוין אנגעווארען זיין דעפוטאטען־טיטעל און אז ער דארף דערשאסען ווערען.

מילליער׳ס הענקער, א קאפיטאן, וואס איז שפעטער פאר זיין „העלדישקייט" דערהויבען געווארען ביז׳ן ראנג פון א גענעראל, האט זיך מיט זיין קרבן געדייצט און איהם געזאגט, אז ער איז א פיינד פון דער געזעלשאפט.

— א, יא, די איצטיגע געזעלשאפט האס איך — האט געענטפערט מילליער.

— נאך בעסער. — ענטפערט דער קאפיטאן — די איצטיגע געזעלשאפט ווארפט אייך ארויס פון איהרע רייהען. מען נעהמט אייך דערשיסען.

דער גענעראל סיססע האט באפוילען, אז מילליער זאל ווערען דערשאסען אין פאנטעאן, ליגענדיג אויף די קניע, אזוי ווי ער זאל בעטען מחילה ביי דער געזעלשאפט פאר דאס שלעכטס, וואס ער האט איהר געבראכט.

מילליער האט זיך ענטזאגט צו לייגען אויף די קניע. מען האט איהם געצוואונגען, ער זאל דאס טאן, אבער מילליער האט זיך געוועהרט מיט אלע זיינע כחות קעגען דעם.

— איך בין פריי — האט מילליער געזאגט — צו טאן ווי איך וויל.

די הענקער האבען זיך ווי די ווילדע בעסטיעס ארויפגעווארפען אויף איהם און איהם מיט געוואלד איינגעבויגען אויף די קניע.

— לעבען זאל די מענשהייט... לעבען... און מילליער איז נעפאלען טויט פון דעם תליון׳ס קוילען, ניט דערענדיגט דעם אויסרוף...

אזוי זיינען דערמאָרדעט געוואָרען די קעמפּער פאר פריי־
הייט !

אזוי איז אונטערדריקט געווארען די פאריזער קאָמונע, וואס
האָט אין איהר צוויי מאָנאטדיגער עקזיסטענץ ארויסגערופען אזוי
פיעל שעהנע האָפענונגען ביי די פאלקס־מאַסען.

די קאָמונאַרען פאר דעם געריכט פון דער קאָנטר־רעוואָלוציע.

די פאריזער שחיטות האָבען ניט געקענט מאכען א תל פון אלע קאָמונאַרען. ניט ווייניג קאמונארען זיינען איבערגעלאזען געווארען פאר ווערסאל, וואו די קריגס־געריכטען האָבען פארטגעזעצט די ארבייט פון די הענקער. מען האָט זיי פאראורטיילט צום טויט, צו חושך׳ן אין די פעסטונגען, צו קאטאָרזשנע ארבייט אין די שטראָף־קאָלאָניען פון ניי־קאלעדאָניען, וואו די העלדישע קעמפער האָבען געהאט אויסצושטעהן שרעקליכע פארפאָלגונגען, גייסטיגע און פיזישע יסורים.

אָבער די קאָמונארען האָבען בראַוו אריבערגעטראָגען אלע רדיפות. זיי זיינען געווען איבערצייגט, אז זייער קאמף איז געווען א גערעכטער, א נויטיגער און האָבען זיך ניט באקלאָגט אויף זייער מזל, נאָכדעם ווי דער קאמף איז פארלוירען געווארען.

סוף אוגוסט האָט זיך אין ווערסאל אנגעהויבען דער משפט פון די אין לעבען געבליבענע קאָמונארען. אויפ׳ן אנקלאגע באנק זיינען דעמאָלט געזעסען זיבצעהן מענשען. צווישען זיי פעררע, אססי, זשורד, פּאַסקאַל גרוססע, רעזשער, ביליארע, קורבע, טרענקע און אנדערע. ווי א מיאוס׳ע שטיק שעטנז איז צווישען זיי אויך געווען דער ערשטער קאָמאַנדיר פון דער נאַציאָנאַלער גווארדיע, דער פאררעטער ליוליע, וואָס האָט זיך באריהמט, אז ער האָט בכיון געעפענט דעם 18טען מערץ די טויערען פון פאריז, כדי די ארמעע זאל קענען אריבערגעהן צו ווערסאל.

אין דער פּערזאָן פון דעם אינטעליגענטען ארבייטער ט ר ע נ ק ע, א שוסטער, איז געווען פארקערפּערט דער גאנצער פאריזער ארבייטער קלאס. ער איז געווען שטאָלץ, מוטיג און האָט געקוקט זיינע ריכטער גלייך אין די אויגען. ער האָט ניט געזוכט צו פארקלענערען זיינע דינסטען דער קאָמונע. פארקעהרט, ער האָט מודה

געוועז, און ער האָט געדינט דער קאמונע טריי, מיט לייב און לעבען.

„איך בין געשיקט געווארען אין דער קאָמונע, — האָט טרענקע אונערשראקען דערצעהלט די ריכטער און דעם נייגעריגען פובליקום — איך בין געשיקט געווארען אין דער קאָמונע פון מיינע מיט־בירגער. איך בין געוועזן אויף די באריקאדען און מיר טוט זעהר לייד, וואָס איך בין דארטען ניט דער׳הרג׳עט געווארען... איך בין א רעוואלוציאנער און איך לייקען דאָס ניט אָפּ“.

ווען טרענקע האָט גערעדט, האָט זיך געדוכט, אז דאס רעדט דער גאנצער ארבייטער קלאַס, ווען די זיגרייכע קאנטער־רעוואלוציע האָט געזעצט אויפ׳ן אָנקלאגע באנק.

פעררע, אויף ווען די ריכטער האָבען געהאט א באזונדערען כעס, האָט געזאגט:

„איך בין א מיטגליד פון דער קאמונע. איך געפין זיך אין די הענט פון איהרע באזיגער. איהר ווילט מיין טויט. זאָל זיין אזוי. מיט געמיינקייטען וועל איך קיין מאָל ניט ראַטעווען מיין לעבען. איך האָב געלעבט ווי א פרייער מענש און וויל שטארבען ווי א פרייער מענש. איך וויל נאָר צוגעבען איין וואָרט: דער שיקזאל איז קאפריזנע. איך גיב איבער אין די הענד פון דער צוקונפט צו זארגען וועגען מיין אָנדענקען און צו נעהמען נקמה פאר מיר“.

פעררע איז געווארען פאראורטיילט צום טויט.

דעם 28טען נאָוועמבער איז דער אורטייל דורכגעפיהרט געווארען. צוזאמען מיט פעררע זיינען הינגעריכטעט געווארען ראססעל און בורזשוע.

זיבען אזייגער באגינען זיינען צוגעפאָרען צום הינריכטונגס־פּלאַץ סאטארי די פוהרען מיט די פאראורטיילטע. מען האָט אנגעהויבען צו באראבאנעווען און צו טרובענען. די אפּגעמשפּט׳ע זיינען ארויסגעגאנגען פון די פוהרען, באגלייט פון זשאנדארמען. ראססעל האָט באגריסט די אפיצערען. בורזשוע האָט גלייכגילטיג געקוקט אויף די הכנות צום טויט. פעררע איז ארויס דער לעצטער. ער איז געוועזן אנגעטאָן אין שווארצען, האָט געטראָגען פענסנע און האָט געהאלטען א סיגאר אין מויל. מיט פעסטע

זיכערע שריט איז ער צוגעגאנגען צום סלופּ. בורזשוע און פּעררע האָבען ניט צוגעלאָזען צו זיך קיינע גלחים. נאָך דעם, ווי דער טויט־אורטייל איז איבערגעלעזען געווארען, האָט זיך געהערט א געשריי: שים! ראססעל און בורזשוא זיינען אויפ׳ן אָרט גע־פאלען. פּעררע האָט זיך נאָך געקענט האַלטען אויף די פיס. די קויל האָט בלויז דורכגעלעכערט זיין זייט. מען האָט אין איהם אויסגעשאסען א צווייטען מאָל. פון דער צווייטער קויל האָט די מארך ארויסגעשפּריצט פון פּעררע׳ס שארבען. דער אויבער תליון האָט געגעבען א צייכען און די באַראבאַנען האָבען ווידער אנגע־הויבען צו קלאַפּען און די טרובעס האָבען ווידער אנגעהויבען צו טרובענען.

מיט איניגע טעג שפּעטער איז היגגעריכטעט געווארען גאַס־טאָן קרעמיע. דער טויט אורטייל איבער איהם איז געווען ארויס־געטראגען שוין מיט זעקס מאָנאטען צוריק. דער הויפּט כעס אויף קרעמיע׳ן איז געווען פאר זיין האַלטונג אין דער באָרדאָ׳ער פאר־זאמלונג, ווען ער האָט אויסגעשריען, אז דער שלום־אפּמאך מיט ביסמארק׳ן איז א בזיון פאר פראנקרייך. ביסמארק׳ס חברים, די ווערסאַלער מיניסטאָרען, האָבען איהם דאס ניט געקענט מוחל זיין.

פאר זיין טויט האָט ער געזאָגט צו זיינע היטער: „אָט איך וועל אייך ווייזען, ווי א רעפּובליקאנער שטארבט... מען האָט איהם אוועקגעשטעלט מיט׳ן רוקען צו א סלופּ, וואו איין קאָמונאר איז שוין געטויט געווארען. קרעמיע האָט ניט געלאָזען זיך פארבינדען די אויגען און האָט געבעטען, מען זאָל איהם אליין דערלויבען צו געבען די קאָמאנדע: „שים!״. מען האָט איהם דאָס דערלויבט. ער האָט דעמאָלט געבעטען די סאָלדאטען, זיי זאלען זיך צילעווען גלייך צום הארצען, אבער ניט אין קאָפּ. און מיט זיין אויסגעשריי לעבען זאָל די רעפּוב... איז גאסטאָן קרעמיע געפאלען א טויטער. גלייך ווי זיין טויט איז קאָנסטאטירט געווארען, האָט די מוזיק אנ־געהויבען צו שפּילען... גאסטאָן קרעמיע איז געווען זעהר באליבט אפילו ביי דער ליבעראלער באפעלקערונג, און זיין הינריכטונג האָט איבערגעלאָזען א גוואלדיגען איינדרוק.

אָנפאנג דעצעמבער, 1871, איז געזעסען אויפ׳ן אנקלאגע־באנק פאר א מיליטערישען געריכט לואיזע מישעל און נאָך א פּאָר פרויען.

„איך וויל זיך ניט פארטיידיגען, — האט געזאגט מישעל, — איך וויל אויך ניט, אנדערע זאלען מיך פארטיידיגען. איך באַלאנג מיט מיין גאנצער נשמה, מיט מיין גאנצען לייב און לעבען צו דער סאָציאַלער רעוואלוציע און איך בין אליין פאראנטווארטליך פאר אלע מיינע מעשים. איהר באשולדיגט מיך, אז איך האב אן אנטייל אין דעם טויט פון די גענעראלען. יא, ווען איך וואלט געווען דעמאלט, בעת די גענעראלען האבען געוואלט שיסען אויפ'ן פאלק, וואלט איך אפילו איין מינוט ניט געטראכט און איך וואלט געשאסען אין זיי. איהר באשולדיגט מיך, אז איך האב אן אנטייל אין דעם פייער פון פאריז. יא! איך האב גענומען אין דעם אן אנטייל, איך האב געוואלט פארשטעלען דעם וועג פון די ווערסאלער מיט פייער. איך האב ניט קיין מיטהעלפער. איך האב אלץ געטאן אויף מיין אייגענער פאראנטווארטליכקייט".

לואיזע מישעל רעדט ווייטער:

„פון אייך, וועלכע רופען זיך מיליטערישע ריכטער, פארלאנג איך, איהר זאלט מיך טויטען אין סאטארי, וואו עס זיינען געפאלען מיינע חברים. דער פראקוראר, וואס פאדערט מיין טויט, איז גערעכט. יעדעס הארץ, וואס שלאגט פאר פרייהייט, האט א רעכט אויף א קליין שטיקעל בליי. איך וויל אויך קריגען מיין חלק. אויב אפילו איהר וועט מיר לאזען לעבען, וועל איך ניט אויפהערען צו שרייען נקמה... איך האב געענדיגט. אויב איהר זיינט ניט קיין טרוסען — הרג'עט מיך אוועק..."

די ריכטער זיינען יא געווען טרוסען און האבען לואיזע מישעל ניט גע'הרג'עט, נאר האבען איהר געגעבען לעבענסלענגליכע גע־פענגניס אין פעסטונג.

זי איז שפעטער „באגנאדיגט" געווארען און איז אוועקגע־שיקט געווארען אויף קאטארגע אין ניו קאלעדאניע.

אזוי האבען זיך געהאלטען די קאמונארען, וועלכע האבען איבערגעלאזען א צוואה דער געשיכטע צו נעהמען נקמה פאר זייערע יסורים און טויט.

די געשיכטע פירט איצט, נאך פופציג יאהר, דורך די צוואה פון די קאמונע־מארטירער.

שלום־וואָרט.

מיר האָבען אויבען געזאָגט, אַז די קאָמונע איז פאַרלאָרען געוואָרען. דאָס איז ניט אמת. די פּאַריזער קאָמונע איז ניט פאַרלאָרען. זי האָט געהאַט אַ נידערלאַגע, אַ גרויסע, אַ בלוטיגע, אָבער ניט מעהר ווי אַ נידערלאַגע. זי איז נאָך פופציג יאָהר צוריקגעקומען צו זיך און איז אַרויסגעטראָטען מיט מעהר כחות און אונטער בעסערע אומשטענדען.

די קאָמוניסטען זיינען ברוטאַל דערמאָרדעט געוואָרען, אָבער די אידעען פון דער קאָמונע זיינען ניט אָפּגעשטאָרבען מיט זיי צוזאַמען. זיי זיינען אַרויס אויף דער סצענע פון דער וועלט־געשיכטע, אין אַ קלערערער, בעסער פאָרמולירטער פאָרמע.

די זאָמען, וואָס די קאָמוניסטען האָבען מיט די בלוט פון זייערע אָדערן און מיט די מארך פון זייערע מוחות געוואָרפען מיט פופציג יאָהר צוריק, זיינען איצט אויפגעגאַנגען און פאַרנעמען אַ סך, אַ סך גרעסערען שטח, ווי אין יאָר 1871.

אין די פּאַסירונגען פון רוסלאַנד קען מען זעהן אין אַ פאַרגרעסערטער און אין אַ מעהר בולט'ער, בעסער קריסטאַליזירטער פאָרמע די אונקלאָרע, מטושטש'ע געדאַנקען און שטרעבונגען פון די פּאַריזער קאָמונאַרען.

מיט פופציג יאָר צוריק זיינען די אידעען נאָך געוועזען אין זייער עמבריאָנאַלען צושטאַנד און דעריבער זענען זיי געוועזען אַזוי פאַרשלייערט, אַזוי צעפּיצעלט.

דער עמבריאָ איז אין פאַרלויף פון פופציג יאָהר אויסגעוואַקסען אין אַ שטאַרקען אָרגאַניזם, מיט שטאַרקע, קרעפטיגע מוסקולען און נערוועז און מיט אַ פעהיגען קאָפּ.

די אידעען פון פרייהייט, וועלכע האָבען אין אַן אונבעוואוסטער מטושטש'ער פאָרמע באַגייסטערט די פּאַריזער באַפעלקערונג פון 1871, זיינען איצט געוואָרען די נשמה פונ'ם אַלוועלטליכען אינטערנאַציאָנאַלען פּראָלעטאַריאַט.

(98) f Lls

Presented to the
LIBRARY *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO
by
THE FAMILY OF H. FORMAN
WINDSOR

3 1761 08136798 9